

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นายครรชิต ศรีกุลคร

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2569

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นายครรชิต ศรีกุลคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2569

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุมัติวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นายครรชิต ศรีกุลคร แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา)

กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อาทิตย์ อาจหาญ)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)

กรรมการ ว่าที่ร้อยตรี
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญ ซุยกระเดื่อง)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(อาจารย์อนุสรณ์ ถูสินแก่น)
คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษกนก ดวงชาทม)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....ปี.....

ชื่อเรื่อง : การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ผู้วิจัย : นายครรชิต ศรีกุลคร
ปริญญา : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ
รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.อรัญ ซุยกระเดื่อง
ปีที่สำเร็จการศึกษา : 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม แบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และ Wilcoxon's signed rank test ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยของบลูมและคณะเป็นหลัก ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม จำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมโลกของอาชีพ (2) กิจกรรมอาชีพที่ฉันชอบ (3) กิจกรรมคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก (4) กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ (5) เตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน และ 6) การวัดและประเมินผล โดยโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.50, $S.D.$=0.58) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.52, $S.D.$=0.57) ผลการทดลองใช้โปรแกรม พบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.05, $S.D.$=0.78)

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ, พัฒนาโปรแกรม

_____อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : A program to motivate grade 9 high school students to pursue vocational education.
Author : Mr.Kancht Srikullakorn
Degree : Doctor of Philosophy (Educational Research and Evaluation)
Rajabhat Maha Sarakham University
Advisor : Associate Professor Dr.Paisarn Worakham
Associate Professor Dr.Arun Suikraduang
Year : 2026

ABSTRACT

This research is a research and development study with the objective of developing a program to enhance motivation for vocational education among grade 9 secondary school students. The research tools used include interviews, a program propriety and feasibility assessment form, a vocational education motivation survey, and a satisfaction questionnaire. The statistics used are percentage, mean, median, standard deviation, interquartile range, and Wilcoxon's signed rank test. The research results found that the program to enhance motivation for vocational education among grade 9 secondary school students mainly uses Bloom et al.'s affective domain development concepts, consisting of: 1) principles and rationale, 2) program objectives, 3) program theoretical concepts, 4) program structure, 5) program activities, consisting of 5 activities: (1) career world activity, (2) my favorite career activity, (3) career value activity, (4) career development system activity, (5) preparing for my dream career, and 6) measurement and evaluation. The program was deemed highly appropriate ($\overline{X}$ =4.50, $S.D.$=0.58) and highly feasible ($\overline{X}$ =4.52, $S.D.$ =0.57). The results of the program implementation showed that after participating in the program, students' desire to pursue vocational education increased significantly compared to before participating in the program ($p < .01$), and students who participated in the program expressed a high level of overall satisfaction with the program ($\overline{X}$ =4.05, $S.D.$=0.78).

Keywords: Motivation for vocational education, Program development

_____Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ รวมถึง รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.อรัญ ซุยกระเดื่อง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ให้คำปรึกษาแนะนำด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จไปด้วยดี ผู้วิจัยสำนึกในพระคุณของท่านทั้งสอง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา และอาจารย์ ดร.อาทิตย์ อาจหาญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้ความกรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์ด้านกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสายอาชีพ ดร.สุเทพ แก่งสันเทียะ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และ ดร.อัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งได้แก่ นางโสภิดา ดาวสดใส รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น, อาจารย์ ดร.สุจิตตา ฤทธิ์มนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด นางพิชานันท์ ไชยสุพรรณ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม และ นายเอกชัย ธงชาย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลพร้อมทั้งข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ โฉมยา และรองศาสตราจารย์ ดร.ภมรพรรณ์ ยุระยาตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทดลองใช้โปรแกรมฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อเกื้อ - คุณแม่สอน ศรีกุลคร และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ให้การศึกษา เกิดปัญญา ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จในครั้งนี้

ขอขอบคุณ ดร.ณัฐมนต์ พงษ์พิชญปัญญา ภรรยาของผู้วิจัย ตลอดทั้งบุคคลในครอบครัว บุตรหลาน ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ คุณพ่อคุณแม่ และบูรพาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา อบรมสั่งสอน ตลอดทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

นายครรชิต ศรีกุลคร

สารบัญ

หัวเรื่อง **หน้า**

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ข
กิตติกรรมประกาศ ..... ค
สารบัญ ..... ง
สารบัญตาราง ..... ฉ
สารบัญภาพ ..... ช
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 4
1.3 ขอบเขตการวิจัย 5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา 8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ 15
2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน 20
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการสอน 39
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ 50
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม 51
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมาตรประมาณค่า 57
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 60
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 68
2.10 กรอบแนวคิดการวิจัย 78
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 81
ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 81
ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 84
ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 88
สถิติที่ใช้ในการวิจัย 91
ผังการดำเนินการวิจัย (Research Flowchart) 94

หัวเรื่อง **หน้า**

บทที่ 4 ผลการวิจัย 95
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย 95
4.2 ลำดับในการนำเสนอผลการวิจัย 95
4.3 ผลการวิจัย 96
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 122
5.1 สรุป 122
5.2 อภิปรายผล 123
5.3 ข้อเสนอแนะ 125
บรรณานุกรม 126
ภาคผนวก 133
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการให้สัมภาษณ์งานวิจัย, การประชุมสัมมนา อิงผู้เชี่ยวชาญ และหาคุณภาพของเครื่องมือ 134
ภาคผนวก ข โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 138
ภาคผนวก ค แบบสอบถามต่างๆในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 191
ภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 204
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 210
ประวัติผู้วิจัย 211

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 กรอบแนวคิดในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ 12
3.1 กลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง 88
4.1 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ 97
4.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของผู้วิจัย 98
4.3 กิจกรรมของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 107
4.4 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 109
4.5 ผลการปรับปรุงโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 112
4.6 ผลการหาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 113
4.7 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้าง แรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 116
4.8 ผลการสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากกลุ่มเป้าหมายก่อนทดลองกับหลังทดลองใช้โปรแกรมฯ 119
4.9 เปรียบเทียบผลทดสอบแรงจูงใจก่อนและหลังของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโปรแกรม เสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 120
4.10 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 120
ง.1 ความเที่ยงตรงของแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 205
ง.2 ความเที่ยงตรงของแบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน 207
ง.3 ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้าง แรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน 207

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 ความสัมพันธ์ “ทฤษฎีลดแรงขับ” (Drive Reduction Theory) 32
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความรู้ความเข้าใจ “ทฤษฎีพุทธิปัญญา” 34
2.3 รายละเอียดขั้นตอนความต้องการ “ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์” 36
2.4 The Revised Bloom’s Taxonomy (2001) 46
2.5 องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ Siripong (2005) 51
2.6 กรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 80
3.1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย 94

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้กระแสสังคมโลกในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการติดต่อสื่อสาร ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกระแสสังคมโลก ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 54 กล่าวไว้ว่า รัฐจะต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, น. 14) และมาตรา 54 (2) รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้านเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562) ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม กระบวนการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของคนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเพื่อให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรู้ มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงามทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมถึงมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุล ยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทยเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและ

เสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ (กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561, น. 8)

จากประเมินผลความสำเร็จในการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ด้านยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาแบบทวิศึกษา และห้องเรียนอาชีพสู่การสร้างอนาคตให้ผู้เรียนมีอาชีพ และมีงานทำนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน และทักษะอาชีพเพื่อให้สถานศึกษามีหลักสูตรทางเลือกเพิ่มมากขึ้น สนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาบูรณาการ ทักษะอาชีพในรายวิชาพื้นฐาน หรือเปิดรายวิชาตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน หรือการนำหลักสูตร วิชาชีพระยะสั้นมาใช้ การขับเคลื่อนงานแนะแนวในสถานศึกษาและสร้างเสริมสมรรถนะผู้เรียนระดับ การศึกษาพื้นฐานเพื่อการศึกษาต่อและการมีงานทำ และส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ เช่น แหล่งเรียนรู้ของเศรษฐกิจพอเพียง ธนาคารโรงเรียน สหกรณ์โรงเรียน เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนสำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ซึ่งผู้เรียนที่จบการศึกษาชั้น ม. 1-3 จำนวน 1,503,924 คน ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ สมรรถนะ หรือทักษะอาชีพด้านต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพ จำนวน 1,405,264 คน คิดเป็นร้อยละ 93.44 และผู้เรียนที่จบการศึกษาชั้น ม. 4-6 จำนวน 841,717 คน ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้สมรรถนะหรือทักษะอาชีพด้านต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพ จำนวน 775,666 คน คิดเป็นร้อยละ 92.15 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564, น. 18-19)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2566, น. 74–75) กล่าวไว้ว่า จากสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเทศต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง ชนบท มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้ประชากรในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษามากขึ้นประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาต่อผู้เรียนสามัญศึกษาเป็น 50:50 พร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจสายอาชีพมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการลดช่องว่างและความแตกต่างทางสังคม โดยการพัฒนาประชากรในวัยเรียนด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และเปิดโอกาสให้เด็กในพื้นที่ห่างไกล ยากจน ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้เข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตามความต้องการอย่างทั่วถึงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใกล้บ้าน มีมาตรฐานการศึกษาทัดเทียมกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาและสามารถเทียบโอนรายวิชาระหว่างสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้ดำเนินการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ซึ่งได้ปรับแนวทางการขยายโอกาสทางการศึกษาด้านวิชาชีพให้แก่ผู้เรียนสายสามัญในสถานศึกษาประเภทโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนในพระราชดำรัส โดยมีสถานศึกษา จำนวน 129 แห่ง และผู้เรียน จำนวน 7,101 คน เข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบ

อาชีพเพื่อดำรงชีวิตได้ และทำงานในท้องถิ่นตามความถนัดและความสามารถของตนเอง มีความมั่นคงในอาชีพอย่างยั่งยืน เสริมสร้างความมั่งคงให้กับตนเอง ครอบครัว และประเทศต่อไป

กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561, น. 15-23) ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษาเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกระดับมีทักษะและศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การส่งเสริมทักษะอาชีพช่วยให้นักเรียนสามารถก้าวสู่โลกการทำงานหรือการศึกษาต่ออย่างมีคุณภาพ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะและประสบการณ์ในอาชีพต่าง ๆ สามารถค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเอง ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา กล่าวโดยสรุป เฉพาะเป้าหมายการสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักตนเอง ค้นพบตนเอง สามารถตัดสินใจวางแผนศึกษาต่อเพื่อเข้าสู่อาชีพหรือออกไปประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต โดยผ่านการสำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง (Career Exploration) เรียนรู้ความแตกต่างของอาชีพ และค้นหาความต้องการของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพที่เหมาะสม นักเรียนได้รับประสบการณ์ฝึกทักษะ และเตรียมคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลาย สามารถวางแผนการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพหรือเรียนควบคู่ทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ (ระบบทวิศึกษา) และเชื่อมโยงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างมีเป้าหมาย หรือกรณีที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อก็สามารถนำทักษะอาชีพที่ตกผลึกในตัวนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนได้ต่อไป

ดังนั้น การศึกษาต่อในสายอาชีพหลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูงในปัจจุบัน สายอาชีพไม่ได้เป็นเพียงทางเลือกที่มีความสำคัญในการสร้างทักษะเฉพาะทาง แต่ยังเป็นเส้นทางที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพและการเติบโตในอนาคตได้ (Sullivan & Rogers, 2021, pp. 113-126) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่านักเรียนจำนวนไม่น้อยมีแนวโน้มที่จะเลือกศึกษาต่อในสายวิชาการมากกว่าสายอาชีพ แม้สายอาชีพจะมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาทักษะและเตรียมความพร้อมให้กับตลาดแรงงาน (Wang, 2019, pp. 332-345) การเลือกศึกษาต่อในสายวิชาการมากกว่าสายอาชีพอาจเกิดจากความเชื่อที่ผิดพลาดเกี่ยวกับความคุ้มค่าของการศึกษาสายอาชีพและความไม่รู้เกี่ยวกับโอกาสทางการงานที่ดีในสายอาชีพ (Chen & Wang, 2020, pp. 456-468) ความเชื่อเหล่านี้อาจทำให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่ถูกต้องและลดโอกาสในการพัฒนาอาชีพที่มีความมั่นคงและเติบโตได้ในอนาคต

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากมีการศึกษาพบว่าการมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเลือกเส้นทางอาชีพของนักเรียน ในการพัฒนาโปรแกรมที่สามารถกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนในการเลือกศึกษาต่อในสายอาชีพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพยังช่วยลดปัญหาความขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทางในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศ

(Parker & Field, 2022, pp. 77-78) การส่งเสริมการศึกษาสายอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจึงสามารถช่วยให้ระบบการศึกษาและตลาดแรงงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการในอนาคตได้ดีขึ้น

เนื่องจากแรงจูงใจเป็นคุณลักษณะทางจิตพิสัย (Affective Domain) การเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงอาศัยหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตพิสัย ซึ่งในปี ค.ศ. 1964 บลูม แครทโฮล และมาเซีย (Bloom, Krathwohl and Masis) ได้ร่วมกันจัดระบบพฤติกรรมทางจิตพิสัยขึ้น โดยได้กำหนดนิยามของจิตพิสัยว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงความสนใจ เจตคติ ค่านิยม และพัฒนาการของความพึงพอใจและการปรับตัว สำหรับระบบนี้มีการแยกพฤติกรรมออกเป็น 5 ส่วน (D.R. Krathwohl, et.al., 1964) ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น การมีความเต็มใจที่จะรับรู้ การควบคุมหรือการเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งอย่าง โดยผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการที่รู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น มีความเต็มใจรับรู้และสามารถจำแนกการรับรู้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี ส่วนที่ 2 การตอบสนอง ได้แก่ การยอมตอบสนอง การมีความเต็มใจในการตอบสนอง การมีความพึงพอใจในการตอบสนอง โดยสามารถกำหนดพฤติกรรมได้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างไร ส่วนที่ 3 การสร้างค่านิยม ได้แก่ การยอมรับค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง การยึดมั่นในค่านิยม โดย การสร้างค่านิยม เป็นการแสดงถึงการยึดมั่นในความเชื่อ ความคิดหรือเป้าประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนที่ 4 การจัดระบบ ได้แก่ การสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับค่านิยม การจัดระบบค่านิยม โดยแสดงถึงระดับค่านิยมที่ผู้เรียนยึดถือ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออก และส่วนที่ 5 การสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ได้แก่ การจำแนกคุณลักษณะออกเป็นกลุ่ม ๆ การสร้างคุณลักษณะส่วนร่วม โดยผู้เรียนจะกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยค่านิยมที่ยึดมั่นอย่างสม่ำเสมอทำให้สามารถผสมผสานความเชื่อ ความคิด และเจตคติเข้าด้วยกันอันก่อให้เกิดโลกทัศน์เฉพาะตน

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานในวงการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถตัดสินใจเลือกเส้นทางอาชีพของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2.3 ศึกษาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพ

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษา เอกสาร งานวิจัย เพื่อให้ได้แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.1 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจ และการศึกษาต่อสายอาชีพและการประกอบอาชีพ จำนวน 20 เล่ม

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา (การเสริมสร้างแรงจูงใจ) จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด จำนวน 6 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวทางการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผล

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

3.1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการศึกษาต่อสายอาชีพ

3.2 แนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพในระยะนี้ เป็นการนำแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ จากระยะที่ 1 มายกร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวิจัยและประเมินผล สำหรับการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ จำนวน 9 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของ

โปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผล

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระยะที่ 3 ศึกษาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สำหรับระยะนี้เป็นการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำโปรแกรมที่สร้างขึ้นไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโปรแกรม และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวนทั้งสิ้น 250 คน ที่เข้าร่วมโปรแกรมโดยสมัคร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผล

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 แรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

3.2 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

โปรแกรม หมายถึง รายการหรือกิจกรรมที่จัดทำขึ้นมามีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผล

แรงจูงใจ หมายถึง แรงขับหรือกระบวนการที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือความคาดหวังให้มีพฤติกรรมมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง ถ้ามีแรงจูงใจมาก พฤติกรรมจะมีพลังมาก ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์จึงเกิดจากแรงจูงใจเป็นสำคัญ

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ หมายถึง การดำเนินการที่นำไปสู่ทัศนคติในทางบวก ทำให้เกิดความพึงพอใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์โดยตรงกับความต้องการพื้นฐาน คือ ความต้องการที่ได้รับความสำเร็จตามความนึกคิดหรือความ

คาดหวังของตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ เป็นตัวสร้างความพึงพอใจ และแรงจูงใจให้นักเรียนเลือกแนวทางการศึกษาต่อสายอาชีพ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาต่อสายอาชีพ หมายถึง การศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในวิทยาลัยที่สอนวิชาชีพ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติในทางวิชาชีพให้ผู้เรียนออกไปประกอบวิชาชีพ

แรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ หมายถึง แรงขับภายในตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ทำให้มีความปรารถนาหรือความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพตามที่ต้องการได้ ซึ่งวัดได้จากระดับความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพ ที่นักเรียนตัดสินใจเลือกในแบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

แนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ หมายถึง การวางแผนการศึกษาต่อเพื่อการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต มีขั้นตอน 5 ขั้น ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าหรือสร้างค่านิยม ขั้นที่ 4 จัดระบบค่านิยม ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัยจากค่านิยม

คุณภาพของโปรแกรม หมายถึง คุณลักษณะที่ดีของโปรแกรม ซึ่งได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเที่ยงตรงของโปรแกรม รวมทั้งความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ความเหมาะสมของโปรแกรม หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสม ถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ความเป็นไปได้ของโปรแกรม หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อประเมินว่าโปรแกรมสามารถดำเนินการสำเร็จได้จริง

ความเที่ยงตรงของโปรแกรม หมายถึง การวัดที่เกิดผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม หมายถึง ผลการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้แนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.5.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนำไปใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ให้เป็นผู้ที่พัฒนาตนเองตามความต้องการ ตามความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ และมีความสุข

1.5.3 ได้กระบวนการรายการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพที่มีคุณภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ ใช้วางแผน ตัดสินใจ และเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัย เรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการสอน
5. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม
7. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมาตรประมาณค่า
8. แนวคิดเกี่ยวกับการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

พระบรมโชบายของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ทรงมีพระบรมราโชบายเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ดังนี้

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

มีความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน

2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม

รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ/ชั่ว-ดี ปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งที่ชั่ว และช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

3. มีงานทำ-มีอาชีพ

การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรมในสถานศึกษาต้องมุ่งให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งาน ทำจนงานสำเร็จ การฝึกฝนอบรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรต้องมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงานเป็น และมีงานทำในที่สุด และต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตรมีอาชีพ มีงานทำ จนสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว

4. เป็นพลเมืองดี

การเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่ของทุกคน ครอบครัว สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี คือ “ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศลให้ทำด้วยความมีน้ำมัน และความเอื้ออาทร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2565, น. 9)

2.1.1 กฎหมาย ระเบียบ และแผนที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2565, น. 29-34) ได้นำระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวปฏิบัติ การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังเช่น

2.1.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560 ได้มีการประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีบทบัญญัติไว้ใน มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความตองการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับโดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ การดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปจามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความถนัดของตน

2.1.1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดคำนิยามการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาระดับก่อนอุดมศึกษา และกำหนดในมาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

2.1.1.3 คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 28/2559 เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ได้กำหนดนิยามการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 เป็นการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) (ถ้ามี) ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.3) หรือเทียบเท่าและให้ความหมายรวมถึงการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์

2.1.1.4 ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน

2.1.1.5 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นแผนระดับสองที่จัดทำไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติโดยจะมีผลผูกพันต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น รวมทั้งการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณจะต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งประเด็นแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 23 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ความมั่นคง 2) การต่างประเทศ 3) การพัฒนาการเกษตร 4) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต 5) การท่องเที่ยว 6) การพัฒนาพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ 7) โครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล 8) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมยุคใหม่ 9) เขตเศรษฐกิจฐานราก 10) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม 11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต 12) การพัฒนา การเรียนรู้ 13) การสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี 14) ศักยภาพการกีฬา 15) พลังทางสังคม 16) เศรษฐกิจรากฐาน 17) ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม 18) การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน 19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ 20) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ 21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ 22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

โดยกระทรวงศึกษาธิการได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ 2 แผนแม่บท ดังนี้

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (12) การพัฒนาการเรียนรู้

2.1.1.6 แผนการปฏิรูปประเทศ

แผนการปฏิรูปประเทศ เป็นแผนระดับสองที่จัดขึ้นเพื่อกำหนดกลไก วิธีการ และขั้นตอนการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ โดยปฏิรูปประเทศต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคี สังคมมีความสงบสุขเป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกัน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การปฏิรูปประเทศต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งแผนการปฏิรูปประเทศประกอบด้วย 12 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเมือง 2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน 3) ด้านกฎหมาย 4) ด้านกระบวนการยุติธรรม 5) ด้านเศรษฐกิจ 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) ด้านสาธารณสุข 8) ด้านสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ 9) ด้านสังคม 10) ด้านพลังงาน 11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ 12) ด้านการศึกษา โดยแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีแผนงานเพื่อการปฏิรูป 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย 2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงศตวรรษที่ 21 3) การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน 4) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ นำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน

5) การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน

2.1.1.7 แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ฉบับปรับปรุง มุ่งเน้นกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน อย่างมีนัยสำคัญ 5 กิจกรรม โดยพิจารณาความเชื่อมโยงกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 ซึ่งหน่วยงานรับผิดชอบได้ขับเคลื่อนการดำเนินการบางกิจกรรมไปแล้ว โดยในแผนการปฏิรูปด้านการศึกษาฉบับเดิมที่กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูปไว้ 7 เรื่อง ซึ่งมีสถานะบรรลุเป้าหมายประจำปี 2563 ในระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย 3 และอยู่ในระดับที่มีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย 4 เรื่อง นั้น ได้นำมาดำเนินการต่อเนื่องในแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) ผ่านกิจกรรม Big Rock จำนวน 6 เรื่องและประเด็นปฏิรูปอีก 1 เรื่อง และประเด็นปฏิรูปเป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมปฏิรูป 5 กิจกรรม ที่กำหนดใหม่และแผนงานเดิมยังมุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และมุ่งสู่ความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประกอบด้วย 1) การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย 2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 3) การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน 4) การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน 5) การปฏิรูปบทบาทวิจัยและระบบธรรมมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน

2.1.2 แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน

กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561, น. 7) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ในหลวงรัชกาลที่ 10 ในการสร้างพื้นฐานให้แก่นักเรียนด้านการมีงานทำ มีอาชีพ ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3

การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ เพื่อให้ทุกคนช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

เพื่อให้นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สัมผัสและเรียนรู้อาชีพจากสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนและตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษา การประกอบอาชีพในอนาคตได้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจัดทำแนวทางการเสริมทักษะและสร้างประสบการณ์

อาชีพของนักเรียนขึ้น เพื่อเตรียมคนให้มีทักษะและศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานให้สามารถก้าวสู่โลกแห่งการศึกษาต่อและมีงานทำอย่างมีคุณภาพ การจัดเสริมทักษะอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถดำเนินการได้โดยร่วมมือกับองค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการ สังคม ชุมชน หรือสถาบันทางการศึกษาด้านอาชีพร่วมกันพิจารณานำอาชีพมาจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อาชีพอย่างหลากหลาย รวมถึงการให้นักเรียนได้สร้างเสริมประสบการณ์อาชีพละการถอดประสบการณ์อาชีพ ได้ค้นพบความสนใจ และความถนัดของตนเอง เห็นเส้นทางชีวิตเพื่อวางแผนศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ หรือเรียนควบคู่ ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ (ระบบทวิศึกษา) และเชื่อมโยงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างมีเป้าหมาย หรือกรณีที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อก็สามารถพัฒนาทักษะอาชีพที่ตกผลึกในตัวนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนได้ต่อไปในอนาคต

2.1.3 กรอบแนวคิดในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ

กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561, น. 11-12) กรอบแนวคิดในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ มุ่งให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในอาชีพ (Career Awareness) ได้สำรวจอาชีพ (Career Exploration) และการเตรียมตัวสู่อาชีพ (Career Preparation) และเป็นแนวทางในการปฏิบัติสู่การสัมผัสโลกของการทำงานตามสภาพจริงจากสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาประเทศไปสู่ Thailand 4.0 โดยผู้บริหาร ครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือกับบุคคล/องค์กร/หน่วยงานในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างเสริมประสบการณ์ในสถานที่ทำงานจริง

ตารางที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ

กรอบแนวคิด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม	แนวทางการจัดกิจกรรม
1. การตระหนักรู้ในอาชีพ (Career Awareness) หมายถึง การรู้ถึงคุณค่าของอาชีพที่มีต่อการดำรงชีวิต	1. นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักโลกอาชีพ 2. นักเรียนรู้ความสนใจ ความสามารถและความถนัด เพื่อการเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตน 3. นักเรียนมีค่านิยมและเจตคติที่ดีต่ออาชีพ 4. นักเรียนบอกความสำคัญและประโยชน์ของอาชีพที่สนใจ 5. นักเรียนมีคนต้นแบบในอาชีพที่สนใจ	ครูให้นักเรียนรู้จักตนเองโดย 1. แบบสำรวจ แบบทดสอบเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น โปรแกรมวัดความถนัดทางอาชีพฯ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ จากเว็บไซต์ www.obeccareer.com www.supergenz.com www.academic.obec.go.th เป็นต้น 2. จัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรฯ ในนักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักอาชีพ และแนวโน้มตลาดแรงงาน 3. นำข้อมูลผลการเรียน การทำกิจกรรมเพื่อทราบความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียน

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กรอบแนวคิด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม	แนวทางการจัดกิจกรรม
		4. จัดกิจกรรมเสริมแนะแนวอาชีพ เช่น เชิญ Idol มาแนะแนวอาชีพเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและศึกษาเส้นทางอาชีพของบุคคลต้นแบบ
2. การสำรวจอาชีพ (Career Exploration) หมายถึง การที่นักเรียนได้รับรู้ รู้จักอาชีพต่าง ๆ ทั้งอาชีพท้องถิ่น อาชีพในตลาดแรงงาน และอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อนำไปสู่การวางแผนเข้าสู่อาชีพ	1. นักเรียนรู้จักตนเองเพื่อสำรวจด้านการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสมกับตน 2. นักเรียนรู้จักอาชีพในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดและภูมิภาค 3. นักเรียนคาดคะเนอาชีพที่จะหายไป อาชีพในอนาคตที่ต้องการ 4. นักเรียนมีแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงาน 5. นักเรียนสำรวจทางเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง 6. นักเรียนวางแผนเส้นทางสู่อาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/ภูมิภาค	ครูเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลด้านอาชีพที่ทันสมัยเกี่ยวกับ 1. ข้อมูลโลกอาชีพ 2. ข้อมูลตลาดแรงงาน 3. ข้อมูลสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ 4. การศึกษาอาชีพของพ่อ-แม่ ผู้ปกครอง 5. การสัมผัสอาชีพ 6. การฟัง การดู พบปะ Idol อาชีพรุ่นใหม่เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 7. การใช้ข้อมูลมองหาแนวโน้ม ช่องทางการทำงาน การศึกษาความเชื่อมโยงของอาชีพต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์ www.obeccareer.com www.supergenz.com www.academic.obec.go.th เป็นต้น
3. การเตรียมตัวสู่อาชีพ (Career Preparation) หมายถึง ความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพรวมถึงการทบทวนตนเองทางด้านอาชีพเพื่อนำไปสู่การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด	1. นักเรียนสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพที่สนใจ 2. นักเรียนมีทักษะพร้อมเข้าสู่อาชีพที่สนใจ 3. นักเรียนมีทักษะความสามารถและคุณสมบัติที่ตลาดแรงงาน สถานประกอบการต้องการ 4. นักเรียนมีการทบทวนตนเองทางด้านอาชีพเพื่อเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับตน	1. การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา 2. การเตรียมตัวสู่อาชีพด้วยกระบวนการ 3. การจัดโปรแกรม/รายวิชาเพิ่มเติมต่อเนื่อง 4. การจัดกิจกรรมวุฒิภาวะทางอาชีพ 5. การจัดชมรมหรือกลุ่มหารายได้ในโรงเรียน 6. การร่วมกับสถานประกอการรับนักเรียนหารายได้ระหว่างวันหยุด ระหว่างปิดภาคเรียน 7. จัดหาที่ปรึกษา/ผู้รู้ ให้นักเรียนริเริ่มทำธุรกิจหรือบริการของตน

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กรอบแนวคิด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม	แนวทางการจัดกิจกรรม
ความสนใจและบุคลิกภาพของตน		8. การฝึกทักษะพื้นฐานของอาชีพที่สนใจหรือที่เลือกศึกษาต่อ 9. เรียนรู้และฝึกการตัดสินใจเลือกอาชีพ 9.1 ทบทวนตนเองด้านอาชีพ

2.1.4 การสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพในสถานศึกษา

กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561, น. 15) ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษาเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกระดับมีทักษะและศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การส่งเสริมทักษะอาชีพช่วยให้นักเรียนสามารถก้าวสู่โลกการทำงานหรือการศึกษาต่ออย่างมีคุณภาพ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะและประสบการณ์ในอาชีพต่าง ๆ สามารถค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเอง ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา

เครื่องมือประเมินในการวัดแววความสนใจ ความถนัด ศักยภาพ บุคลิกภาพทางด้านอาชีพ เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง สามารถนำไปวางแผนและประกอบอาชีพ สามารถค้นหาและเลือกใช้ได้จากเว็บลิงค์ www.obeccareer.com โดยมีรายละเอียด ชื่อแบบวัด กลุ่มผู้ใช้ วัตถุประสงค์ วิธีใช้ และจุดเด่น

2.1.5 เป้าหมายการสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษา

กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561, น. 23) ระบุว่า เป้าหมายการสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษาจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยคำนึงถึงพัฒนาการและความพร้อมของแต่ละช่วงวัยของนักเรียน ดังนี้

ระดับปฐมวัย เตรียมความพร้อมให้เด็กได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย ส่งเสริมให้นักเรียน เป็นคนดี มีวินัย ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ประหยัด พอเพียง รวมถึงมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง บุคคลและสภาพแวดล้อม รวมทั้งอาชีพของคนในชุมชน สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองของเด็กเกี่ยวกับอาชีพผ่านประสบการณ์ตามช่วงวัยของนักเรียน เช่น การเล่นบทบาทสมมุติในอาชีพตามแบบบุคคลในครอบครัวหรือในโรงเรียน เป็นต้น

ระดับประถมศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมแนะแนว ให้นักเรียนรู้จักอาชีพ และเห็นความสำคัญของอาชีพ (Career Awareness) ทั้งอาชีพของครอบครัว อาชีพในชุมชน อาชีพในท้องถิ่น อาชีพภายในประเทศและอาชีพนานาชาติ รวมทั้งการแนะนำอาชีพ หรือปฐมนิเทศ (Career Orientation) ให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงาน รู้จักใช้เครื่องมือง่าย ๆ ในการทำงาน และสามารถทำงานด้วยกระบวนการที่ไม่ซับซ้อนได้ สร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานที่พึงประสงค์ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด

อดออม รวมถึงใช้พลังงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อย่างประหยัด คุ้มค่า และถูกวิธี เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การเรียนอาชีพ และการฝึกทักษะอาชีพในระดับสูงที่ขึ้น

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักตนเอง ค้นพบตนเอง สามารถตัดสินใจวางแผนศึกษาต่อเพื่อเข้าสู่อาชีพ หรือออกไปประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต โดยผ่านการสำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง (Career Exploration) เรียนรู้ความแตกต่างของอาชีพ และค้นหาความต้องการของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพที่เหมาะสม นักเรียนได้รับประสบการณ์ฝึกทักษะ และเตรียมคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลาย สามารถวางแผนการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพหรือเรียนควบคู่ทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ (ระบบทวิศึกษา) และเชื่อมโยงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างมีเป้าหมาย หรือกรณีที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อก็สามารถนำทักษะอาชีพที่ตกผลึกในตัวนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองได้ต่อไป

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เตรียมนักเรียนเข้าสู่การประกอบอาชีพ (Career Preparation) ศึกษาต่อในสาขาอาชีพที่ตนถนัด สถานศึกษาควรจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อวางพื้นฐานความรู้และทักษะทางอาชีพเฉพาะทางมากขึ้น โดยอาจจัดเป็นแผนการเรียนที่มีจุดเน้นและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความต้องการของตน มีโอกาสได้รับประสบการณ์และฝึกทักษะทางอาชีพ รวมถึงการปรับตัวเข้ากับอาชีพ (Career Assimilation) โดยทดลองฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการเรียนต่อสายอาชีพนั้น ได้มีแนวทางมาจาก พระบรมราโชบายของในหลวงรัชกาลที่ 10 ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวปฏิบัติ การขับเคลื่อนการดำเนินงาน และเป็นแนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สัมผัสและเรียนรู้อาชีพจากสถานประกอบการแหล่งเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนและตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาการประกอบอาชีพในอนาคตได้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน เพื่อเตรียมคนให้มีทักษะและศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานให้สามารถก้าวสู่โลกแห่งการศึกษาต่อและมีงานทำอย่างมีคุณภาพ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ

2.2.1 ความหมายของการแนะแนว

พนม ลิ้มอารีย์ (2548, น. 3-9) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นศัพท์บัญญัติทางการศึกษา ซึ่งบัญญัติมาจากคำว่า Guidance กับคำว่า Counseling แต่คำศัพท์ทั้งสองคำนี้มีความหมายแตกต่างดังนั้น ปัจจุบันคำว่า Guidance จะแปลว่า การแนะแนว ส่วนคำว่า Counseling จะแปลว่า การให้คำปรึกษา ทั้งนี้การแนะแนวสามารถให้ความหมายได้ 3 นัย ด้วยกัน คือ 1) ความหมายตามรูปศัพท์ การแนะแนวหมายถึง “การชี้ช่องทางให้ การบอกแนวทางให้ เพื่อช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาตัดสินใจได้ แต่มิใช่การแนะนำ

(Advise) เพราะการแนะนำนั้นผู้ให้ความช่วยเหลือจะทำหน้าที่เป็นผู้เลือกหรือทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจให้ ส่วนการแนะแนวนั้นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือนักแนะแนวไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้เลือกหรือทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจให้ แต่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ แล้วให้ผู้มีปัญหาทำหน้าที่เลือกและตัดสินใจเอง” (คณะอาจารย์วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2509, น. 2) 2) ความหมายในแง่กระบวนการ (Process) หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือให้เข้าใจตนเองและโลกของตน 3) ความหมายในแง่บริการ (Service) การแนะแนวเป็น “บริการอย่างหนึ่งที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนทั้งรายบุคคล และเป็นกลุ่มในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ สามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาดแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข” (Hill, 1995, p. 9)

2.2.2 ความสำคัญของการแนะแนว

การแนะแนวได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายและหลักการที่สอดคล้องหรือเหมือนกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การช่วยให้เยาวชนของชาติเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดย เน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

2.2.3 การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)

“การแนะแนว” สามารถแบ่งได้มากมายตามลักษณะปัญหาของนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่ก็พอจะสรุปแบ่งการแนะแนวออก เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ 1) การแนะแนวการศึกษา 2) การแนะแนวอาชีพ และ 3) การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม

ทั้งนี้ การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพร่างกายของตน

ดังนั้น การแนะแนวอาชีพ จึงเป็นการช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเด็นความก้าวหน้า สิ่งแวดล้อม ข้อดีและข้อเสีย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการแสวงหางาน การสมัครงาน การปรับตัวให้เข้ากับงาน และการปฏิบัติตนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

การให้บริการแนะแนวอาชีพ จะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบและตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในงานของตน และมีชีวิตการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มองเห็นความสำคัญของงานงานอาชีพ
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และในโลกกว้าง
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงอิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ เช่น ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ระดับสติปัญญา สภาพร่างกาย ที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ
4. เพื่อให้ข้อสนเทศแก่นักเรียนเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสนใจ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้มีความเข้าใจในอาชีพนั้น ๆ ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

5. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหางาน วิธีการสมัครงาน วิธีการปรับตัวให้เข้ากับงาน และวิธีการปฏิบัติตนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

6. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริตทุกอาชีพ

ซึ่งกิจกรรมแนะแนวอาชีพ มีกระบวนการและแนวทางในการจัดกิจกรรมได้ดังนี้

1. การจัดวันอาชีพ (Career Day)

พนม ลิ้มอารีย์ (2548, น. 161-167) กล่าวว่า การจัดวันอาชีพ เป็นกิจกรรมที่บริการแนะแนวจัดขึ้นเพื่อให้ข้อสนเทศด้านอาชีพแก่นักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนมัธยมศึกษาจัดเป็นส่วนมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมวันอาชีพจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับข้อสารสนเทศด้านอาชีพอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งอยู่ในความสนใจของนักเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ตนเองว่ามีความเหมาะสมกับอาชีพที่สนใจหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

การจัดวันอาชีพ คือ วันที่ทางฝ่ายแนะแนวจัดขึ้นเพื่อให้ข้อสนเทศด้านอาชีพแก่นักเรียน โดยการเชิญวิทยากรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของนักเรียนส่วนมาก มาร่วมกันอภิปรายให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ ในลักษณะของการแยกประชุมเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามอาชีพที่สนใจเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามวิทยากรอย่างใกล้ชิด

ความมุ่งหมายของการจัดวันอาชีพ 1) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพจากผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น ๆ โดยตรง 2) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักว่าในการจะประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งย่อมต้องการบุคคลที่มีคุณสมบัติและความสามารถพิเศษที่แตกต่างกัน 3) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้วิเคราะห์ตนเองในเรื่องความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างฉลาด มีเหตุผลและเหมาะสมกับตนเอง 4) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ทราบถึงความต้องการประกอบชีพนั้น ๆ ในปัจจุบัน และแนวโน้มความต้องการในอนาคต 5) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจมากยิ่งขึ้น 6) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพ 7) เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพ

ประโยชน์ของการจัดวันอาชีพ 1) ทำให้นักเรียนได้ทราบว่างานอาชีพต่าง ๆ ต้องการบุคคลที่มีคุณสมบัติอย่างไร 2) ทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลด้านอาชีพจากผู้มีประสบการณ์ตรงและสามารถซักถามปัญหาได้อย่างใกล้ชิด 3) ทำให้นักเรียนได้ทราบความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน และแนวโน้มความต้องการในอนาคตของอาชีพต่าง ๆ 4) ทำให้นักเรียนสามารถวางแผนการเลือกและตัดสินใจในอาชีพได้อย่างฉลาดและสมเหตุสมผล 5) ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพสุจริต

2. การศึกษานอกสถานที่ (Field-Trips)

ในการให้ข้อสนเทศแก่นักเรียนเป็นกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมอีกชนิดหนึ่งที่ทางโรงเรียนและฝ่ายแนะแนวนิยมจัดให้กับนักเรียน เนื่องจากการศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงซึ่งไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ไปพบเห็นมา

ความหมายของการศึกษานอกสถานที่ การศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในด้านการเรียนการสอน และในด้านการแนะแนวจะแตกต่างกันก็ตรงจุดมุ่งหมายของการจัด

เท่านั้น ดังนั้น การให้ความหมายของการศึกษานอกสถานที่ ก็จะให้ความหมายที่เน้นไปในด้านของการแนะแนว ดังนี้

การศึกษานอกสถานที่ คือ การพานักเรียนไปเยี่ยมชมสถานศึกษา หรือสถานประกอบการอาชีพต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเกี่ยวกับแนวทางศึกษาต่อ หรือแนวทางในการประกอบอาชีพของตนในอนาคต

ความมุ่งหมายของการศึกษานอกสถานที่ 1) เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับการเลือกแนวทางการศึกษาต่อหรือเพื่อวางแผนการเลือกอาชีพในอนาคต 2) เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสถานศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพต่าง ๆ ว่ามีวิธีดำเนินการและมีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง 3) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ทราบแหล่งทรัพยากรในชุมนุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหารพัฒนาตัวนักเรียนเอง 4) เพื่อช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา และอาชีพต่าง ๆ ที่ตนได้ไปเยี่ยมชม 5) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสนใจ ความพอใจ และความเพลิดเพลิน 6) เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางสังคมให้กับนักเรียน

ประโยชน์ของการศึกษานอกสถานที่ 1) ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง 2) ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับปรุงแผนการเกี่ยวกับอนาคตของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 3) ทำให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต 4) เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกัน 5) ฝึกมารยาทสังคมให้กับนักเรียน 6) เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย 7) เป็นการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมนุมชน

3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการการทำงานของบุคคล และการพัฒนาอาชีพ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการการทำงานของบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547, น. 81-88) กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมมีผลต่องานที่ทำแตกต่างกัน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของบุคคล มีดังนี้

1. ปัจจัยบุคคล บุคคลมีลักษณะและคุณสมบัติเฉพาะตัวแตกต่างกันไป ซึ่งมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย ปัจจัยในตัวบุคคล ได้แก่

1.1 ความถนัด เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลซึ่งมีความชำนาญในเฉพาะด้านที่ไม่เหมือนกัน ถ้าเราสามารถทดสอบความถนัดของบุคคลได้ก็จะมอบหมายงานให้เหมาะกับบุคคลนั้น

1.2 ลักษณะทางบุคลิกภาพ เป็นส่วนประกอบที่เป็นโครงสร้างในลักษณะรวมกันของคนนั้น ทำให้ลักษณะนิสัยการแสดงออกแตกต่างกันไป

1.3 ลักษณะทางกายภาพ เป็นความแตกต่างทางความสามารถทางด้านกายภาพ บุคคลที่แข็งแรงย่อมเหมาะกับงานในลักษณะหนึ่งแตกต่างจากคนที่หน้าตาสวยงาม

1.4 ความสนใจและการจูงใจ เป็นความสนใจของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน ความสนใจเป็นแรงผลักดัน ให้บุคคลเลือกงานตามความพอใจด้วย

1.5 อายุ เพศและวัยต่าง ๆ มีผลต่อการทำงาน เด็กย่อมไม่เหมาะแก่การทำงานที่จำเจและต้องใช้แรงงานหนัก หญิงและชายมีลักษณะของงานที่แตกต่างกันบ้าง

1.6 การศึกษามีส่วนในการคัดเลือกงานที่แตกต่างกัน ผู้ชำนาญการเฉพาะย่อมต้องการผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมในด้านนั้น ๆ มิฉะนั้นก็ไม่อาจจะกระทำได้

1.7 ประสบการณ์ การเคยเรียนรู้งานมาก่อนย่อมมีความชำนาญในงานนั้น งานบางอย่างจึงบ่งจำนวนปีที่เคยทำงานมาก่อนจะรับเข้าทำงาน สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันมาก และมีผลต่อการทำงานและการเลือกงานอย่างมากด้วย

2. ปัจจัยที่สภาพแวดล้อม เป็นสถานการณ์ภายนอก มีผลต่อการแสดงออก สภาพแวดล้อมแบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ

2.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานในวงการธุรกิจอุตสาหกรรมมีงานในลักษณะแตกต่างกันมาก งานบางอย่างอยู่ในสำนักงาน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารสิ่งพิมพ์ บุคคลที่นิยมงานในห้องทำงานปรับอากาศ สถานที่โอ่อ่า มีความสะดวกสบายจะเป็นเครื่องจูงใจให้ทำงาน แต่งานบางอย่างเป็นงานภายนอกอาคาร เช่น การควบคุมงานก่อสร้าง การคุมงานขุดและเจาะเป็นงานที่ท้าทายความสามารถการแก้ปัญหาและในบางครั้งที่เสี่ยงอันตรายมีบุคคลบางคนก็สนใจเช่นกัน ลักษณะเกี่ยวกับงานจึงแยกออกได้ดังนี้

2.1.1 วิธีการทำงาน เป็นระบบของการทำงานว่ามีขั้นตอนอย่างไร ต้องติดต่อประสานงานกับบุคคลใดบ้าง งานมีความยากง่ายเพียงไร

2.1.2 เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน ความคล่องตัวของการทำงานอยู่ที่อุปกรณ์ที่ใช้ช่วยในการผ่อนแรงว่ามีความสะดวกสบายเพียงไร

2.1.3 การจัดบริเวณสถานที่ทำงาน ที่ทำงานคับแคบ อากาศร้อนอบอ้าวมีผลกระทบต่อการทำงานของบุคคล การจัดสวน จัดบริเวณที่ทำงานมีส่วนจูงใจให้บุคคลรักและทำงาน

2.1.4 ลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ความสะดวกสบาย ทางคมนาคมการป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายที่เกิดขึ้น

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์การ มีผลต่อการตัดสินใจทำงานในทางอ้อม คือ

2.2.1 ลักษณะขององค์การ เป็นลักษณะของสถานที่ทำงาน หากเป็นงานราชการ รัฐวิสาหกิจ บุคคลที่สนใจเข้าทำงานเพราะความมั่นคง มีสวัสดิการ หากเป็นโรงงานอุตสาหกรรมก็หวังในเรื่องรายได้

2.2.2 ชนิดของการฝึกอบรมและการบังคับบัญชา เป็นการพิจารณาสายงานว่ามีลำดับขั้นตอนมากเพียงใด ต้องผ่านการฝึกอบรมมากเพียงใด ผู้บังคับบัญชาเป็นลักษณะใด

2.2.3 ชนิดของเครื่องจูงใจ ได้แก่ เงินเดือน โบนัส สวัสดิการอื่น ๆ มีผลต่อการตัดสินใจในการทำงานเช่นเดียวกัน

2.2.4 สภาพแวดล้อมในสังคม ธุรกิจอุตสาหกรรมนั้นมีฐานะอย่างไรในสังคมเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงการนั้นหรือไม่ มีความน่าเชื่อถือหรือไม่

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ เป็นการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายและหลักการที่ช่วยให้เรียนเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สามารถแบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ 1) การแนะแนวการศึกษา 2) การแนะแนวอาชีพ และ 3) การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับการการแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ในการแนะแนวอาชีพนั้นจึงเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อช่วยให้

นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเด็นความก้าวหน้า สิ่งแวดล้อม ข้อดีและข้อเสีย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการแสวงหางาน การสมัครงาน การปรับตัวให้เข้ากับงาน และการปฏิบัติตนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน

2.3.1 ความหมายของ “แรงจูงใจ” (Motivation)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 320) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ ว่าเป็นการชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตาม

นอกจากนี้ นักวิชาการ ได้ให้ความหมายคำว่า “แรงจูงใจ” ไว้หลายความหมายด้วยกัน ดังเช่น

อารี พันธ์มณี (2538, น. 179) กล่าวว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง ภาวะใด ๆ ก็ตามที่กระตุ้นบุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา

ลักขณา สริวัฒน์ (2539, น. 132) กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึง ภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และพฤติกรรมที่สนองความต้องการของมนุษย์ เพื่อบรรลุสู่เป้าหมายปลายทาง (Goal) ที่ตั้งไว้

ประสาท อิศรปรีดา (2541, น. 299) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง พลังทางจิตที่เป็นภาวะภายในที่กระตุ้น กำหนดทิศทางและ คงสภาพพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์หรือเป้าหมายแรงจูงใจที่ปรากฏมักเป็นผลร่วมระหว่างคุณลักษณะ (Traits) และภาวะเหตุการณ์แวดล้อม (States)

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544, น. 119-120) ได้ให้ความหมายของคำว่า “แรงจูงใจ”ที่แน่นอนชัดเจนนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายนัก เพราะแรงจูงใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวโยงถึงความต้องการ ความปรารถนา แรงกระตุ้น จุดมุ่งหมายและสถานการณ์เฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

ผู้ที่ได้รับการจูงใจ จะมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) มีพลัง (Energy) การจูงใจจะทำให้คนเราเกิดพลังขึ้นมาเพื่อที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปในสถานการณ์หนึ่ง 2) เกิดความพยายาม (Persistency) บุคคลที่ได้รับการจูงใจจะไม่เกิดความท้อถอยหรือล้มเลิกการประทำนั้น ๆ ลงไปโดยง่าย 3) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Variability) คนเราเมื่อดิ้นรนจนถึงที่สุดแล้ว ถ้ายังไม่บรรลุเป้าประสงค์ก็อาจเปลี่ยนแปลงเป้าประสงค์ใหม่ได้

คำว่า แรงจูงใจ (Motivation) มาจากคำว่า Mover หมายถึง การเคลื่อนที่ นักจิตวิทยาบางท่านได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ในแง่มุมที่น่าสนใจ เช่น

P.T. Young ให้ความหมายของการจูงใจว่า “เป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำสนับสนุนความก้าวหน้าของกิจการที่กระทำ และกำหนดแบบแผนของกิจการที่กระทำ”

N.R.F. Maire กล่าวว่า “การจูงใจเป็นกระบวนการ ซึ่งการแสดงออกของพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากจุดมุ่งหมายที่พฤติกรรมนั้นมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง”

สุรางค์ โค้วตระกูล (2553, น. 153) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง องค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย

Good (1973, p. 83) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง กระบวนการเร้า และสนับสนุนให้บุคคลกระทำกิจกรรมอย่างมีระบบ

Brown (1980, pp. 112-113) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นแรงขับอยู่ภายใน ซึ่งประกอบด้วยอารมณ์และความปรารถนา ซึ่งเป็นเหตุให้คนแสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งมีปริมาณมากน้อย ไม่เท่ากัน

Hilgard (1983, p. 115) ได้ให้ความหมายอีกทัศนะหนึ่งว่า หมายถึง ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ใหญ่ไปกระตุ้นบุคคลให้เกิดพลัง และนำไปสู่การกระทำฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง สภาพการณ์อันเกิดจากปัจจัยกระตุ้นให้บุคคลมีความพอใจสิ่งที่บุคคลคาดหวังอันเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม โดยสิ่งที่คาดหวังนั้นบุคคลอาจจะพอใจหรือไม่ก็ได้

Dafe (1988, p. 398) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่าคือ แรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ และเป็นแรงกระตุ้นที่ให้บุคคลรักษาพฤติกรรมนั้นไว้

Weiten (1995, p. 379) ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจว่าเป็นความต้องการ (Needs) ความอยาก (Wants) ความสนใจ (Interests) และความปรารถนา (Desire) ที่ชักจูงบุคคลในทิศทางที่แน่วแน่หรือการกล่าวสั้น ๆ ว่าการจูงใจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมาย

สรุปได้ว่า การจูงใจเป็นแรงขับหรือกระบวนการที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือความคาดหวังให้มีพฤติกรรมมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง ถ้ามีแรงจูงใจมาก พฤติกรรมจะมีพลังมาก ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์จึงเกิดจากแรงจูงใจเป็นสำคัญ

2.3.2 ประเภทของแรงจูงใจ

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544, น. 121-122) ได้จำแนกประเภทของแรงจูงใจออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจเพื่อความอยู่รอด (Survival Motives) เป็นแรงจูงใจที่ช่วยให้คนเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แรงจูงใจชนิดนี้มักจะสัมพันธ์กับสิ่งเบื้องต้นที่คนเราต้องการในชีวิต เช่น อาหาร น้ำ อากาศ การขับถ่าย เป็นต้น

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสังคมอาจได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสิ่งเร้าที่เป็นบุคคล หรือจากวัตถุที่มองเห็นได้ จับต้องได้ หรือมาจากภาวะทางสังคมที่มองไม่เห็นก็ได้ เช่น การมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น การเป็นผู้นำ การสร้างมิตร เป็นต้น

3. แรงจูงใจเกี่ยวกับตนเอง (Self Motives) แรงจูงใจชนิดนี้ค่อนข้างจะซับซ้อนพอสมควรและเป็นสิ่งผลักดันให้คนเราพยายามปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น เช่น แรงจูงใจเกี่ยวกับความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น

แรงจูงใจเกี่ยวกับตนเอง (Self Motives) และแรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) อาจจำแนกได้ ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive)

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive)

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive)

4. แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive)

สุรางค์ โค้วตระกูล (2553, น. 169-172) กล่าวถึง แรงจูงใจภายในและภายนอก (Intrinsic and Extrinsic Motivation) ไว้ดังนี้

แรงจูงในภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคล และเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก ตัวอย่างแรงจูงใน

ภายใน ได้แก่ ความอยากมีสมรรถภาพ (Competence) ซึ่ง Robert White (1959) ได้อธิบายไว้ใน บทความ “Motivation Reconsidered : The Concept of Competence”

Deci (1971-1979), Deci & Ryan (1980) and De Charm (1968) ได้มีความเห็นตรงกัน ว่าพฤติกรรมที่เนื่องมาจากแรงจูงใจภายในจะเกิดขึ้นเองโดยไม่จำเป็นต้องมีรางวัล เพราะพฤติกรรมที่เกิดจากความสนใจของผู้แสดงพฤติกรรมซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมโอเปอร์แรนต์ของสกินเนอร์ นักจิตวิทยาที่ศึกษาแรงจูงใจภายในมักจะใช้การรายงานของผู้แสดงพฤติกรรม (Self Report) เองว่าทำไมจึงแสดงพฤติกรรม ดังนั้น การรายงานของผู้แสดงพฤติกรรมจึงใช้เป็นสิ่งที่วัดแรงจูงใจภายใน ถ้างานเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากผู้ที่ทำก็จะ Enjoy ทั้งนี้ Deci (1975) ทำการทดลองพบว่าผู้ที่ทำงานด้วย การมีแรงจูงใจภายในจะพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ (To Conquer Optimal Challenger)

ประเภทของแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

Deci & Ryan (1985) ได้แบ่งแรงจูงใจภายในออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. แรงจูงใจภายในนี้มาจากความต้องการทางจิตวิทยา (Psychological Needs) ที่ต้องการที่จะเป็นผู้มีสมรรถภาพต้องการที่จะมีประสบการณ์ว่าตนเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. แรงจูงใจภายในที่มาจากความต้องการที่จะเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ต้องการที่จะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมของตนเอง

3. แรงจูงใจภายในที่มาจากความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ คือ มีแรงจูงใจที่จะเอื้ออาทรผู้อื่น มีความรู้สึกว่าผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับตนอย่างบริสุทธิ์ใจ และต้องการมีความสัมพันธ์กับตน

ความมีสมรรถภาพและความอยากรู้อยากเห็น

ความต้องการมีสมรรถภาพและความอยากรู้อยากเห็น เป็นแรงจูงใจภายในที่เป็นที่ยอมรับของนักจิตวิทยา

Max & Max (1964, 1965) ได้เน้นความสำคัญของความกระตือรือร้นว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และสุขภาพจิต ความต้องการพัฒนาตน (Growth Needs) ก็เป็นความต้องการที่ทำให้เกิดแรงจูงใจภายใน ในการเรียนการสอน ครูมีหน้าที่ที่จะสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสค้นคว้าสำรวจและทดลองความสามารถของตน โดยจัดสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนหรือจัดประสบการณ์ที่ท้าทายความอยากรู้ความเห็นของนักเรียน

แรงจูงในภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น มาจากแรงเสริมชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่คำชม จนถึงการได้รับรางวัลเป็นสิ่งของ หรือเงินและตัวแปรต่าง ๆ ที่มาจากบุคคลและลักษณะของเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ ความคาดหวังของผู้อื่น การอ้างสาเหตุ พฤติกรรมโดยผู้อื่น การตั้งเป้าหมายในการทำงาน

สรุปได้ว่า สรุปได้ว่า ประเภทของแรงจูงใจ สามารถเกิดจากการกระตุ้นตากตนเอง เป็นแรงจูงใจเกี่ยวกับความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือความสำเร็จในชีวิต ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากภายใน และแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากสังคม ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่คำชม การได้รับรางวัลเป็นสิ่งของ หรือเงินและตัวแปรต่าง ๆ ที่มาจากบุคคลและลักษณะของเหตุการณ์ เช่น ความคาดหวังของผู้อื่น การอ้างสาเหตุพฤติกรรมโดยผู้อื่นการตั้งเป้าหมายในการทำงาน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอก

2.3.3 แรงจูงใจและการเรียนรู้

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544, น. 131) กล่าวว่า แรงจูงใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งสำหรับการเรียนรู้ เพราะแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันให้คนเรากระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา บุคคลที่ได้รับการจูงใจจะเกิดความกระตือรือร้นและพยายามดิ้นรนเพื่อหาทางทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นในการเรียนการสอนระดับของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับแรงจูงใจเป็นสำคัญ

สำหรับแรงจูงใจนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวโยงกับความต้องการ ความปรารถนา แรงกระตุ้น จุดมุ่งหมาย และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

สุรางค์ โค้วตระกูล (2553, น. 169-172) นักจิตวิทยาที่ทำการวิจัยในเรื่องการสอนการเรียนรู้ เช่น Brophy (1981-1982) ได้เห็นความสำคัญของแรงจูงใจภายนอก เพราะตระหนักว่าวิชาที่สอนในโรงเรียนไม่ได้มีคุณลักษณะ หรือแรงจูงนักเรียนให้เรียนรู้ โดยอาศัยความสนใจในวิชาและ Enjoy ในประสบการณ์ จึงได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้แรงจูงใจภายนอก ดังต่อไปนี้

1. ครูควรจะบอกให้นักเรียนทราบว่าครูมีความคาดหวังอะไรจากนักเรียน เช่น ควรจะบอกวัตถุประสงค์ของบทเรียนให้แจ่มแจ้ง นักเรียนควรจะประกอบกิจกรรมอะไรบ้าง การวัดผล และประเมินผลมีเกณฑ์อะไรบ้าง และเมื่อนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนและเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจะมีอะไรบ้าง

2. ครูควรจะให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนอย่างแจ่มแจ้ง ตรงกับความหมายของคำ “ข้อมูลย้อนกลับ” (Feedback) ซึ่งหมายความว่า “การให้ข้อมูลข่าวสารให้นักเรียนพบว่างานที่นักเรียนทำดีหรือไม่ดี” ถูกหรือไม่ถูกอย่างไร โดยขยายความให้นักเรียนทราบว่าข้อดีและข้อเสียอะไรบ้าง

3. ครูควรจะพยายามให้ข้อมูลป้อนกลับทันทีทุกโอกาสที่ทำได้ นอกจากนี้ควรจะให้บ่อยครั้งเพื่อจะให้นักเรียนมีแรงจูงใจสม่ำเสมอ ผลก็คือ จะตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ

4. ครูควรจะทราบว่าความคาดหวัง (Expectancy) ของคนจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนมีสหสัมพันธ์สูงในผลสัมฤทธิ์จริง ๆ (Atkinson & Bird, 1928)

สรุปได้ว่า แรงจูงใจและการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน นอกจากจะขึ้นกับความสามารถแล้วยังขึ้นกับแรงจูงใจ นักเรียนที่มีความสามารถสูงแต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ก็จะมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนต่ำ ปัญหาก็คือว่า ทำอย่างไรจึงจะช่วยนักเรียนให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้

2.3.4 การสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544, น. 129-130) กล่าวว่า แรงจูงใจ เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนจึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู ครูจะต้องพยายามหาทางจูงใจให้นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียน ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว และพยายามทำงานในหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จ

วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน

1. ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กและวัยและจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็กเนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและมีความหมายสำหรับเด็ก

2. ก่อนเริ่มบทเรียนครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

3. ครูควรแนะนำให้เด็กเริ่มหัดวางเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเอง เพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ

4. ในบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ ตลอดถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน

5. ใช้วิธีการเสริมแรง (Reinforcement) ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็นเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และบางครั้งอาจลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพราะรางวัลคำชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า การให้ความเอาใจใส่ นับว่าเป็นตัวเสริมแรงที่มีอิทธิผลต่อเด็กเป็นอย่างมาก

6. ใช้แบบทดสอบ (Test) การทดสอบจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเอาใจใส่ต่อบทเรียน และมีความตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเวลา

7. ให้ทราบผลการทดสอบอย่างทันท่วงที การให้เด็กทราบผลการทดสอบอย่างทันท่วงทีว่าสิ่งที่ตนได้เรียนรู้นั้นมีความเข้าใจถ่องแท้เพียงใด มีสิ่งใดที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้เด็กต้องเอาใจใส่ติดตามเนื้อหาวิชาอยู่ตลอดเวลา

8. การพานักเรียนออกไปทัศนศึกษาหรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่กระตุ้นความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี

9. การสอนหรือการมอบหมายกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติและติดตามผลจนเด็กทำงานนั้นสำเร็จนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนของครู เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเด็กในครั้งหนึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ในคราวต่อไป

บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน

สุรางค์ โค้วตระกูล (2553, น. 180-181) บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนอาจแบ่งออกเป็น 3 อย่าง ดังนี้ 1) การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง 2) การทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ และ 3) ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

สำหรับกรณี การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรงนั้น วิธีการที่นักจิตวิทยาการศึกษาเชื่อว่าจะเป็นการช่วยส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ครูควรจะจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้ อยากเห็นของนักเรียน

2. บอกวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียนให้นักเรียนทราบ

3. พยายามให้งานแก่นักเรียนตามความสามารถและให้โอกาสนักเรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้

4. พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และแนะให้นักเรียนใช้ข้อมูลป้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

5. พยายามพบนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยนักเรียนวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนของนักเรียน

6. ใช้หลักการในการอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยนักเรียน

7. บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ หรือต้องเป็นบรรยากาศที่นักเรียนให้ความไว้วางใจในครูว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่เสมอ

8. ใช้หลักการสอนของนักจิตวิทยามนุษยนิยม มาสโลว์ ที่กล่าวว่า “นักเรียนจะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อความต้องการพื้นฐานที่ต้องซ่อมสมปรารถนา”

9. ครูจะต้องเป็นผู้ที่เป็นแบบในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาที่สอน

สรุปได้ว่า การสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว ให้นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียน มีความพยายามในการหาวิธีการที่หลากหายในการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 อย่าง ดังนี้ 1) การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง 2) การทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ และ 3) ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

2.3.5 การวัดแรงจูงใจ

สุธีรา ภัทรายุตวรรตน์ (2544, น. 44) กล่าวว่า การวัดทางจิตวิทยาเป็นการวัดโดยกำหนดจากนิยามเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากทฤษฎีและแนวคิดทางจิตวิทยามีลักษณะเป็นความคิดเชิงปัญญา (Intellectual Construct) จึงเป็นการยากที่จะทำการวัดได้โดยตรง ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดความคิดเชิงปัญญาดังกล่าวให้ออกมาในรูปแบบเชิงโครงสร้าง (Construct) จึงจำเป็นต้องมีการนิยามความคิดรวบยอดทางจิตวิทยาต่าง ๆ ให้ออกมาเป็นรูปของนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operation Definition) เสียก่อน เช่น ระดับเชาว์ปัญญา หมายถึง ความสามารถของคนที่แสดงออกมา 2 ด้าน คือ ด้านการใช้พูด (Verbal) และด้านการกระทำ (Performance) ด้านการใช้คำพูด แสดงถึงความสามารถทางด้านความรู้ทั่วไป (Information) การใช้เหตุผล (Comprehension) การใช้เหตุผลเชิงตรรก (Logical) ความจำ (Memory) ส่วนความสามารถทางด้านการกระทำ กำหนดจากความสามารถทางด้าน Motor Speed Perception Integration เป็นต้น จากการให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการดังกล่าว ก็ทำการสร้างข้อคำถามหรือแบบจำลองการทำงานตามโดเมนนั้น ๆ

อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์ ชัววัลลี (2542, น. 16-21) ได้ประมวลเอกสารที่เกี่ยวกับแรงจูงใจภายในพบว่ามีหลายรูปแบบในการวัดแรงจูงใจที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

ในงานวิจัยเชิงทดลองส่วนใหญ่ การวัดแรงจูงใจภายในจะใช้วัดในเวลาที่เป็นอิสระ (Free Time) หรือการเลือกที่เป็นอิสระ (Free-Choice) เมื่อบุคคลทำกิจกรรมในขณะที่ไม่ผูกพันกับเงื่อนไขรางวัลหรือการควบคุม ซึ่งอาจประเมินแรงจูงใจภายในในรูปเชิงพฤติกรรมตามธรรมชาติ (Lepper & Greene, 1975) โดยให้ผู้ทดลองสังเกตเวลาที่กลุ่มตัวอย่างทำงานอย่างอิสระหลังจากได้รับการทดลองแล้ว นอกจากนี้แรงจูงใจภายในที่ใช้ในงานวิจัยเชิงทดลองอาจวัดโดยให้กลุ่มรายงานตนเองเกี่ยวกับความสนใจในงาน ความพึงพอใจ และความสนุกเพลิดเพลินในงาน รวมทั้งการวัดผลการปฏิบัติงานระหว่างช่วงเวลาที่เป็นอิสระ และการวัดแรงจูงใจในงานวิจัยเชิงทดลองยังวัดได้โดยการสอบถามความเต็มใจที่จะร่วมกิจกรรมต่อไปในอนาคตโดยไม่มีรางวัล Cameron & Pierce (1994), Deci & Ryan (1990) กล่าวว่า การวัดพฤติกรรมแรงจูงใจภายในสถานการณ์ทั่วไปที่นอกเหนือจากห้องทดลอง ทำให้การวัดแรงจูงใจภายในเหล่านั้นมีความก้าวหน้าที่จำกัดในการวัดโครงสร้างของแรงจูงใจภายใน ดังนั้นจึงได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านพยายามศึกษาและพัฒนาการวัดแรงจูงใจภายในให้อยู่ในรูปการใช้แบบสอบถามแบบสำรวจและแบบวัด โดยเฉพาะกรณีที่นักวิจัยต้องการกำหนดว่าบุคคลได้รับการจูงใจจากสิ่งจูงใจภายในงานหรือภายนอกงานไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด จะเป็นการตรวจสอบคุณลักษณะแรงจูงใจของบุคคลมากกว่าลักษณะของสถานการณ์ แบบสำรวจจึงเหมาะสมที่จะใช้ในงานวิจัยในลักษณะนี้ เช่น

Hamlin & Nerno (1962) ได้สร้างมาตราสิ่งจูงใจในการเลือก (Choice Motivator Scale) ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยเป็นแบบสอบถามที่ให้ตอบอย่างอิสระ โดยในแต่ละข้อให้กลุ่มตัวอย่างเลือกอาชีพหรือกิจกรรมที่เป็นไปได้ 2 ประเภท (เช่น อยากเป็นคนขับรถประจำทางหรือนักบิน) ในแต่ละคำตอบกลุ่มตัวอย่างจะถูกบันทึกเป็นถ้อยคำ และให้คะแนนต่อมาโดยวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏโดยอิงแนวคิดของ Herzberg เหตุผลที่แสดงการผูกพันทางจิตกับงานและความพึงพอใจที่ซ่อนเร้นอยู่ในงาน เช่น ความท้าทาย ความรับผิดชอบ การเรียนรู้ ความตื่นเต้นจากการทำกิจกรรมนั้น หรือสุนทรียะในงาน ถือว่าเป็นเหตุผลที่เป็น “สิ่งจูงใจ” (Motivator) หรือเหตุผลที่ถูกจูงใจภายในสำหรับเหตุผลที่เป็นปัจจัยที่ไม่ใช่เรื่องงาน (Non-task Factors) เช่น เงินเดือน ความหมาย ความง่าย ความปลอดภัย ความมั่นคง การปฏิบัติได้ หรือสถานภาพ ถือว่าเป็นเหตุผลที่เป็น “สุขอนามัย” (Hygiene) หรือเหตุผลที่ถูกจูงใจภายนอก มาตราวัดนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดรูปแบบคู่ขนาน ทีค่า .67 สำหรับคะแนนแรงจูงใจภายใน และ .65 สำหรับแรงจูงใจภายนอก แต่มาตราวัดมีปัญหาว่าเหตุผลการเลือกบางอย่างไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นแรงจูงใจภายในหรือแรงจูงใจภายนอก (เช่น ปรารถนาที่จะช่วยคนอื่น) และมาตรานี้ยากในการใช้กับเด็กและคนปัญญาอ่อน

Kunca & Haywood (1969) ได้พัฒนามาตราวัดแรงจูงในด้วยภาพ (Picture Motivation Scale) เพื่อวัดแรงจูงใจภายในและภายนอกของเด็ก ซึ่งใช้กับเด็กที่มีความสามารถทางสมองต่ำ แต่อย่างไรก็ตามมาตราวัดนี้สามารถใช้ได้ดีกับบุคคลปกติด้วย ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่น (Switzky & Schultz, 1988) มาตราวัดประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ แต่ละข้อจะแสดงกิจกรรมที่แตกต่างกัน 2 กิจกรรม โดยเสนอเป็นรูปภาพ กลุ่มตัวอย่างต้องเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งจากสองกิจกรรมนี้ที่บุคคลนั้นชอบมากที่สุดที่จะทำกิจกรรมนั้น คะแนนที่แสดงว่าบุคคลมีแรงจูงใจภายในได้จากเหตุผลในการเลือกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียะ ความรับผิดชอบ การท้าทาย ความคิดสร้างสรรค์ โอกาสที่จะเรียนรู้ ความพึงพอใจทางจิตใจที่เข้มข้น สำหรับคะแนนที่แสดงว่าบุคคลมีแรงจูงใจภายนอกได้จากเหตุผลในการเลือกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงิน สุขภาพ ความมั่นคง ความปลอดภัย ความคุ้นเคย ความง่าย หรือการปฏิบัติได้ มาตราวัดแรงจูงใจด้วยภาพสามารถใช้ได้ทั้งเด็กและวัยรุ่น โดยที่ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่ยอมรับได้โดยทั่วไปอยู่ในระดับ .80 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำภายในช่วงสองสัปดาห์อยู่ระหว่าง .79 และ .85 (Haywood & Switzky, 1986) มาตราวัดแรงจูงใจด้วยภาพได้ถูกใช้ในหลายประเทศนอกเหนือจากอเมริกา เช่น เปอร์โตริโก ฝรั่งเศส และอิสราเอล ผลการจากศึกษาพบว่า มาตราวัดนี้ดูเหมือนจะมีคุณสมบัติทางการวัดที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ยังหลักฐานว่าแรงจูงใจภายในเพิ่มตามอายุสมอง อายุปฏิทินและชั้นทางสังคม

Ryan (1982) ได้พัฒนาแบบสำรวจแรงจูงใจภายในที่เป็นการวัดหลายมิติของประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับ นิยมใช้กับงานการทดลองโดยเป็นประเมินค่าแรงจูงใจภายในที่ได้จากองค์ประกอบรวมของมิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ความสนใจ ความเพลิดเพลิน ความสามารถที่รับรู้ ความพยายาม และแรงกดดัน-ความตึงเครียด และการเลือกที่รับที่รับรู้ ซึ่งแบบสำรวจนี้ได้ถูกใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น การอ่าน การเรียนรู้ การเขียน งานตัวต่อรูปภาพที่ซ่อนเร้น และการกีฬา เช่น McAuley, Duncan & Tammen (1989) ได้ตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตของแบบสำรวจแรงจูงใจภายในสถานการณ์

แข่งขันกีฬา โดยแบบสำรวจประกอบด้วยข้อความ 18 ข้อ ที่มีระบบการให้คะแนนเป็นแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง (7) โดยแต่ละมิติมีข้อความอย่างน้อย 4 ข้อ และมีการปรับการให้คะแนนข้อความทางลบก่อน มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบสำรวจได้มีการเปรียบเทียบโมเดล (Model) ที่มีรูปแบบ 5 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับขั้น (ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ 4 มิติในลำดับแรก และลำดับที่สอง คือ องค์ประกอบทั่วไปของแรงจูงใจภายใน) กับ 4 องค์ประกอบ (เฉพาะมิติต่าง ๆ เท่านั้น) องค์ประกอบเดียว (แรงจูงใจภายใน) และโมเดลสูญ (ไม่มีองค์ประกอบร่วมและการวัดต่าง ๆ เป็นอิสระต่อกันอย่างสมบูรณ์) ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า แบบสำรวจแรงจูงใจภายในวัดได้ทั้งองค์ประกอบที่เฉพาะของแรงจูงใจภายใน เช่นเดียวกับสะท้อนระดับรวมของแรงจูงใจภายในที่บุคคลมีประสบการณ์ในขณะทำงาน

Deci & Ryan (1990) ได้พัฒนาทฤษฎีการประเมินทางการรู้คิดของแรงจูงใจ จากแนวคิดนี้

Deci & Ryan ได้พัฒนาการวัดคุณลักษณะเพื่อประเมินสาเหตุของพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ชื่อ General Causality Orientation Scale ซึ่งประกอบด้วยมาตรายย่อย 3 มาตรา ที่มีการให้คะแนนเป็นอิสระต่อกัน ได้แก่

1. มาตราวัดความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy Orientation) บุคคลที่ได้คะแนนสูงในมาตรานี้เป็นผู้มีประสบการณ์การเลือกสูงที่เกี่ยวข้องกับการริเริ่มและกำหนดพฤติกรรมของตนเอง บุคคลเหล่านี้เชื่อว่าตนเองเป็นจุดเริ่มต้น (Origins) ของพฤติกรรมในระบบของ De Charms (1968) ซึ่งหมายความว่าบุคคลเหล่านี้มีการรับรู้สาเหตุมาจากภายในตัวเอง

2. มาตรการควบคุม (Control Orientation) บุคคลที่ได้คะแนนสูงในมาตรานี้มองโลกซึ่งอาจเป็นสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่อยู่ภายในตัวเองเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ในระบบของ De Charms คือ การจองจำผลลัพธ์ (Pawn)

3. มาตรที่ไม่ใช่ส่วนบุคคล (Impersonal Orientation) บุคคลที่ได้คะแนนสูงในมาตรานี้มีประสบการณ์ว่าพฤติกรรมของเขาอยู่นอกเหนือการควบคุมของเขา เหมือนถูกจำนำ

Deci & Ryan ไม่ได้เสนอมาตราวัดของเขาว่าเป็นการวัดแรงจูงใจภายในและภายนอก แต่ Deci & Ryan ได้พยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและแรงจูงใจภายใน-ภายนอก โดยเสนอแนะว่าบุคคลที่มีแนวทางเป็นตัวของตัวเองมักจะถูกจูงใจภายใน และบุคคลที่มีแนวทางการควบคุมมักจะถูกจูงใจภายนอก เช่นเดียวกับบุคคลที่มีแนวทางที่ไม่ใช่ส่วนบุคคลมักจะถูกจูงใจภายนอกถึงแม้ข้อมูลในส่วนนี้ยังไม่ชัดเจนนัก

Harter (1981) ได้สร้างมาตราวัดแรงจูงใจภายในและภายนอก ในชั้นเรียนขึ้นสำหรับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยเครื่องมือวัดนี้เป็นการรายงานตัวเอง ซึ่งประกอบด้วยมาตรายย่อย 5 มาตรา ดังนี้

1. ความชอบสิ่งที่ท่าทาย กับความชอบงานที่ง่าย
2. ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ กับการทำให้ครูพอใจ การได้รับคะแนนดี
3. ความรอบรู้ที่อิสระ กับการพึ่งพาครู
4. การใช้วิจารณญาณอย่างอิสระ กับการพึ่งพาวิจารณญาณของครู
5. เกณฑ์ภายในสำหรับการประเมิน กับเกณฑ์ภายนอกสำหรับการประเมิน

มาตราวัดของ Harter เป็นการวัดความแตกต่างระหว่างบุคคล โดย Harter มองแรงจูงใจเป็นสภาพการณ์ที่เฉพาะและเปลี่ยนแปลงได้บ้าง ดังนั้น มุมมองของ Harter เรื่องแรงจูงใจอยู่ระหว่างสภาวะ (State) และคุณลักษณะ (Trait) ทั้งนี้ เนื่องจากงานวิจัยของ Harter ไม่ได้เสนอการประเมินโครงสร้างแรงจูงใจภายในและภายนอกเป็นคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่คงทนและถาวร โดยเสนอเพียงความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำ โดยทิ้งระยะเวลาห่างกันเพียง 2-3 เดือน

Amabile, Hill, Hennessy, & Tighe (1994) ได้สร้างแบบสำรวจความชอบในการทำงาน (Work Preference Inventory) เพื่อประเมินความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องแรงจูงใจภายในและภายนอก แบบสำรวจนี้มี 2 ชุด ชุดสำหรับนิสิตในมหาวิทยาลัย และชุดผู้ใหญ่ที่ทำงาน และฉบับนิสิตมหาวิทยาลัยจะมีเนื้อหาเหมือนกัน ยกเว้นคำถามแรงจูงใจภายนอกมีบริบทที่เกี่ยวข้องกับเงินเดือนและการเลื่อนตำแหน่งในฉบับผู้ใหญ่ จะเปลี่ยนบริบทเป็นคะแนนและรางวัลแทนในฉบับนิสิต โดยแบบสำรวจนี้วัดองค์ประกอบหลักของแรงจูงใจภายใน ได้แก่

1. การลิขิตของตนเอง (Self–Determination) ได้แก่ ความชอบในการเลือกและเป็นตัวของตัวเอง
2. ความสามารถ (Competence) ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และความชอบสิ่งที่ท้าทาย
3. ความเกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ การซึมซับในงานและการหลั่งไหลในงาน
4. ความอยากรู้อยากเห็น ได้แก่ ความชอบในเรื่องความซับซ้อน
5. ความสนใจ ได้แก่ ความเพลิดเพลินและความสนุกสนาน

องค์ประกอบของแรงจูงใจภายนอก โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การประเมินผลการยอมรับการแข่งขัน เงินหรือสิ่งจูงใจอื่น ๆ ที่จับต้องได้ การบังคับของคนอื่น ๆ

แบบสำรวจที่ Amabile, et al. สร้างขึ้น เป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ 1 ไม่จริงเลย ถึง 4 จริงที่สุด โดยข้อคำถามต่าง ๆ สร้างขึ้นวัดแรงจูงใจทั่วไป แต่เน้นให้ผู้ตอบคำนึงถึงงานของผู้ตอบโดยคำถามต่าง ๆ มีจำนวนข้อที่ถามเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในและภายนอกเท่ากัน และมีข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบเพื่อหลีกเลี่ยงความโน้มเอียงในการตอบแบบเดียวกัน (Response Set)

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือพบว่าในฉบับผู้ใหญ่ ความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำ โดยทิ้งช่วงเวลาห่างกัน 6 เดือน มีค่า .89 สำหรับแรงจูงใจภายใน และ .80 สำหรับแรงจูงใจภายนอก และความเชื่อมั่นชนิดสอดคล้องภายใน (Cronbach’s Alpha) มีค่า .75 สำหรับแรงจูงใจภายใน และ .78 สำหรับแรงจูงใจภายนอก จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ถึงแม้ว่าข้อมูลจะไม่สอดคล้องกับโครงสร้างที่กำหนดไว้ แต่เครื่องมือนี้มีความหมายตามโครงสร้างองค์ประกอบที่กำหนดไว้คือ มาตราแรก มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก และมาตรารอง มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความท้าทาย ความเพลิดเพลิน ข้อกำหนดภายนอก และการตอบแทน โดยรูปแบบ 4 องค์ประกอบมีความเหมาะสมมากกว่า 2 องค์ประกอบ

จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสำรวจความชอบในการทำงาน โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างความชอบในการทำงานกับเครื่องมือวัดแรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ และการรับรู้ พบว่า แรงจูงใจภายใน (รวมความท้าทายและความเพลิดเพลิน) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นตัวของตนเอง และความสามารถในการแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญาและความช่างเล่น ผลที่ได้ให้ความเที่ยงตรง

บางอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องความเพลิดเพลินสนุกสนาน และความท้าทายของมาตราวัดแรงจูงใจภายในคะแนนที่ได้จากแรงจูงใจภายในยังสัมพันธ์ทางบวกกับความต้องการทางการรู้คิด และความสุขทางวิชาการในกลุ่มนักเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องชี้บ่งว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจภายในน่าจะมีความสุขในการทำกิจกรรมวิชาการ ข้อมูลที่ได้จากผู้ใหญ่ที่ทำงานยังเสนอแนะว่าผู้ใหญ่ที่มีแรงจูงใจภายในอาจมีแนวโน้มที่จะได้รับสภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนแรงจูงใจภายใน

สรุปได้ว่า การวัดแรงจูงใจ มีหลายรูปแบบในทางจิตวิทยาเป็นการวัดโดยกำหนดจากนิยามเชิงปฏิบัติการ ในการวัดแรงจูงใจที่ใช้ในงานวิจัย หรือมาตราวัดแรงจูงใจ เพื่อวัดแรงจูงใจภายในและภายนอกของเด็กจนถึงวัยรุ่น และแบบสำรวจความชอบในการทำงานใช้ประเมินแรงจูงใจที่คงทนของบุคคล โดยแบบสำรวจนี้ดูเหมือนมีองค์ประกอบด้านการรู้คิดและความรู้สึก โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจนี้แยกแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกออกจากัน

2.3.6 ความหมายของแรงจูงใจในการทำงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547, น. 111-112) กล่าวว่า ความหมายทางจิตวิทยา “แรงจูงใจ” หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทาง ความต้องการแรงจูงใจในการทำงานจึงเป็นความพยายามของบุคคลในการทำงานให้เจริญก้าวหน้า

แรงจูงใจจะทำให้แต่ละบุคคลเลือกพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร่าที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไปพฤติกรรมที่เลือกแสดงนี้ เป็นผลจากลักษณะในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. ถ้าบุคคลนั้นมีความสนใจในสิ่งใดก็จะเลือกแสดงพฤติกรรม และมีความพอใจที่จะทำกิจกรรมนั้น ๆ รวมทั้งพยายามทำให้เกิดผลดีที่สุด

2. ความต้องการจะเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการนั้น

3. ค่านิยมที่เป็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ เช่น ค่านิยมทางเศรษฐกิจสังคม ความงาม จริยธรรม วิชาการ เหล่านี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้แรงขับของพฤติกรรมตามค่านิยมนั้น

4. ทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็มีผลต่อพฤติกรรมนั้น เช่น ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานก็จะทำงานด้วยความทุ่มเท

5. ความมุ่งหวังที่ต่างระดับกัน ก็เกิดแรงกระตุ้นที่ต่างระดับกันด้วย คนที่ตั้งระดับความมุ่งหวังไว้สูงจะพยายามมากกว่าผู้ที่ตั้งระดับความมุ่งหวังไว้ต่ำ

6. การแสดงออกของความต้องการในแต่ละสังคมแตกต่างออกไป ตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมของตน ยิ่งไปกว่านั้นคนในสังคมเดียวกันยังมีพฤติกรรมในการแสดงความต้องการที่ต่างกันอีกด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ของคน

7. ความต้องการอย่างเดียวกัน ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้

8. แรงผลักดันที่แตกต่างกัน ทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมที่เหมือนกันได้

9. พฤติกรรมอาจสนองความต้องการได้หลาย ๆ ทางและมากกว่าหนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ตั้งในทำงาน เพื่อไว้ขึ้นเงินเดือนและได้ชื่อเสียงเกียรติยศ ความยกย่องและยอมรับจากผู้อื่น

สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการทำงานคือ สภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทางให้มีพฤติกรรมที่แสดงออกที่ตอบสนองต่อความต้องการได้หลาย ๆ ทางและมากกว่า

หนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ตั้งในทำงาน เพื่อไว้ขึ้นเงินเดือนและได้ชื่อเสียงเกียรติยศ ความยกย่องและยอมรับจากผู้อื่น

2.3.7 ปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการทำงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547, น. 113) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจภายในแตกต่างจากแรงจูงใจภายนอกที่ว่า แรงจูงใจภายในเกิดจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่าผลตอบแทนจากวัตถุและสิ่งของ

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในมี 3 แนวคิด ที่จะเข้าใจพฤติกรรมการจูงใจ คือ

1. แนวคิดของ Hebb (1995) เน้นทางด้านชีวภาพ ที่อธิบายถึงบุคคล ชอบที่จะค้นหาสิ่งเร้าใจ ระดับของสิ่งเร้าเกิดจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น ถ้าระดับสิ่งเร้าใจต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับระดับความปรารถนาของคนนั้นบุคคลก็จะเกิดแรงจูงใจภายในเพิ่มขึ้น

2. แนวคิดของ Zajonce (1960) กล่าวว่า บุคคลมีความปรารถนาและประพฤติตามความปรารถนา ความเชื่อ ความคิด การรับรู้ ค่านิยมของตนเอง

3. แนวคิดของ White (1959) บุคคลมีสมรรถภาพ และความสามารถ ซึ่งสามารถจัดการเอาชนะสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์

จากแนวคิดทั้ง 3 สามารถสรุปได้ว่า ระดับความพยายามของบุคคลในการทำงานสามารถอธิบายรางวัลจากแรงจูงใจภายในมี 2 ลักษณะ คือ

1. ที่ตั้งของสาเหตุและผล (Locus of Causality) เมื่อพฤติกรรมเกิดจากแรงจูงใจภายในการรับรู้ของบุคคลจะอยู่ภายใต้การควบคุมของตัวเขาเอง ในทางตรงกันข้าม ถ้ารับรู้ของบุคคลว่าความสำเร็จของงานเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก บุคคลก็จะคาดหวังถึงรางวัลค่าตอบแทนที่ได้รับจากภายนอก

2. รางวัลและค่าตอบแทนมีอิทธิพลต่อการจูงใจภายใน เช่นกัน รางวัลและค่าตอบแทนจะทำให้คนเกิดความมั่นใจถึงความมีสมรรถภาพและเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ส่วนคำตำหนิหรือกล่าวโทษก็จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกถึงความไร้สมรรถภาพของตนเองและไม่สามารถตัดสินใจหรือเชื่อมั่นตนเองจะลดแรงจูงใจภายในได้เช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการทำงาน แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในและภายนอกที่เขาแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อความปรารถนา ความเชื่อ ความคิด การรับรู้ ค่านิยมของตนเองเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยภายใน ในส่วนของรางวัลและค่าต่อตอบแทนคำตำหนิหรือกล่าวโทษซึ่งเป็นแรงจูงใจภายนอกแต่ก็มีผลต่อแรงจูงใจภายในได้

2.3.8 แรงจูงใจกับความต้องการของบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547, น. 114-115) กล่าวว่า ความต้องการของบุคคลเกิดจากการขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลนั้นเป็นขาดความสมดุลทั้งร่างกายและสภาพแวดล้อมภายนอก แรงจูงใจทำให้เกิดแรงขับ (Drive) ขึ้น บุคคลทุกคนต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง และมีความต้องการหลายระดับความต้องการของบุคคลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้น พร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วุฒิภาวะ ไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้แต่อย่างไร

เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางร่างกายของเราเป็นสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูกกระตุ้น ทำให้เกิดความว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า เกิดขึ้นจากสภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งจากภายในและภายนอกจะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจ ดังนี้

1.1 ความหิว คนเราต้องมีอาหารเข้าสู่ร่างกายเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต อาหารเป็นสิ่งจำเป็น ความต้องการอาหารเกิดขึ้น เนื่องจากอาหารในเลือดลดลง กระเพาะอาหารบีบตัวสร้างสิ่งเร้าภายในเป็นสภาวะของแรงขับ

1.2 ความกระหาย เมื่อร่างกายของคนเราขาดน้ำ ทำให้เรารู้สึกลำคอ และปากแห้งผาก เกิดความต้องการที่จะได้น้ำมาดื่ม เพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย ร่างกายของคนเรามักจะสูญเสียน้ำ เนื่องจากอากาศอบอ้าว การออกกำลังกาย การทำงานหนัก ทำให้เหงื่อออกร่างกายขับน้ำเป็นปัสสาวะ ทำให้ต้องการน้ำไปเพิ่มเติมเสมอ

1.3 ความต้องการเพศ ความต้องการด้านนี้จะเริ่มขึ้นเมื่อคนเราย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ อาจจะลดลงเมื่อมีอายุมากขึ้นตามลำดับ การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจ รสนิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น

1.4 อุณหภูมิที่เหมาะสม สิ่งมีชีวิตจะดำรงชีวิตอยู่ได้ ก็ต้องอาศัยความสมดุลทางด้านร่างกาย อุณหภูมิในร่างกายไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป อุณหภูมิภายนอกก็เช่นกัน ไม่ต่ำหรือสูงเกินกว่าปกติที่ร่างกายจะทนได้ เมื่อเกิดความหนาวจัดก็จะเกิดแรงขับ เพื่อเสาะแสวงหาสิ่งอื่นมาทำให้ร่างกายเกิดความอบอุ่นตามต้องการ เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในปัจจัย 4

1.5 การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด แรงขับชนิดนี้เกิดจากความต้องการหลีกหนีความเจ็บปวด เพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัย ความเจ็บไข้ของร่างกาย ทำให้ร่างกายพยายามสร้างภูมิคุ้มกันจนสามารถต้านทางโรค และเมื่อมีบุคคลอื่น ๆ จะทำร้ายเรา เราก็จะพยายามหลีกหนีหรือหลบไป เป็นต้น

1.6 ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ เมื่อร่างกายเกิดความเหน็ดเหนื่อย เนื่องจากการใช้พลังงานออกแรงในการทำงาน เกิดความเหนื่อยล้า เกิดความอ่อนเพลียของร่างกาย เราต้องการนอนหลับพักผ่อน เพื่อจะผ่อนคลายให้ร่างกายได้มีโอกาสสะสมพลังงานใหม่ และซ่อมแซมส่วนสึกหรอของร่างกาย

1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจนสำหรับการหายใจ เราอาจอดข้าวอดน้ำได้หลายชั่วโมง แต่กลั้นหายใจได้ไม่นาน

1.8 ความต้องการการขับถ่ายเป็นการขับของเสียออกจากร่างกาย เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกับอาหารและน้ำ เพราะของเสียเหล่านี้จะเป็นพิษต่อร่างกาย ทำให้เราอึดอัดไม่สบาย บางครั้งถ้าตกค้างในร่างกายนาน ๆ อาจทำลายชีวิตได้

2. ความต้องการทางจิตใจและสังคม (Psychological and Social Needs) การจูงใจประเภทนี้ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน เกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่แยกออกได้ ดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคม ซึ่งเป็นมรดกตกทอดทางสังคมวัฒนธรรมและกลายมาเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคนซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ เราต้องมีประสบการณ์ และการเรียนรู้มาก่อนจึงจะเข้าใจและเลือกปฏิบัติได้ บางครั้งเราต้องศึกษาว่ามันเริ่มต้นอย่างไรและปฏิบัติกันอย่างไรในสังคม

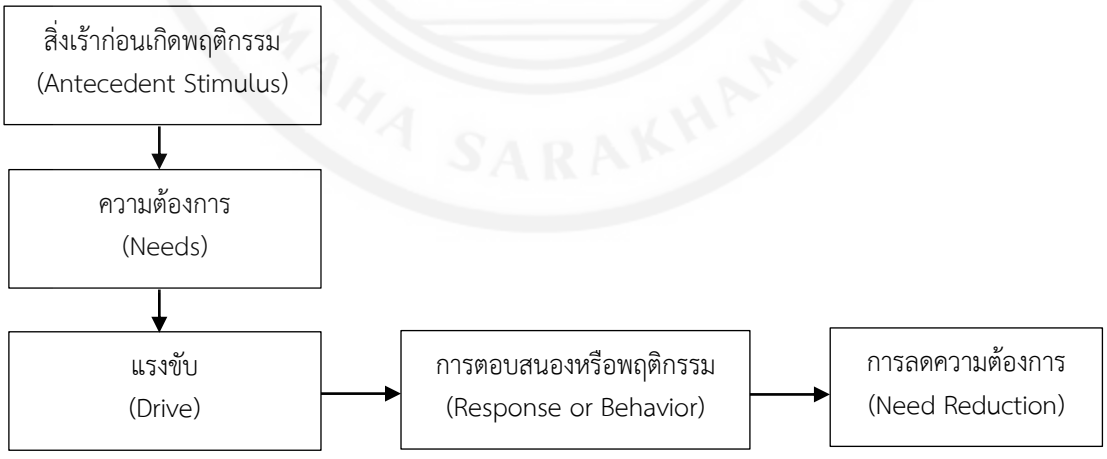
สรุปได้ว่า แรงจูงใจกับความต้องการของบุคคล เกิดจากการขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลนั้น และมีความต้องการหลายระดับ ความต้องการของบุคคลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม 1) ความต้องการทางกายภาพเป็นสภาวะทางอารมณ์ ที่ถูกกระตุ้นทั้งจากภายในและภายนอกซึ่งอิทธิพลต่อแรงจูงใจ เช่น ความหิว ความเจ็บปวด ความต้องการในสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต 2) ความต้องการทางจิตใจและสังคม ที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ

2.3.9 ทฤษฎีแรงจูงใจ

สุรางค์ โค้วตระกูล (2552, น. 154-163) กล่าวว่า ทฤษฎีแรงจูงใจที่นักจิตวิทยาใช้อธิบายพฤติกรรม 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีมนุษยนิยม และทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ทั้งสามทฤษฎีมีบทบาทสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ แต่เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ค่อนข้างซับซ้อนจึงไม่มีทฤษฎีหนึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมได้ทุกอย่างจึงจำเป็นจะต้องเรียนรู้ทั้ง 3 ทฤษฎีก่อนที่จะมีทฤษฎีแรงจูงใจ นักจิตวิทยาได้อธิบายพฤติกรรมโดยสัญชาตญาณ (Instincts) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดไม่ต้องเรียนรู้ถือว่าสัญชาตญาณเป็นแรงขับที่ทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมแตกต่างไปในสภาพการณ์ต่าง ๆ Mc Dogall (1908) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เป็นผู้ใช้ทฤษฎีสัญชาตญาณอธิบายพฤติกรรมทุกชนิดเนื่องมาจากสัญชาตญาณทั้งหมด 18 ชนิด ตัวอย่างเช่น สัญชาตญาณการอยากเป็นเจ้าของ การอยากรู้อยากเห็น การสืบพันธุ์ และการหนีภัยอันตราย เป็นต้น ต่อมามีผู้คิดตั้งชื่อสัญชาตญาณขึ้นอีกมากมายจนไม่มีความหมายและไม่ได้ช่วยให้เข้าในพฤติกรรม ทฤษฎีสัญชาตญาณจึงไม่มีผู้นิยมใช้อีกต่อไป

2.3.10 ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม (Dollard, Miller, 1950, Hull, 1952) ได้สร้างทฤษฎีแรงขับ (Drives) โดยถือหลักของความสมดุล (Homeostasis) ที่กล่าวว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เราแสวงหาสถานภาพสมดุลอยู่เสมอหรือมีความโน้มเอียงที่จะรักษาความคงตัวภายใน เป็นต้นว่า เวลาหิวน้ำตาลในเลือดลดลงทำให้มนุษย์เราแสวงหาอาหารรับประทาน ความหิวเป็นแรงขับให้เกิดพฤติกรรม ทฤษฎีนี้ Hull ให้ชื่อว่า “ทฤษฎีลดแรงขับ” (Drive Reduction Theory)

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์“ทฤษฎีลดแรงขับ” (Drive Reduction Theory)

สิ่งเร้าก่อนเกิดพฤติกรรม หมายถึง สภาวะที่เกิดการขาด ทำให้เกิดความต้องการและเป็นแรงขับกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมสนองตอบ และทำให้มีการลดความต้องการ

ตัวอย่างเช่น วันหนึ่งนิสิตนักศึกษาบางคนบางคนไม่ได้รับประทานข้าวเช้าก่อนมามหาวิทยาลัย และเผอิญมีการประชุมเวลา 12.00-13.00 นาฬิกา แต่การประชุมยืดเยื้อไปจนหลังเวลา 13.00 นาฬิกา จะเห็นว่ามีนิสิตนักศึกษาบางคนเดินออกจากห้องประชุมก่อนเลิกแล้วไปโรงอาหารหาอะไรรับประทาน ถ้าจะอธิบายโดยใช้ทฤษฎีลดแรงขับของฮัล ข้างบนนี้ สิ่งเร้าก่อนเกิดพฤติกรรม คือ สภาพการขาดอาหารของนิสิตนักศึกษาหลายชั่วโมง ดังนั้น เมื่อถึงเวลาอาหารกลางวันจึงมีความต้องการ คือ ความหิว ความต้องการนี้เป็นแรงขับหรือแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม คือ การลุกออกจากห้องประชุมไปโรงอาหารเพื่อซื้ออาหารรับประทาน และเมื่อรับประทานแล้วเกิดความต้องการ ความหิวเป็นแรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจ (Motive)

Hull, Dollard and Miller ได้แบ่งแรงขับหรือแรงจูงใจ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางสรีระ (Physiological Motives) แรงจูงใจประเภทนี้ประกอบด้วย ความหิว ความกระหาย และความต้องการทางเพศ

2. แรงจูงใจทางจิตวิทยา (Psychological Motives) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจที่อยากจะเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ เป็นต้น

Murray (1938) ได้สร้างทฤษฎีความต้องการ โดยถือว่า ความต้องการเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ ซึ่งเป็นผลให้มนุษย์เราแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปเป้าหมาย (Goal) เมอร์เรย์ได้ทำการศึกษาความต้องการทางจิตวิทยาของบุคคลปกติกลุ่มหนึ่ง และได้แบ่งความต้องการทางจิตวิทยาออกเป็น 20 ชนิด ความต้องการของเมอร์เรย์ที่ยังคงใช้อยู่มีดังต่อไปนี้ 1) ความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement) 2) ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่น (Affiliation) 3) ความต้องการความก้าวร้าว (Aggression) 4) ความต้องการที่จะเป็นตนของตนเอง(Autonomy) 5) ความต้องการที่จะมีอิทธิพลหรือบังคับผู้อื่น (Dominance) 6) ความต้องการที่แสดงออกเป็นเป้าแห่งสายตาคน (Exhibition) 7) ความต้องการที่จะปกป้องคุ้มครองรักษาผู้อื่น(Nurturance)

นอกจากศึกษาเกี่ยวกับประเภทความต้องการของมนุษย์ เมอร์เรย์ ได้คิดหาวิธีที่จะวัดความต้องการประเภทต่าง ๆ โดยใช้แบบทดสอบที่เรียกว่า ทีมมาติค แอปเปอเซปชั่น (Thematic Apperception Test) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า TAT

2.3.11 ทฤษฎีมนุษยนิยมของมาสโลว์

นักจิตวิทยามนุษยนิยมเชื่อว่า คนทุกคนมีแรงจูงใจที่จะประกอบกิจกรรมอยู่เสมอ ถือว่าแรงจูงใจเป็นแรงขับที่ให้มนุษย์เจริญเติบโตและพัฒนา หรือพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลของ “Growth Principle” หรือ “หลักการความเจริญเติบโต” ภายใต้ของทุกคน (Combs & Avile, 1985) นักจิตวิทยามนุษยนิยมทุกท่านได้ยึดถือหลักการพื้นฐานนี้แต่ผู้ที่ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ คือ มาสโลว์

มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ออกเป็น 5 ประเภท คือ ความต้องการทางสรีระหรือความต้องการทางร่างกาย (Physiological หรือ Physical Needs) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love & Belonging Needs) ความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Esteem Needs) และความต้องการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงและพัฒนาตนเต็มที่ตามศักยภาพของตน (Self Actualization) มาสโลว์ ได้จัดลำดับ

ชั้นของความต้องการจากต่ำไปสูง เริ่มจากความต้องการทางสรีระ ซึ่งมาสโลว์เชื่อว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีแรงผลักดันรุนแรงที่สุด ถ้าความต้องการนี้ขาดจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมตอบสนองจนเป็นที่พอใจ จึงจะมีความต้องการขั้นสูงต่อไป ตัวอย่างเช่น คนที่มีความหิวมาก ๆ มักจะไม่สนใจว่าตนจะเป็นที่ยอมรับของเพื่อนหรือไม่ หรือคนที่มีชีวิตอยู่ในช่วงอันตรายเพราะมีคนปองร้ายจะไม่มีความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่าความต้องการขั้นสูงสุด คือ ความต้องการที่จะรู้จักตนเองอย่างแท้จริง และพัฒนาตนเต็มที่ตามศักยภาพของตน จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการทั้ง 4 ประเภท ได้รับการตอบสนองอย่างไรก็ตาม การตอสนองของความต้องการแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องถึง 100% ส่วนมากจะขึ้นกับแต่ละบุคคล

นอกจากความต้องการพื้นฐาน 5 ประเภท ดังกล่าว ยังมีความต้องการอีก 2 ประเภท รวมอยู่ด้วย คือ ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (Need to Know and Understand) และความต้องการทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Needs) เป็นลำดับขั้นที่ 6 และลำดับขั้นที่ 7 ตามลำดับ มีนักจิตวิทยาหลายท่านไม่เห็นด้วยกับการจัดลำดับแบบนี้และคิดว่า Self Actualization ควรจะความต้องการขั้นที่สูงที่สุด เพราะ Self Actualization เป็นกระบวนการที่คนเราทุกคนที่ได้รับความพอใจในความต้องการพื้นฐาน 4 ประเภทแล้วเสาะแสวงหาอยู่เสมอโดยไม่มีจุดจบ จึงเป็นการยากที่จะเชื่อว่าคนเราจะต้องถึงขั้น Self Actualization อย่างสมบูรณ์ก่อนที่จะมีความต้องการทางสติปัญญา หรือความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (Newman & Newman, 1983, and Di Capprio, 1983) อีกประการหนึ่ง มาสโลว์ได้เขียนไว้ในหนังสือว่า ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (ความอิสระที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อมหาข้อมูล) เป็นความต้องการที่จำเป็นที่จะมีก่อน (Preconditions) เพื่อจะมีพฤติกรรมสนองตอบความต้องการพื้นฐานอย่างอื่น (Maslow, 1970, Frager & Fadiman, 1989) ดังนั้น ในหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ ในทศวรรษที่แล้วเป็นต้นมา จึงใส่ Self Actualization เป็นลำดับขั้นสูงสุดของความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์

2.3.12 ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม

นักจิตวิทยาที่ยึดถือทฤษฎีพุทธิปัญญานิยมเกี่ยวกับแรงจูงใจ เชื่อว่ากระบวนการรู้คิดมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งอาจจะอธิบายโดยรูปแบบต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และความรู้ ความเข้าใจ“ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม”

ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ที่ใช้กันแพร่หลาย คือ ทฤษฎีการอ้างเหตุ (Attribution Theory) ของ Weiner (1979) ซึ่งมีพื้นฐานความคิดว่า มนุษย์เรามักจะมีความอยากรู้และเข้าใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมเป็นต้นว่า ในหลังเรียนหลังจากที่ครูบอกคะแนนสอบนักเรียนมักจะตั้งคำถามตนเองว่า “ทำไมขั้นจึงได้คะแนนต่ำ” “ทำไมฉันจึงสอบคณิตศาสตร์ตก” หรือ “ทำไมอ้อยได้คะแนนคณิตศาสตร์ดีกว่าฉันคราวนี้” การอ้างสาเหตุของการสอบได้คะแนนต่ำ หรือสอบตกของนักเรียนอาจจะแตกต่างกัน

บางคนจะอ้างว่าไม่ได้ดูหนังสือหรือทบทวนก่อนสอบ บางคนอ้างว่า “ข้อสอบเกินกว่าความสามารถ” หรือ “คืนก่อนสอบไม่สบายปวดศีรษะ” เป็นต้น

หลักการพื้นฐาน 3 ประการของทฤษฎีการอ้างสาเหตุ (Three Basic Assumptions)

1. คนทุกคนต้องการทราบสาเหตุพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะในกรณีที่พฤติกรรมนั้นสำคัญต่อตน

2. การอ้างสาเหตุ ไม่ได้เป็นการสุ่ม แต่มีเหตุผล

3. สาเหตุที่แต่ละคนอ้าง มีผลต่อพฤติกรรมของแต่ละคน

สรุปได้ว่า แรงจูงใจเป็นความต้องการพื้นฐานที่จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ ซึ่งเป็นผลให้มนุษย์เราแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปเป้าหมาย โดยความต้องการเป็นพื้นฐานถือว่าแรงจูงใจเป็นแรงขับที่ให้มนุษย์เจริญเติบโตและพัฒนาตนเต็มที่ตามศักยภาพของตน

2.3.13 ทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544, น. 125-128) กล่าวว่า เมื่อนักจิตวิทยาพูดถึง แรงจูงใจ (Motivation) ก็มักจะหมายถึง แรงขับ (Drive) และความต้องการ (Needs) ควบคู่ไปด้วย เพราะคำเหล่านี้มีความหมายใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ ส่วนความต้องการ (Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเพราะในชีวิตของคนเรานั้นจะต้องมีการดิ้นรนเพื่อหาทางตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และทิศทางของพฤติกรรมก็จะถูกกำหนดโดยแรงผลักดันของความต้องการที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

2.3.14 ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow’s Hierarchy of Needs)

Abraham H. Maslow เป็นผู้หนึ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้าถึงความต้องการของมนุษย์ และพบว่าความต้องการของมนุษย์มีมากมายหลายอย่าง และมนุษย์ทุกคนก็พยายามหาทางที่จะสนองความต้องการของตนเองทั้งสิ้น มาสโลว์ได้นำความต้องการของมนุษย์มาจัดเรียงเป็นลำดับขั้นโดยได้กล่าวไว้ว่าความต้องการของคนเรานั้นสามารถจะเรียงลำดับขั้นตอนได้ตามความสำคัญ และขั้นตอนของความต้องการเหล่านั้นสามารถยืดหยุ่นได้ เมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับการตอบสนองแล้วคนเราก็จะให้ความสนใจกับความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป โดยมาสโลว์เริ่มต้นจากความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) เรื่อยไป จนถึงความต้องการที่จะเกิดความตระหนักแท้ในตนเอง (Needs for Self–Actualization) ไปถึงถึงความต้องการทางสุนทรียะ (Aesthetic Needs) สำหรับรายละเอียดขั้นตอนความต้องการของคนเรานั้น มาสโลว์ได้จำแนกไว้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 รายละเอียดขั้นตอนความต้องการ “ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์”

2.3.14.1 ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นของชีวิต เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ (Sex) ถ้าหากคนเราขาดสิ่งเหล่านี้บางประการ ก็อาจรู้สึกทุรนทุรายหรือเอาชีวิตไม่รอด และต้องพยายามดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม

2.3.14.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการของคนเราที่จะพยายามหลีกเลี่ยงอันตรายทั้งปวง ความเจ็บปวดรวดร้าว ความผิดหวังต่าง ๆ

2.3.14.3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) เป็นความปรารถนาของคนเราที่ต้องการจะมีความผูกพันกับบุคคลอื่น ปรารถนาที่จะได้รับความรัก ความเอาใจใส่ เอื้ออาทรจากผู้อื่น

2.3.14.4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับและยกย่องว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ มีคุณค่า เป็นคนสำคัญหรือต้องการที่จะแสดงออกว่าตนเหนือกว่าผู้อื่นอยู่เสมอ

2.3.14.5 ความต้องการที่จะเกิดความตระหนักแท้ในตนเอง (Need for Self-Actualization) เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเองตามสภาพที่ตนเป็น เข้าใจถึงความสามารถและความต้องการของตนเอง ยอมรับในจุดเด่นและจุดอ่อนของตนเอง นับเป็นขั้นความต้องการของตนที่ตนเองปรารถนาจะเป็น ซึ่งหมายถึง ความต้องการที่จะยายามสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมอย่างพร้อมมูลและเต็มความสามารถ หรือทำงานตามที่ใจตนชอบ หรือประกอบอาชีพตามที่ตนรัก บุคคลที่ขึ้นมาถึงระดับนี้จะเป็นผู้ที่มีความอิ่มเอิบในตนเอง พร้อมที่จะทำงานสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม

2.3.14.6 ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (Desire to Know and Understand) เป็นความต้องการที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นความพึงพอใจในงาน ตลอดจนความปรารถนาที่จะแสวงหาสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่ชีวิต

2.3.14.7 ความต้องการทางด้านสุนทรียะ (Aesthetic Needs) เป็นความต้องการของมนุษย์ในเรื่องความรู้ซาบซึ้งเกี่ยวกับงานด้านศิลปะ ความงาม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจรรโลงของคนเรา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547, น. 111-120) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงในในการทำงานดังต่อไปนี้ 1) ทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายเนื้อหาของงาน ได้แก่ ความสำคัญของงาน ความท้าทายของงาน ความเจริญก้าวหน้าในงาน ความรับผิดชอบในงาน 2) ทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายกระบวนการในการทำงาน ได้แก่ กระบวนการทางจิตวิทยา การตัดสินใจ และการเลือกงาน

1. ทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายเนื้อหาของงาน มีดังนี้

1.1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy of Need)

Maslow ชี้ให้เห็นว่า บุคคลถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะสนองตอบตามความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งความต้องการนี้ เขาได้ตั้งข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ ดังนี้

1.1.1 บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

1.1.2 ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น

1.1.3 ความต้องการของบุคคล จะเรียงเป็นลำดับขั้นตอนตามความสำคัญ เมื่อความต้องการต่ำได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

ลำดับความต้องการของบุคคลมี 5 ขั้น คือ

1. ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุด เพื่อความมีชีวิตอยู่รอด ได้แก่ ความต้องการอาหาร เพศ เครื่องนุ่งห่ม

2. ความต้องการความปลอดภัย เป็นความต้องการแสวงหาความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและความคุ้มครองจากผู้อื่น

3. ความต้องการความรัก ความรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมและการเข้าหมู่เข้าพวก

4. ความต้องการที่ได้รับการยกย่องนับถือ เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่องให้เกียรติและเห็นความสำคัญของตน

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิตของคน เป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่ตนเองชอบหรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

1.2 ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแมคคลีแลนด์ (McClelland Achievement Motivation Theory)

McClelland เน้นถึงความต้องการ 3 ประการ คือ

1.2.1 ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา

1.2.2 ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

1.2.3 ความต้องการอำนาจ (Need for Power) เป็นความต้องการมีอิทธิผลและครอบงำเหนือผู้อื่น

1.3 ทฤษฎี 2 องค์ประกอบของเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg's Two Factors Theory)

เป็นทฤษฎีแรงจูงใจที่ศึกษาถึงสาเหตุจูงใจบุคคลให้ทำงาน เขาพบว่ามี 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการทำงาน ดังนี้

1.3.1 ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยป้องกันไม่ให้คนเกิดความไม่พอใจงานที่ปฏิบัติอยู่ เช่น นโยบายของหน่วยงานและการบริหาร การบังคับบัญชา หรือการนิเทศ สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รายได้ ตำแหน่งและความมั่นคง ปัจจัยเหล่านี้มิได้เป็นสิ่งจูงใจที่จะทำให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น ที่ทำให้คนทำงานดำเนินการไปด้วยความราบรื่น เช่น การไม่เพียงพอของรายได้ ทำให้เกิดการนัดหยุดงานของโรงงาน เพื่อเรียกร้องเงินเดือนให้สูงขึ้น

1.3.2 ปัจจัยกระตุ้น (Motivator Factors) ทำให้คนทำงานมีความรู้สึกพึงพอใจในงาน มีความรู้สึกในด้านดี เป็นสิ่งจูงใจภายใน ความรู้สึกนึกคิดของตน ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ คนจะถูกจูงใจให้เพิ่มผลผลิต ปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือลักษณะของงานโดยตัวของมันเอง ความรับผิดชอบ ความเจริญก้าวหน้าในตนเองและอาชีพ ปัจจัยกระตุ้นจะนำไปสู่การจูงใจในวิธีการบริหารงานด้วย

สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการทำงานเริ่มต้นจากความต้องการขั้นพื้นฐาน เมื่อความต้องการพื้นฐานเบื้องต้นได้รับการตอบสนองแล้วคนเราก็จะให้ความสนใจกับความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป ปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ ความสำเร็จของงาน ตำแหน่ง ความมั่นคง การยอมรับนับถือลักษณะของงานโดยตัวของมันเอง ความรับผิดชอบ ความเจริญก้าวหน้าในตนเองและอาชีพ

1.2 ทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายกระบวนการในการทำงาน

ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (The F-Expectancy Theory : Vroom, 1964) กล่าวถึงบุคคลเลือกการรับรู้ตามความคาดหวัง รางวัลที่คาดว่าจะได้รับในด้านงาน บุคคลจะเลือกทำงานในระดับที่ผลออกมาได้รับผลประโยชน์มากที่สุด เขาจะทำงานหนักถ้าเขาคาดหวังว่าความพยายามของเขาจะนำไปสู่รางวัลที่เขาต้องการ ในด้านรายรับหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นระดับผลผลิตของบุคคลใดขึ้นอยู่กับแรงผลักดัน 3 ประการ คือ

1.2.1 เป้าหมายของบุคคลนั้น

1.2.2 ความเข้าใจหรือการรับรู้ในความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิต และการประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

1.2.3 การรับรู้ในความสามารถของเขาว่าจะมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดต่อผลผลิต

สรุปว่า การทำงานของแต่ละบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ ที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้แต่ละคนทำงาน ผลงานจะดีมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการสอน

2.4.1 วิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้

นิตย์ บุหงามงคล (2546, น. 4-5) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนแบบต่าง ๆ จำเป็นจะต้องกล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ และตัวอย่างวิธีการสอนพอสังเขป ดังนี้

2.4.1.1 ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมได้แก่ พาฟลอฟ (Pavlov) วัตสัน (Watson) ทอร์นไดค์ (Thorndike) กัทรี (Guthrie) ฮัล (Hull) และสกินเนอร์ (Skinner) ตัวแปรที่นักจิตวิทยากลุ่มนี้สนใจ คือ สิ่งเร้า การตอบสนอง การต่อเนื่องของประสบการณ์ ฝึกหัดนิสัย การเสริมแรง

ตัวอย่างการสอนแบบต่าง ๆ ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม ได้แก่ การสอนโดยมีการสร้างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมการสอนตามเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล (Individualized Instruction) การสอนโดยใช้โปรแกรมการเรียนการสอน (Programmed Instruction) การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) การสอนแบบเคลเลอร์ (Keller Plan)

2.4.1.2 ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism) นักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยม ได้แก่ บรูเนอร์ (Bruner) ออซูเบล (Ausubel) กานเย (Gagne) นิวเวลและไซมอน (Newell & Simon) และนักจิตวิทยากลุ่มเกสตอลท์ (Gestalt) ตัวแปรที่นักจิตวิทยากลุ่มนี้สนใจ คือ การรับรู้ การใส่ใจ แรงจูงใจ การจัดระบบข้อมูล และประสบการณ์ โครงสร้างของความรู้ ความเข้าใจ ความหมายและความสัมพันธ์เชื่อมโยงของประสบการณ์ การคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคาดหวัง เป้าหมาย

ตัวอย่างการสอนแบบต่าง ๆ ของกลุ่มปัญญานิยม ได้แก่ การบรรยายการสอนทบทวน การให้เอกสารและงานอ่านประกอบการสอน (Hand-Outs and Guided Reading) การสัมมนาชนิดมีผู้สอนช่วยนำการสัมมนา การอภิปรายกลุ่มชนิดมีผู้สอนเป็นผู้นำการอภิปรายโครงงานเดี่ยว (Individual Project Work) การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) การเรียนแบบค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) การสอนแบบสืบสวน (Inquiry Training)

2.4.1.3 ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanism) นักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) โรเจอร์ (Rogers) แพทเตอร์สัน (Patterson) ตัวแปรที่นักจิตวิทยากลุ่มนี้ สนใจได้แก่ ลักษณะทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก อัตมโนทัศน์ (Self Concept) มนุษยสัมพันธ์และกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

ตัวอย่างการสอนแบบต่าง ๆ ของกลุ่มมนุษยนิยม ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มแบบอิสระ การศึกษาด้วยตนเอง (Independent Study) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) โครงงานกลุ่ม (Group Project Work)

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544, น. 129-130) กล่าวถึง การนำทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาใช้ในการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. ครูต้องพยายามดูแลช่วยให้เด็กได้รับความสบายทางร่างกายเป็นเบื้องแรก โดยเฉพาะสภาพของโรงเรียนและห้องเรียน

2. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กรู้สึกว่าปลอดภัย และมีความมั่นใจในตัวครู เป็นบรรยากาศของการประนีประนอม ไม่ตึงเครียด ไม่อึดอัด และไม่มีคำพูดที่เยาะเย้ยถากถางจากครูหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

3. ครูควรจำชื่อนักเรียนในชั้นเรียนให้ได้และเรียกชื่อของนักเรียนในชั้นได้ถูกต้อง

4. หาเวลาสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

5. เมื่อนักเรียนในชั้นเจ็บป่วย ครูควรให้เพื่อนนักเรียนในชั้นแสดงความห่วงใย เอื้ออาทร โดยไต่ถาม หรือแสดงออกด้วยวิธีที่เหมาะสม

6. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนในชั้นได้แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ เพื่อเด็กจะได้รู้สึกว่าตนมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ

7. เปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าตามเป้าหมายที่เด็กแต่ละคนได้วางไว้ โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ

8. ครูควรให้โอกาสเด็กได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. ครูไม่ควรเข้มงวดกวดขันกับเด็กมากจนเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายทั้งตัวครูและชั้นเรียน

10. ครูควรจัดหาประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กเกิดความสำเร็จทั้งในเรื่องการเรียน ทั้งทางด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา เพื่อเด็กจะได้มีความรู้สึกในทางบวกต่อตนเองและสังคม

2.4.2 พฤติกรรมทางการศึกษา

อรัญ ซุยกระเดื่อง และคณะ (2552, น. 28-33) ได้กล่าวไว่ว่า พฤติกรรมทางการศึกษา (Education Behavior) เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนอันประกอบด้วยความรู้ ความสามารถ ทักษะ และลักษณะนิสัยต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ในการจัดการเรียนการสอนจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และจะต้องมีการตรวจสอบผลด้วย การที่ครูจะตรวจสอบคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการศึกษากับการประเมินผล

การจำแนกพฤติกรรมทางการศึกษา (Taxonomy of Educational Objective) ปี ค.ศ. 1956 บลูม (Benjamin S. Bloom) ก็ได้เสนอผลการจำแนกพฤติกรรมทางด้านพุทธพิสัย (Cognitive Domain) ซึ่งเป็นพฤติกรรมของบุคคลในแง่ของสมรรถภาพทางสมอง หรือสติปัญญา ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างมาก ต่อมาอีก 8 ปี คือในปี ค.ศ. 1964 แครธโฮล์ (David R. Krathwohl) และคณะ ก็ได้เสนอผลการจำแนกพฤติกรรมทางด้านจิตพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านการกระทำและการเคลื่อนไหวทางร่างกาย คณะกรรมการชุดนี้ไม่ได้นำเสนอไว้ จนกระทั่งคิบเลอร์ (Robert J. Kibler) และซิมป์สัน (Elizabeth J. Simpson) ได้เสนอผลการจำแนกพฤติกรรมด้านนี้ในช่วงเวลาถัดมา

การจำแนกพฤติกรรมทางการศึกษาตามแนวคิดของบลูม และคณะ

Benjamin S. Bloom, et al. ได้จำแนกพฤติกรรมทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมพุทธิพิสัย บลูม และคณะให้แนวคิดว่า พฤติกรรมการเรียนรู้สำหรับพุทธพิสัยเป็นพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับความรู้อันได้มาจากความจำและการระลึกได้ และการพัฒนาทักษะและความสามารถทางปัญญา ในการจัดระบบได้มีการแยกพฤติกรรมออกเป็น 6 ส่วน ภายใต้หัวข้อ “ความรู้” และ “ทักษะและความสามารถทางปัญญา” ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งจำเพาะ ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นสิ่งจำเพาะ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่จะดำเนินกับสิ่งจำเพาะ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนดั้งเดิม ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและลำดับขั้นของสิ่งต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับการจัดและการจำแนกประเภท ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์สำหรับใช้วัดสิ่งต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นสากลและที่เป็นนามธรรม ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และข้อสรุปอย่างกว้าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 1 นั้นความรู้มีความหมายเช่นเดียวกับข้อมูล เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกได้หรือการจำสิ่งทั่วไป สิ่งจำเพาะ วิธีการ กระบวนการ รูปแบบโครงสร้างและส่วนประกอบ ดังนั้น พฤติกรรมใด ๆ ที่เน้นความจำ ข้อเท็จจริง หลักเกณฑ์ กระบวนการและรูปของวิชาต่าง ๆ ถือว่าอยู่ในส่วนนี้

ส่วนที่ 2-6 ทักษะและความสามารถทางปัญญา

ส่วนที่ 2 ความเข้าใจ ได้แก่ สามารถแปล สามารถตีความหมาย สามารถคาดคะเน โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่เดิม

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 2 ซึ่งมีความเข้าใจเป็นพื้นฐาน ประกอบด้วยความสามารถในการประมวลข้อความที่ได้จากการสื่อสาร สามารถแปลความหมายและจัดเรียบเรียงข้อมูลใหม่ไม่ทำให้ความหมายเดิมเปลี่ยนไป และสามารถคาดคะเนสิ่งที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ ได้แก่ สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์หลักในการจัดระบบโครงสร้าง

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 3 หมายถึง การนำเอาความคิด หลักเกณฑ์และวิธีการไปประยุกต์ใช้ในเหตุการณ์ใหม่มีผลให้ระดับความคิดสูงขึ้น

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นส่วนย่อย ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นประกอบกันอยู่เช่นไร

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแจกแจงข้อมูลออกเป็นส่วนย่อย ๆ และพิจารณาดูความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยเหล่านั้น รวมทั้งศึกษาว่าส่วนย่อย ๆ เหล่านั้นจะรวมตัวกันเข้าส่วนรวมอย่างไร

ส่วนที่ 5 การสังเคราะห์ ได้แก่ สามารถรวบรวมความคิดมาถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน สามารถนำโครงการต่าง ๆ มาจัดทำแผนได้ สามารถนำสิ่งที่เป็นนามธรรมมาจัดเป็นหมวดหมู่ได้

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 5 เป็นการสังเคราะห์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการนำเอาส่วนย่อยมาประกอบกันเข้าเป็นส่วนร่วม โดยจะต้องเป็นความคิดของตนเองและจะต้องมีลักษณะที่ริเริ่มสร้างสรรค์ด้วย

ส่วนที่ 6 การประเมินผล ได้แก่ สามารถตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ในสิ่งที่ต้องการประเมินผล สามารถตัดสินใจโดยใช้เกณฑ์การวัดจากภายนอก

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 6 หมายถึง การประเมินค่าของพฤติกรรม ความคิด งาน กระทำ วิธีการ วัสดุ ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ในการวัด เช่น ความเที่ยงตรง แม่นยำ ประหยัด ประสิทธิผล ความพึงพอใจ เกณฑ์ในการประเมินผลนี้ผู้ประเมินผลอาจจัดทำขึ้นเองหรือนำเอาเกณฑ์ที่มีทำไว้มาใช้ก็ได้

2. พฤติกรรมจิตพิสัย ในปี ค.ศ. 1964 บลูม แครทโฮล และมาเซีย (Bloom, Krathwohl and Masis) ได้ร่วมกันจัดระบบนี้ขึ้น โดยได้กำหนดนิยามของจิตพิสัยว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงความสนใจ เจตคติ ค่านิยม และพัฒนาการของความพึงพอใจและการปรับตัว สำหรับระบบนี้มีการแยกพฤติกรรมออกเป็น 5 ส่วน (D.R. Krathwohl, et al., 1964)

ส่วนที่ 1 การรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น การมีความเต็มใจที่จะรับรู้ การควบคุมหรือการเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งอย่าง

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 1 ประกอบด้วยความรู้สึกไวต่อสิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่รู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น มีความเต็มใจรับรู้และสามารถจำแนกการรับรู้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี

ส่วนที่ 2 การตอบสนอง ได้แก่ การยอมตอบสนอง การมีความเต็มใจในการตอบสนอง การมีความพึงพอใจในการตอบสนอง

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 2 คือ ส่วนที่ว่าด้วยการตอบสนอง เป็นส่วนที่สามารถกำหนดพฤติกรรมได้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างไร

ส่วนที่ 3 การสร้างค่านิยม ได้แก่ การยอมรับค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง การยึดมั่นในค่านิยม

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 3 คือ การสร้างค่านิยม เป็นการแสดงถึงการยึดมั่นในความเชื่อ ความคิดหรือเป้าประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ส่วนที่ 4 การจัดระบบ ได้แก่ การสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับค่านิยม การจัดระบบค่านิยม

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 4 เรื่องของการจัดระบบ ซึ่งแสดงถึงระดับค่านิยมที่ผู้เรียนยึดถือโดยพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออก

ส่วนที่ 5 การสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ได้แก่ การจำแนกคุณลักษณะออกเป็นกลุ่ม ๆ การสร้างคุณลักษณะส่วนร่วม

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 5 ส่วนนี้เป็นส่วนสุดท้ายซึ่งผู้เรียนจะกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยค่านิยมที่ยึดมั่นอย่างสม่ำเสมอทำให้สามารถผสมผสานความเชื่อ ความคิด และเจตคติเข้าด้วยกันอันก่อให้เกิดโลกทัศน์เฉพาะตน

3. พฤติกรรมทักษะพิสัย ทักษะพิสัยประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่กระทำด้วยมือและอวัยวะต่าง ๆ การจัดระบบพฤติกรรมของทักษะพิสัยนี้ยังไม่สมบูรณ์ แต่ก็มีผู้ทำการศึกษาอยู่หลายท่านได้แก่ ซิมสัน (E.J. Simpson, 1966) กิ้บเบลอร์ และคณะ (Kibler, et al., 1977) และเดฟ (R.H. Dave, 1969) สองฝ่ายแรกถือเอาทักษะในการเคลื่อนไหวเป็นจุดประสงค์ ส่วนฝ่ายหลังถือเอาลักษณะของการเคลื่อนไหวเป็นพฤติกรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ทักษะการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวของอวัยวะส่วนบน การเคลื่อนไหวของอวัยวะส่วนล่าง การเคลื่อนไหวของอวัยวะส่วนบน และส่วนล่าง

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 1 ว่าด้วยทักษะการใช้อวัยวะส่วนรวมของร่างกาย เป็นส่วนบน ส่วนล่างหรือทั้งตัว

ส่วนที่ 2 ทักษะการเคลื่อนไหวอวัยวะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อม ๆ กัน ได้แก่ การเคลื่อนไหวมือและนิ้ว การเคลื่อนไหวมือและตา การเคลื่อนไหวมือ ตา และเท้า การเคลื่อนไหวมือ ตา และหู

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 2 เป็นการแสดงทักษะในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ประสานกัน เช่น การถีบจักรยาน และการเล่นดนตรี ซึ่งต้องมีการบังคับประสาทหลาย ๆ ด้านให้ทำงานประสานงาน

ส่วนที่ 3 ทักษะการสื่อสาร โดยใช้ท่าทาง ได้แก่ การแสดงสีหน้า การแสดงท่าทาง การเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 3 เป็นทักษะในการบังคับอวัยวะต่าง ๆ เพื่อสื่อสารหรือแสดงออกให้อีกฝ่ายเข้าใจ เช่น การแสดงออกทางหน้าตาและอากัปกิริยา

ส่วนที่ 4 ทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูด ได้แก่ การออกเสียง การออกเสียงเป็นคำพูด การทำเสียงสูงต่ำ การประสานเสียงให้เข้ากับท่าทาง

โดยรายละเอียดแล้วส่วนที่ 4 เป็นการแสดงทักษะ การใช้ภาษา ซึ่งเริ่มจากง่ายไปยาก

2.4.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

นิตย์ บุหงามงคล (2546, น. 11-13, 26-27) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษา (Taxonomy of Education Objectives) บลูม และคณะ (Bloom, et. al., 1956) ไว้ว่า บลูม และคณะ (1956) เสนอการตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาและการสอนให้สอดคล้องกับประเภทและลำดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนเพื่อให้เข้าใจตรงกันและสื่อความหมายในหมู่นักการศึกษา และเพื่อให้ผู้สอนสามารถตีความจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกมาเป็นพฤติกรรมสภาพการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น บลูม และคณะได้จำแนกจุดมุ่งหมายของการศึกษาออกมาตามพฤติกรรมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ในรูปแบบของ Taxonomy คือ

1. จัดประเภทตามลักษณะ กล่าวคือ จัดพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในประเภทเดียวกัน

2. จัดจำแนกตามลำดับ เป็นการจัดพฤติกรรมตามลำดับความยากง่าย มีการจัดลำดับพฤติกรรมง่าย ๆ ไปสู่พฤติกรรมที่สลับซับซ้อนเป็นนามธรรมมากขึ้น

3. จัดจำแนกตามความสัมพันธ์ กล่าวคือ พฤติกรรมในระดับต้น ๆ จะเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมในระดับที่สลับซับซ้อนมากขึ้น

บลูม ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียนไว้ 3 ด้าน คือ

1. ความรู้ (Cognitive Domain) ได้แก่ ความมุ่งหมายของการศึกษาที่ครอบคลุมพฤติกรรมประเภทความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

2. เจตคติ (Affective Domain) ได้แก่ ความมุ่งหมายของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประเภทการรับความรู้สึก การตอบสนอง ความสนใจ การเลือก การประเมินค่า การจัดระบบและพัฒนาค่านิยม

3. ทักษะ (Psychomotor Domain) ได้แก่ ความมุ่งหมายที่เกี่ยวกับความสามารถใช้ประสาทสัมผัสอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายในการเรียนรู้

บลูม และคณะ (1996) เริ่มงานจากด้านความรู้ และได้สร้างคู่มือขึ้นใช้ประกอบการอธิบายและการวัดประเมินผลความมุ่งหมายประเภทนี้ ชื่อ Taxonomy of Educational Of ejectives : Handbook I Cognitive Domain ต่อมาผู้ร่วมงานคือ แครธวอน บลูม และเมเซีย (Krathwohl, Bloom and Masia, 1964) ได้ทำงานต่อในด้านเจตคติและสร้างคู่มือขึ้น คือ (Taxonomy of Educational Objectives : Handbook II Affective Domain ส่วนความมุ่งหมายประเภทที่สาม คือ Psychomotor Domain นั้นเริ่มทำทีหลังและคู่มือประกอบสร้างขึ้นโดย ฮาร์โรว์ (Harrow, 1972)

ทั้งนี้ บลูม ได้กล่าวถึง คุณภาพของการเรียนการสอนประกอบกับการเข้าใจลักษณะของผู้เรียนจะช่วยลดปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล และจะช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ในรูปของเวลาที่ใช้ในการเรียนตลอดจนความพยายามของผู้เรียน (Bloom, 1976, p. 16) ทั้งนี้สืบเนื่องจากแนวคิดของแครอล (Carroll, 1963) กล่าวว่า ถ้าผู้เรียนแต่ละคนได้รับอิสระที่จะใช้เวลาในการเรียนจนถึงขั้นการเรียนตามที่กำหนดไว้ และผู้เรียนได้ใช้เวลานั้นอย่างเต็มที่ แต่ในกรณีที่ผู้เรียนมิได้ใช้เวลาตามกำหนด ขั้นการเรียนรู้อาจได้จากอัตราส่วนของเวลาที่ใช้ในการเรียนจริง ต่อจำนวนเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียน ดังสูตรต่อไปนี้

$$\text{ขั้นของการเรียน} = f\ \frac{\text{เวลาที่ใช้ในการเรียนจริง}}{\text{เวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียน}}$$

หน้าที่ของผู้สอน คือ พยายามหาวิธีการซึ่งถ้าใช้แล้วจะทำให้ค่าของตัวตั้งเพิ่มมากขึ้นและในขณะเดียวกัน คือ พยายามให้ค่าตัวหารน้อยลง กล่าวคือ พยายามทำให้เวลาที่ใช้ในการเรียนจริง ๆ มากกว่าเวลาที่จำเป็นต้องใช้ (ปรีชา วงศ์ชูศิริ, 2518, น. 20)

เมื่อศึกษาค่าของเวลาที่ใช้ในการเรียนจริง และเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนปรากฏว่าขึ้นอยู่กับตัวการดังต่อไปนี้ 1) กำหนดเวลาที่ให้ในการเรียน 2) ความตั้งใจที่จะใช้เวลาทั้งหมดที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนจริง 3) ความถนัดของผู้เรียนต่อวิชาที่เรียน 4) คุณภาพของการสอน 5) ความสามารถของผู้เรียนที่จะเข้าใจการสอน

สูตรข้างต้นนี้ อาจเขียนใหม่ได้ คือ

$$\text{ขั้นของการเรียน} = f\ \frac{\text{1. กำหนดเวลาที่ให้ใช้ในการเรียน}\\ \text{2. ความตั้งใจที่จะใช้เวลาทั้งหมดที่กำหนดให้ใช้ในการเรียน}}{\text{3. ความถนัด4. คุณภาพของการสอน}\\ \text{5. ความสามารถของผู้เรียนที่จะเข้าใจการสอน}}$$

และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวการที่กำหนดขั้นของการเรียนแต่ละชนิดจะมีรายละเอียด คือ

1. กำหนดเวลาที่ใช้ในการเรียน ค่อนข้างจะไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากในหลักสูตรจะมีเนื้อหาวิชาและจำนวนวิชาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนมากเกินไป

2. ความต้องใจที่จะใช้เวลาทั้งหมดที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนจะขึ้นอยู่กับเวลาที่ให้ใช้ในการเรียนจากข้อ 1 และขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้เรียนในการจะใช้เวลาที่มีอยู่ กล่าวคือ ผู้เรียนอาจมีความตั้งใจที่จะใช้เวลาในการเรียนน้อยกว่าเวลาที่กำหนดไว้ให้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจต่อวิชาที่เรียน แรงจูงใจต่อการเรียน ตลอดจนความเหมาะสมของวิธีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน

3. ความถนัดของผู้เรียนต่อวิชาที่เรียน ขึ้นอยู่กับความรู้ในเนื้อหาพื้นฐานของเนื้อหาวิชาที่จะเรียนเป็นสำคัญ

4. คุณภาพของการสอน จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของวิธีการที่ผู้สอนนำไปใช้ในการเสนอเนื้อหาที่จะสอนให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสื่อการสอนที่ใช้ชนิด และความดีของการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ต่อผู้เรียน และการจัดลำดับขั้นของสิ่งที่จะสอน

5. ความสามารถของผู้เรียนที่จะเข้าใจการสอน ขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านภาษาของผู้เรียน เนื่องจากสิ่งสำคัญในการเรียนการสอน คือ การใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ผู้เรียนจึงจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจด้านภาษาดีพอสมควร

สรุป การตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาและการสอนของบลูมกำลังได้รับความสนใจศึกษาวิเคราะห์ วิจารฯและทดลองใช้กันมาก และได้มีข้อวิจารณ์ว่าเป็นเพียงแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสร้างจุดมุ่งหมายของการศึกษาและการสอนให้ได้ผลดีมากขึ้น แต่มิใช่เป็นเพียงวิธีเดียวสำหรับการแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ จากความเป็นจริงพฤติกรรมของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้พฤติกรรมบางชนิด เช่น การพูด จะประกอบด้วยความสามารถในการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะประกอบกัน

ทั้งนี้ มีข้อถกเถียงกันว่า วิธีการสอนวิธีใดให้ผลดีกับผู้เรียนมากที่สุด แม้จะยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน แต่ก็มีผู้ให้ข้อคิดเห็นไว้อย่างน่าฟังว่า ในการเลือกวิธีการในการสอนผู้สอนควรจะพิจารณาให้รอบคอบเกี่ยวกับความสามารถของตนเองตลอดจนความไม่สามารถในบางด้านของตน (Kibler and Others, 1981, p. 151) ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้สอนเป็นผู้มีความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้อื่นพูด ก็ควรจะสอนโดยการให้การบรรยายนำในขั้นแรกเพื่อเร้าความสนใจหรือแรงจูงใจในตัวผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่อไป ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้สอนขาดความสามารถดังกล่าว อาจต้องใช้วิธีการอื่นกระตุ้นผู้เรียน เป็นต้นว่า การจัดฉายภาพยนตร์ การจัดหัวข้อกระตุ้นความคิดของผู้เรียน การจัดทัศนาจร การจัดกลุ่มอภิปราย หรือการเชิญวิทยากรมาให้การบรรยาย สำหรับผู้สอนผู้มีแนวโน้มจะค่อนข้างข่มผู้อื่น อาจใช้วิธีการสอนโดยจัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม ชนิดผู้สอนไม่มีส่วนร่วมในการอภิปราย ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้มีประสิทธิภาพในการสอนสูงสุด นั่นเอง

เนาวนิตย์ สงคราม (2566, น. 1-13) กล่าวว่า Benjamin S. Bloom เป็นนักจิตวิทยาการศึกษาชาวอเมริกัน โดย Bloom ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีในระดับปริญญาตรีเขาเรียนที่ Pennsylvania State College และได้รับปริญญาตรีและปริญญาโท ในปี 1935 และจบปริญญาเอกด้านการศึกษาที่มหาวิทยาลัยชิคาโก อุทิศเวลาให้กับการศึกษาและเป็นผู้นำทีมนักวิจัยที่ได้นำเสนอการเรียนรู้ การประเมินและอธิบายกระบวนการของการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนอย่างโดดเด่นและใช้สิ่งที่เขาค้นพบมาจนถึงทุกวันนี้

Bloom เชื่อว่า การเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาให้ชัดเจนซึ่งมีทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพฤติกรรมนิยมและจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์เป็นพื้นฐาน

Bloom ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือความบังเอิญ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวรจึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ หากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ หากบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจ ด้วยแล้ว ได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนไปปฏิบัติจึงทำให้เกิดทักษะและความชำนาญมากขึ้น เช่นการใช้มือ การใช้ร่างกาย เป็นต้น

ในช่วงปี 1950-1959 Bloom แบ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย และ 3) ด้านทักษะพิสัย และจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเรียกว่า Taxonomy of Educational objectives และช่วงปี 1990 มีนักจิตวิทยากลุ่มใหม่ นำโดย Lorin Anderson ซึ่งเป็นศิษย์ของ Bloom ได้ปรับปรุง Bloom’s Taxonomy เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยนำเสนอ The Revised Bloom’s Taxonomy (2001)

ภาพที่ 2.4 The Revised Bloom’s Taxonomy (2001)

พฤติกรรมการศึกษา

พุทธิพิสัย 1) ความรู้ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ 6) การประเมินค่า

จิตพิสัย 1) การรับรู้ 2) การตอบสนอง 3) การให้ค่านิยม 4) การจัดรวบรวม 5) การพัฒนาลักษณะนิสัยจากค่านิยม

ทักษะพิสัย 1) เลียนแบบ 2) ทำตามคำสั่ง 3) ทำเพื่อความถูกต้อง 4) ทำอย่างสร้างสรรค์ต่อเนื่อง 5) ทำได้เหมือนธรรมชาติ

ด้านพุทธพิสัย (Cognitive Domain)

พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา พฤติกรรมทางพุทธิพิสัย 6 ระดับ ได้แก่

1. ความรู้ความจำ ความสามารถในการเก็บรักษามวลประสบการณ์ต่าง ๆ จากการที่ได้รับรู้ไว้และระลึกสิ่งนั้นได้เมื่อต้องการเปรียบเทียบดังเทปบันทึกเสียงหรือวีดีทัศน์ที่สามารถเก็บเสียงและภาพของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถเปิดฟังหรือดูภาพเหล่านั้นได้เมื่อต้องการ

2. ความเข้าใจ เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อ และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คาดคะเน ขยายความ หรือการกระทำอื่น ๆ

3. การนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำไปใช้ได้

4. การวิเคราะห์ ผู้เรียนสามารถคิด หรือแยกแยะเรื่องราวต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน

5. การสังเคราะห์ ความสามารถในการที่ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิม อาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย การกำหนดวางแผนวิธีการดำเนินงานขึ้นใหม่ หรืออาจจะเกิดความคิดในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมาในรูปแบบหรือแนวคิดใหม่

6. การประเมินค่า เป็นความสามารถในการตัดสิน ตีราคา หรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆออกมาในรูปของคุณธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นไปตามเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับได้

จิตพิสัย (Affective Domain)

ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดีงามอยู่ตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ จะประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ได้แก่

1. การรับรู้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้าว่า คือ อะไร แล้วจะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2. การตอบสนอง เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจ ยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้า ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว

3. การเกิดค่านิยม การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อแล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น

4. การจัดระบบ การสร้างแนวคิด จัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไป แต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับอาจยอมรับค่านิยมใหม่ โดยยกเลิกค่านิยมเก่า

5. บุคลิกภาพ การนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัว ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงามพฤติกรรมด้านนี้ จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อมแล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบขยายกลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นค่านิยมและยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติ ซึ่งจะเป็นควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคน คนจะรู้ดีรู้ชั่วอย่างไรนั้น ก็เป็นผลของพฤติกรรมด้านนี้

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนิชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรง โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ พฤติกรรมด้านทักษะพิสัยประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ขั้น ดังนี้

1. การเลียนแบบ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือเป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ

2. กระทำตามคำสั่ง หรือเครื่องชี้แนะ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้หรือสามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อแนะนำ

3. การหาความถูกต้อง พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องชี้แนะเมื่อได้กระทำซ้ำแล้วก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ

4. การกระทำอย่างต่อเนื่องหลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเองจะกระทำตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่องจนปฏิบัติงานที่ยุ่งยากซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง คล่องแคล่ว การที่ผู้เรียนเกิดทักษะได้ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

5. การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกอย่างต่อเนื่องจนสามารถปฏิบัติได้คล่องแคล่วว่องไวโดยอัตโนมัติเป็นไปอย่างธรรมชาติซึ่งถือเป็นความสามารถของการปฏิบัติในระดับสูง

การประเมินการเรียนรู้ Revised Bloom’s Taxonomy

1. ขั้นความจำ คือ การที่ผู้เรียนนำความรู้ จากความทรงจำมาใช้ในการบอกความหมายของคำนิยาม ข้อเท็จจริง รายการข้อมูลหรือการที่ผู้เรียนสามารถท่องจำหรือนำข้อมูลจากความทรงจำมาใช้ได้

2. ขั้นความเข้าใจ คือ การที่ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายจากสื่อความเรียงและสื่อที่ไม่ใช่ความเรียง โดยตีความ การยกตัวอย่าง การแยกแยะ การสรุป การอนุมาน การเปรียบเทียบ และการอธิบาย

3. ขั้นนำไปใช้ คือ การนำสิ่งที่เรียนมาปฏิบัติ หรือการนำข้อมูลที่ได้เรียนมาประยุกต์ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยออกมาในรูปของแบบจำลอง การนำเสนอ การสัมภาษณ์ หรือการยกตัวอย่าง

4. ขั้นวิเคราะห์ คือ การที่ผู้เรียนสามารถย่อยข้อมูลหรือความคิดเป็นส่วน ๆ และพิจารณาว่าแต่ละส่วนมีความเกี่ยวข้องระหว่างกันหรือเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทั้งหมด

5. ขั้นประเมินค่า คือ ความสามารถในการตัดสินสิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์ และมาตรฐานโดยผ่านการตรวจสอบ และวิพากษ์วิจารณ์ให้เห็นข้อดี ข้อเสีย บทวิจารณ์ รายงาน และข้อเขียน ลักษณะ Recommendations

6. ขั้นสร้างสรรค์ คือ การที่ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลที่เรียนมารวมกันในแนวทางหรือวิธีการใหม่ เพื่อสร้างข้อสรุปหรือแนวทาง หรือวิธีการ หรือสิ่งผลิตใหม่ กระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการที่มีระดับความยากมากที่สุด

Bloom's Digital Taxonomy

ด้วยความก้าวหน้า และความแพร่หลายทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น Bloom's Taxonomy ที่ปรับปรุงใหม่ของ Bloom ยังอธิบายแต่เพียงพฤติกรรม และการปฏิบัติในห้องเรียนแบบเดิม ๆ แต่ไม่ได้ระบุถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความเป็นผู้เรียนดิจิทัลและพลเมืองดิจิทัล กระบวนการและดำเนินการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี การเกิดและการรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ากับชีวิตและผู้เรียนที่เข้าสู่ห้องเรียนเพิ่มมากขึ้นในเกือบทุกกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่ง นักการศึกษา Andrew Churches, 2009 ได้ปรับ Bloom's Taxonomy ใหม่ให้มีรายการคำกริยา วิธีการและการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีลงไปด้วย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนได้ อย่างไรก็ตาม Churches กล่าวถึงทฤษฎีของ Bloom ว่ามีระดับความรู้ความคิดต่าง ๆ ที่แสดงกระบวนการเรียนรู้ แต่ไม่ได้ระบุว่าผู้เรียนจะต้องเริ่มต้นเรียนรู้ที่ระดับต่ำสุดขึ้นไป กล่าวได้ว่าการเรียนรู้สามารถเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ แต่โดยธรรมชาติของการเรียนรู้จะเริ่มต้นที่ระดับต่ำก่อน การปรับนี้มีประโยชน์สำหรับการวางแผนบทเรียน การใช้เทคโนโลยี การทารูบริกและงานอื่น ๆ ที่ครูกำหนดโดยต้องใช้กลยุทธ์การวางแผนรวมถึงการประเมินผล คำกริยาใน Bloom's Taxonomy นั้น แสดงจาก Lower Order Thinking Skills: LOTS (ทักษะการคิดขั้นต่ำ) ไปยัง Higher Order Thinking Skills: HOTS (ทักษะการคิดขั้นสูง) ซึ่งจาก Bloom's Taxonomy เราจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสามารถจัดรูปแบบได้อย่างหลากหลาย

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการสอน ลักษณะของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการสอน มีการสอนแบบต่าง ๆ ของกลุ่มปัญญานิยม ได้แก่ การบรรยายการสอนทบทวนการให้เอกสารและงานอ่านประกอบการสอน การสัมมนาชนิดมีผู้สอนช่วยนำการสัมมนา การอภิปรายกลุ่มชนิดมีผู้สอนเป็นผู้นำการอภิปรายโครงงานเดี่ยว กลุ่มพฤติกรรมนิยม ได้แก่ การสอนโดยมีการสร้างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมการสอนตามเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล การสอนโดยใช้โปรแกรมการเรียนการสอน การปรับพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการสอนกลุ่มพฤติกรรมนิยมมาออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอน การปรับพฤติกรรมของผู้เรียนและลำดับขั้นในการสอนของบลูมเพื่อปรับพฤติกรรมของผู้เรียนในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ

2.5.1 ความหมายของทฤษฎีระบบ

นักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน ได้ให้ความหมายของทฤษฎีระบบไว้หลากหลาย ดังนี้

Cristina, Jacqueline, Francesco (2010) ให้ความหมายว่า ทฤษฎีระบบ เป็นทฤษฎีสหวิทยาการเกี่ยวกับระบบในธรรมชาติทุกสังคม กรอบที่สามารถตรวจสอบปรากฏการณ์จากแนวทางแบบองค์รวม การคิดเชิงระบบมาจากการเปลี่ยนแปลงในความสนใจจากทั้งส่วนร่วมในการพิจารณาความเป็นจริง ข้อสังเกตคือ ความสัมพันธ์ระหว่างชิ้นส่วนของตัวเองและเหตุการณ์ที่พวกเขาผลิตผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาเป็นสิ่งที่สำคัญมากขึ้นกับผลที่ได้ว่าองค์ประกอบของระบบมีการเชื่อมต่ออย่างมีเหตุผลต่อวัตถุประสงค์ร่วมกัน มุมมองของระบบระบุว่าเราไม่สามารถที่จะเข้าใจปรากฏการณ์เพียงใด โดยการแบ่งมันออกเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ แล้วค่อยแปรสภาพ ถึงแม้ว่าเราจะสามารถเริ่มต้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเบื้องต้นของปรากฏการณ์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสิ่งทั้งปวงที่ต้องสังเกต

Flood (2010) การคิดเชิงระบบ มีอยู่ 2 หลัก คือ 1) เชิงระบบ สนับสนุนความคิดเกี่ยวกับระบบสังคมที่แท้จริงที่เกิดขึ้นอยู่ในโลก 2) คิดระบบ สนับสนุนการก่อสร้างทางสังคมของโลกที่เป็นระบบ ที่เน้นอยู่บนฐานความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งมีความสำคัญและสอดคล้องกัน

Hofmann-Wellenhof, Lichtenegger & Collins (2013) ระบบ คือ การรวมตัวของสิ่งหลายสิ่งเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยแต่ละสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือขึ้นต่อกันและกัน หรือมีผลกระทบต่อกันและกัน เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

Li, Jin & Wang (2014) ความหมายที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม โดยความหมายที่เป็นนามธรรมของระบบ หมายถึง วิธีการ การปฏิบัติงานที่มีรูปแบบและขั้นตอนที่ไม่ตายตัว อาจผันแปรตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่กำหนดให้

Shugabutdinova & Federation (2014) แนวคิดที่จะทำให้เกิดประโยชน์และมีความเข้าใจองค์การดีขึ้น คือ ระบบ (System) ระบบ หมายถึง ชุดรายการต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันโดยมีหน้าที่เฉพาะของแต่ละรายการ

จากความหมายของ “ทฤษฎีระบบ” ที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีระบบ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและขึ้นต่อกัน เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

2.5.2 องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ

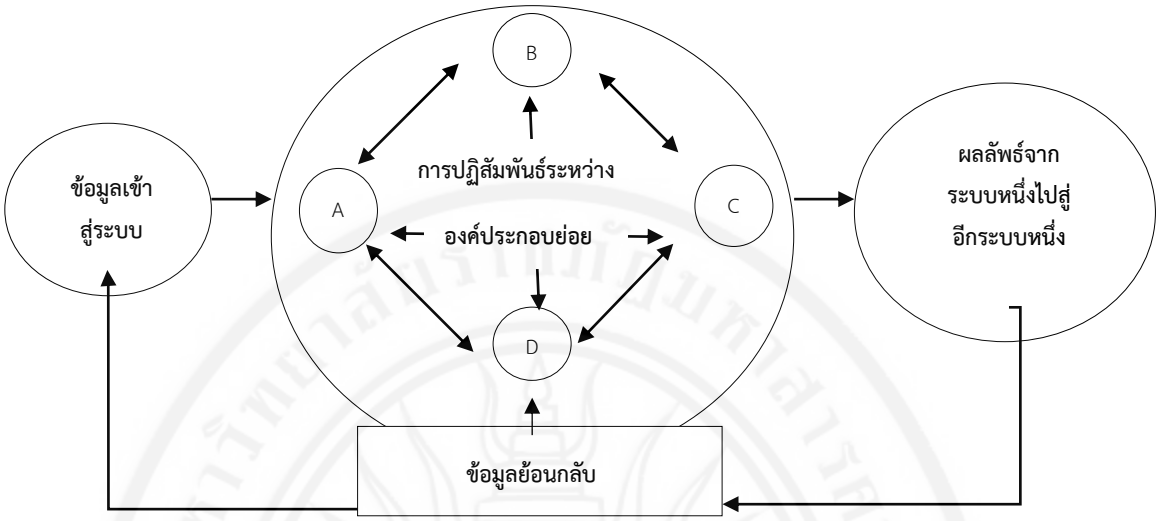
Siripong (2005) กล่าวถึง องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูล (Input) เป็นการตั้งปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา การตั้งวัตถุประสงค์ หรือเป็นการป้อนวัตถุดิบตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหานั้น

2. กระบวนการ (Process) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ป้อนเข้ามาเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลผลิตที่ได้ออกมาภายหลังจากการดำเนินงาน อยู่ในขั้นของกระบวนการสิ้นสุดลง รวมถึงการประเมินด้วย

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดจากกิจกรรมขององค์การ ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นตอนต่าง ๆ

ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ Siripong (2005)

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ เป็นชุดรายการต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและขึ้นต่อกัน มีหน้าที่เฉพาะของแต่ละรายการเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม

2.6.1 ความหมายของโปรแกรม

คำว่า Program และ Project เป็นคำในภาษาอังกฤษที่ใช้ในความหมายคาบเกี่ยวกัน ความหมายในภาษาไทย โปรแกรม หมายถึง รายการแสดงรายการที่กำหนดว่าจะทำ (พจนานุกรมไทย, 2526) ส่วน Project ไม่ได้ระบุไว้แต่แปลเป็นภาษาไทยว่า โครงการ ซึ่งหมายถึง รูปการที่กำหนดหรือคิดไว้

ทั้งนี้ นักวิชาการภายในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ ดังนี้

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2553, น. 79-80) ได้กล่าวว่า คำทั้งสองนี้นำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของการประเมินแล้วจะมีลักษณะที่แตกต่างกันคือ คำว่า "Project" หรือ "โครงการ" หมายถึง ลักษณะงานที่ไม่ใช่งานประจำ เป็นงานที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นของสถานการณ์ในสังคม จะต้องรีบดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ภายในระยะเวลาและงบประมาณที่ระบุไว้อย่างแน่นอน เมื่องานเสร็จสิ้นโครงการก็สิ้นสุดลง ส่วนคำว่า "โปรแกรม" (Program) หมายถึง งานประจำ เป็นงานที่ต่อเนื่องจนกว่าโครงการนั้นจะถูกล้มเลิก หรือปรับรื้อระบบไปในทิศทางใหม่

เชาว์ อินใย (2553, น. 1) ให้ความหมายของคำว่า โครงการ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Project" และคำว่า "Program" ก็มีความหมายที่คาบเกี่ยวกัน สอดคล้องกัน

คมสัน สุขมาก (2553, น. 32) ได้ให้ความหมายของโปรแกรม หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่เกิดขึ้น อย่างเป็นระบบตามขั้น ตอนที่จัดให้กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ กางวางแผน การออกแบบการสอน และการประเมินผล

อุทัย วรสาร (2561, น. 73) ได้สรุปความหมายของโปรแกรม หมายถึง แผนหรือกิจกรรมที่มีรูปแบบหรือแนวทางที่เป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง มีการประยุกต์และพัฒนามาจากหลักการ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของการพัฒนาโปรแกรม แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้บริบทของการพัฒนางานในแต่ละองค์กร

ประพันธ์ ขันโมลี (2564, น. 74) ได้สรุปความหมายของโปรแกรม หมายถึง แผนงานหรือชุดกิจกรรม เพื่อนำไปพัฒนาคุณลักษณะของบุคคลกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

ชัชวาลย์ ยอดมั่น (2565, น. 49) ได้สรุปความหมายของโปรแกรม หมายถึง กระบวนการในการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว เพื่อพัฒนาให้ผู้ที่เข้าร่วมโปรแกรมหรือกลุ่มเป้าหมายได้ประโยชน์ในเรื่องนั้นโดยรูปแบบของโปรแกรมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดการพัฒนา โดยโปรแกรมจะต้องมีรายละเอียดของแนวการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด โดยที่ผู้สร้างโปรแกรมการอาจจะเรียกโปรแกรมต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้

Barr and Keating (1990) กล่าวว่า โปรแกรมมีความหมายได้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล โดยทั่วไปคำว่า โปรแกรม ใช้ใน 3 ความหมาย คือ

1. โปรแกรม หมายถึง หน่วย (Units) ที่จัดขึ้นเพื่อทำกิจกรรมพิเศษ หรือให้บริการตามความต้องการของสถาบันหรือบุคคล

2. โปรแกรม หมายถึง ลำดับการปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ (Series of Planned Intervention) เพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ

3. โปรแกรม หมายถึง กิจกรรมที่วางแผนไว้ (Planed Activity) เพื่อเป้าหมายโดยเฉพาะ

Boone (1992) ให้ความหมายของ โปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพ หมายถึง ผลของความร่วมมือระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้พัฒนาโปรแกรมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ การประเมินผล รายงานผล และความรับผิดชอบต่อโปรแกรม

Rogers (2000) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีโปรแกรม เป็นการสร้างโมเดลที่เป็นไปได้เกี่ยวกับโปรแกรมถูกคาดหมายว่าจะทำงานอย่างไร เพื่อที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งนักประเมินจะใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการประเมินและใช้มาตรฐาน (Benchmark) ในการตัดสินประสิทธิผลของโครงการ

2.6.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

ยอดอนงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์ (2553, น. 92) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของโปรแกรมไว้ 7 องค์ประกอบดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) กระบวนการ 6) โครงสร้าง และ7) การวัดและประเมินผลโปรแกรม

กัมปนาท บุญทอง (2559, น. 108) สรุปองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการและวิธีการ และ 5) การประเมินผล

อุทัย วรสาร (2561, น. 75) ได้พัฒนาโปรแกรมที่มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมพัฒนา 5) โครงสร้างของโปรแกรม 6) สื่อประกอบกิจกรรม และ 7) การประเมินผล

ประพันธ์ ขันโมลี (2564, น. 77) ได้พัฒนาโปรแกรมที่มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) สมรรถนะการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และการเขียน 4) สาระที่ใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน 5) กิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน 6) สื่อการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล Charney and Conway (2005) ได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรมไว้ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) บริบท (Context) 2) เป้าหมาย (Goal) 3) แผนหรือวิธีปฏิบัติ (Plan or Method) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 จะต้องมีความพอเหมาะและมีความพอดีเพื่อให้สามารถเกิดความสำเร็จในการพัฒนาได้โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เป้าหมายของโปรแกรม 4) คุณสมบัติของโปรแกรม 5) เนื้อหากิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 6) เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม 7) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม และ 8) การประเมินผลโปรแกรม

Kanaya and others (2005) ได้ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพครู พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 1) รูปแบบ 2) ระยะเวลา 3) การเป็นกลุ่มผู้เข้าอบรมที่อยู่ในบริบทเดียวกัน 4) การเรียนรู้เชิงรุก 5) การเน้นที่เนื้อหาความรู้ 6) มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง

Armstrong (2001) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหากิจกรรม 4) กระบวนการพัฒนาและวิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินโปรแกรม

Dyer and others (2013) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของโปรแกรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เป้าหมายของโปรแกรม 4) เนื้อหากิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม และ 6) การประเมินผลโปรแกรม

2.6.3 การพัฒนาโปรแกรม

นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาโปรแกรมไว้ดังนี้

Nadler (1970) ได้สรุปว่า ขั้นตอนการพัฒนามนุษย์ไว้ในลักษณะการประยุกต์มาจากกระบวนการฝึกอบรมที่เรียกว่า CEM Model (CEM: Critical Event Model) ประกอบด้วย

1. การค้นหาและระบุความจำเป็นในระดับองค์กร (Identify the Needs of the Organization)
2. การกำหนดมาตรฐานของผลงาน (Specify Job Performance)
3. การค้นหาและระบุความต้องการของผู้เรียน (Identify Learner Needs)
4. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Determine Objectives)
5. การสร้างหลักสูตร (Build Curriculum)
6. การเลือกกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสม (Select Instructional Strategies)
7. การเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือการเรียนการสอน (Obtain Instructional Resource)
8. การจัดฝึกอบรม (Conduct Training)
9. การประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปปรับรุงให้ดีขึ้นทุกระยะ

McLaughlin and Eaves (1976) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลผู้เรียน (Assessment) เป็นการประเมินผลผู้เรียนก่อนเข้าร่วมในโปรแกรม ข้อมูลส่วนนี้สามารถนำมาจากการสัมภาษณ์ สอบถามผู้ปกครองหรือครู โดยใช้แบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้อาจเก็บข้อมูลจากการทดสอบหรือการสังเกตผู้เรียนโดยตรง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโปรแกรม

2. การตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์ในการเรียนการสอน (Setting Goals and Instructional Objective) ขั้นตอนนี้คือ การกำหนดเป้าหมายทั่วไปซึ่งอาจอยู่ในขอบเขตของหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และทำการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรมที่คาดหวังว่าจะเกิดกับผู้เรียนที่เฉพาะเจาะจงลงไป

3. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) เป็นขั้นตอนการตีความทักษะและเนื้อหาในการเรียนออกมาเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ซึ่งอาจจัดเรียงตามลำดับความยากง่าย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนได้

4. การเลือกและการใช้กลยุทธ์ในการเรียนการสอนรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ (Selection and use of Instructional Strategies, Including Materials) กลยุทธ์ในการเรียนการสอน คือ การกำหนดว่าผู้สอนจะสอนอย่างไร การฝึกหัด การให้ผลย้อนกลับ การให้แรงเสริม รวมถึงการให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนนั้น ๆ ด้วย

5. การประเมินผลโปรแกรม (Program Evaluation) หลังจากใช้โปรแกรมแล้วก็จะต้องมีการประเมินผลโปรแกรม นั่นคือการประเมินผลผู้เรียนในโปรแกรมว่าได้เกิดพฤติกรรมหรือบรรลุเป้าหมายของโปรแกรมที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งถ้าไม่ ก็จำเป็นต้องตรวจสอบข้อบกพร่องของโปรแกรมในส่วนต่าง ๆ อาทิเช่น ความถูกต้องของขั้นตอนในการเรียนการสอน การเลือกในโปรแกรม เป็นต้น เพื่อทำการปรับปรุงต่อไป

Barr and Keating (1990) ได้สรุปว่า รูปแบบของโปรแกรม 5 ขั้น เพื่อการพัฒนาโปรแกรม (Five-step Model for Program Development) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมิน (Assessment)

1. ประเมินความต้องการของนิสิตนักศึกษา
2. ประเมินสิ่งแวดล้อมสถาบัน
3. ประเมินทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร เงิน และทรัพยากรทางกายภาพ

ขั้นที่ 2 การวางแผน (Planning)

1. การพัฒนาทีมวางแผน
2. กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และการประเมินผล
3. เลือกวิธีปฏิบัติ
4. ฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
5. กำหนดงบประมาณที่ต้องใช้
6. กำหนดเวลาสิ้นสุดโปรแกรม

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติ (Implementation)

1. กำหนดความรับผิดชอบ เช่น ทักษะความสามารถและงานที่ต้องทำ

2. ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

3. ประเมินผลกระบวนการ (Process) และประเมินผลผลิต (Product)

ขั้นที่ 4 ประเมินหลังจบโปรแกรม (Post-Assessment)

ใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินกระบวนการและผลผลิตเพื่อการตัดสินใจอนาคตของโปรแกรม

ขั้นที่ 5 การตัดสินใจเชิงบริหาร (Administrative Decision)

การตัดสินใจว่าจะดำเนินโปรแกรมต่อไป หรือยุติโปรแกรมหรือดัดแปลงปรับปรุง

House (1996) ได้นำเสนอการวางโปรแกรม การพัฒนาบุคลาการ ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและระบุกิจกรรมที่เป็นไปได้

ขั้นที่ 2 การตัดสินใจทางด้านกระบวนการที่จะนำมาใช้

ขั้นที่ 3 การระบุวัตถุประสงค์และการปรับให้เหมาะสม

ขั้นที่ 4 การออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมทางด้านทรัพยากร ผู้นำ วิธีการ ตารางกำหนดการ ลำดับเรื่อง การเสริมแรงทางสังคม การทำให้อยู่ในรูปปัจเจกบุคคล บทบาทและเกณฑ์ทางด้านประเมินผล และความชัดเจนของการออกแบบ

ขั้นที่ 5 รูปแบบที่ใช้มีความเหมาะสมกับแบบแผนของชีวิตใหญ่กว่าทั้งด้านการแนะนำผู้เรียน รูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้เรียน งบประมาณ การเงินที่สนับสนุน และการตีความหมาย

ขั้นที่ 6 นำแผนไปสู่ผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดขึ้นในองค์กร ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร

ขั้นที่ 7 การวัดผลลัพธ์และการประเมินประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามกระบวนการโปรแกรม

Caffarella (2002) ได้นำเสนอการวางแผนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ ซึ่งประกอบไปด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างข้อมูลพื้นฐานสำหรับกระบวนการวางแผน

ขั้นที่ 2 การระบุแนวความคิดของโปรแกรม

ขั้นที่ 3 การจัดลำดับแนวคิดของโปรแกรม

ขั้นที่ 4 การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ขั้นที่ 5 การเตรียมการสำหรับถ่ายโอนการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 การสร้างแผนการประเมินผล การกำหนดรูปแบบ ตารางเวลาและความต้องการทางด้านเจ้าหน้าที่

ขั้นที่ 7 การออกแบบแผนการสอน

ขั้นที่ 8 การประสานงานผู้เกี่ยวข้อง

Delahaye (2005) ได้สรุปว่า แนวปฏิบัติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการวิเคราะห์ความจำเป็นของการพัฒนา (HRD Needs Investigation)

2. ขั้นของการออกแบบ (Design)

3. นำไปปฏิบัติ (Implementation)

4. ขั้นของการประเมินผล (HRD evaluation)

Joyce, B. and Weil, M. (2009) กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบการสอน สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นต้น

2. เมื่อพัฒนารูปแบบการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายต้องมีการวิจัย เพื่อทดสอบทฤษฎี การตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข

3. การพัฒนารูปแบบการสอนจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นำรูปแบบการสอนไปใช้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักจะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ ถ้าเห็นว่าเหมาะสม

2.6.4 การประเมินผลโปรแกรม

นักวิชาการ ได้กล่าวถึงการประเมินผลโปรแกรมไว้ ดังนี้

Tyler (1949) การประเมินผล คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่างกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้ โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้วจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง

Gagne, Briggs and Wager (1992) ได้กล่าวถึงการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอนว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลโปรแกรม ก็คือ การหาข้อสรุปของผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนในโปรแกรมที่มีต่อผลผลิต (Outcomes) ที่ได้จากโปรแกรม ซึ่งก็คือ ความสามารถของผู้เรียนที่เกิดขึ้นหรือเพิ่มมากขึ้นหลังจากได้เข้าเรียนในโปรแกรม ดังนั้นตัวแปรสำคัญที่ต้องวัดในการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอนก็คือความสามารถจากตัวผู้เรียน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งโปรแกรมหมายถึง แผนหรือกิจกรรมกระบวนการในการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว ที่มีรูปแบบหรือแนวทางที่เป็นระบบระเบียบมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องเพื่อนำไปพัฒนาผู้ที่เข้าร่วมโปรแกรมหรือกลุ่มเป้าหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เป้าหมายของโปรแกรม 4) เนื้อหากิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม 6) การประเมินผลโปรแกรม ซึ่งการประเมินผลโปรแกรม คือ การหาข้อสรุปของผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนในโปรแกรมที่มีต่อผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมาตรประมาณค่า

2.7.1 การสร้างมาตรประมาณค่า

สุชีรา ภัทรายุตวรรต์ (2551, น. 145-163) กล่าวว่า มาตรประมาณค่า (Rating Scaling) เป็นการสร้างข้อคำถามให้อยู่ในรูปแบบของข้อความแล้วกำหนดเป็นมาตร (ค่า) ให้ผู้ตอบทำการประเมิน มาตรประมาณค่าที่นิยมใช้กันมี 3 ประเภท คือ 1) มาตรประมาณค่าของ Thurstone (Thurstone-type) 2) มาตรประมาณค่าของ Likert (Likert-type or Summated Rating Scales) 3) มาตรวัดนัยจำแนก (The Semantic Differential)

“มาตรวัดนัยจำแนก” พัฒนาโดย Charies Osgood หรือเรียกว่า Semantic Properties โดยที่ Osgood ได้แนะนำเทคนิคนี้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1952 ในวารสาร Psychological Bulletin โดยเขียนเป็นบทความชื่อ The Nature and Measurement of Meaning มาตรวัดแบบนี้ เดิมมีจุดประสงค์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องวัดความหมายของสิ่งเร้า โดยเริ่มแรก Osgood ได้ใช้เทคนิคนี้เป็นวิธีการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของเขาคือ Moditional Theory of Learning ทฤษฎีนี้เน้นการศึกษาความหมายของสิ่งเร้าเป็นสำคัญ วิธีการวัดความหมายในสิ่งเร้าต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบทฤษฎี Osgood จึงทำการพัฒนาเทคนิคนับจำแนกขึ้นมาเป็นวิธีวัดความหมาย การวัดความหมายของคำหรือมโนทัศน์นั้น Osgood มุ่งวัดความหมายตามการรู้หรือความหมายเชิงปริยาย (Connotative Meaning) ของสิ่งเร้าที่กำหนด ณ จุดต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มของภาษา (Semantic Space) ต่อมาได้นำเทคนิคนัยจำแนกมาใช้เป็นเครื่องมือวัดทัศนคติโดย Osgood กล่าวว่า ทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะสัมพันธ์ (Equivalent) กับความรู้สึกเกี่ยวกับความหมายด้านประเมินค่าต่อสิ่งนั้นนั่นเอง จัดได้ว่าเทคนิคนัยจำแนกนี้เป็นเครื่องมือวัดทัศนคติประเภทหนึ่งที่อยู่กลุ่มที่เชื่อว่าองค์ประกอบของทัศนคติมีหลายมิติ (Multidimensional) นอกจากนี้ยังได้มีการประยุกต์เทคนิคนัยจำแนกนี้ไปใช้อย่างกว้างขวางในการวัดบุคลิกภาพ

2.7.2 องค์ประกอบของมาตรวัดนัยจำแนก

Osgood กล่าวว่า ในภาษาพูดและภาษาเขียนโดยส่วนใหญ่แล้วคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ สามารถสื่อความหมายด้วยคำคุณศัพท์ กล่าวคือ สามารถใช้คำคุณศัพท์บรรยายความหมายสิ่งนั้น ๆ ได้ ดังนั้น จึงทำให้สามารถใช้คำคุณศัพท์วัดความหมายต่าง ๆ ของสิ่งที่ต้องการวัดได้ สำหรับเหตุผลที่ทำให้ Osgood สร้างมาตรนัยจำแนกมี ดังนี้

1. กระบวนการบรรยายหรือตัดสินใจเหมือนกับการกำหนดมโนทัศน์ลงในช่วงของความต่อเนื่องระหว่างคำคุณศัพท์ของคำที่มีความหมายตรงกันข้าม

2. ความหมายของมโนทัศน์ที่ศึกษาสามารถผันแปรไปได้อย่างต่อเนื่องเท่าเทียมกันและมีมิติเดียวหรือกล่าวได้ว่าความหมายของคำตรงกันข้ามในสเกลหนึ่ง ๆ จะกระจายออกไปได้เป็นช่วง ๆ โดยแต่ละช่วงจะเท่าเทียมกันตลอด รวมทั้งช่วงกระจายในสเกลต่าง ๆ ก็จะเท่ากันด้วย

3. ผลรวมของช่วงความต่อเนื่องทั้งหมดที่ความหมายมีความแตกต่างกันไปได้เป็นตัวกำหนดกลุ่มของความหมาย (Semantic Space)

จากความเชื่อของ Osgood ที่ว่าการใช้ความหมายทางภาษาอธิบายคุณลักษณะที่สำคัญของมโนทัศน์นั้นมีหลายองค์ประกอบ Osgood ได้นำข้อมูลที่ได้จากการใช้เทคนิคนัยจำแนกวัดความรู้สึก

ของบุคคลต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่กำหนดให้ ซึ่งการทดลองแต่ละครั้งใช้กลุ่มตัวอย่างระหว่าง 40-200 คน มาทำการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) โดยข้อมูลเหล่านี้เป็นการใช้คำคุณศัพท์คู่จำนวนมากให้บุคคลจากหลายประเทศหลายเชื้อชาติและหลายวัฒนธรรม ประมาณค่าเกี่ยวกับสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ นโยบาย สถาบัน เป็นต้น ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบในการวิจัยหลายชิ้น สรุปได้ว่าตัวประกอบความหมายที่สำคัญ มีอยู่ 3 มิติหรือตัวประกอบ คือ

1. ตัวประกอบด้านประเมินค่า (Evaluation Factor) เป็นตัวประกอบที่แสดงออกด้านคุณค่า ได้แก่ คำคุณศัพท์ประเภท ดี-เลว สะอาด-สกปรก ฉลาด-โง่ เป็นต้น

2. ตัวประกอบด้านศักยภาพ (Potency Factor) เป็นตัวประกอบที่แสดงออกถึงกำลังอำนาจ ได้แก่ คุณศัพท์ประเภท แข็งแรง-อ่อนแอ ใหญ่-เล็ก หนัก-เบา เป็นต้น

3. ตัวประกอบด้านกิจกรรม (Activity Factor) เป็นตัวประกอบที่แสดงถึงลักษณะของกิริยาอาการ ได้แก่ คุณศัพท์ประเภท ว่องไว-เฉื่อยชา ช้า-เร็ว ตึงเครียด-ผ่อนคลาย เป็นต้น

ดังนั้น จะมีตัวประกอบทางด้านประมาณค่า เป็นตัวประกอบที่เด่นชัดมาก เป็นเพราะคำคุณศัพท์เกือบทั้งหมด ไม่ว่าเราจะตัดสินอะไรมักจะต้องตีค่าสิ่งนั้นเสียก่อน จึงมักสื่อความหมายโดยใช้คำคุณศัพท์ ด้วยเหตุนี้ตัวประกอบด้านประมาณค่า จึงเกือบจะเป็นคำจำกัดความของทัศนคติ ดังนั้นคำคุณศัพท์ที่อยู่ในตัวประกอบด้านประมาณค่าจึงใช้วัดทัศนคติได้ดี

ตัวอย่างรูปแบบมาตรนัยจำแนก

โดยแต่ละคู่คำจะถูกจัดให้อยู่คนละขั้ว (Polar Adjective Pair) ดังนี้

โรงเรียน

ดี	.....	.....	.....	.....	.....	เลว
ช้า	.....	.....	.....	.....	.....	เร็ว
ใหญ่	.....	.....	.....	.....	.....	เล็ก
น่าเกลียด	.....	.....	.....	.....	.....	สวยงาม
สะอาด	.....	.....	.....	.....	.....	สกปรก
มืด	.....	.....	.....	.....	.....	สว่าง

ขั้นตอนการสร้าง

1. เลือกกลุ่มคำคุณศัพท์ที่จะใช้เป็นตัวเร้า ซึ่งต้องสอดคล้องกับปัญหาวิจัย

2. นำมาจับคู่กันให้อยู่คนละขั้ว (Polar Adjective Pair)

3. กลุ่มคำคุณศัพท์ทั้ง 3 แบบ คือ แบบประเมินค่า ศักยภาพ และกิจกรรม ควรจะได้รับจัดลำดับให้กระจายกันโดยการสุ่ม (Random)

การวิเคราะห์

1. กำหนดค่าให้เรียงตามลำดับมีค่าตั้งแต่ 7-1 ดังนี้ (ค่ามากอยู่ติดกับคำที่มีความหมายเชิงบวกและค่าน้อยอยู่ติดกับคำที่มีความหมายเชิงลบ)

7 6 5 4 3 2 1

ดี ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... **เลว**

2. คำนวณค่าเฉลี่ยของแต่ละมาตร

3. ทำการวิเคราะห์ Profile (Profile Analysis) โดยการใช้ Sign Test โดยการนำค่าเฉลี่ยไปทำการวิเคราะห์

4. ดูค่าความเบี่ยงเบนของแต่ละมาตร (จากข้อ 3) ว่าอยู่ใกล้กับขั้วใด

5. คำนวณค่าทดสอบที (test-t) หรือค่าทดสอบมัธยฐาน (Median test) เพื่อดูค่าความแตกต่างของแต่ละมาตร หรือมาตรรวมทั้งหมด

ไพศาล วรคำ (2565, น. 252-253) กล่าวว่า มาตรวัดของออดสกูด (Osgood Scales) หรือสเกลความแตกต่างทางความหมาย (Semantic differential Scale) เป็นการใช้คำคุณศัพท์ (Adjective) ที่มีความหมายตรงข้ามกันเป็นสองขั้ว (Bipolar) วัดเจตคติ เช่น ดี-เลว มิตร-ศัตรู ฉลาด-โง่ เป็นต้น ซึ่งคำคุณศัพท์ที่ใช้จะแบ่งออกได้เป็น 3 มิติด้วยกัน คือ

1. มิติประเมินค่า (Evaluation) เช่น ดี-เลว รัก-เกลียด ฉลาด-โง่ เป็นต้น

2. มิติศักยภาพ (Potency) เช่น แข็งแรง-อ่อนแอ ทนทาน-บอบบาง ใหญ่-เล็ก เป็นต้น

3. มิติกิจกรรม (Activity) เช่น กระฉับกระเฉง-เฉื่อยชา ร่าเริง-หงอยเหงา รวดเร็ว-เชื่องช้า เป็นต้น

แบบวัดเจตคติแบบใช้ความหมายของภาษา ปกติจะมีระดับความคิดเห็น 5-7 ระดับ โดยกำหนดค่า 0 เป็นระดับกลาง เช่น

0.การนินทาว่าร้าย เป็นสิ่งที่...

ดี ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... เลว

3 2 1 0 -1 -2 -3

00. ตุ๊กแกเป็นสัตว์ที่น่า.....

รัก ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... เกลียด

3 2 1 0 -1 -2 -3

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมาตรประมาณค่า เป็นมาตรประมาณค่า(Rating Scaling) เป็นการสร้างข้อคำถามให้อยู่ในรูปแบบของข้อความแล้วกำหนดเป็นมาตรมาตรประมาณค่าที่นิยมใช้กันมี 3 ประเภท คือ 1) มาตรประมาณค่าของ Thurstone 2) มาตรประมาณค่าของ Likert 3) มาตรวัดนัยจำแนก

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

รัตนะ บัวสนธ์ (2550, น. 116-117, 221) กล่าวว่า การวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ (Criticism and Connoisseurship) เป็นวิธีการประเมินโครงการ โดยอาศัยการวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้ที่เป็นต้นแบบเสนอวิธีการประเมินนี้ ก็คือ Eisner (1975, 1983) และลูกศิษย์ในสำนัก โดยวิธีการนี้เป็นวิธีการที่มีจุดกำเนิดพัฒนาขึ้นมาจากวิธีการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะและวรรณคดี ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ค่อนข้างจะให้ความสำคัญยอมรับผลการตัดสินใจประเมินจากผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก โดยถือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาใด ๆ ก็ตามจะเป็นผู้ที่สามารถทำการวิเคราะห์ได้อย่างลุ่มลึกและนำไปสู่การประเมินในเรื่องต่าง ๆ ของสาขาวิชานั้นได้อย่างแม่นยำ

ประเด็นสำคัญของวิธีการประเมินแบบนี้ก็คือ ความเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้ประเมินในการรับรู้และความรู้สึกไวในการตอบสนองต่อโครงการที่ทำการประเมิน โดยมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การพรรณนาการประเมินอย่างมีวิจารณญาณและการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของโครงการจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญการประเมินโครงการ จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้เมื่อทำการประเมินโครงการนักประเมินจะต้องใช้เทคนิคอย่างหลากหลาย อาทิ ความไวในการรับรู้ต่อโครงการ ประสบการณ์เดิม การทบทวน การหยั่งเห็น และทักษะความสามารถในการสื่อสารผลการประเมินโครงการ จุดเด่นของวิธีการประเมินโดยอาศัยการวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ คือ การใช้ความเชี่ยวชาญของบุคคลที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพมาอย่างยาวนานและสามารถที่จะพัฒนาสร้างการหยั่งเห็นในการประเมินโครงการได้ ในทางตรงข้ามจุดด้อยของวิธีการประเมินแบบนี้ ก็คือ การให้ความไว้วางใจ พึ่งพาการเป็นผู้เชี่ยวชาญแต่เพียงอย่างเดียวทำการประเมินโครงการจึงอาจทำให้เกิดความอัตวิสัย (Subjectivity) ของผลการประเมินได้มาก

การวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ (Criticism and Connoisseurship) เทคนิควิธีการนี้สามารถนำมาใช้ได้ในกรณีต้องการตรวจสอบตัวแปรที่จะนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ ตลอดจนการตรวจสอบตัวบ่งชี้ที่สร้างเสร็จแล้ว โดยการจัดให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่มุ่งศึกษาได้มาพบปะแลกเปลี่ยนวิพากษ์วิจารณ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับหรือพัฒนาตัวบ่งชี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โยธิน ศรีโสภา (2550, น. 116) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินตัวบ่งชี้การศึกษาโดยใช้รูปแบบระบบผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ว่าเป็นวิธีการประเมินรูปแบบหนึ่งของวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) ตามแนวคิดของ Eisner ซึ่งมีความเชื่อว่าการรู้ทันสิ่งต่าง ๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิรูปแบบการประเมินจึงมีลักษณะแนวคิดดังนี้

1. เป็นรูปแบบการประเมินให้ความสำคัญกับผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในการใช้วิจารณญาณวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นหนึ่งที่นำขึ้นมาให้พิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องใด ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ข้อสรุป ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เน้นผลที่เน้นความเฉพาะทาง (Specialization) เนื่องจากรูปแบบนี้พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Arts Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้ทางคุณวุฒิระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่าได้จากเครื่องมือวัดใด ๆ นอกจากการใช้วิจารณญาณของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ต่อมามีการประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับสูงใน

สาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้น ๆ จริง รูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้ประเมินผล ในวงการอุดมศึกษาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

3. เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้คำตัดสิน (Judgment) ของบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินผล โดยให้ความเชื่อถือในภูมิหลัง ประสบการณ์ ความคิดวิจารณญาณที่ดีและความเที่ยงธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคนนับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม ประมวล และวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ การเลือก

กิติพงษ์ เกียรติวิภาค (2560, น. 255-266) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญในงานออกแบบ สรุปในเนื้อหาว่า ในการศึกษาและพัฒนาแนวทางในการออกแบบสร้างสรรค์มีอยู่อีกหนึ่งเทคนิควิธีที่มีความสำคัญ สามารถนำมาใช้ในการหาข้อมูลเชิงลึกและเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญยิ่งยวด เป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่นักวิจัยและนักออกแบบมักจะใช้อย่างไม่ถูกต้องนัก และไม่รู้กระบวนการ วิธี ขั้นตอนที่ชัดเจนเหมาะสมในการใช้และการได้มาซึ่งข้อมูล ทั้งที่เทคนิคดังกล่าวได้นำมาใช้กันอย่างมากในวงการออกแบบนั้น คือ เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญซึ่งเทคนิคดังกล่าวเป็นเทคนิคที่เป็นการได้องค์ความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์และองค์ความรู้นั้น ๆ มาให้ข้อมูลเชิงลึกและทรรศนะ เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานหรือแนวทางการออกแบบที่ผู้วิจับและนักออกแบบต้องการที่จะออกแบบสร้างสรรค์หรือพัฒนาขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถสมทบและเป็นข้อมูลชั้นยอดใช้ในการปรับหรือพัฒนาแนวคิดหรือประเมินผลงานให้มีความสมบูรณ์มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถใช้แนวคิด เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีคุณภาพ นักวิจัยและนักออกแบบควรศึกษาเรียนรู้รายละเอียดเกี่ยวกับความหมาย กระบวนการขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน และข้อดี ข้อเสีย ดังต่อไปนี้

Prasith-rathsint & Sookasame (2004) กล่าวว่า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอีกวิธีหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัว ซึ่งปัญหาหรือวิธีการที่การได้มาซึ่งคำตอบในวิจัยหลาย ๆ เรื่องหลาย ๆ ประเด็นไม่สามารถทำได้โดยการวิธีเชิงปริมาณ เพราะคุณสมบัติพิเศษของปัญหาหรือเรื่องที่ศึกษาและของประชากรที่เป็นเป้าหมายของการเก็บข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้เชี่ยวชาญผู้ที่มีความรอบรู้ หรือมีข้อมูลเชิงลึกในเรื่องที่ทำการศึกษา โดยในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญต้องมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า อาจจะเป็นเดือน (หรือปีขึ้นอยู่กับขอบเขตและความต่อเนื่องของเรื่องที่ศึกษา) หากต้องการใช้ประโยชน์ได้จากการระดมสมองของผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญได้อย่างเต็มที่ ควรมีการเตรียมการที่ดี ทั้งข้อมูล เนื้อหาสาระที่พร้อม รูปแบบหรือผลงานที่ต้องการรับการประเมิน วิพากษ์วิจารณ์

การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการระดมสมองที่ดีผู้เข้าร่วมทุกคนจะต้องมีภารกิจในการให้ข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีการระดมสมอง

Prawalapleuk (2015) กล่าวว่า การวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญนั้น บทบาทผู้วิจารณ์คล้ายคลึงกับนักวิจารณ์ภาพยนตร์ ศิลปะและหนังสือ เป็นตัวอย่างในการใช้ความรู้ ความชำนาญโดยตรง แสดงความคิดเห็นซึ่งอาจจะสอดคล้องกับสายตาของคนส่วนมาก หรือขัดแย้งกับความคิดเห็นของคนบางกลุ่มซึ่ง

อาจจะเป็นความผิดพลาดหรือความบกพร่องของการประเมิน การประเมินอาจจะเป็นความคิดเห็นแบบตรงไปตรงมา เช่น นักวิจารณ์ละครอาจจะประเมินละครโดยสรุปแค่ว่า ละครนี้มีความผิดพลาดเพียงประการเดียว คือ การเปิดม่านเล่นละครเรื่องนี้ แต่ทางการศึกษาจะทำการประเมินเพียงเท่านั้นจะไม่มีประโยชน์ เพราะไม่ได้เสนอแนะว่าควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้วิพากษ์ วิจารณ์มีลักษณะเช่นเดียวกับรักวิจารณ์ศิลปะ คือ การนำเอาความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ไปใช้ในการให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะการประเมินโดยเน้นคุณลักษณะที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ การประเมินในวิธีนี้ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและการแสดงความคิดเห็น ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วยของสิ่งที่ประเมิน แต่จะต้องมีหลักการในการเสนอความคิดเห็นและคุณภาพของสิ่งที่ประเมิน ผู้เชี่ยวชาญต้องมีประสบการณ์ ความเข้าใจในหลักการวิเคราะห์ วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมา

การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญนั้นตัวผู้เชี่ยวชาญคือเครื่องมือ คือผู้วิเคราะห์ คือผู้ติดสินใจ ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นภายในจิตใจความคิดของผู้ประเมิน เปรียบเสมือนนักวิจารณ์ทางศิลปะ หรือนักชิมไวน์ประสบการณ์และการฝึกฝนของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางนั้น ๆ คือ หนังสือรับรองประเมิน เป็นสิ่งชี้ขาดคุณภาพของการประเมิน การวิจารณ์ หรือการวิพากษ์ ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในแนวคิดของแต่ละบุคคล แต่ก็มีความคล้ายกันพอที่จะนับเป็นแนวการประเมินและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่น่าเชื่อถือได้

คำจำกัดความของคำว่า Connoisseurship ตามจุฬาฯ พจนานุกรม แปลความหมายได้ ดังนี้ Connoisseur มีความหมายว่า ผู้ชำนาญ ผู้มีความรู้หรือผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางศิลปะ Ship มีความหมายว่า การขนถ่าย การนำส่ง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เป็นรูปแบบของการประเมินที่มีแนวคิดซึ่งยึดพื้นฐานการตัดสินคุณค่าโดยวิธีธรรมชาติ Naturalistic Value-Oriented Evaluation (NV Model) เพื่อให้ผู้ประเมินผู้เชี่ยวชาญทำการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ด้วยการใช้ศักยภาพของตนเองเป็นหลักสำหรับการให้คุณค่าและข้อมูลสำคัญ นอกจากนั้นแล้วยังมุ่งเน้นการให้คุณค่าเพิ่มเติมโดยการนำเสนอด้วยการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ประเมินจากทัศนะของตนเองอีกด้วย จากความหมายโดยรวมข้างต้น จึงได้มีนักวิชาการได้ให้นิยาม ความหมายถึงการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1.1 แนวคิดในการสัมมนาทางสาขาศิลปะและการออกแบบ

1.1.1 การประเมินโดยคณะบุคคลที่ประเมินงานทางด้านศิลปะโดยเน้นพื้นฐานจากการสรุปรวมกันของคณะบุคคลที่เป็นผู้ประเมินเกี่ยวกับความรู้สึกต่อความงานศิลปะ การตกแต่งร่วมกันเพื่อตัดสินคุณค่าที่เน้นความสำคัญด้วยความรู้สึกหยั่งรู้ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจเป็นการรับรู้โดยสัญชาติญาณที่ไม่ได้คำนึงความมีรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง ผู้ประเมินจะต้องเข้าใจในงานที่ตนเองจะต้องประเมินอย่างถี่ถ้วนบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ การเห็นคุณค่าในความประณีตทั้งในเทคนิคและรูปแบบการวิเคราะห์ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเน้นภารกิจจากแหล่งที่มาของผลงานอย่างสมเหตุสมผลเป็นการประเมินซึ่งมีหลักฐานประกอบชัดเจนตามสภาพจริงและประเมินเชิงเน้นคุณลักษณะสำคัญโรบินสัน (Kanjanawasee, 2003)

1.1.2 พัฒนามาจากการประเมินผลงานทางด้านศิลปะที่ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะจะยึดความรู้ ความสามารถ ที่สั่งสมอยู่ในตนเป็นพื้นฐานของการประเมินตัดสินและให้คุณค่าแก่งานศิลปะที่

เน้นความเกี่ยวข้องงงสัมพันธ์กันอย่างลงตัวระหว่างความเป็นจริงและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นการให้อิสระในการนำเสนอข้อสรุปจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่หยั่งรู้ก่อนการวิพากษ์ วิจารณ์ผลงานศิลปะตามแง่คิดมุมมองตามศักยภาพของตนเอง ยึดการให้ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน จะได้มีอิทธิพลทางความคิดต่อคนอื่นจึงทำให้ผลการประเมินจากการสรุปตามทัศนะที่หลากหลายของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนต่างเติมเต็มในการประเมินผลงานทางศิลปะร่วมกัน ดอร์เมอร์ (Kanjanawasee, 2003)

1.1.3 ความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจะเกี่ยวข้องกับความมีประสบการณ์ทางด้านศิลปะที่มีอยู่ในตัวของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นศักยภาพที่ฝังอยู่ภายในตัวผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ระบุความเฉพาะเจาะจงในรูปแบบของการประเมิน เน้นจิตสำนึกและการหยั่งรู้เป็นหลักในการประเมิน ประกอบด้วยเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ที่เน้นส่วนประกอบของความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลเกี่ยวกับ “ความรู้และทักษะในการทำงานศิลป์ การประเมินค่าและความเข้าใจความหมายของผลงานศิลป์” การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจึงพิจารณาคุณภาพของผลงานโดยพิจารณาผ่านจากทักษะและแบบฝึกการทำงานศิลป์ให้สอดคล้องกับการตัดสินคุณค่าโดยสติปัญญาของผู้เชี่ยวชาญ ไอสเนอร์ (Kanjanawasee, 2003)

1.2 แนวคิดในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาแขนงอื่น ๆ

1.2.1 เบอร์โก้ (Kanjanawasee, 2003) ได้กล่าวถึง การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นการประเมินยึดแนวทางการสอนทักษะการปฏิบัติจริง สิ่งหนึ่งที่ยอมรับได้เป็นการสังเกตโดยไม่มีรูปแบบการตัดสินผลเกี่ยวกับการเรียนการสอน จากการพิจารณาผลของงาน มีลักษณะพิเศษเป็นการประเมินโดยยึดการตัดสินร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญกับผู้ปฏิบัติอย่างซ่ำซอง ผลสำเร็จของการดำเนินการประเมินขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะทางของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ ผนวกกับความรอบรู้อย่างกว้างขวางในการปฏิบัติเรื่องนั้น ๆ ของผู้ปฏิบัติไม่เน้นแบบแผนซับซ้อน อาจเจาะจงจากเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานสำหรับการสรุปผลการตัดสินใจร่วมกัน

1.2.2 Conrad & Wilson (1985) สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินซึ่งถือว่ารูปแบบนี้เป็นวิธีการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์ วิจารณ์ทางการศึกษา โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นวิธีที่นิยมใช้มากทางอุดมศึกษาและมีความเชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ หรือในวิชาชีพเป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้

2. ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ไอส์เนอร์ (Kanjanawasee, 2003) ได้ประยุกต์มโนทัศน์ของศิลปะวิจารณ์มาใช้เป็นรูปแบบของการประเมิน โดยให้แนวคิดการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณญาณในการบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา ตีความหมายของคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา ออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญและตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น ไอส์เนอร์ เสนอว่าการประเมินตามแนวทางของศิลป์วิจารณ์ ประกอบด้วยศิลปะของการรับรู้อันประณีตซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและประสบการณ์กับศิลปะจึงสามารถเปิดเผยคุณภาพของการถ่ายทอดความรู้สึกที่กลั่นกรองเกณฑ์มาตรฐานเพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมาได้ ในการนำเสนอแนวทางการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญสามารถชี้ให้เห็นลักษณะพิเศษระหว่างการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญและการวิพากษ์ว่ารูปแบบจะต้องเกี่ยวข้องกับความซาบซึ้งและการระบายหรือเปิดเผยความงามของสิ่งที่ประเมินออกมาเป็นคำพูด จากการที่ ไอส์เนอร์ ระบุความเกี่ยวข้องระหว่างการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญกับการวิพากษ์โดยระบุรายละเอียด 6 ข้อ ที่สนับสนุน Educational Criticism ไว้ดังนี้

1. การวิพากษ์วิจารณ์และช่วยอธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการที่เป็นจริงคุณภาพซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างสาระและรูปแบบของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. การวิพากษ์วิจารณ์จะช่วยอธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการที่เป็นจริงคุณภาพซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างส่วนประกอบย่อยและองค์รวมของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. การวิพากษ์วิจารณ์เป็นเรื่องสะท้อนจากการหยั่งรู้สู่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือรูปแบบที่เป็นการออกแบบอย่างมีความสมบูรณ์และมีความซับซ้อน

4. การวิพากษ์วิจารณ์จะเปิดเผยธรรมชาติของประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง (เป็นแก่นแท้) โดยไม่มีรูปแบบรับความรู้สึกได้ง่าย และการสะท้อนกลับของการวิพากษ์ทั้งส่วนที่เป็นกระบวนการและผลผลิตของการปฏิบัติงาน

5. การวิพากษ์วิจารณ์จะเปิดเผยโดยยึดหลักการพื้นฐานด้วยการแปลความ ตัดสิน กระบวนการและวัตถุประสงค์ ซึ่งจะอาศัยผลลัพธ์ จากการสรุปความเกี่ยวข้องจากประสบการณ์โดยรวมของความมีมนุษยธรรม

6. การวิพากษ์วิจารณ์ใช้การสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากกระวนการทางวิจัยที่แตกต่างกันของทฤษฎีการหยั่งรู้

Srisopha (2007) ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นวิธีการประเมินรูปแบบหนึ่งของวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติตามแนวคิดของ Eisner ซึ่งมีความเชื่อว่าการรู้ทันสิ่งต่าง ๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิรูปแบบการประเมินจึงมีลักษณะแนวคิด ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการประเมินให้ความสำคัญกับผู้ทรงวุฒิคุณในการใช้วิจารณญาณวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นหนึ่งที่นำขึ้นมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือผู้เกี่ยวข้องใด ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ข้อสรุปประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เน้นความเฉพาะทาง เนื่องจากรูปแบบนี้พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลปะที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่าได้จากเครื่องมือวัดใด ๆ นอกจากการใช้วิจารณญาณของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ต่อมามีการประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับสูงในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้น ๆ จริง รูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้ประเมินผลในวงการอุดมศึกษาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

3. เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้คำตัดสินของบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินผลโดยให้ความเชื่อถือในภูมิหลัง ประสบการณ์ ความคิดวิจารณญาณที่ดี และความเที่ยวธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้เกิดความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม ประมวล และวินิจฉัย ตลอดจนวิธีการนำเสนอ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือของวิชาชีพนั้น ๆ เป็นสำคัญ

จากการค้นคว้า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเป็นความต้องการประเมินรูปแบบโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาวิเคราะห์ในประเด็นที่นำขึ้นมาให้พิจารณาว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ มากน้อยเพียงใดและสมควรที่จะเพิ่มเติมประเด็นอะไรบ้างเพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ถูกต้อง

3. วิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีความแตกต่างจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

3.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูล สำหรับการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญต้องเน้นที่เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ จริง ๆ การสนทนากลุ่มเป็นกลุ่มทั่วไปที่มีความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะตอบคำถามการวิจัยได้ โดยเน้นให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีคุณสมบัติสำคัญ ๆ ที่คล้ายคลึงกัน

3.2 การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเน้นการพิจารณาตัดสินคุณค่า หรือการสรุปความเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในขณะที่การสนทนากลุ่มเป็นการให้ความเห็นและอภิปรายทั่วไป ไม่ต้องการการประเมินตัดสินหรือสรุปลงความเห็น (Uawong, 2015)

3.3 การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเน้นการระดมสมอง มุ่งหาข้อสรุปที่ลงตัวเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่การสนทนากลุ่มมุ่งหาความเห็นคิด และประสบการณ์ของผู้ร่วมสนทนา ซึ่งอาจแตกต่างกันหลากหลาย ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องลงลอยกันเสมอไป (Podhisita, 2004)

4. วิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

Prasith-rathsint & Sookasame (2004) กล่าวว่า วิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดตัวบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในหัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่จะมาเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

2. การกำหนด วันและเวลาของการสัมมนา

3. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมมนาและวัน เวลาที่ได้กำหนดไว้

4. หากจำเป็นต้องมีผลงานวิจัย หรือผลงานที่ศึกษา (ผลงานสร้างสรรค์) ประกอบการสัมมนา (ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเอกสารหรือจากการสำรวจการเก็บข้อมูลใหม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์) จะต้องมีการเตรียมเวลาให้แก่ผู้ที่ทำการวิจัยหรือผู้ที่ทำการศึกษา ในการจัดพิมพ์รายงานผลเป็นเอกสารประกอบในการสัมมนา

5. ในการสัมมนา ต้องทำการชี้แจงเรื่องวัตถุประสงค์หรือประเด็นของวาระ ก่อนการเข้าสู่การระดมสมอง สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญรวมถึงการคัดเลือกเทคนิคการเก็บข้อมูลจากแนวทางในการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อทำการตั้งประเด็นคำถามได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

6. ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ และวิพากษ์ ในแต่ละรอบ ไม่ว่าจะเป็นการสุ่มหรือมีโครงสร้าง การหมุนเวียนจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อีกวิธีการหนึ่ง คือ เริ่มด้วยการผลัดกันแสดงความคิดเห็นในแต่ละรอบ หลังจากสองถึงสามรอบจะเปิดโอกาสให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็นเมื่อต้องการ

7. ต้องมีการละเว้นหรือเสริม หรือวิพากษ์วิจารณ์ความเห็นที่มีการเสนอแนะ โดยให้คำนึงว่าแต่ละความคิดเป็นความคิดที่ดี และยิ่งมากความคิดเห็นยิ่งเป็นสิ่งที่ดีมากขึ้นตามไปด้วย การประเมินความคิดเห็นและข้อดีเชิงเปรียบเทียบของแต่ละแนวคิด ควรจะทำเกือบหลังสุด วัตถุประสงค์ของกระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ คือ การได้มาซึ่งความคิดเห็นที่มากที่สุด ในระยะเวลาอันสั้น การวิพากษ์วิจารณ์ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญอื่นจะทำให้การสัมมนามีความขัดข้อง ไม่ต่อเนื่องและล่าช้า

8. ควรบันทึกข้อมูลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำวิพากษ์ วิจารณ์ บนกระดาษปะติด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านได้รับทราบข้อมูล และปะติดปะต่อแนวคิดได้อย่างต่อเนื่องชัดเจนในแต่ละประเด็น

9. ขยายความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

10. ในการผลัดเปลี่ยนกัน เสนอแนะ คำวิพากษ์ หรือวิจารณ์ หากผู้เชี่ยวชาญนั้นยังไม่สามารถให้ข้อมูล ต้องปล่อยผ่านไป

11. เมื่อกระบวนคิด ชะลอตัวลง ผู้ศึกษาควรทำการสนทนาในเรื่องที่ศึกษาไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ความคิดให้นานที่สุด จนผู้เชี่ยวชาญได้ใช้เวลาประมวลความคิดที่ไม่ค่อยชัดเจนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

12. เมื่อทำการสัมมนาให้ครบถ้วนทุกประเด็นแล้ว จึงทำการขยายความคิดและตัดลดความคิดที่ซ้ำกันอย่างชัดเจน

13. อย่าพยายามรวม จัดความคิดเป็นกลุ่ม ในช่วงแรกหรือระหว่างดำเนินการ การรวมความคิดที่คล้ายกันเข้าด้วยกันควรทำหลังสุด

14. ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ควรใช้เวลา 3-4 ชั่วโมง และมีผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 8-10 คน อย่างมากไม่ควรเกิน 15 คน

15. เมื่อจัดการสัมมนาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาไม่ควรออกไปจากห้องประชุมเพราะอาจจะทำให้ลืมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในห้อง ผู้ศึกษาควรนั่งกลางห้องที่ว่างเปล่าทำการทบทวนเรื่องที่เกิดขึ้นในการสนทนา วิพากษ์ วิจารณ์ จดบันทึกความคิดเห็นพิเศษของตนเองไว้ ในช่วงนี้โดยปกติจะเป็นช่วงเวลาที่จะได้คิดอย่างชัดเจนและมีข้อเสนอแนะมากมายที่รอการรวบรวมและเชื่อมโยงกัน ผู้ศึกษาควรบันทึกความคิดเห็นว่า การสัมมนาเป็นอย่างไร และทำอย่างไรจะทำให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

5. ลักษณะการเรียงคำถาม

Sawangdee (1998) กล่าวว่าในการสนทนา กลุ่มสนทนาจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกันในระหว่างการเสนอแนะความคิด การวิพากษ์ วิจารณ์ ทำให้เกิดการสนทนาในระดับลึกยิ่งขึ้นในแต่ละประเด็นด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้ศึกษาหยั่งรู้ถึงสาเหตุเบื้องหลัง พฤติกรรมต่าง ๆ โดยผู้ร่วมสนทนาไม่รู้ตัว สิ่งที่ได้มานั้นเป็นสิ่งซึ่งไม่สามารถหาได้ด้วยวิธีการใช้แบบสำรวจข้อมูล เพราะในการดำเนินการสัมมนาผู้ศึกษาจะต้องคอยวิเคราะห์สถานการณ์และข้อมูลที่ได้ เพื่อคอยกระตุ้นแล้วสร้างประเด็นใหม่ ๆ ที่ต่อยอดและมีความเกี่ยวข้องแล้วป้อน ย้อนกลับต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้คำตอบ หรือข้อเสนอแนะที่ดีมีเหตุผลชัดเจนและละเอียดมากที่สุด

6. ข้อดีและข้อจำกัดในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

Sawangdee (1998) กล่าวถึง ข้อดีและข้อจำกัดในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

6.1 ข้อดีของการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

6.1.1 เป็นการเสวนาระหว่างนักวิจัยหรือผู้ศึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นจะเกิดการเสวนากันในเรื่องที่สนใจ ไม่มีการปิดบังเพราะจะเป็นการแสดงความคิดเห็น ถ้าประเด็นต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอก็สามารถซักถามต่อไปได้ เพื่อหาคำตอบที่ได้ชัดเจนที่ดีที่สุด คำตอบที่ได้จากการถกประเด็นปัญหาซึ่งกันและกันถือว่าเป็นการกลั่นกรองแนวคิดและเหตุผลแล้วไม่มีตีประเด็นผิดไปเป็นอย่างอื่น

6.1.2 จะสามารถสร้างบรรยากาศการเสวนาให้เป็นกันเอง ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญหลาย ๆ คนพร้อมกัน จึงลดภาวการณ์เขินอายออกไปทำให้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดกล้าคุย กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญมีลักษณะที่คล้าย ๆ กันอยู่ด้วยกัน ย่อมไม่อาย-เขินในการวิพากษ์ วิจารณ์ หรือโต้แย้งและไม่เกรงว่าจะบันทึกไปทำอะไร เพราะเป็นคำตอบของผู้เชี่ยวชาญหลายคนในเวลาเดียวกัน

6.1.3 ถ้าผู้ศึกษาดำเนินการเสวนา แม้ว่าประเด็นจะยังไม่ละเอียดนักหรือยังไม่ครอบคลุมประเด็นเท่าที่ควร แต่เมื่อดำเนินการไปแล้วผู้ศึกษาก็จะสามารถสร้างประเด็นขึ้นมาได้จากการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญ หรือวิพากษ์คำตอบนั้น ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้ก่อเกิดข้อมูลที่ละเอียดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษายิ่งขึ้น

6.1.4 คำตอบที่ได้จากการเสวนา จะเป็นลักษณะคำตอบเชิงเหตุผลคล้าย ๆ กับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้เป็นประโยชน์เสริมของการอธิบายข้อมูลในการทำงานวิจัยเชิงปริมาณ หรือจัดการดำเนินงานก่อนการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ คือ นำไปใช้ในการหาคำตอบมาเป็นแนวทางในการร่างแบบสอบถามและตั้งคำถาม นอกจากนี้ก็เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผลสำหรับการวิจัยแบบศึกษาในเฉพาะกรณี หรือเจาะข้อมูลเป็นแนวทางในการสำรวจข้อมูลครั้งต่อไป

6.1.5 ได้ข้อมูลเชิงลึก ได้ทรรศนะความคิดที่ไม่สามารถศึกษาได้จากข้อมูลทางเอกสาร และเป็นข้อมูลที่สามารถปรับเปลี่ยน แก้ไข เพิ่มเติม ปรับปรุงผลงานที่ต้องการศึกษาได้

6.1.6 สภาพของการเสวนากลุ่ม ช่วยเร้าข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน เพราะสภาพของกลุ่มเกิดจากการคัดสรรผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกันก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง

6.2 ข้อจำกัดของการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

6.2.1 ถ้าวัตถุประสงค์ของการวิจัยคลุมเครือไม่ชัดเจน ก็เป็นการยากในการสร้างประเด็นการเสวนาและการดำเนินงานจะสะเปะสะปะ และได้คำตอบไม่สอดคล้องกับสิ่งที่อยากจะรู้และหาคำตอบจริง ๆ

6.2.2 การสร้างประเด็น ในการเสวนาต้องเรียบเรียงประเด็นให้ดี ไม่วกวน และต้องมีการทดสอบประเด็นแนวคำถามเสมอก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากถ้าจัดวางประเด็นไม่ราบรื่นและไม่ต่อเนื่องแล้วจะทำให้การเสวนาวกวน ถามเปิดประเด็นก็งง คนที่วิพากษ์ วิจารณ์ก็งง ไม่ทราบว่าคุยเรื่องอะไรกันแน่

6.2.3 การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ จะต้องมีการคัดสรรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยต้องเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ อย่างแท้จริง และต้องคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ไม่ข่มซึ่งกันและกัน นอกจากนี้จะต้องไม่ควรนำคนที่เป็นศัตรูกันอยู่ในกลุ่มร่วมกัน จะทำให้บรรยายกาศกลุ่มเสียเพราะทั้งสองฝ่ายจะคอยข่มหรือแกล้งคำคอบซึ่งกันและกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั่งเงียบขรึมไปเลยก็ได้

6.2.4 คำตอบในการเสวนาบางคำตอบอาจจะไม่ได้จากการเสวนา เพราะผู้เข้าร่วมคิดว่าสิ่งที่ตอบไปนั้นผู้ศึกษารู้ดีอยู่แล้ว เกรงว่าตอไปจะเป็นการเอามะพร้าวไปขายสวน ผู้ศึกษาจะไม่ได้คำตอบที่ต้องการ หรืออีกประเด็นหนึ่งถ้าพฤติกรรมถ้าพฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับอาจไม่ได้รับการเปิดเผยในกลุ่มเสวนา ในกรณีนี้ใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อนอกวงเสวนา จึงจะได้คำตอบที่เปิดเผยออกมา

6.2.5 เหตุการณ์หรือพฤติกรรมหรือคำตอบในบางประเด็นคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาและเคยชินอยู่แล้ว ลืมหยิบยกมาตอบทำให้ผู้ศึกษาไม่ได้คำตอบในประเด็นคำถามนั้นอย่างชัดเจน

6.2.6 ถ้าในการเสวนา มีผู้เชี่ยวชาญเพียงไม่กี่คนที่แสดงความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลา จะทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นเพียงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยเหล่านั้น ดังนั้น จึงต้องระวังไม่ให้มีการผูกขาดการเสวนาขึ้น

สรุปได้ว่า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เป็นวิธีการประเมินรูปแบบหนึ่งที่ยึดพื้นฐานการตัดสินคุณค่าโดยวิธีธรรมชาติ (NV Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการได้องค์ความรู้จากผู้ทรงวุฒิคุณหรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์และองค์ความรู้นั้น ๆ มาให้ข้อมูลเชิงลึกและทรรศนะเป็นการวิพากษ์ วิจารณ์ผลงานหรือแนวทางการออกแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทำการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ด้วยการใช้ศักยภาพของตนเองเป็นหลักในการให้คุณค่า จากการศึกษาข้อมูล เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญข้างต้น ทำให้เข้าใจถึงความหมาย กระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงาน และแนวทางเทคนิคที่สามารถนำมาซึ่งข้อมูลเชิงลึก จากผู้ทรงภูมิรู้ในศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีค่า มีความสำคัญอย่างมากและไม่สามารถสืบค้นข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้จากแหล่งข้อมูลทางทุติยภูมิได้

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9.1 งานวิจัยในประเทศ

สุวรรณี แสงวงศ์ (2542, น. 54-62) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน ในระยะการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามปกติ ผู้วิจัยทำการวัดแรงจูงใจต่อเนื่องก่อนและหลังการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องมีแรงจูงใจต่อเนื่องสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องมีแรงจูงใจต่อเนื่องมีแรงจูงใจต่อเนื่องสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องมีแรงจูงใจต่อเนื่องมีผลสัมฤทธิ์ขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องมีแรงจูงใจต่อเนื่องมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประกาศิต วาดเขียน, สุวรรณา โชติสุกานต์ และภิเษก จันทร์เอี่ยม (2556, น. 89–97) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกศึกษาสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ใช้ประกอบกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง

คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย ปีการศึกษา 2553 ทั้งหมด 2 โรงเรียน จำนวน 309 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าไค-สแควร (Chi-Square)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย 1 เป็นเพศชาย มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) รวม 5 ภาคเรียน อยู่ในระดับ 1.00–2.00 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/รับจ้าง และรายได้ต่อเดือนของบิดามารดารวมกันต่อเดือน ประมาณ 5,001-10,000 บาท

2. ปัจจัยที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านค่านิยมในการศึกษาต่อ ด้านการสนับสนุนจากครอบครัว ด้านอิทธิพลจากรุ่น ด้านอิทธิพลจากเพื่อน และด้านสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญด้านสถานศึกษามากกว่าด้านอื่น ๆ

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อกับสายการเรียนที่นักเรียนจะตัดสินใจเลือกศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ ด้านการสนับสนุนจากครอบครัว และด้านการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับสายการเรียนที่นักเรียนจะตัดสินใจเลือกศึกษา ยกเว้น ด้านค่านิยมในการศึกษาต่อ ด้านอิทธิพลจากรุ่นพี่ และด้านอิทธิพลจากเพื่อน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สนองคุณ ณ กาฬสินธุ์ (2559, น. 113–125) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบรายการวีดีทัศน์เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาน่านิยมในการศึกษาต่อสายอาชีพและศึกษาผลการใช้รายการวีดีทัศน์ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้กลุ่มทดลองที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดคู้บอน กรุงเทพมหานคร จำนวน 83 คน ปีการศึกษา 2559 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรมาตรฐาน สถิติ t-test

ผลการวิจัย พบว่า

ค่านิยมการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนก่อนการชมรายการวีดีทัศน์และหลังชมรายการวีดีทัศน์ที่พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 รายการวีดีทัศน์ที่พัฒนาขึ้นสามารถเปลี่ยนค่านิยมของนักเรียนในการศึกษาต่อสายอาชีพได้

ภัคชุดา เสรีรัตน์ (2560, น. 120–129) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยจำแนกการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยจำแนกการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่จะให้นักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสนใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นตามปัจจัยจำแนกโดยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยจำแนกการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 จำนวน 6 วิทยาลัย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 19 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 25 สถานศึกษา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 543 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเบื้องต้น และการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ด้วยวิธี Stepwise ซึ่งปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์มีปัจจัยหลัก 4 ด้าน 18 ปัจจัยย่อย และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนว

ทางการบริหารจัดการที่จะให้นักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสนใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นตามปัจจัยจำแนกโดยการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่สามารถจำแนกการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การสนับสนุน/ความคาดหวังของผู้ปกครอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง คุณภาพสถานศึกษา เงินเดือน/ค่าตอบแทน และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาตามลำดับ โดยสามารถพยากรณ์การตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนได้ร้อยละ 64.60

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่จะให้นักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสนใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นตามปัจจัยจำแนก แนวการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของนักเรียน มีประเด็นที่สำคัญตามปัจจัยจำแนก ดังนี้ 1) ปัจจัยการสนับสนุน/ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีแนวทางบริหารจัดการด้านการแนะแนวการศึกษาต่อ และประชาสัมพันธ์ด้านการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ด้านข้อมูลสารสนเทศความต้องการ ตลาดแรงงาน และด้านการปลูกฝังเจตคติการศึกษาต่อสายอาชีพ 2) ปัจจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีแนวทางบริหารจัดการด้านพัฒนาหลักสูตรให้หลากหลาย และด้านความสนใจด้านอาชีพ 3) ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง มีแนวทางบริหารจัดการด้านการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน ด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างรายได้ และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา 4) คุณภาพสถานศึกษา มีแนวทางบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์คุณภาพสถานศึกษา ผลงานเด่น ๆ ด้านการพัฒนา หลักสูตรทวิศึกษา การสนับสนุนวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อสร้างมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับ 5) เงินเดือน/ค่าตอบแทน มีแนวทางบริหารจัดการด้านการสร้างงานและด้านการสร้างเครือข่ายการหางานทำ 6) สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา มีแนวทางบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาและสิ่งแวดล้อมทางสังคม และด้านการบริหารจัดการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ด้านนโยบายว่ามีความสำคัญในการบริหารจัดการที่จะให้นักเรียนในกลุ่ม จังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสนใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น ได้แก่ นโยบายด้านการเพิ่มสัดส่วน ผู้เรียนอาชีวศึกษา โครงสร้างหลักสูตรอาชีวศึกษา การใช้กระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ แบบ Benchmarking และการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม

อุทัย วรสาร (2561, น. 163-172) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาผลการใช้และการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกึ่งทดลอง (Quasi–Experimental Designs) ศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (The one group Pretest-Posttest Designs) กับสมาชิกชุมชนบ้านเหล่าหนาด ตำบลดอนหว่าน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20 และประเมินผลการใช้โปรแกรมฯ โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงทดลองของเคิร์กแพทริค (Kirkpatrick) ดำเนินการประเมินใน 3 ลักษณะ คือ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) 2) ประเมินผลการ

เรียนรู้ (Learning Evaluation) และ 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการร่วมกิจกรรม (Behavior Evaluation)

ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกระบวนการเสริมสร้างแรงจูงใจ 3 ประการ คือ 1) กระบวนการให้ตระหนักถึงความต้องการมีสามารถ 2) กระบวนการให้ได้มีอิสระกำหนดได้ด้วยตนเอง และ 3) กระบวนการให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และยังพบว่า การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการลดรายจ่าย 2) ด้านการเพิ่มรายได้ 3) ด้านการประหยัด 4) ด้านการเรียนรู้ 5) ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการเอื้ออารี รักสามัคคี

2. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระของโปรแกรม กิจกรรมพัฒนา โครงสร้างของโปรแกรม สื่อประกอบกิจกรรม และการวัดและประเมินผล

3. ผลการใช้ พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ เกิดความตระหนัก เข้าใจ รอบรู้ เห็นคุณค่า กระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ ความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ ความเอื้ออารีต่อกัน พร้อมสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น สามารถสร้างแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมทั้ง 6 ด้าน จนเป็นแบบอย่างของชุมชนที่มีคุณภาพ มีความสุข และพอเพียงตามสภาพบริบท ส่วนผลการประเมินโปรแกรมเสริสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวคิดของเคิร์กแพทริค (Kirkpatrick) ปรากฏผลดังนี้ 1) การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังเข้าร่วมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน และ 3) การประเมินพฤติกรรม ที่เปลี่ยนไปหลังการร่วมกิจกรรม (Behavior Evaluation) พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้ง 20 คน เกิดแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตประจำวัน ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น

กัญณภัทร หุ่นสุวรรณ และลัดดา แตงหอม (2562, น. 1-11) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพ วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพ ของสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรีที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพที่มีผลการเรียนต่างกัน 3) เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจังหวัดสระบุรีที่ศึกษาในสถานศึกษาต้นสังกัด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรีทุกสังกัด มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วน โดยใช้สังกัดเป็นหน่วยการสุ่มตามสัดส่วนประชากรแต่ละสังกัด จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนสายอาชีพ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.86 สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์

ความแปรปรวนแบบทางเดียว One Way ANOVA และการทดสอบรายคู่ด้วยการทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe's test)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียนที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีผลการ เรียนตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิเคราะห์เจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพของ สถานศึกษาในจังหวัดสระบุรีโดยภาพรวม จำแนกตามผลการเรียนและตามสถานศึกษาในสังกัด มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนตอนที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพของสถานศึกษาใน จังหวัดสระบุรีโดยภาพรวมเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เจตคติที่มากที่สุด ได้แก่ การฝึกงานในสถานประกอบการช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ รองลงมา คือ ระหว่างเรียนนักเรียนสามารถหารายได้เสริมได้ และมีหลักสูตรวิชาชีพให้เลือกเรียนหลากหลาย สำหรับเจตคติที่น้อยที่สุด ได้แก่ เด็กเรียนสายอาชีพเป็นเด็กเกเร และเรียนไม่เก่ง

1.2 ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพของสถานศึกษาใน จังหวัดสระบุรีจำแนกตามผลการเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาตามผลการเรียน พบว่า เจตคติของผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เจตคติของผู้เรียนที่มีผลการเรียน 2.00-3.00 และเจตคติของผู้เรียนที่มีผลการเรียน 3.01-4.00 อยู่ในลำดับสุดท้าย

1.3 ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพของสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรีจำแนกตามสถานศึกษาในสังกัด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาตามสถานศึกษาในสังกัด พบว่า เจตคติของผู้เรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยและการปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เจตคติของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เจตคติของ ผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต1 และสระบุรี เขต 2 อยู่ในลำดับสุดท้าย

2. การเปรียบเทียบเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพของสถานศึกษาใน จังหวัดสระบุรีจำแนกตามผลการเรียน ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การเปรียบเทียบเจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพของสถานศึกษาใน จังหวัดสระบุรีจำแนกตามสถานศึกษาในสังกัด ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พีชาณิกา เพชรสังข์, อัมพร ม้าคะนอง และดุจเดือน พันธุมนาวิน (2564, น. 424–436) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์และทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียน โดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ และทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และเพื่อพัฒนาเครื่องมือในการประเมิน พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 30 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้ 1) โปรแกรมเสริมสร้าง

พฤติกรรมการเรียนโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมี หลักการ ดังนี้ 1.1) การกำหนดเป้าหมายด้วยตนเองทำให้เกิดการยอมรับและผูกพันกับเป้าหมาย 1.2) การเชื่อในความพยามยามและเชื่อว่าทำได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการกระทำ 1.3) การวางแผน ทำให้เกิดความพยายามและ มุ่งมั่นในการทำให้สำเร็จ และ 1.4) การประเมินตนเอง ทำให้บุคคลใช้ความพยายามกับกลวิธีที่เหมาะสม โดยกิจกรรม การเรียนการสอนในโปรแกรม 5 มีขั้นตอน ดังนี้ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ คิดและเชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเอง วางแผนเพื่อดำเนินการทำตามแผนอย่างมุ่งมั่น และประเมินและสะท้อนคิด 2) พฤติกรรมการเรียนที่สอดคล้องกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมและการวางแผนการเรียน การทำตามหน้าที่ การแสวงหาความรู้และใช้วิชาการ การมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น และการตรวจสอบ ประเมินและปรับปรุงการเรียน ซึ่งประเมินด้วยแบบวัดพฤติกรรมการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ พฤติกรรมการเรียน และแบบสอบถามทั่วไป

ภานุพงศ์ ลิมปนะวงศานนท์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2564, น. 157-170) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา 2) การเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา 3) นำเสนอ แนวทางการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของนักเรียน มัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 สำหรับหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 และฉบับที่ 2 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบริบทของสถานศึกษา ($\bar{X}$ =4.42) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$ =4.30) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือ ด้านเงินทุนสนับสนุน ($\bar{X}$ =4.09)

2. การเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา ของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเหตุผลส่วนตัว ($\bar{X}$ =3.98) รองลงมาคือ ด้านการประกอบอาชีพ ($\bar{X}$ =3.96) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านตัวบุคคล ($\bar{X}$ =3.53) (3) แนวทางการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อ สายอาชีวศึกษา ของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.44) เมื่อพิจารณา พบว่า ด้านบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการกำหนด อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ด้านแรงจูงใจผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้นักเรียน ใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ

ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการเรียนรู้ ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรมีการดำเนินการ เกี่ยวกับการจัดครูและบุคลากร ให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนวของสถานศึกษา ด้านความถนัดและความสนใจ ผู้บริหารควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และด้านเงินทุน สนับสนุน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้งานแนะแนวดำเนินการ ในการจัดระดมทุนจากครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นทุนการศึกษามอบให้แก่นักเรียนในกิจกรรมวันสำคัญ เช่น งานพิธี วันไหว้ครู

ชัชวาลย์ ยอดมั่น (2565, น. 121-126) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Dependent samples t–test

ผลการวิจัย พบว่า

1. โปรแกรมฯ มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดประสงค์ของโปรแกรม 3) แนวคิดสำคัญ 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) เนื้อหาและกิจกรรม ประกอบด้วยเนื้อหา ด้านความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ 5.1) ด้านการควบคุมสถานการณ์ 5.2) ด้านการรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหา 5.3) ด้านการรับรู้ผลกระทบของปัญหา 5.4) ด้านความอดทนต่อปัญหา กิจกรรมหลัก 14 กิจกรรม 6) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมอย่างมีสติ ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ขั้นที่ 3 การสะท้อนการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การพิจารณาแยบคาย ขั้นที่ 5 การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ 7) การวัดและการประเมินผล ด้านคุณภาพของโปรแกรมฯ ด้านความเหมาะสมของโปรแกรม โดยรวม ระดับมาก ($\overline{X}$ =4.50, $S.D.$=0.58) ความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยรวม ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.52, $S.D.$=0.57)

2. ผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่าง หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมฯ โดยรวมระดับมาก ($\overline{X}$ =4.05, $S.D.$=0.78)

พรรณภา ส่งแสงแก้ว (2566, น. 103-108) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยเอกชน วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียน 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียน เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยเอกชน ได้มาจากการคัดเลือกนักศึกษาที่มีคะแนนจากแบบวัดแรงจูงใจและการ ตั้งเป้าหมายในการเรียนต่ำ จำนวน 10 คน จากนั้นสอบถามความสมัครใจได้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน เป็นกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรม 11 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้คือ 1) โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียน 2) แบบวัดแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียน วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติใช้ The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test

ผลการวิจัย พบว่า

1. หลังการทดลอง นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมาย ในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษากลุ่มทดลองมีความเห็นว่าการเข้าร่วม โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจ ช่วยให้นักศึกษามีการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น และสามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนให้กับตนเองได้โดยไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรคทางการเรียน และรู้จักวางแผนการเรียน เพื่อให้การเรียนประสบความสำเร็จ

2.9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Taylor, D., & Evans, T. (2018, pp. 240-255) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโปรแกรมเส้นทางอาชีพในโรงเรียนมัธยม : การศึกษาจากสหราชอาณาจักร การศึกษานี้ตรวจสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมเส้นทางอาชีพที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมในสหราชอาณาจักร โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การศึกษาได้ประเมินผลกระทบของโปรแกรมเหล่านี้ต่อความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพ แรงจูงใจ และทักษะการวางแผนของนักเรียน ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมผ่านการสำรวจที่จัดทำกับนักเรียน การสัมภาษณ์กับที่ปรึกษาโรงเรียน และการสนทนากลุ่มกับผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมเส้นทางอาชีพมีผลกระทบในเชิงบวกต่อนักเรียนโดยการเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพ ปรับปรุงแรงจูงใจในการวางแผนอาชีพ และเพิ่มความสามารถในการตั้งเป้าหมายและบรรลุเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ การวิจัยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการรวมโปรแกรมเส้นทางอาชีพเข้ากับหลักสูตรโรงเรียนมัธยมเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสำหรับการเลือกอาชีพในอนาคตและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพโดยรวมของพวกเขา

Andersson, E., & Johansson, F. (2019, pp. 175-190) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของโปรแกรมพัฒนาอาชีพต่อแรงจูงใจของนักเรียน : การศึกษาจากสวีเดน การศึกษานี้ตรวจสอบผลกระทบของโปรแกรมพัฒนาอาชีพต่อแรงจูงใจของนักเรียนในประเทศสวีเดน โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การศึกษานี้ ประเมินว่าโปรแกรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจของนักเรียนในการศึกษาและการวางแผนอาชีพอย่างไร การศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนหลายแห่งในสวีเดนที่ได้ดำเนินการโปรแกรมพัฒนาอาชีพ รวมถึงการสำรวจนักเรียน การสัมภาษณ์กับผู้ประสานงานโปรแกรม และกลุ่มสนทนากับผู้สอน ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาอาชีพสามารถเพิ่มแรงจูงใจของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยการให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพ เพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและอาชีพ และส่งเสริมความรู้สึกมีเป้าหมายในความพยายามทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษายังระบุถึงความท้าทาย เช่น ขอบเขตของโปรแกรมที่จำกัด ระดับประสิทธิภาพของโปรแกรมที่แตกต่างกัน และข้อจำกัดด้านทรัพยากร การวิจัยนี้เสนอแนะวิธีการปรับปรุงการออกแบบและการดำเนินการของโปรแกรมพัฒนาอาชีพเพื่อสนับสนุนแรงจูงใจและการวางแผนอาชีพของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

Clarke, M., & King, J. (2019, pp. 115-130) ได้ศึกษาเรื่อง โปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพสำหรับวัยรุ่น: มุมมองจากออสเตรเลีย การศึกษานี้ สำรวจประสิทธิภาพของโปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพที่ออกแบบมาสำหรับวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลีย การวิจัยใช้วิธีการผสมผสาน รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กับ

นักเรียน ครู และผู้ดูแลโปรแกรม การศึกษาประเมินโปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพต่าง ๆ ที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมในออสเตรเลีย และวัดผลกระทบของโปรแกรมเหล่านี้ต่อความมุ่งมั่นในอาชีพของนักเรียน กระบวนการตัดสินใจ และแรงจูงใจโดยรวมในการวางแผนอาชีพ ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสร้างแรงจูงใจมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความสามารถในการตั้งเป้าหมายของวัยรุ่น การศึกษาเน้นถึงความสำคัญของการรวมโปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพเข้ากับหลักสูตรการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสำหรับอาชีพในอนาคตและพัฒนาทักษะการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพของพวกเขา

Dupont, L., & Bernard, M. (2019, pp. 55-70) ได้ศึกษาเรื่อง โปรแกรมสำรวจอาชีพและผลกระทบต่อแรงจูงใจของนักเรียนชั้นมัธยมในประเทศฝรั่งเศส การศึกษานี้ สำรวจผลกระทบของโปรแกรมสำรวจอาชีพต่อแรงจูงใจของนักเรียนชั้นมัธยมในประเทศฝรั่งเศส โดยใช้วิธีการวิจัยผสมผสาน รวมถึงการสำรวจเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เพื่อประเมินว่า การเข้าร่วมโปรแกรมสำรวจอาชีพมีผลกระทบต่อแรงจูงใจและความมุ่งมั่นของนักเรียนอย่างไร ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมจากโรงเรียนมัธยมหลายแห่งในฝรั่งเศสที่ได้ดำเนินการโปรแกรมดังกล่าว ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสำรวจอาชีพมีผลบวกต่อแรงจูงใจของนักเรียน โดยการเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพที่หลากหลาย เสริมสร้างความสนใจในด้านอาชีพ และส่งเสริมความรู้สึกมีทิศทางและจุดมุ่งหมายในการวางแผนการศึกษาและอาชีพของพวกเขา การศึกษายังระบุถึงความท้าทายหลายประการ เช่น ความแตกต่างในคุณภาพของโปรแกรมและทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ ซึ่งสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมเหล่านี้ได้ การศึกษาเสนอแนะวิธีการปรับปรุงการดำเนินการและการสนับสนุนโปรแกรมสำรวจอาชีพในโรงเรียนมัธยมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสนับสนุนนักเรียน

Brown, C., & White, R. (2020, pp. 305-320) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของโปรแกรมแนะแนวอาชีพในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนชั้นมัธยม : กรณีศึกษาในแคนาดา การศึกษานี้ตรวจสอบบทบาทของโปรแกรมแนะแนวอาชีพในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนชั้นมัธยมในประเทศแคนาดา โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงกรณี การวิจัยดำเนินการในโรงเรียนมัธยมหลายแห่งที่มีการดำเนินโปรแกรมแนะแนวอาชีพ การศึกษาใช้วิธีการเชิงคุณภาพรวมถึงการสัมภาษณ์กับนักเรียน ที่ปรึกษา และครู รวมทั้งการสำรวจเชิงปริมาณเพื่อวัดผลกระทบของโปรแกรมเหล่านี้ ผลลัพธ์เผยให้เห็นว่าโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีส่วนช่วยในการเพิ่มแรงจูงใจของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยการให้ข้อมูลที่มีค่าเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพ การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคล และการพัฒนาความรู้สึกมีเป้าหมาย การศึกษาเน้นถึงความสำคัญของการรวมโปรแกรมแนะแนวอาชีพเข้ากับหลักสูตรโรงเรียนมัธยมเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพของนักเรียน

Van Dijk, R., & Brouwer, E. (2020, pp. 290-305) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการโปรแกรมแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยม : กรณีศึกษาในประเทศเนเธอร์แลนด์ การศึกษานี้สำรวจการดำเนินการโปรแกรมแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยมในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงกรณี การวิจัยตรวจสอบว่าโปรแกรมเหล่านี้ถูกบูรณาการเข้ากับหลักสูตรโรงเรียนอย่างไร และผลกระทบที่มีต่อนักเรียนในด้านความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพ และทักษะการวางแผน การศึกษาใช้วิธีการเชิงคุณภาพรวมถึงการสัมภาษณ์กับผู้บริหารโรงเรียน ที่ปรึกษาด้านอาชีพ และครู รวมทั้งข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจนักเรียน ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมแนะแนวอาชีพได้รับการตอบรับที่ดีและมีส่วน

ช่วยในเชิงบวกต่อความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพและความสามารถในการวางแผน แม้ว่าจะมีความท้าทาย เช่น การส่งมอบโปรแกรมที่ไม่สม่ำเสมอ ระดับความเชี่ยวชาญของที่ปรึกษาที่แตกต่างกัน และทรัพยากรที่จำกัด ซึ่งสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมของโปรแกรม การวิจัยนี้เสนอแนะวิธีการปรับปรุงการดำเนินการโปรแกรมแนะแนวอาชีพ โดยเน้นถึงความจำเป็นในการมีโครงการที่มีโครงสร้างและได้รับการสนับสนุนที่ดีขึ้นเพื่อสนับสนุนนักเรียนในการพัฒนาอาชีพของพวกเขาอย่างมีประสิทธิภาพ

Müller, A., & Schmitt, H. (2021, pp. 190-205) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความพร้อมในการทำงานผ่านโปรแกรมสร้างแรงจูงใจ: หลักฐานจากโรงเรียนมัธยมในเยอรมนี การวิจัยนี้ตรวจสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเสริมสร้างความพร้อมในการทำงานของนักเรียนโรงเรียนมัธยมในประเทศเยอรมนี การศึกษาใช้วิธีการผสมผสานที่รวมการสำรวจเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพเพื่อรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมหลายแห่งที่ได้ดำเนินการโปรแกรมความพร้อมในการทำงาน การวิจัยประเมินผลกระทบของโปรแกรมเหล่านี้ต่อความพร้อมในการทำงานของนักเรียน รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพ ความเชื่อมั่นในตนเอง และทักษะการวางแผนอาชีพ ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสร้างแรงจูงใจมีผลอย่างมีนัยสำคัญในการปรับปรุงความพร้อมของนักเรียนสำหรับอาชีพในอนาคต โดยเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของความตระหนักเกี่ยวกับเส้นทางอาชีพและระดับความเชื่อมั่นในอาชีพที่สูงขึ้น การศึกษาสรุปว่า การรวมโปรแกรมสร้างแรงจูงใจเข้ากับหลักสูตรโรงเรียนมัธยมสามารถสนับสนุนการพัฒนาและการวางแผนอาชีพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Kim, J., & Lee, H. (2021, pp. 148-162) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของโปรแกรมแนะแนวอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมในประเทศเกาหลีใต้ การศึกษานี้ประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมแนะแนวอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมในประเทศเกาหลีใต้ โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การศึกษาได้ประเมินว่าโปรแกรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความมุ่งมั่นในอาชีพของนักเรียน ทักษะการตัดสินใจ และความพร้อมในการวางแผนอาชีพในอนาคตอย่างไร การศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมหลายแห่งที่ดำเนินการโปรแกรมแนะแนวอาชีพ รวมถึงการสำรวจนักเรียนการสัมภาษณ์กับที่ปรึกษาด้านอาชีพ และข้อเสนอแนะแก่ผู้สอน ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมแนะแนวอาชีพมีผลกระทบในเชิงบวกต่อนักเรียน โดยการเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพ ปรับปรุงความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต และเพิ่มแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการวางแผนอาชีพ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายเช่น ทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ คุณภาพของโปรแกรมที่แตกต่างกันและการฝึกอบรมที่จำกัดสำหรับที่ปรึกษาด้านอาชีพ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุผลลัพธ์ที่ดีที่สุด การศึกษานี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการมีโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่ครอบคลุมและมีการสนับสนุนที่ดีขึ้นเพื่อสนับสนุนนักเรียนชั้นมัธยมในการพัฒนาอาชีพของพวกเขาอย่างมีประสิทธิภาพ

Nakamura, S., & Tanaka, Y. (2022, pp. 370-385) ได้ศึกษาเรื่อง โปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพ : ผลกระทบและความท้าทายในโรงเรียนมัธยมในญี่ปุ่น การศึกษานี้สำรวจผลกระทบและความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมในประเทศญี่ปุ่น โดยใช้วิธีการวิจัยผสมผสาน รวมถึงการสำรวจเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ การศึกษานี้ตรวจสอบว่าโปรแกรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจของนักเรียนในการเลือก

อาชีพ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพ และทักษะการวางแผนอาชีพอย่างไร การศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมต่าง ๆ ทั่วประเทศญี่ปุ่น โดยวิเคราะห์ทั้งผลลัพธ์เชิงบวกและอุปสรรคที่พบในการดำเนินการโปรแกรม เหล่านี้ ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสร้างแรงจูงใจในการเลือกอาชีพสามารถเพิ่มความตระหนักรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับโอกาสทางอาชีพและเพิ่มแรงจูงใจในการวางแผนอาชีพได้ แต่มีความท้าทายที่สำคัญ รวมถึงทรัพยากรที่จำกัด ขาดแคลนบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรม และระดับประสิทธิภาพของโปรแกรมที่แตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน การวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความต้องการในการมีโปรแกรมสร้างแรงจูงใจที่มีความสม่ำเสมอและทรัพยากรที่ดีขึ้นเพื่อสนับสนุนนักเรียนชั้นมัธยมอย่างมีประสิทธิภาพ

Smith, J., & Johnson, L. (2022, pp. 121-230) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของโปรแกรมแนะแนวอาชีพต่อแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยม : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการศึกษานี้ตรวจสอบผลกระทบของโปรแกรมแนะแนวอาชีพต่อแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาผ่านการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ การวิจัยดำเนินการในโรงเรียนมัธยมหลายแห่ง โดยใช้วิธีการผสมผสานรวมถึงการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การศึกษานี้เปรียบเทียบโรงเรียนที่มีและไม่มีโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่มีโครงสร้างเพื่อกำหนดประสิทธิภาพของโปรแกรมเหล่านี้ในการเพิ่มแรงจูงใจของนักเรียนต่อการวางแผนอาชีพ ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่มีโครงสร้างมีระดับแรงจูงใจในการเลือกอาชีพที่สูงกว่ามากและมีความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลือกอาชีพที่ดีกว่ากลุ่มที่อยู่ในโรงเรียนที่ไม่มีโปรแกรมดังกล่าว การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการนำโปรแกรมแนะแนวอาชีพที่ครอบคลุมมาใช้ในโรงเรียนมัธยมสามารถส่งผลบวกต่อความมุ่งมั่นในอาชีพและกระบวนการตัดสินใจของนักเรียนได้

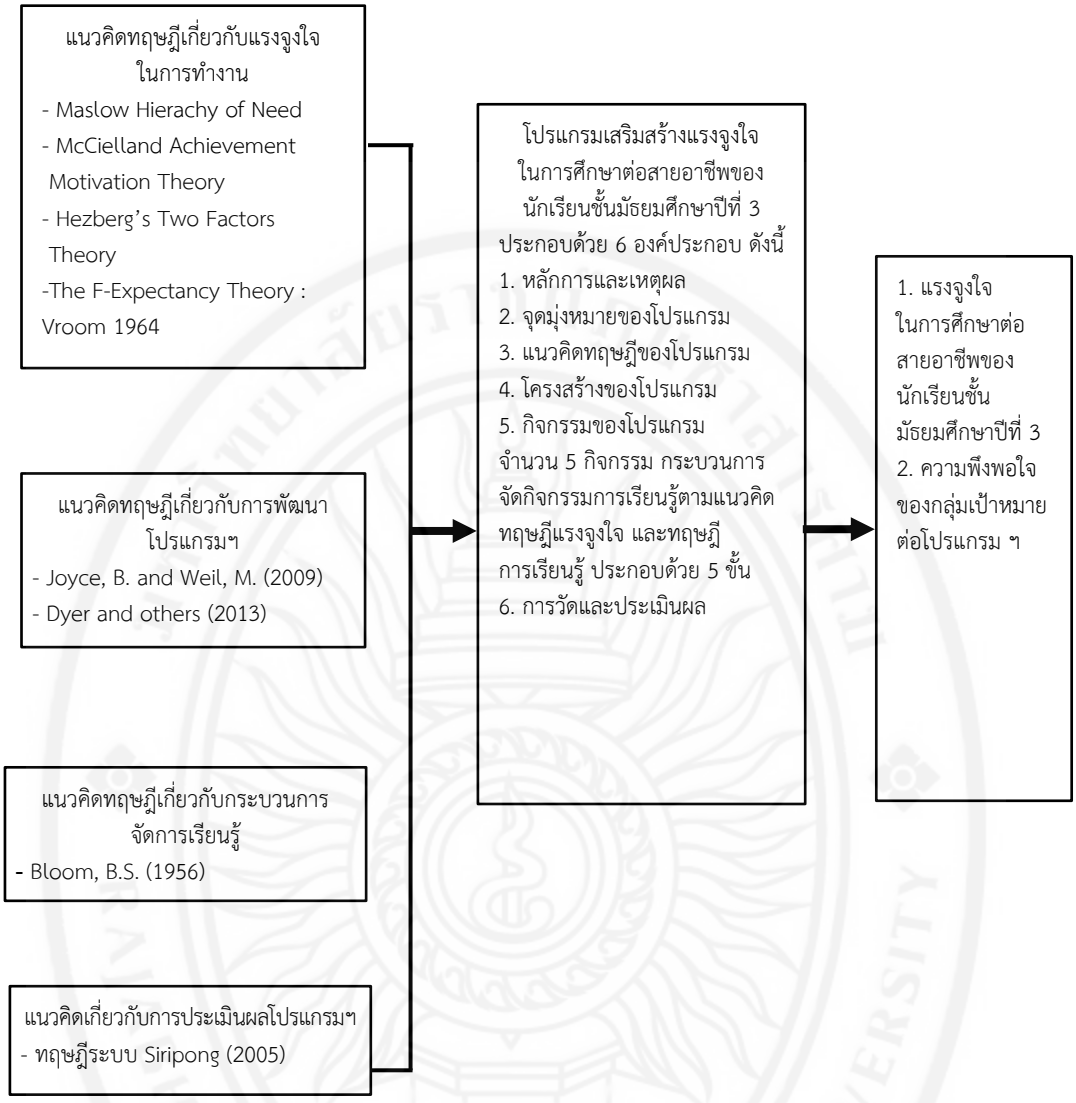
2.10 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้เริ่มจากการศึกษา วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากนั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อการยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจฯ จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน แนวคิดแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมฯ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล เพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจฯ จากหลายแหล่ง โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจฯ ที่มีผู้วิจัยหลายท่านได้ดำเนินการไว้ก่อนหน้านี้ สำหรับกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจฯ ครั้งนี้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้การประยุกต์แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพฯ จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow Hierachy of Need) ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ทฤษฎีความต้องการ

ความสำเร็จของแมคคลีแลนด์ (McCielland Achievement Motivation Theory) ทฤษฎี 2 องค์ประกอบของเฮอร์ซเบอร์ก (Hezberg's Two Factors Theory) ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (The F-Expectancy Theory : Vroom, 1964) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมฯ ได้แก่ Joyce, B. and Weil, M. (2009), Dyer and others (2013) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การจำแนกพฤติกรรมทางการศึกษาตามแนวคิดของ บลูม และคณะ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล ได้แก่ ทฤษฎีระบบ Siripong (2005) โดยโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครั้งนี้ประกอบด้วย 6 ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม ประกอบด้วย 5 กิจกรรม และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้น

ดังนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ ตลอดทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระยะที่ 3 การศึกษาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การดำเนินการในระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการในการสร้างเสริมแรงจูงใจและแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การดำเนินการ ในระยะนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากเอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้มีทางเลือกที่หลากหลายในการศึกษาต่อ จบออกมามีงานทำ เช่น การศึกษาการเสริมสร้างแรงจูงใจ พฤติกรรมการปรับทัศนคนติ การรู้จักตนเองตามความรู้ความสามารถ

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้

1.3 นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ มาสังเคราะห์ เพื่อจัดทำกรอบในร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจและแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. แหล่งข้อมูล

การวิจัยในระยะนี้มีแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง ประกอบด้วย

2.1 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 10 เล่ม

2.1.2 หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในตลาดแรงงานและอาชีพในอนาคต จำนวน 10 เล่ม

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informance) ในการสัมภาษณ์แนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ได้แก่ ผู้ที่ประสบผลสำเร็จหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา จำนวน 2 คน การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน และด้านจิตวิทยา (การเสริมสร้างแรงจูงใจ) จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ดร.อัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เชี่ยวชาญด้านกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสายอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.2 ดร.สุเทพ แก่งสันเทียะ เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เชี่ยวชาญด้านกำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนสายอาชีพ

2.2.3 นายเอกชัย ธงขาย ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดมหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรจัดการเรียนรู้

2.2.4 นางโสภิดา ดาวสดใส รองผู้อำนวยการด้านการพยาบาล โรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข (งานวิจัยและพัฒนาวิชาการพยาบาล/การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย/การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังการแก้ไขปัญหาสารเสพติดให้โทษในชุมชน/หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน/การให้คำปรึกษาครอบครัวฯลฯ) เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรจัดการเรียนรู้

2.2.5 อาจารย์ ดร.สุจิตตา ฤทธิ์มนตรี อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา (การเสริมสร้างแรงจูงใจ)

2.2.6 นางพิชานันท์ ไชยสุพรรณ ตำแหน่งนักจิตวิทยา บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม สังกัดกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา (การเสริมสร้างแรงจูงใจ)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เรื่องการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

4.2 สังเคราะห์เนื้อหาโดยวิธีการจัดกลุ่มเกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

4.3 กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

4.4 นำประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณา/ตรวจสอบความเหมาะสม และดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4.5 นำประเด็นการสัมภาษณ์ที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงซึ่งเชี่ยวชาญด้านการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา (การเสริมสร้างแรงจูงใจ) จำนวน 2 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อ ดังนี้ 1) ทำงานด้านการศึกษา และ/หรือ 2) มีประสบการณ์ในการทำงานในด้านที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ 3) มีเอกสารหรือผลงานวิจัยเกี่ยวกับด้านที่เชี่ยวชาญ และ/ หรือ 4) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

5.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง ขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ อธิบายวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินวิจัย พร้อมทั้งนัดหมายระยะเวลาในการสัมภาษณ์

5.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมาย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแรงจูงใจ และแนวคิดการเสริมสร้างแรงจูงใจ จากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในข้อ 5.1 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในข้อ 5.2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ประเด็นของแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์จำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการเขียนบรรยาย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

6.2 การวิเคราะห์ขั้นตอนกระบวนการในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ตรวจความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลหรือผู้รับการสัมภาษณ์ได้ยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระยะนี้เป็นการยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การดำเนินการ

การดำเนินการในระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบยืนยันโปรแกรม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคนิคการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อปรับปรุงและประเมินคุณภาพเบื้องต้นของโปรแกรม

2. แหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้เชี่ยวชาญสำหรับการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 3 คน ด้านวิจัยและประเมินผล 1 คน ด้านหลักสูตรการจัดการศึกษา จำนวน 2 คน ด้านการสร้างโปรแกรม จำนวน 2 คน และด้านการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อ ดังนี้ 1) ทำงานด้านการศึกษา และ/หรือ 2) มีประสบการณ์ในการทำงานในด้านที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ 3) มีเอกสารหรือผลงานวิจัยเกี่ยวกับด้านที่เชี่ยวชาญ อย่างน้อย 1 เรื่อง และ/ หรือ 4) สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต ดังนี้

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล

2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ โฉมยา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

2.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ภมรพรรณ์ ยุระยาตร์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

2.4 อาจารย์ ดร.สุจิตตา ฤทธิ์มนตรี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

2.5 ดร.นิลรัตน์ โคตะ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

2.6 ดร.ภคพร คำยิ่ง ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

2.7 ดร.สุวิทย์ สวัสดี ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านอาชีวศึกษา

2.8 ดร.พิเชษฐพงษ์ โคตรทอง นักวิชาการอิสระ เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาโปรแกรม

2.9 นางพรทิพย์ โมกศรี ตำแหน่ง ครู ค.ศ.3 โรงเรียนบ้านเม็กดำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาโปรแกรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ประกอบด้วย 1) ร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พร้อมคู่มือการใช้โปรแกรม ดำเนินการยกร่างโดยผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 มายกร่างตามองค์ประกอบของโปรแกรม 6 องค์ประกอบ ดังนี้

4.1.1 หลักการและเหตุผลของโปรแกรม

4.1.2 จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

4.1.3 แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม

4.1.4 โครงสร้างของโปรแกรม

4.1.5 กิจกรรมของโปรแกรม

4.1.6 การวัดและประเมินผล

4.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโปรแกรม โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

4.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เทคนิคการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2.2 กำหนดตัวชี้วัดความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามองค์ประกอบของโปรแกรม กรอบในการกำหนดรายการสอบถามของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ หลักการและเหตุผลของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม โครงสร้างของโปรแกรม กิจกรรมของโปรแกรม และการวัดและประเมินผล

4.2.3 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ จำนวน 51 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ดังนี้ (Likert, 1967)

5 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด

4 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาก

3 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ปานกลาง

2 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้น้อย

1 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้น้อยที่สุด

4.2.4 นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รวมทั้งความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข

4.2.5 นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบด้วย

4.2.5.1 ดร.ปรีชา การสอาด ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบรบือวิทยาคาร วุฒิการศึกษา ปร.ด. สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการวิจัย

4.2.5.2 ดร.ณัฐมนต์ พงษ์พิชญปัญญา ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองกระโดน วุฒิการศึกษา ปร.ด. สาขาการบริหารการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

4.2.5.3 ดร.กาญจนา วิเศษรินทอง ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วุฒิการศึกษา กศ.ด. สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา

4.2.5.4 ดร.รัฐกร ลงคำ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วุฒิการศึกษา ปร.ด. สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา เชี่ยวชาญทางด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา

4.2.5.5 นางพรทิพย์ โมกศรี ตำแหน่งครู วุฒิการศึกษา ศษ.ม. สาขาการแนะแนว ให้คำปรึกษา เชี่ยวชาญด้านงานแนะแนวการศึกษา

4.2.6 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง โดยพิจารณาแปลความเห็นจากเกณฑ์ ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์

ให้คะแนน 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์

ให้คะแนน -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามนิยามศัพท์

แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวน 51 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (ไพศาล วรคำ, 2567) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.2.7 จัดพิมพ์แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 นำร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้

ศึกษาและทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมก่อนประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 1 สัปดาห์ พร้อมหนังสือเชิญเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

5.2 นำผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาฉันทามติระหว่างผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เกณฑ์ค่ามัธยฐาน (Mdn) มีค่า 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2553) ในแต่ละประเด็นการประเมินถือว่าเกิดฉันทามติ

5.3 ดำเนินการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยนำเสนอโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ เปิดให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะในแต่ละองค์ประกอบของโปรแกรมทั้งประเด็นที่เกิดฉันทามติ และยังไม่เกิดฉันทามติ

5.4 เมื่อผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะครบถ้วน เรียบร้อยแล้ว ปรับปรุงโปรแกรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกครั้ง และพักการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

5.5 นำผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครั้งที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) เพื่อหาฉันทามติระหว่างผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์เดิมอีกครั้ง หากพบว่ามีประเด็นที่ยังไม่เกิดฉันทามติ ก็จะนำเข้ามาประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง แต่หากพบว่าทุกประเด็นเกิดฉันทามติเรียบร้อยแล้ว ก็จะแจ้งยุติการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเกิดฉันทามติแล้ว นำผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้มา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ น้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

ระยะที่ 3 ศึกษาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การหาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการทดลองใช้โปรแกรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 ทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับกลุ่มทดลอง จำนวน 250 คน โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ อำเภอชุมแสง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ โดยได้ดำเนินการวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพดำเนินการตามโปรแกรม และวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพหลังเข้าร่วมโปรแกรม ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการทดลองเบื้องต้นโดย (Pre-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) (ไพศาล วรคำ, 2564, น. 142) แสดงได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

การสุ่ม	กลุ่ม	ทดสอบก่อน	สิ่งทดลอง	ทดสอบหลัง
-	E	O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

E แทน กลุ่มทดลอง (Experiment Group)

O_1 แทน การสังเกตหรือวัดตัวแปรตามก่อนการทดลอง (วัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อ)

O_2 แทน การสังเกตหรือวัดตัวแปรตามหลังการทดลอง (วัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อ)

X แทน สิ่งทดลองที่ให้กับหน่วยทดลอง (โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจ)

1.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม หลังจากทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เสร็จสิ้นแล้ว ทำการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม

2. แหล่งข้อมูล

กลุ่มทดอลงในการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ อำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ จำนวน 250 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือในการทดลองได้แก่ คู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 แบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ และการสร้างเครื่องมือวัดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 สร้างแบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามลักษณะพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพกับศึกษาต่อสายสามัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ประเด็นตามแนวคิดของออสกู๊ด (Osgood Rating Scale) ลักษณะเป็นการสอบถามระดับความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพ (ขวา) กับสายสามัญ (ซ้าย) ลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 7 ระดับ รายละเอียด ดังนี้

ทางซ้าย: ต้องการศึกษาต่อสายสามัญ
ต้องการศึกษาต่อสายสามัญมากที่สุด ระดับคะแนน 3
ต้องการศึกษาต่อสายสามัญมาก ระดับคะแนน 2
ต้องการศึกษาต่อสายสามัญปานกลาง ระดับคะแนน 1
กึ่งกลาง : ไม่ต้องการศึกษาต่อสายใดเลย ระดับคะแนน 0
ทางขวา : ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพปานกลาง ระดับคะแนน 1
ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพมาก ระดับคะแนน 2
ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพมากที่สุด ระดับคะแนน 3

4.1.3 นำแบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.1.4 นำแบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

4.1.5 จัดพิมพ์แบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

4.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการร่วมกิจกรรม และการสร้างเครื่องมือวัดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งเป็นชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ครอบคลุมด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ของโปรแกรม จำนวน 19 ข้อ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมน้อยที่สุด

4.2.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรมที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรมที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ชุดเดิม) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80–1.00 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

4.2.5 จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรมสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการทดลองใช้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้บริหารสถานศึกษา

5.2 ผู้วิจัยประสานงานกับสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินการทดลองใช้ โดยจัดประชุมชี้แจงแนวคิด หลักการของโปรแกรม รวมทั้งอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโปรแกรม สื่อ และวิธีการประเมินผล

5.3 สำรวจความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของกลุ่มทดลอง

5.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

5.5 สำรวจความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของกลุ่มทดลอง และสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลจากการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการใช้แบบสำรวจความต้อการในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

6.1 เปรียบเทียบความต้อการในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยดำเนินการดังนี้

6.1.1 หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ โดยการจัดอันดับความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพใช้เกณฑ์ดังนี้

ต้องการศึกษาต่อสายสามัญมากที่สุด อันดับเท่ากับ 1
ต้องการศึกษาต่อสายสามัญมาก อันดับเท่ากับ 2
ต้องการศึกษาต่อสายสามัญปานกลาง อันดับเท่ากับ 3
ไม่ต้องการศึกษาต่อสายใดเลย อันดับเท่ากับ 4
ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพปานกลาง อันดับเท่ากับ 5
ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพมาก อันดับเท่ากับ 6
ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพมากที่สุด อันดับเท่ากับ 7

6.1.2 เปรียบเทียบอันดับความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้การทดสอบอันดับเครื่องหมายของวิลคอกซ์สัน (Wilcoxon Signed Rank Test)

6.2 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจ นำมาแปลผลตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) (ไพศาล วรคำ, 2564, น. 268-269)

$$IOC = \frac{\sum R}{n} \qquad (3\text{-}1)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 กับเนื้อหาหรือระหว่างข้อสอบกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
R แทน เป็นคะแนนระดับความสอดคล้องที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนประเมินในแต่ละข้อ
n แทน เป็นจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินความสอดคล้องในข้อนั้น

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ร้อยละ (Percentage) ใช้สูตรดังนี้ (ไพศาล วรคำ, 2564, น. 321)

$$P = \frac{f}{N} \times 100 \tag{3-2}$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) กรณีข้อมูลไม่จัดหมวดหมู่ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร ดังนี้ (อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2559, น. 51)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N} \tag{3-3}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
$\sum X$ แทน ผลรวมของข้อมูล
N แทน จำนวนของข้อมูล

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร ดังนี้ (อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2559, น. 51)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum\left(X - \overline{X}\right)^2}{n-1}} \tag{3-4}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล
$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูล
n แทน จำนวนข้อมูล

2.4 ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) คือ การหาค่าที่อยู่ในตำแหน่งกลางของข้อมูลชุดนั้น เมื่อข้อมูลเรียงลำดับแล้ว (อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2559, น. 50)

$$\text{Mdn} = \text{ค่าของข้อมูลที่อยู่ที่ตำแหน่ง } \frac{(n+1)}{2} \tag{3-5}$$

เมื่อ Mdn แทน ค่ามัธยฐาน
n แทน จำนวนของข้อมูล

2.5 พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Rang: IQR) คือ ผลต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 และควอไทล์ที่ 1 โดยใช้สูตร (ปิยะธิดา ปัญญา, 2560, น. 66)

$$IQR = Q_3 - Q_1 \quad (3\text{-}6)$$

เมื่อ IQR แทน พิสัยระหว่างควอไทล์
Q_3 แทน ควอไทล์ที่ 3
Q_1 แทน ควอไทล์ที่ 1

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

การเปรียบเทียบความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบอันดับความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพระหว่างคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้สถิติการทดสอบอันดับเครื่องหมายของวิลคอกซ์สัน (Wilcoxon Signed Rank Test) (ปิยะธิดา ปัญญา, 2560, น. 223)

กรณีกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก $n < 30$ มีสูตรดังนี้

$$T^+ = \sum_{i=1}^{n} R^+, T^- = \sum_{i=1}^{n} R^- \quad (3\text{-}7)$$

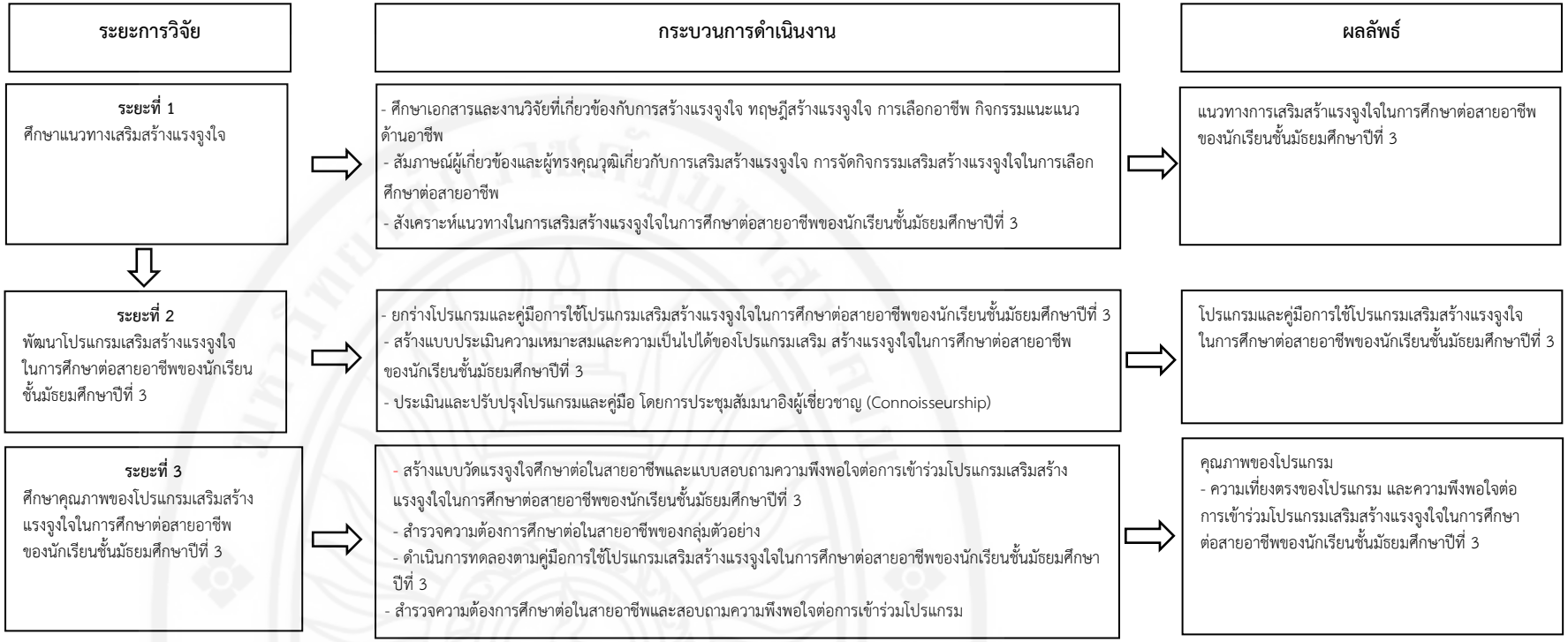
กรณีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ $n \geq 30$ มีสูตรดังนี้

$$Z = \frac{T - \mu_T}{\sigma_T}, \mu_T = \frac{n(n+1)}{4}, \sigma_T = \sqrt{\frac{n(n+1)(2n+1)}{24}} \quad (3\text{-}8)$$

เมื่อ T^+, T^- แทน ผลรวมของอันดับที่เป็น + และ -
R^+, R^- แทน อันดับที่มีค่าผลต่างเป็น + และ -
Z แทน คะแนนมาตรฐาน Z
μ_T แทน ค่าเฉลี่ยของสถิติวิลคอกซ์สัน
σ_T แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถิติวิลคอกซ์สัน
n แทน จำนวนตัวอย่าง

ผังการดำเนินการวิจัย (Research Flowchart)

การดำเนินการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 ระยะ สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัยข้อมูล
2. ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิจัยข้อมูล
3. ผลการวิจัยข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ และความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง
N	แทน	จำนวนคู่คะแนน
X	แทน	คะแนนแต่ละค่า
$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Average)
$S.D.$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency)
Mdn	แทน	ค่ามัธยฐาน
IQR	แทน	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter quartile Rang: IQR)

4.2 ลำดับในการนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาคุณภาพโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4.3 ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อร่างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ รายงานวิจัยทั้งใน และต่างประเทศ โดยนำแนวคิดและทฤษฎีของ Bloom (1950-1959) แบ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย และ 3) ด้านทักษะพิสัย ซึ่งในการสร้างกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ได้นำลำดับขั้น จิตพิสัย (Affective Domain) ทั้ง 5 ขั้น นำมาสร้างแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง

ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจ ยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้า ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว ซึ่งได้สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ในลำดับขั้นความต้องการที่จะเกิดความตระหนักแท้ในตนเอง (Need for Self-Actualization) เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเองตามสภาพที่ตนเป็น เข้าใจถึงความสามารถและความต้องการของตนเอง ยอมรับในจุดเด่นและจุดอ่อนของตนเอง

ขั้นที่ 3 การสร้างค่านิยม การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อแล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg's Two Factors Theory) เป็นทฤษฎีแรงจูงใจที่ศึกษาถึงสาเหตุจูงใจบุคคลปัจจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยกระตุ้น (Motivator Factors) ทำให้คนทำงานมีความรู้สึกพึงพอใจในงาน มีความรู้สึกในด้านดี เป็นสิ่งจูงใจภายใน ความรู้สึกนึกคิดของตน และสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายกระบวนการในการทำงาน ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (The F=Expectancy Theory: Vroom 1964) คือการรับรู้ตามความคาดหวัง รางวัลที่คาดว่าจะได้รับในด้านงานหรือตำแหน่งที่สูงขึ้น

ขั้นที่ 4 จัดระบบค่านิยม คือ การจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไป แต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับอาจยอมรับค่านิยมใหม่ โดยยกเลิกค่านิยมเก่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแมคคลีแลนด์ (McClelland Achievement Motivation Theory) ในความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ขั้นที่ 5 สร้างลักษณะนิสัย เป็นการนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัวให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดี ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อมแล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ

ขยายกลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นค่านิยม และยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติ ซึ่งจะเป็นควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคน ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

แนวทาง	เป้าหมาย	รูปแบบกิจกรรม
ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (Receiving)	1. รับรู้สิ่งเร้าที่กระทบประสาทสัมผัสต่าง ๆ 2. มีความรู้สึกสนใจยอมรับและตั้งใจต่อสิ่งนั้น	โลกของอาชีพ
ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (Responding)	มีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าในลักษณะที่เต็มใจ หรือไม่เต็มใจ	อาชีพที่ฉันชอบ
ขั้นที่ 3 การสร้างค่านิยม (Valuing)	1. เกิดความรู้สึกพึงพอใจในคุณค่าของสิ่งนั้น 2. ยึดถือกฎเกณฑ์ของสังคมมาใช้ในการตัดสินใจให้คุณค่า 3. มีการควบคุมทิศทางของพฤติกรรมที่เรียกว่าค่านิยม	คุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก
ขั้นที่ 4 จัดระบบค่านิยม (Organization)	1. ตระหนักในการจัดลำดับความสัมพันธ์เชื่อมโยงค่านิยมที่เกี่ยวข้องกัน 2. บุคคลมีค่านิยมหลาย ๆ อย่างซึ่งเป็นค่านิยมย่อย ๆ จะเกิดการจัดระบบค่านิยม 3. ตระหนักในการจัดลำดับความสำคัญของค่านิยม 4. กลายเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ	การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ
ขั้นที่ 5 สร้างคุณลักษณะนิสัย (Characterization)	1. การพัฒนาบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของบุคคลให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน 2. การปรับลักษณะนิสัยให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเป็นคนดีเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น 3. มีการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยถาวรมีการกระทำแบบอัตโนมัติหรือทำเป็นกิจนิสัย	เตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน

จากแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพที่สังเคราะห์ได้ สามารถนำมาออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ 5 ขั้น ของผู้วิจัย

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม
1. โลกของอาชีพ 1.1 สำรวจความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ	เพื่อทราบความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ	1. แจ้งวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม 2. ให้นักเรียนทำแบบสำรวจความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ
1.2 สำรวจอาชีพในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจอาชีพในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	1. ให้ความรู้เรื่องอาชีพ ความสำคัญ และประเภทของอาชีพ 2. แบ่งกลุ่มมอบหมายงานพร้อมแจกใบงาน 3. ให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลร่วมกันสรุป 4. มอบหมายงานเขียนจำแนกกลุ่มอาชีพ 5. ให้นักเรียนนำเสนอข้อมูล
1.3 วิเคราะห์สังเคราะห์อาชีพภาครัฐและเอกชน	เพื่อให้นักเรียนทราบความแตกต่างของอาชีพ	1. วิทยากรแจกใจงาน 2. นักเรียนนำเสนอข้อมูลจากใบงาน 3. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความแตกต่างของอาชีพ
1.4 สรุปและประเมินผล	1. เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน 2. ประเมินพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม	1. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปกลุ่มอาชีพ 2. สังเกตพฤติกรรม
2. อาชีพที่ฉันชอบ 2.1 จัดนิทรรศการอาชีพต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน	เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้สู่อาชีพของนักเรียน	1. ให้นักเรียนทำใบงานอาชีพที่นักเรียนเลือก 2. จัดกลุ่มนักเรียนที่เลือกอาชีพเดียวกัน 3. กำหนดบทบาทสมมติในอาชีพที่นักเรียนเลือก 4. นำเสนอบทบาทสมมติในอาชีพที่นักเรียนเลือก
2.2 เส้นทางสู่อาชีพ	เพื่อวางแผนการเรียนเข้าสู่อาชีพ	1. ให้นักเรียนทำใบงาน

(ต่อ)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม
2.3 สรุป และประเมินผล	1. เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน 2. ประเมินพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม	1. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปราย 2. สังเกตพฤติกรรม
3. คุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก 3.1 ตั้งเป้าหมายชีวิต	มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่ออาชีพ	1. ดูวีดีทัศน์นำเสนอข้อมูลด้านอาชีพ 2. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปรายลักษณะความแตกต่างของอาชีพที่สนใจ 3. นักเรียนเลือกอาชีพที่ต้องการพร้อมนำเสนอเหตุผลประกอบ
3.2 ฉันเหมาะกับอาชีพอะไร	เพื่อให้นักเรียนค้นพบความต้องการของตนเอง	1. นักเรียนทำแบบประเมินความถนัดความเหมาะสมและตรงกับความรู้ความสามารถของตนเอง 2. สุ่มเลือกนักเรียนนำเสนอผลการประเมินของตนอง
3.3 สรุป และประเมินผล	1. เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน 2. ประเมินพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม	1. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุป 2. สังเกตพฤติกรรม
4. การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ 4.1 ต้นแบบนักสู้	เพื่อสร้างแรงบัลดาลใจและแรงจูงใจในการก้าวเข้าสู่อาชีพ	1. ดูวีดีทัศน์นำเสนอบุคคลต้นแบบนักเรียน 2. สุ่มเลือกนักเรียนสะท้อนผลจากการดูวีดีทัศน์
4.2 เส้นทางสู่เป้าหมายชีวิต	เพื่อให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิต	1. ให้นักเรียนทำใบงานวางแผนการเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพ 2. สุ่มเลือกนักเรียนนำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการวางแผนการเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพ
4.3 สรุป และประเมินผล	1. เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน 2. ประเมินพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม	1. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุป 2. สังเกตพฤติกรรม

(ต่อ)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม
5. เตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน 5.1 บันไดสู่ความสำเร็จ	เพื่อให้นักเรียนเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่อาชีพ	1. ทำใบงานวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในอาชีพที่ตนเองเลือก 2. สุ่มเลือกนักเรียนนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในอาชีพที่ตนเองเลือก
5.2 สรุป และประเมินผล	1. เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน 2. ประเมินพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม	1. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุป 2. สังเกตพฤติกรรม
5.3 สำรวจความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ	เพื่อทราบความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพหลังร่วมโปรแกรม	ให้นักเรียนทำแบบสำรวจความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ
5.4 ประเมินความพึงพอใจ	เพื่อทราบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรมฯ	ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแยกประเด็นสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านที่ 1 ด้านกำหนดนโยบาย

2.1.1 สภาพปัจจุบันของการเลือกศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวอย่างคำที่ให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่ง ดังนี้

“...มีนโยบายในการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ โดยเน้นการประชาสัมพันธ์การเรียนต่อสายอาชีพให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อศึกษาต่อในระดับ ปวช. และนักเรียนชั้น ม.6 เพื่อศึกษาต่อระดับ ปวส. ในสาขาที่เป็นต้องการของสถานประกอบการ...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2564)

“...นักศึกษาที่เรียนจบการศึกษาสายอาชีพ มีความสามารถและคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2564)

2.1.2 ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวอย่างคำที่ให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่ง ดังนี้

“...ปัญหาสำคัญ ผู้ปกครองมองภาพลักษณ์ของการศึกษาต่อสายอาชีพในแง่ลบ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีนโยบายปรับปรุงภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนสายชีพ...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2564)

“...สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่จัดการศึกษาสายอาชีพเปิดให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่ไม่เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสมรรถนะของนักเรียนที่จบการศึกษาสายอาชีพยังไม่ได้มาตรฐานตามที่ผู้ประกอบการต้องการและคาดหวัง จึงมีโรงเรียนปัญญาพิวัฒน์ของบริษัทซีพีขึ้น...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2564)

2.1.3 แนวทางการส่งเสริมการศึกษาต่อสายอาชีพ ควรมีแนวทางดำเนินงานอย่างไรบ้าง? ตัวอย่างคำที่ให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่ง ดังนี้

“...สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาการบริหารจัดการแผนบูรณาการศึกษาร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อสร้างมนุษย์เป็นกำลังคนสำคัญในการพัฒนาประเทศ”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2564)

“...จัดการศึกษาสายอาชีพเชื่อมต่อกับสายสามัญได้อย่างลงตัว โดยตอบความต้องการของตลาดแรงงาน สถานประกอบการในจังหวัดนั้น ต้องการแรงงานตำแหน่งอะไรบ้าง เงินเดือนเท่าไหร่ ต้องการคุณสมบัติของแรงงานอย่างไรบ้าง หน่วยงานไหนเป็นผู้ผลิต แล้วมาเชื่อมโยงโรงเรียนมัธยมศึกษา เรียนอยู่ในจังหวัดนั้นแล้วมีงานทำแน่นอน สถานประกอบการจะต้องเป็นสถานที่ฝึกงาน หรือเป็นสถานที่เรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนจะชอบอาชีพนั้นหรือไม่ สามารถตอบตนเองได้...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2564)

2.1.4 ถ้าจะสร้างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ท่านจะมีนโยบายขับเคลื่อนอย่างไรบ้าง? ตัวอย่างคำที่ให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่ง ดังนี้

“...อยากให้โปรแกรมนั้นมีทักษะความรู้และสมรรถนะให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2564)

“...อยากให้โปรแกรมมีการสอดแทรกในการเรียนการสอนเรื่องอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการในท้องถิ่น...”

(ผู้บริหารการศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2564)

2.2 ด้านที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรม

2.2.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรมีแนวทางดำเนินงานอย่างไรบ้าง? ตัวอย่างคำที่ให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่ง ดังนี้

“...โรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และให้นักเรียนมีสมรรถนะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น โรงเรียนปัญญาภิวัฒน์ที่จัดการเรียนการสอนให้มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในสถานประกอบการจริง สร้างรายได้ให้กับนักเรียนในขณะที่ฝึกงานได้จริง...”

(นักจิตวิทยาคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2564)

“...โรงเรียนควรหลักสูตรระยะสั้นเพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับอาชีพต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ค้นพบตนเองว่าชอบอาชีพอะไร...”

(นักจิตวิทยาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2564)

“...โรงเรียนควรจัดการศึกษา 2 หลักสูตร 2 ประกาศนียบัตร เพื่อสร้างทางเลือกให้กับนักเรียน ควรมีการพิจารณาเกรดเฉลี่ย, รายได้ของครอบครัว, และสถานะภาพของครอบครัว เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาว่าเหมาะสมที่จะเรียนต่อสายสามัญหรือสายอาชีพ...”

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2564)

2.2.2 การจัดโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจใดบ้าง ที่ส่งเสริมการศึกษาต่อสายอาชีพ? ตัวอย่างคำที่ให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่ง ดังนี้

2.2.2.1 ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง ใช้เวลาประมาณเท่าไหร่?

“...ควรจัดกิจกรรมแนะนำตัว เขียนข้อดีและข้อเสียของตนเอง เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์ตนเอง กิจกรรมถนนชีวิตให้นักเรียนได้เขียน ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และเป้าหมายในอนาคต เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักวิเคราะห์ตนเอง และจัดกิจกรรมสำรวจอาชีพทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ว่ามีอาชีพอะไรบ้าง...”

(นักจิตวิทยาคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2564)

“...จัดกิจกรรมวิเคราะห์อาชีพต่าง ๆ โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลของอาชีพนั้น ทั้งในอินเตอร์เน็ต และจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ตอบสนองต่อข้อมูลที่จะไปนำเสนองานกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลของอาชีพที่ได้ศึกษามาโดยละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ตรงกับความถนัด และความสนใจของนักเรียน...”

(นักจิตวิทยาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2564)

"...จัดกิจกรรมวิเคราะห์อาชีพที่นักเรียนสนใจเป็นพิเศษ นักเรียนต้องไปสมัครเรียนสาขาวิชาอะไร ใช้เวลาเรียนกี่ปี ใช้งบประมาณเท่าไรในการเรียน ได้รับค่าตอบแทนเท่าไร เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในการเลือกเรียนสาขาวิชานั้น และได้วิเคราะห์ถึงค่าใช้จ่ายในการลงทุนไป เวลาที่เสียไปว่าคุ้มค่าหรือไม่ กับค่าตอบแทนที่จะได้รับเพื่อมาเลี้ยงตนเอง และครอบครัว โดยเชิญบุคคลต้นแบบที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จ หรือหน่วยงานต่าง ๆ มาให้ความรู้ หรือจัดให้มีการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้สัมภาษณ์โดยตรงได้อย่างซาบซึ้งใจ..."

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2564)

"...ควรจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพ เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปวางแผนพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นในอนาคต และจัดกิจกรรมอภิปรายให้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตัดสินใจ..."

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2564)

2.2.2.2 กิจกรรมเหล่านี้ยึดแนวคิด(หลักการ) อะไร?

"...เรียนแล้วมีงานทำ ไม่เป็นภาระของพ่อแม่ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้..."

(นักจิตวิทยาคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2564)

"...สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น..."

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2564)

"...การจัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนได้นั้น ควรยึดทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของ บลูม ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้น คือ ขั้นการรับรู้, ขั้นตอบสนอง, ขั้นเห็นคุณค่า, ขั้นจัดระบบค่านิยม และขั้นสร้างลักษณะนิสัยจากค่านิยม..."

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2564)

2.2.2.3 แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร?

"...ขั้นตอนในการดำเนินการจัดกิจกรรม ควรจะมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป.."

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2564)

"...ขั้นตอนในการดำเนินการจัดกิจกรรม มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุปอภิปรายผล..."

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2564)

2.2.2.4 แต่ละกิจกรรมต้องใช้สื่อ/อุปกรณ์อะไรบ้าง?

“...การจัดกิจกรรมจะต้องใช้สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลาย เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาของกิจกรรม...”

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2564)

“...สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ คือ คู่มือการจัดกิจกรรม ใบความรู้ ใบงาน กระดาษ ปากกา คลิปวิดีโอ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และการจัดนิทรรศการของสถานศึกษาที่เปิดสอนอาชีพ...”

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2564)

2.2.2.5 การประเมินผลควรทำอย่างไร?

“...การประเมินผล ควรมีการสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมร่วมกัน การสอบถามหรือสัมภาษณ์ การประเมินใบงาน...”

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2564)

“...การประเมินผล ควรมีการประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย...”

(นักจัดกิจกรรมคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2564)

สรุปผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทุก ๆ ส่วนมาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

1. แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำแนวคิดทฤษฎีของ Bloom (1950–1959) การพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) มีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (Receiving) ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (Responding) ขั้นที่ 3 การเกิดค่านิยม (Valuing) ขั้นที่ 4 จัดระบบค่านิยม (Organization) ขั้นที่ 5 สร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

2. กิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรม จำนวน 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ กิจกรรมที่ 2 อาชีพที่ฉันชอบ กิจกรรมที่ 3 คุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก กิจกรรมที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ กิจกรรมที่ 5 เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพในฝัน

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ผลการยกร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้นำแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ที่ได้จากระยะที่ 1 พร้อมกับการศึกษาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโปรแกรม เพื่อสร้างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการและเหตุผลของโปรแกรม

1. เป็นโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการพัฒนาด้านจิตพิสัย 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง 3) ขั้นการเกิดค่านิยม 4) ขั้นการจัดระบบค่านิยม 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย

2. เป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นโดยนำหลักของทฤษฎีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation Theory) มาใช้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมการศึกษาต่อสายอาชีพ

ส่วนที่ 2 จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

เพื่อให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมเสริมสร้างแรงจูงใจ มีแรงจูงใจ และใช้โปรแกรมฯ ส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ศึกษาและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการศึกษาต่อตามความรู้ความสามารถและความถนัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับเปลี่ยนและปรับปรุงพฤติกรรมในการเลือกศึกษาต่อสายอาชีพ ใน 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง 3) ขั้นการเกิดค่านิยม 4) ขั้นการจัดระบบค่านิยม 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย และเพื่อให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ สามารถปฏิบัติ ประเมินตนเอง วางแผน และวิเคราะห์ความต้องการในการศึกษาต่อของตนเองได้อย่างมีเหตุผล เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและความถนัดของตนเอง

ส่วนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม

แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรมได้ศึกษาจากแนวความคิดด้านแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของโปรแกรมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมที่ใช้เพื่อให้นักเรียนที่เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ ให้มีความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการเลือกศึกษาต่อสายอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม 5 หน่วย คือ

1. หน่วยโลกของอาชีพ
2. หน่วยกาตอบสนองในอาชีพ
3. หน่วยคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก
4. หน่วยการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ
5. หน่วยเตรียมตัวสู่อาชีพ

ซึ่งเนื้อหาสาระแต่ละหน่วยมีกิจกรรมการเสริมสร้างแรงจูงใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ส่วนที่ 4 โครงสร้างของโปรแกรม

กิจกรรมการพัฒนาการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ สรุปแนวความคิดจากการสัมภาษณ์และถอดบทเรียนของผู้ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องบริบท ประกอบด้วย

ขั้นรับรู้ (Receiving)

หน่วยที่ 1 โลกของอาชีพ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

1. สำรวจความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ
2. สำรวจอาชีพในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
3. วิเคราะห์สังเคราะห์อาชีพภาครัฐ และเอกชน
4. สรุป และประเมินผล

ขั้นตอบสนอง (Responding)

หน่วยที่ 2 อาชีพที่ฉันชอบ ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้

1. อาชีพข้าราชการที่จำเป็นต้องรู้
2. อาชีพบริษัทห้างร้านเอกชนที่จำเป็นต้องรู้
3. อยากเป็นข้าราชการ และอยากทำงานเอกชนเรียนที่ไหนดี
4. สำรวจระดับการศึกษา หลักสูตรสาขาที่เปิดสอนในสถาบันอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย
5. ระยะเวลาเรียนในแต่ละระดับการศึกษา
6. คุณสมบัติของผู้สมัครเรียนในแต่ละสาขาวิชา
7. อภิปรายเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียในแต่ละระดับการศึกษา
8. สรุปผล ระยะเวลาเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่าย ความพร้อมของผู้ปกครอง

ขั้นการเกิดค่านิยม (Valuing)

หน่วยที่ 3 คุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้

1. อาชีพข้าราชการดีจริงหรือ
2. อาชีพเอกชนดีจริงหรือ
3. อภิปราย และสรุปผลทั้งอาชีพข้าราชการและอาชีพเอกชน
4. สถานการณ์ตลาดแรงงานไทย
5. ตระหนักรู้ตระหนักคิด
6. สำรวจตัวเอง ทำแบบทดสอบวัดความถนัด
7. ความภาคภูมิใจในอาชีพ
8. สร้างแรงบันดาลใจในอาชีพตามบุคคลต้นแบบ

ขั้นจัดระบบค่านิยม (Organization)

หน่วยที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

1. หลักการพัฒนาชีวิตสู่อาชีพ
2. ต้นแบบนักสู้ชีวิต
3. เป้าหมายและการดำเนินชีวิต
4. การพัฒนาชีวิต ทฤษฎี

ขั้นบุคลิกภาพ (Characterization)

หน่วยที่ 5 เตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ดังนี้

1. สร้างแรงบันดาลใจ

2. เตรียมความพร้อมสู่โลกของงาน
3. สะท้อนคิด
4. กลไกสู่ความสำเร็จ
5. การตัดสินใจเลือกอาชีพสร้างคุณค่าชีวิต
6. วัดความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ
7. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

ส่วนที่ 5 กิจกรรมของโปรแกรม

โครงสร้างรายละเอียดของกิจกรรมในการดำเนินการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะประกอบด้วยขั้นตอนของการเสริมสร้างและเวลาในการดำเนินกิจกรรมตลอด 5 สัปดาห์ ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 กิจกรรมของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วันที่	หน่วยที่	กิจกรรม	เวลา
1	หน่วยที่ 1 โลกของอาชีพ	1.1 วัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ	20 นาที
		1.2 สำรวจอาชีพในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	2 ชั่วโมง
		1.3 วิเคราะห์สังเคราะห์อาชีพภาครัฐและเอกชน	2 ชั่วโมง
		1.4 สรุป และประเมินผล	40 นาที
2	หน่วยที่ 2 อาชีพที่ฉันชอบ	2.1 อาชีพข้าราชการที่จำเป็นต้องรู้	30 นาที
		2.2 อาชีพบริษัทห้างร้านเอกชนที่จำเป็นต้องรู้	30 นาที
		2.3 อยากเป็นข้าราชการ และอยากทำงานเอกชนเรียนที่ไหนดี	30 นาที
		2.4 สำรวจระดับการศึกษา,หลักสูตรสาขาที่เปิดสอนในสถาบันอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย	1 ชั่วโมง
		2.5 ระยะเวลาเรียนในแต่ละระดับการศึกษา	30 นาที
		2.6 คุณสมบัติของผู้สมัครเรียนในแต่ละสาขาวิชา	30 นาที
		2.7 อภิปรายเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียในแต่ละระดับการศึกษา	1 ชั่วโมง
		2.8 สรุปผล ระยะเวลาเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่าย ความพร้อมของผู้ปกครอง	30 นาที

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

วันที่	หน่วยที่	กิจกรรม	เวลา
3	หน่วยที่ 3 คุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก	3.1 อาชีพข้าราชการดีจริงหรือ	30 นาที
		3.2 อาชีพเอกชนดีจริงหรือ	30 นาที
		3.3 อภิปราย และสรุปผลทั้งอาชีพข้าราชการและอาชีพเอกชน	30 นาที
		3.4 สถานการณ์ตลาดแรงงานไทย	30 นาที
		3.5 ตระหนักรู้ตระหนักคิด	30 นาที
		3.6 สำรวจตัวเอง ทำแบบทดสอบวัดความถนัด	30 นาที
		3.7 ความภาคภูมิใจในอาชีพ	30 นาที
		3.8 สร้างแรงบันดาลใจในอาชีพตามบุคคลต้นแบบ	1.30 ชั่วโมง
4	หน่วยที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ	4.1 หลักการพัฒนาชีวิตสู่อาชีพ	1 ชั่วโมง
		4.2 ต้นแบบนักสู้ชีวิต	1.30 ชั่วโมง
		4.3 เป้าหมายชีวิตและการดำรงชีวิต	1.30 ชั่วโมง
		4.4 การพัฒนาชีวิต ทฤษฎี	1 ชั่วโมง
5	หน่วยที่ 5 เตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน	5.1 สร้างแรงบันดาลใจ	1 ชั่วโมง
		5.2 เตรียมความพร้อมสู่โลกของงาน	1 ชั่วโมง
		5.3 สะท้อนคิด	1 ชั่วโมง
		5.4 กลไกสู่ความสำเร็จ	1 ชั่วโมง
		5.5 การตัดสินใจเลือกอาชีพสร้างคุณค่าชีวิต	20 นาที
		5.6 วัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ	20 นาที
		5.7 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียน	20 นาที
รวม			25 ชั่วโมง

เมื่อยกร่างโปรแกรมเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้โปรแกรมซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนหน้า ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ คำชี้แจง

ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

1. หลักการและเหตุผลของโปรแกรม
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม
4. โครงสร้างของโปรแกรม
5. กิจกรรมของโปรแกรม
6. การวัดและประเมินผล

ส่วนท้าย ประกอบด้วย บรรณานุกรม และภาคผนวก

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เมื่อนำโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรม โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏดังนี้

1. ผลการหาฉันทามติเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	มีฉันทามติ	Mdn	IQR	มีฉันทามติ
1. หลักการและเหตุผลของโปรแกรม						
1.1 มีความสมเหตุสมผล	4	1	มี	4	1	มี
1.2 สอดคล้องกับสภาพจริง	5	1	มี	5	1	มี
1.3 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโปรแกรม	4	1	มี	4	0	มี
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม						
2.1 มีความชัดเจน	4	1	มี	4	1	มี
2.2 มีความครอบคลุม	4	1	มี	4	1	มี
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม						
3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ	5	1	มี	5	1	มี
3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	5	1	มี	5	1	มี
3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม	5	1	มี	5	1	มี
3.4 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว	5	1	มี	5	1	มี
4. โครงสร้างของโปรแกรม						
4.1 เนื้อหา	4	1	มี	4	0	มี
4.2 ระยะเวลา	4	1	มี	4	3	ไม่มี

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	มีฉันทามติ	Mdn	IQR	มีฉันทามติ
5. กิจกรรมของโปรแกรม						
กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
3. เนื้อหา	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	1	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	2	ไม่มี
6. การประเมินผล	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
7. กิจกรรมโลกของอาชีพ	4	0	มี	4	0	มี
สามารถสร้างทำให้เกิดการรับรู้ได้						
กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองอาชีพ						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
3. เนื้อหา	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	1	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
6. การประเมินผล	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
7. กิจกรรมตอบสนองอาชีพ	4	0	มี	4	0	มี
สามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้						
กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในชีวิต						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
3. เนื้อหา	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	1	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
6. การประเมินผล	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
7. กิจกรรมเห็นคุณค่าในชีวิต	4	0	มี	4	0	มี
สามารถสร้างทำให้เกิดการ						
ตระหนักได้						
กิจกรรมที่ 4 จัดระบบพัฒนา						
ชีวิตและอาชีพ						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	มีฉันทามติ	Mdn	IQR	มีฉันทามติ
3. เนื้อหา						
4. กิจกรรม	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	2	ไม่มี
6. การประเมินผล	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
7. กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพสามารถทำให้เกิดการจัดระบบค่านิยมได้	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน	4	0	มี	4	1	มี
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
3. เนื้อหา	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	2	ไม่มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
6. การประเมินผล	3	2	ไม่มี	3	2	ไม่มี
7. กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันสามารถทำให้เกิดการสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมได้	4	0	มี	4	1	มี
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 ตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายได้	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี
6.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน	4	2	ไม่มี	4	2	ไม่มี

จากผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม พบว่า รายการประเมินที่ผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติบางรายการ แต่หลายรายการยังไม่มีฉันทามติ ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เชี่ยวชาญให้วิพากษ์ร่วมกันในการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2566 ณ. ห้อง 150508 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะในแต่ละรายการที่ยังไม่มีฉันทามติดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการประชุมสัมมานาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ในการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) นอกจากผู้เชี่ยวชาญได้ลงฉันทามติความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง องค์ประกอบของโปรแกรมฯ ให้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

ให้เพิ่มแนวคิดในการสร้างโปรแกรม, การดำเนินกิจกรรม กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมโลกของอาชีพให้สร้างความสนใจและตระหนัก, ใส่ข้อมูลอ้างอิงรูปแบบการจัดกิจกรรม, สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมด้านแรงจูงใจ, สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์, สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Two Factor Theory), กิจกรรมหลายอย่าง ปรับให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม และการประเมินผลต้องชัดเจน และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน ให้แก้ไขให้สอดคล้องตามตัวแปรตาม

ตารางที่ 4.5 ผลการปรับปรุงโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ที่	รายการข้อเสนอแนะในการแก้ไข	ผลการดำเนินการแก้ไข
1	เพิ่มแนวคิดในการสร้างโปรแกรม	เพิ่มแนวคิดในการสร้างโปรแกรมจากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างโปรแกรม
2	การดำเนินกิจกรรม กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมโลกของอาชีพ	การดำเนินกิจกรรม กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมโลกของอาชีพ สร้างความสนใจและความตระหนัก
3	ใส่ข้อมูลอ้างอิงรูปแบบการจัดกิจกรรม	ใส่ข้อมูลอ้างอิงรูปแบบการจัดกิจกรรม
4	สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมด้านแรงจูงใจ	สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมด้านแรงจูใจนำไปออกแบบการจัดกิจกรรมขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (Receiving) ในกิจกรรมโลกของอาชีพ ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าหรือสร้างค่านิยม (Valuing) ในกิจกรรมการเห็นคุณค่าในอาชีพ
5	สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	สรุปแนวคิดทฤษฎีนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ นำไปออกแบบการจัดกิจกรรมขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (Responding) ในกิจกรรมการตอบสนองในอาชีพ
6	กิจกรรมหลายอย่าง ปรับให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม และการประเมินผลต้องชัดเจน	ปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม
7	วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน ให้แก้ไขให้สอดคล้องตามตัวแปรตาม	แก้ไขวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม

เมื่อปรับปรุงโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรอกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกครั้ง ผลปรากฏดัง ตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลการหาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	มีฉันทามติ	Mdn	IQR	มีฉันทามติ
1. หลักการและเหตุผลของโปรแกรม						
1.1 มีความสมเหตุสมผล	4	1	มี	4	1	มี
1.2 สอดคล้องกับสภาพจริง	5	1	มี	5	1	มี
1.3 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโปรแกรม	4	1	มี	4	0	มี
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม						
2.1 มีความชัดเจน	4	1	มี	4	1	มี
2.2 มีความครอบคลุม	4	1	มี	4	1	มี
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม						
3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ	5	1	มี	5	1	มี
3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	5	1	มี	5	1	มี
3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม	5	1	มี	5	1	มี
3.4 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว	5	1	มี	5	1	มี
4. โครงสร้างของโปรแกรม						
4.1 เนื้อหา	4	1	มี	4	0	มี
4.2 ระยะเวลา	4	1	มี	4	1	มี
5. กิจกรรมของโปรแกรม						
กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	1	มี	4	1	มี
3. เนื้อหา	4	1	มี	4	1	มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	0	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	1	มี

(ต่อ)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	มีฉันทามติ	Mdn	IQR	มีฉันทามติ
6. การประเมินผล	4	1	มี	4	1	มี
7. กิจกรรมโลกของอาชีพสามารถสร้างทำให้เกิดการรับรู้ได้	4	0	มี	4	0	มี
กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองอาชีพ						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	1	มี	4	1	มี
3. เนื้อหา	4	1	มี	4	1	มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	0	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	1	มี
6. การประเมินผล	4	1	มี	4	1	มี
7. กิจกรรมตอบสนองอาชีพสามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้	4	0	มี	4	0	มี
กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในชีวิต						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	1	มี	4	1	มี
3. เนื้อหา	4	1	มี	4	1	มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	1	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	1	มี
6. การประเมินผล	4	1	มี	4	1	มี
7. กิจกรรมเห็นคุณค่าในชีวิตสามารถสร้างทำให้เกิดการตระหนักได้	4	0	มี	4	0	มี
กิจกรรมที่ 4 จัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	1	มี	4	1	มี
3. เนื้อหา	3	1	มี	4	1	มี
4. กิจกรรม	4	0	มี	4	1	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	1	มี
6. การประเมินผล	4	1	มี	4	1	มี
7. กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพสามารถทำให้เกิดการจัดระบบค่านิยมได้	4	0	มี	4	1	มี

(ต่อ)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	มีฉันทามติ	Mdn	IQR	มีฉันทามติ
กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน						
1. บทนำ	5	1	มี	5	0	มี
2. จุดประสงค์	4	1	มี	4	1	มี
3. เนื้อหา	4	1	มี	4	1	มี
4. กิจกรรม	4	1	มี	4	1	มี
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4	1	มี	4	1	มี
6. การประเมินผล	4	1	มี	4	1	มี
7. กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันสามารถทำให้เกิดการสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมได้	4	0	มี	4	1	มี
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 ตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายได้	4	1	มี	4	1	มี
6.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน	4	1	มี	4	1	มี

จากตารางที่ 4.6 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นของคณะผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความเหมาะสม ขององค์ประกอบโปรแกรมแต่ละด้าน มีค่ามัธยฐาน (Mdn) ระหว่าง 4.00-5.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) มีค่าระหว่าง 0.00–1.00 โดยรวม มีค่ามัธยฐาน (Mdn) 4.24 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) 0.97 ผ่านเกณฑ์ IQR $\leq$ 1.50 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของโปรแกรมฯ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ ขององค์ประกอบโปรแกรมแต่ละด้าน มีค่ามัธยฐาน (Mdn) ระหว่าง 4.00–5.00 มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ระหว่าง 0.00-1.00 โดยรวม มีค่ามัธยฐาน (Mdn) 4.24 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) 0.97 ผ่านเกณฑ์ IQR $\leq$ 1.50 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของโปรแกรมฯ มีความเป็นไปได้อยู่ใน ระดับมาก

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

องค์ประกอบโปรแกรมฯ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	*S.D.*	ระดับ	$\overline{X}$	*S.D.*	ระดับ
1. หลักการและเหตุผลของโปรแกรม						
1.1 มีความสมเหตุสมผล	3.78	1.64	มาก	3.70	1.64	มาก
1.2 สอดคล้องกับสภาพจริง	3.89	1.69	มาก	3.89	1.49	มาก
1.3 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโปรแกรม	3.44	1.51	มาก	3.44	1.62	มาก
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม						
2.1 มีความชัดเจน	3.89	1.45	มาก	3.89	1.45	มาก
2.2 มีความครอบคลุม	3.89	1.45	มาก	3.89	1.45	มาก
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม						
3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ	4.22	1.30	มาก	4.33	1.32	มาก
3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	4.22	1.30	มาก	4.33	1.32	มาก
3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ของบลูม	4.22	1.30	มาก	4.33	1.32	มาก
3.4 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว	4.22	1.30	มาก	4.33	1.32	มาก
4. โครงสร้างของโปรแกรม						
4.1 เนื้อหา	3.33	1.41	ปานกลาง	3.78	1.20	มาก
4.2 ระยะเวลา	3.78	1.39	มาก	4.22	0.83	มาก
5. กิจกรรมของโปรแกรม						
กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ						
1. บทนำ	4.33	1.32	มาก	4.44	1.33	มาก
2. จุดประสงค์	4.00	1.00	มาก	4.11	0.78	มาก
3. เนื้อหา	3.67	0.71	มาก	3.78	0.97	มาก
4. กิจกรรม	3.33	1.50	มาก	3.89	0.93	มาก
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	3.67	1.22	มาก	4.00	1.00	มาก
6. การประเมินผล	3.89	1.27	มาก	4.11	0.78	มาก
7. กิจกรรมโลกของอาชีพสามารถสร้างทำให้เกิดการรับรู้ได้	3.89	0.93	มาก	3.89	0.93	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรมฯ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	$S.D.$	ระดับ	$\overline{X}$	$S.D.$	ระดับ
กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองอาชีพ						
1. บทนำ	4.33	1.32	มาก	4.56	1.01	มาก
2. จุดประสงค์	4.00	1.00	มาก	4.11	0.78	มาก
3. เนื้อหา	3.33	1.22	ปานกลาง	3.67	0.87	มาก
4. กิจกรรม	3.44	1.51	ปานกลาง	3.78	1.09	มาก
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	3.89	1.27	มาก	4.00	1.00	มาก
6. การประเมินผล	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
7. กิจกรรมตอบสนองอาชีพสามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้	4.00	0.87	มาก	3.89	0.93	มาก
กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในชีวิต						
1. บทนำ	4.33	1.32	มาก	4.44	1.33	มาก
2. จุดประสงค์	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
3. เนื้อหา	3.56	1.33	มาก	3.67	1.00	มาก
4. กิจกรรม	3.44	1.51	ปานกลาง	3.44	1.51	ปานกลาง
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
6. การประเมินผล	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
7. กิจกรรมเห็นคุณค่าในชีวิตสามารถสร้างทำให้เกิดการตระหนักได้	3.67	1.32	มาก	3.89	0.93	มาก
กิจกรรมที่ 4 จัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ						
1. บทนำ	4.33	1.32	มาก	4.44	1.33	มาก
2. จุดประสงค์	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
3. เนื้อหา	3.33	1.12	ปานกลาง	3.78	0.97	มาก
4. กิจกรรม	3.78	1.20	มาก	3.89	1.17	มาก
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
6. การประเมินผล	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
7. กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพสามารถทำให้เกิดการจัดระบบค่านิยมได้	3.67	1.32	มาก	3.78	1.39	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรมฯ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	$S.D.$	ระดับ	$\overline{X}$	$S.D.$	ระดับ
กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน						
1. บทนำ	4.33	1.32	มาก	4.56	1.01	มาก
2. จุดประสงค์	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
3. เนื้อหา	3.44	1.13	ปานกลาง	3.67	1.12	มาก
4. กิจกรรม	3.44	1.51	ปานกลาง	3.89	1.17	มาก
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	3.89	1.27	มาก	4.00	1.00	มาก
6. การประเมินผล	3.89	1.27	มาก	4.00	1.00	มาก
7. กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันสามารถทำให้เกิดการสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมได้	3.67	1.32	มาก	3.89	1.17	มาก
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 ตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายได้	3.44	1.33	ปานกลาง	3.56	1.33	มาก
6.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน	3.44	1.33	ปานกลาง	3.56	1.33	มาก
รวมทั้งหมด	3.78	1.38	มาก	3.91	1.26	มาก

จากตารางที่ 4.7 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความเหมาะสมของโปรแกรม โดยรวม ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.78, $S.D.$=1.38) ความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยรวม ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.91, $S.D.$=1.26)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโปรแกรม (Validation) โดยเปรียบเทียบแรงจูงใจในการศึกษาต่อในสายอาชีพของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมระหว่าง ก่อน และหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงในในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบระดับความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

1.1 ผลการวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากกลุ่มทดลอง จำนวน 250 คน มีผลดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ผลการวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากกลุ่มเป้าหมาย ก่อนทดลองกับหลังทดลองใช้โปรแกรมฯ

ความต้องการศึกษาต่อ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สายสามัญระดับมากที่สุด	-	-	17	6.80
สายสามัญระดับมาก	68	27.20	76	30.40
สายสามัญระดับปานกลาง	56	22.40	9	3.60
รวมสายสามัญ	124	49.60	102	40.80
ไม่สนใจศึกษาต่อสายใด	82	32.80	31	12.4
สายอาชีพระดับปานกลาง	27	10.80	50	20.00
สายอาชีพระดับมาก	-	-	-	-
สายอาชีพระดับมากที่สุด	17	6.80	67	26.80
รวมสายอาชีพ	44	17.60	117	46.80
รวมนักเรียนทั้งหมด	250	100	250	100

จากตารางที่ 4.8 พบว่า จากนักเรียน จำนวน 250 คน มีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญ ก่อนทดลอง จำนวน 124 คน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 49.60 หลังทดลองใช้นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญลดลง จำนวน 102 คน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 40.80 และนักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ก่อนทดลอง จำนวน 44 คน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 17.60 หลังทดลองใช้นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น โดยรวม จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 ส่วนนักเรียนที่ยังไม่แน่ใจจะเลือกศึกษาต่อสายไหน ก่อนทดลอง จำนวน 82 คน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 32.80 หลังทดลองนักเรียนที่ยังไม่แน่ใจจะเลือกศึกษาต่อสายไหนลดลง จำนวน 31 คน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 12.4

1.2 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ โดยเปรียบเทียบอันดับความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากกลุ่มทดลองก่อน เข้าร่วมโปรแกรมกับหลังการเข้าร่วมโปรแกรม มีผลดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการ	จำนวนคน	อันดับเฉลี่ย	Z	Sig.
ความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพลดลง	42	3.84	11.484**	.001
ความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น	122	5.14		
ความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง	86			
รวม	250			

หมายเหตุ. *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.9 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น

2. ผลการสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 250 คน และนำเสนอผลการประเมินดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	$\overline{X}$	$S.D.$	ความพึงพอใจ
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)			
1. พอใจระยะเวลาในการอบรม	4.05	0.67	มาก
2. พอใจสถานที่จัดกิจกรรมสะอาด และเหมาะสม	4.24	0.54	มาก
3. ยอมรับวัตถุประสงค์ของการอบรมมีประโยชน์	3.48	1.08	ปานกลาง
4. ประทับใจวิธีดำเนินการในการอบรม	4.10	0.77	มาก
5. บรรยากาศระหว่างการอบรมสนุกและเป็นกันเอง	4.48	0.51	มาก
6. ชอบกิจกรรมน่าสนใจและกระตุ้นเร้าให้เกิดการเรียนรู้	4.24	0.62	มาก
7. ประทับใจกระบวนกร ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เข้าร่วมอบรมทั่วถึง และเป็นกันเอง	4.57	0.51	มากที่สุด
8. ตื่นเต้นกับการใช้เทคนิคและวิธีการ ในการถ่ายทอดความรู้	4.43	0.51	มาก
9. รู้สึกตื่นเต้นกับสื่อในแต่ละกิจกรรม	4.00	0.55	มาก
10. ประทับใจสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยี มีความพร้อมและเหมาะสมกับกิจกรรม	4.00	0.71	มาก
รวม	4.16	0.65	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\overline{X}$	$S.D.$	ความพึงพอใจ
ด้านกระบวนการ (Process)			
11. ชอบกิจกรรมโลกของอาชีพ	3.57	0.68	มาก
12. ชอบกิจกรรมตอบสนองในอาชีพ	3.24	0.70	ปานกลาง
13. ชอบกิจกรรมเห็นคุณค่าในอาชีพ	3.71	0.64	มาก
14. ชอบกิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิต และอาชีพ	3.29	0.56	ปานกลาง
15. ชอบกิจกรรมการตัดสินใจก้าวส่าชีพในฝัน	4.48	0.51	มาก
รวม	3.66	0.62	มาก
ด้านผลผลิต (Outputs)			
16. มีประโยชน์จะนำความรู้ไปถ่ายทอด เผยแพร่ให้กับผู้อื่น	3.48	0.60	ปานกลาง
17. ยอมรับความรู้ที่ได้จะนำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตต่อไป	3.10	0.89	ปานกลาง
18. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความยืดหยุ่นตามสภาพจริงและบริบทจริง	3.19	0.93	ปานกลาง
19. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคล	4.24	0.54	มาก
รวม	3.50	0.74	มาก
รวมทุกด้าน	3.77	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจมาก ($\overline{X}$ =3.77, $S.D.$=0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) นักเรียนมีความพึงพอใจ ระดับมาก ($\overline{X}$ =4.16, $S.D.$=0.65)
2. ด้านกระบวนการ (Process) นักเรียนมีความพึงพอใจ ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.66, $S.D.$=0.62)
3. ด้านผลผลิต (Outputs) นักเรียนมีความพึงพอใจ ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.50, $S.D.$=0.74)

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยนำเสนอสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

5.1.1 ผลการศึกษาแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ควรใช้แนวทางการพัฒนาด้านจิตพิสัย ตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของ Bloom และคณะ (1950-1959) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (Receiving) ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (Responding) ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดค่านิยม (Valuing) ขั้นที่ 4 ขั้นจัดระบบค่านิยม (Organization) ขั้นที่ 5 ขั้นสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

5.1.2 ผลการพัฒนาและหาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 5.1) กิจกรรมโลกของอาชีพ 5.2) กิจกรรมอาชีพที่ฉันชอบ 5.3) กิจกรรมคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก 5.4) กิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ 5.5) กิจกรรมเตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน 6) การวัดและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติ ว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.78, $S.D.$=1.38) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.91, $S.D.$=1.26)

5.1.3 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโปรแกรมโดยการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญระดับมากร้อยละ 27.20 ระดับปานกลางร้อยละ 22.40 ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพระดับปานกลางร้อยละ 10.80 ระดับมากที่สุดร้อยละ 6.80 และไม่สนใจศึกษาต่อสายใดร้อยละ 32.80 หลังจากเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญระดับมากที่สุดร้อยละ 6.80 ระดับมากร้อยละ 30.40 ระดับปานกลางร้อยละ 3.60 ต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพระดับปานกลางร้อยละ 20.00 ระดับมากที่สุดร้อยละ 26.80 และไม่สนใจศึกษาต่อสายใดร้อยละ 12.40 เมื่อเปรียบเทียบความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพของนักเรียนพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม แสดงว่าโปรแกรมมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรง

5.1.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ควรใช้แนวทางการพัฒนาด้านจิตพิสัย ตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของ Bloom และคณะ (1950-1959) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (Receiving) ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (Responding) ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดค่านิยม (Valuing) ขั้นที่ 4 ขั้นจัดระบบค่านิยม (Organization) ขั้นที่ 5 ขั้นสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) นั้น ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในการศึกษาต่อเป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัย ขั้นการรับรู้ (Receiving) ทำให้นักเรียนเปิดรับและสนใจในอาชีพที่นำเสนอเป็นจุดเริ่มต้นของแรงจูงใจภายนอก ขั้นการตอบสนอง (Responding) เมื่อนักเรียนมีส่วนร่วม (Engagement) แรงจูงใจจะเริ่มเปลี่ยนจากภายนอกมาสู่ความสนใจส่วนตัว การเสริมสร้างแรงจูงใจต้องให้นักเรียนได้รับรู้และตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือเกิดค่านิยมในทักษะอาชีพที่สนใจ ซึ่งหากนักเรียนเกิดค่านิยมในอาชีพที่ตนเองสนใจแล้ว ย่อมมีแรงจูงใจหรือความต้องการที่จะศึกษาต่อในสายนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภานุพงศ์ ลิมปนะวงศานนท์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2564, น. 157-170) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 บริบทของสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาดำเนินการกำหนดคุณภาพของนักเรียนเมื่อจบการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อสายอาชีพ ด้านที่ 2 การสื่อสาร เช่น สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์เน้นเกี่ยวกับการศึกษาต่อทางด้านอาชีพของสถานศึกษาอย่างเข้มข้นและให้ข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ในส่วนต่าง ๆ ทุก ๆ ช่องทางของการศึกษาต่อสายอาชีพ ด้านที่ 3 ความถนัดและความสนใจ เช่น สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความถนัดของนักเรียน ด้านที่ 4 แรงจูงใจ เช่น สถานศึกษามีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน ด้วยการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย และด้านที่ 5 เงินทุนสนับสนุน เช่น สถานศึกษาประสานงาน รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนต้องได้รับรู้และตอบสนองต่ออาชีพที่สนใจจึงจะเพิ่มแรงจูงใจในการศึกษาต่อในสายที่นักเรียนสนใจได้

5.2.2 ผลการพัฒนาและหาคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม

5) กิจกรรมของโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 5.1) กิจกรรมโลกของอาชีพ 5.2) กิจกรรมอาชีพที่ชอบ 5.3) กิจกรรมเห็นคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก 5.4) กิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ 5.5) กิจกรรมเตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน 6) การวัดและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติว่า โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมของโปรแกรมได้มาจากผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการจัดทำอย่างมีขั้นตอนและตรวจสอบคุณภาพโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ทำให้สามารถปรับโปรแกรมให้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญนั้น เป็นการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกัน ตามประสบการณ์ของของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีคุณภาพ การประเมินรูปแบบทางการศึกษา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยใช้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ (ศุภมาส ชุมแก้ว และปัญญา ธีระวิทยเลิศ, 2567, น. 20)

5.2.3 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโปรแกรมโดยการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนต้องการศึกษาต่อในสายอาชีพเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม แสดงว่าโปรแกรมมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กิจกรรมในโปรแกรมประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมโลกของอาชีพ 2) กิจกรรมอาชีพที่ชอบ 3) กิจกรรมเห็นคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก 4) กิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ 5) กิจกรรมเตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน ซึ่งแต่ละกิจกรรมพัฒนาขึ้นตามลำดับการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านจิตพิสัยของบลูมและคณะ โดยเริ่มต้นจากให้นักเรียนได้รับรู้ (Receiving) ว่าในโลกนี้มีอาชีพต่าง ๆ มากมายในกิจกรรม “โลกของอาชีพ” จากนั้นจึงให้นักเรียนได้ตอบสนอง (Responding) ต่ออาชีพที่เขาสนใจ หรือตรงกับความชอบของนักเรียนในกิจกรรม “อาชีพที่ชอบ” และเห็นคุณค่าหรือเกิดค่านิยม (Valuing) ในอาชีพที่นักเรียนสนใจในกิจกรรม “เห็นคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก” จากนั้นนักเรียนจะได้จัดระบบค่านิยม (Organization) ในกิจกรรม “การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ” และสุดท้ายนักเรียนจะสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) ในกิจกรรม “เตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน” ซึ่งทุกกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม นักเรียนได้เชื่อมโยงอาชีพกับความสนใจและความถนัดของตนเองอย่างมีสติ บุคคลที่มีสติจะมีกระบวนการคิดภายในจิตใจส่งมาที่สมองทำให้รู้เท่าทันอารมณ์ของตน (Corcoron, Farb, Anderson & Segal, 2009, Kabat-Zinn, 2004) และสมาธิ ทำให้เกิดความพร้อมที่จะรับรู้ข้อมูล มีความสามารถในการจำและควบคุมอารมณ์ (Berslin, Zack & McMain, 2002, Zinn, 1990) ช่วยให้คิดอย่างมีเหตุผล และมีความสนใจในการเลือกศึกษาต่อในสายที่เหมาะสมกับตนเองได้ดียิ่งขึ้น จะเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่นักเรียนเก่งจึงมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น

5.2.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย จากน้อยไปมาก คือ ด้านผลผลิต (Outputs) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

โปรแกรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรม ใช้เวลาปฏิบัติ ทั้งหมด 25 ชั่วโมง และมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เป็นกลุ่ม และทุกขั้นตอนของแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยให้คำแนะนำ คำปรึกษา และชี้แนะ ด้วยกัลยาณมิตร รวมถึงการได้รับการกระตุ้นในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับผลวิจัยของ ชัชวาลย์ ยอดมั่น (2565, น. 121-126) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตามแนวจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งใช้กระบวนการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมลักษณะเดียวกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.05, $S.D.$=0.78)

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 โปรแกรมการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับกิจกรรมแนะแนวการศึกษาต่อได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้จักตนเองมากขึ้น

5.3.1.2 กิจกรรมในโปรแกรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้กระทบความรู้สึกของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนย้อนมาพิจารณาตนเอง ผู้จัดกิจกรรมควรฝึกฝนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีความชำนาญก่อน

5.3.1.3 หากจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรม ควรปรึกษาหรือขอข้อเสนอแนะจากนักจิตวิทยาการศึกษาประกอบด้วย

5.3.1.4 การนำโปรแกรมไปใช้กับนักเรียนเป็นรายห้องน่าจะให้ผลดีกว่าใช้กับนักเรียนทั้งระดับซึ่งมีจำนวนมาก

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาระบบติดตามการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

5.3.2.2 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนแต่ละระดับ

5.3.2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงในการศึกษาต่อสายอาชีพ ทั้ง 5 กิจกรรม มีกิจกรรมใดที่สำคัญต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจมากที่สุด และน้อยที่สุดเพราะอะไร

5.3.2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนที่มีความต้องการเดิมเรียนต่อสายสามัญว่าจะเปลี่ยนใจกลับมาเรียนสายอาชีพหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570).* ม.ป.ท: ม.ป.พ.

กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2560). เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญในงานออกแบบ. *Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences,* 18(2), 254-266.

กัญญภัทร หุ่นสุวรรณ และลัดดา แตงหอม. (2562). เจตคติของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพ. *วารสารนิสิตวัง,* 21(2), 1–11.

กัมปนาท บุญทอง. (2559). *การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เชาว์ อินใย. (2553). *การประเมินโครงการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัชวาลย์ ยอดมั่น. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

นิตย์ บุหงามงคล. (2546). *จิตวิทยาการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เนาวนิตย์ สงคราม. (2566, กุมภาพันธ์). *Bloom's Taxonomy.* เอกสารบรรยายวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2566 โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นฐาน (OBE) ตามเกณฑ์มาตรฐานระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประกาศิต วาดเขียน, สุวรรณา โชติสุกานต์ และภิเษก จันทร์เอี่ยม. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,* 7, 89–97.

ประสาท อิศรปรีดา. (2541). *สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประพันธ์ ขันโมลี. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน สำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปิยะธิดา ปัญญา. (2560). *สถิติสำหรับการวิจัย.* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). *จิตวิทยาการบริหารบุคคล.* กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

พีชาณิกา เพชรสังข์, อัมพร ม้าคะนอง และดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทฤษฎีการตั้งเป้าหมายสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 23(2), 424–436.

ไพศาล วรคำ. (2564) *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 13). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

พนม ลิ้มอารีย์. (2548). *การแนะแนวเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

พรรณภา ส่งแสงแก้ว. (2566). ผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายในการเรียนที่มีต่อนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี,* 103-108.

ภานุพงศ์ ลิมปนะวงศานนท์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2564). แนวทางการบริหารจัดการต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ,* 8 (2), 157-170.

ภัคชุดา เสรีรัตน์. (2560). *ปัจจัยจำแนกการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2553). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

โยธิน ศรีโสภา. (2550). *การพัฒนาระบบการประเมินผลด้วยวิธีดุลยภาพสำหรับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนทรวิโรฒ.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2546). *การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

รัตนะ บัวสนธ์. (2550). *ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลักขณา สริวัฒน์. (2539). *จิตวิทยาเบื้องต้น (จิต.101).* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

สุชีรา ภัทรายุตวรรตน์. (2551). *คู่มือการวัดทางจิตวิทยา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เมดิคัล มีเดีย.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณี แสงวงศ์. (2542). *การพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่องสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *แนวทางการเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน.* ม.ป.ท: ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *รายงานประจำปี 2564.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ท, ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). *รายงานประจำปี 2566.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ท, ม.ป.พ.

สนองคุณ ณ กาฬสินธุ์. (2559). *การพัฒนารูปแบบรายการวีดิทัศน์เพื่อการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

อุทัย วรสาร. (2561). *การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อารี พันธ์มณี. (2538). *จิตวิทยาการเรียนการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟเฟรส.

อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์. (2542). *รายงานวิจัยฉบับที่ 70 การพัฒนาแบบวัดแรงจูงใจภายใน.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรัญ ซุยกระเดื่อง และคณะ. (2552). *การวัดและประเมินผลการศึกษา.* เอกสารประกอบการสอน สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ม.ป.ท: ม.ป.พ.

อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2559). *สถิติสำหรับการวิจัย.* เอกสารประกอบการสอน สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Andersson, E., & Johansson, F. (2019). Impact of Career Development Programs on Student Motivation: A Study from Sweden. *Swedish Journal of Education, 62*(2), 175-190.

Armstrong, M. (2010). *Armstrong's Handbook of Reward Management Practice: Improving Performance Through Reward* (3rd ed). Great Britain: Kogan Page.

Barr, M.J. and L.A. Keating. (1990). *Introduction : Elements of Program Development.* in M.J. Barr, L.A. Keating and Associates. Developing Effective Student Services Program. San Francisco: Jossey-Bass.

Brown, C., & White, R. (2020). The Role of Career Counseling Programs in Motivating Middle School Students: A Case Study from Canada. *Canadian Journal of Education,* 43(4), 305-320.

Brown, H. Douglas. (1980). *Principles of Language Learning and Teaching.* New Jersey: Prentice-Hall.

Boone, E.J. (1992). *Developing programs in adult education.* Prospect Heights. Brooklyn: Waveland Press.

Caffarella, R.S. (2002). *Planning Programmes for Adult Learners. A Practical Guide for Educators, Trainers and Staff Developers* (2nd ed). San Francisco: John Wiley and Sons.

Charney, C. and K. Conway. (2005). *The Trainer's Tool Kit* (2nd ed). New York: American Management Association.

Chen, L., & Wang, Y. (2020). The impact of career education on students' career choices. *Journal of Educational Psychology,* 112(3), 456-468.

Clarke, M., & King, J. (2019). Career Motivation Programs for Adolescents: An Australian Perspective. *Australian Educational Researcher,* 46(1), 115-130.

Cristina Mele, Jacqueline Pels, Francesco Polese. (2010). A Brief Review of Systems Theories and Their Managerial Applications. *Service Science,* 2 (1-2), 126-135.

Dafe, R.L. (1988). *Management.* Chicago: The Dryden Press.

Delahaye, B.L. (2005). *Human Resource Development : Adult Learning and Knowledge Management.* Milton: John Wiley & Sons Australia.

Dupont, L., & Bernard, M. (2019). Career Exploration Programs and Their Impact on Middle School Students' Motivation in France. *French Journal of Career Counseling,* 31(1), 55-70.

Dyer, J.W.G. and others. (2013). *Team Building: Proven Strategies for Improving Team Performance* (5th ed). USA: John Wiley & Sons, Inc.

Flood, R.L. (2010). The relationship of 'systems thinking' to action research. *Systemic Practice and Action Research,* 23(4), 269-284.

Gagné, R. M., Briggs, L. J., & Wager, W. W. (1992). *Principles of instructional design* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.

Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education.* New York: McGraw–Hill.

Hilgarl, E.R. (1983). *Introduction to Psychology* (8th ed). San Diego: Harcourt Brace Jovanovich.

Hofmann-Wellenhof, B., Lichtenegger, H., & Collins, J. (2013). *Global positioning system: theory and practice.* Springer Science & Business Media.

House, J.S. (1996). *Work stress and social support.* New Jersey: Prentice Hall.

Joyce, B. and Weil, M. (2009). *Models of teaching* (7thed). Boston: Pearson EducationAllyn and Bacon.

Kanaya, T. and others. (2005). Factors Influencing Outcomes From A Technology-Focused Professional Development Program. *Journal of Research on Technology in Education,* 37(3), 313-329.

Kim, J., & Lee, H. (2021). The Effectiveness of Career Guidance Programs for Middle School Students in South Korea. *Korean Journal of Educational Development,* 50(2), 148-162.

Klein, J. (2018). *Motivation in education: Theory, research, and applications.* Academic Press.

Li, M., Jin, L., & Wang, J. (2014). A new MCDM method combining QFD with TOPSIS for knowledge management system selection from the user's perspective in intuitionistic fuzzy environment. *Applied soft computing,* 21, 28-37.

Mclaughlin, P. and R.C. Eaves. (1976). A Systems Approach for the Assessment of the Child and his Environment: Getting Back to Basics. *The Journal of Special Education,* 11(1), 99-111.

Müller, A., & Schmitt, H. (2021). Enhancing Career Readiness Through Motivational Programs: Evidence from High Schools in Germany. *European Journal of Education,* 56(2), 190-205.

Nadler, L. (1970). *Developing Human Resource.* Houston: Gulf Publishing Company.

Nakamura, S., & Tanaka, Y. (2022). Career Motivation Programs: Impacts and Challenges in Middle Schools in Japan. *Japanese Journal of Educational Research,* 59(3), 370-385.

Parker, R., & Field, L. (2022). Workforce development and the skills gap. *Industry and Education Review,* 24(1), 77-89.

Rogers, T. (2000). *"Destination Industry" Conference: A twenty-First Century.* New York: Addition Wesley Longman.

Shugabutdinova, A. L., & Federation, R. (2014). Mechanisms of development of the system of legal subjects. *Life Science Journal,* 11, (12s).

Siripong soupayon. (2005). *Principles of Educational Administration: Theory and Practice* (2nd edition). New York: Book Point.

Smith, J., & Johnson, L. (2022). The Impact of Career Guidance Programs on Middle School Students' Career Motivation*: A Comparative Study*. *Journal of Career Development,* 49(3), 215-230.

Sullivan, T., & Rogers, D. (2021). Career pathways and education: Analyzing trends and outcomes. *Educational Research Quarterly,* 42(2), 113-126.

Tyler, R.W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Construction.* Ilinois: Chicago University Press.

Taylor, D., & Evans, T. (2018). Evaluating Career Pathway Programs in Middle Schools: A U.K. Study. *British Journal of Educational Psychology,* 88(2), 240-255.

Underhill, R.G. (1949). *Two layer of constructivist curricular interaction. In* E. von Glasersfeld (ed), Radical constructivism in mathematics education.

Van Dijk, R., & Brouwer, E. (2020). Implementing Career Guidance Programs in Middle Schools: A Case Study from the Netherlands. *Dutch Journal of Educational Innovation,* 44(3), 290-305.

Wang, Q. (2019). The value of vocational education and its impact on career success. *Vocational Education Journal,* 30(4), 332-345.

Weiten. (1995). *Personality: Theory, Research, and Assessment In Psychology: Themes and Variations* (3rd ed). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการให้สัมภาษณ์งานวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการให้สัมภาษณ์งานวิจัย

1. ดร.อัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เชี่ยวชาญด้านกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสายอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ดร.สุเทพ แก่งสันเทียะ เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เชี่ยวชาญด้านนโยบายการจัดการเรียนการสอนสายอาชีพ

3. นายเอกชัย ธงขาย ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดมหาสารคาม เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรม

4. นางโสภิดา ดาวสดใส รองผู้อำนวยการด้านการพยาบาล โรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข (งานวิจัยและพัฒนาวิชาการพยาบาล/การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย/การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังการแก้ไขปัญหาสารเสพติดให้โทษในชุมชน/หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน/การให้คำปรึกษาครอบครัวฯลฯ) เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรม

5. อาจารย์ ดร.สุจิตตา ฤทธิ์มนตรี อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิต และจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

6. นางพิชานันท์ ไชยสุพรรณ ตำแหน่งนักจิตวิทยา บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด มหาสารคาม สังกัดกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล)

2. รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ โฉมยา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา)

3. รองศาสตราจารย์ ดร.ภมรพรรณ์ ยุระยาตร์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา)

4. อาจารย์ ดร.สุจิตตา ฤทธิ์มนตรี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา)

5. ดร.นิลรัตน์ โคตะ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการเรียนการสอน)

6. ดร.ภคพร คำยิ่ง ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม (เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการเรียนการสอน)

7. ดร.สุวิทย์ สวัสดี ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม (เชี่ยวชาญด้านอาชีวศึกษา)

8. ดร.พิเชษฐพงษ์ โคตรทอง นักวิชาการอิสระ (เชี่ยวชาญด้านพัฒนาโปรแกรม)

9. นางพรทิพย์ โมกศรี ตำแหน่ง ครู ค.ศ.3 โรงเรียนบ้านเม็กดำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (เชี่ยวชาญด้านจัดกิจกรรมการแนะแนว)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ดร.ปรีชา การสอาด ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบรบือวิทยาคาร วุฒิการศึกษา ปร.ด. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการวิจัย

2. ดร.ณัฐมนต์ พงษ์พิชญปัญญา ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองกระโดน วุฒิการศึกษา ปร.ด. สาขาการบริหารการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

3. ดร.กาญจนา วิเศษรินทอง ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วุฒิการศึกษา กศ.ด. สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา

4. ดร.รัฐกร ลงคำ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วุฒิการศึกษา ปร.ด. สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา เชี่ยวชาญทางด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา

5. นางพรทิพย์ โมกศรี ตำแหน่งครู วุฒิการศึกษา ศษ.ม. สาขาการแนะแนวให้คำปรึกษา เชี่ยวชาญด้านงานแนะแนวการศึกษา

ภาคผนวก ข

คู่มือโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คู่มือการใช้
โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

พัฒนาโดย
ครรชิต ศรีกุลคร
นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.ไพศาล วรคำ	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
รศ.ว่าที่ ร.ต.ดร.อรัญ ซุยกระเดื่อง	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

คำนำ

โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะส่งผลให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เห็นคุณค่าในอาชีพ มีประโยชน์ในการวางแผน และตัดสินใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ โดยมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม 6) การวัดและประเมินผลโปรแกรม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในครั้งนี้ จนโปรแกรมนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ครรชิต ศรีกุลคร

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

คำชี้แจง 1
โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 5
1. หลักการและเหตุผล 5
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 5
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 5
4. โครงสร้างของโปรแกรม 16
5. กิจกรรมของโปรแกรม 18
5.1 กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ 18
5.2 กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองในอาชีพ 22
5.3 กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในอาชีพ 25
5.4 กิจกรรมที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิต และอาชีพ 28
5.5 กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน 31
6. การวัดและประเมินผล 34
บรรณานุกรม 35
ภาคผนวก 36
ใบงานที่ 1.1 37
ใบงานที่ 1.2 38
ใบงานที่ 2 39
ใบงานที่ 3.1 40
ใบงานที่ 3.2 41
ใบงานที่ 3.3 42
ใบงานที่ 3.4 43
เฉลยใบงานที่ 3.4 44
ใบงานที่ 3.5 45
ใบงานที่ 4 46
ใบงานที่ 5.1 47
แบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 48
แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 49

คำชี้แจง
การใช้โปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เพื่อให้การนำโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ไปใช้ได้เกิดประสิทธิภาพ ผู้ที่จะนำโปรแกรมไปใช้สมควรทำความเข้าใจเบื้องต้นดังนี้

แนวทางการใช้โปรแกรม

โปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้กับนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมโปรแกรม ที่มีความประสงค์จะปรับเปลี่ยนแนวคิด ในการวางแผนศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือการวางแผนศึกษาต่อในสายอาชีพ ผู้นำโปรแกรมไปใช้ ต้องปฏิบัติตามแนวทางการใช้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโปรแกรม โดยผู้นำโปรแกรมไปใช้ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจโปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ครบถ้วนโดยละเอียด
2. ผู้ให้การอบรมศึกษาเอกสารความรู้ในภาคผนวกของคู่มือการใช้โปรแกรมและความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ ก่อนทำกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจด้านต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรม
3. บุคคลเพื่อเข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจต้องเป็นไปตามความสมัครใจในการเข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ
4. การจัดกลุ่ม ควรจัดตามความสนใจในระดับบุคคล หรือในกลุ่มพฤติกรรมที่สนใจเหมือนกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการดำเนินกิจกรรม
5. การทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม ให้อยู่ในความดูแลของวิทยากรผู้ให้การเสริมสร้างแรงจูงใจอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน เพื่อมั่นใจว่าผู้รับการเสริมสร้างแรงจูงใจได้ร่วมมือกันอบรมสัมมนาเรียนรู้และลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง
6. การอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดบรรยากาศ ต้องให้สอดคล้องกับกลุ่มของผู้รับการเสริมสร้างแรงจูงใจ เตรียมสื่อ อุปกรณ์ ให้ครบตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม
7. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจ ที่เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการต้องดำเนินการ ตามทฤษฎีการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม ซึ่งบลูมได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ซึ่งด้านจิตพิสัยนั้น บลูมได้จัดขั้นการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การรับรู้ 2) การตอบสนอง 3) การเห็นคุณค่า 4) การจัดระบบ 5) การสร้างลักษณะนิสัย และการดำเนินการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ
   - 7.1 กิจกรรมโลกของอาชีพ
   - 7.2 กิจกรรมการตอบสนองในอาชีพ
   - 7.3 กิจกรรมการเห็นคุณค่าในอาชีพ

7.4 กิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ

7.5 กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน

8. กิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจโดยการติดตามและประเมินผล ในกลุ่มของผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ คณะผู้ประเมินต้องใช้ความเป็นกัลยาณมิตรในการติตาม และประเมิน รวมทั้งการสะท้อนผลให้ผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจได้รับรู้เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนา

9. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยยึดหลักการให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ร่วมมือ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติ และผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจได้แนวทางการปฏิบัติในการปรับปรุงพัฒนาแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพ สำหรับตนเอง และกิจกรรมงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การเตรียมการก่อนการใช้โปรแกรม

ก่อนที่จะนำโปรแกรมไปใช้ ควรมีเตรียมการ ก่อนการนำโปรแกรมไปใช้เสริมสร้าง ดังนี้

1. การเตรียมเอกสาร

สำหรับการเตรียมการด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจ ที่ต้องเตรียมก่อนดำเนินการ มีดังนี้

1.1 คู่มือโปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2 ใบความรู้ ใบกิจกรรม

1.3 แบบทดสอบ แบบประเมิน

1.4 หนังสือราชการ เช่น เชิญประธาน/วิทยากร หนังสือแจ้งผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ หนังสือแต่งตั้งคณะทำงาน การเตรียมเอกสารลงเวลาของผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น

2. การเตรียมตัวบุคคล

การเตรียมบุคคลที่เป็นคณะทำงาน และทีมวิทยากรในการดำเนินการ ตามที่โปรแกรมกำหนดโดยจัดประชุมชี้แจงแนวทางการจัดกิจกรรม และการประเมินพฤติกรรมแรงจูงใจขณะจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้แก่คณะทำงาน และทีมวิทยากร ซึ่งควรมีลักษณะดังนี้

2.1 มีความรู้ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมเสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นวิทยากรร่วมในการให้ความรู้ตามการจัดกิจกรรม

2.2 มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจบุคลากร ในลักษณะของการอบรมสัมมนาและใช้ชุดฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Coursework and Training) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Development Relationships) และการเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Challenge Assignments)

2.3 เป็นบุคคลที่ผ่านการอบรมในการทดลองใช้โปรแกรมนำร่อง (Pilot Study) และเป็นนักเรียนผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจในโรงเรียน

3. การเตรียมสถานที่

ในการจัดเตรียมสถานที่ในการฝึกอบรม ควรเตรียมห้องประชุมสำหรับจัดกิจกรรมการเสริมสร้างแรงจูงใจโดยพิจารณาองค์ประกอบ วัสดุการจัดกิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้พร้อม

4. การประสานงาน

ควรมีผู้รับผิดชอบประสานงานกับคณะทำงานเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ พิธีเปิด พิธีปิด อาหารว่างและเครื่องดื่ม การต้อนรับ เชิญประธานและผู้มีเกียรติเข้าร่วมพิธีเปิด และพิธีปิด

การดำเนินการจัดกิจกรรม

การดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจตามโปรแกรม ดำเนินการตามขั้นตอน และระยะเวลาที่วางแผนไว้ 5 กิจกรรม ใช้เวลา 5 วัน ภายใน 5 สัปดาห์ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมโลกของอาชีพ โดยจัดสร้างความตระหนัก การรับรู้ การศึกษาสืบค้นข้อมูลของอาชีพทีมีอยู่ใน อดีตปัจุบัน และอนาคต และการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างแรงจูงใจให้ความรู้ตามกรอบเนื้อหาสาระ ระยะเวลา 5 ชั่วโมง ภายใน 1 วัน

กิจกรรมที่ 2 การตอบสนองในอาชีพ โดยผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาผู้ข้อมูลในการวางแผนการศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เลือก ในกลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจและต้องกาศึกษาต่อตามความสนใจของตนเอง และผู้วิจัย/ผู้ช่วยวิจัย ติดตามการจัดกิจกรรม ของผู้รับการเสริมสร้างแรงจูงใจ ตามกรอบเนื้อหาสาระ ระยะเวลา 5 ชั่วโมง ภายใน 1 วัน

กิจกรรมที่ 3 การเห็นคุณค่าในอาชีพ โดยหาแนวคิดในทางการปฏิบัติที่สำคัญ มีประโยชน์ในการวางแผนและตัดสินใจในการศึกษาต่อ และการจัดเวทีนำเสนอผลการปฏิบัติต่อกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลและวิเคราะห์แนวทางในการวางแผนการศึกษาต่อร่วมกัน ระยะเวลา 5 ชั่วโมง ภายใน 1 วัน

กิจกรรมที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ โดยแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติ ดำเนินการจริงตามกลุ่มเครือข่ายตามความสนใจของตนเอง ในการกำหนดเป้าหมายในการศึกษาต่อตามกรอบเนื้อหาสาระ 5 ชั่วโมง ภายใน 1 วัน

กิจกรรมที่ 5. การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน โดยให้แนวคิดการตัดสินใจเลือกอาชีพสร้างคุณค่าชีวิต สร้างแรงบันดาลใจ สะท้อนคิด ในการเตรียมความพร้อมสู่โลกของงานสร้างกลไกสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ระยะเวลา 5 ชั่วโมง ภายใน 1 วัน

รูปแบบการจัดกิจกรรม

กำหนดการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโปรแกรม โดยยึดหลักการเรียนรู้เน้นการปฏิสัมพันธ์สองทาง (Interaction & Two-Way Communication) ประกอบด้วย กิจกรรมการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมกลุ่มแบบร่วมมือ (Cooperative Group) การอภิปรายกลุ่ม (Groups Discussion) การระดมสมอง (Brain Stroming) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share & Learn) การสร้างผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) การนำเสนอแนวคิด (Presentation) กำหนดแนวการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างแรงจูงใจตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และ

สะท้อนผลการปฏิบัติ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยมีกิจกรรมดังนี้

1. ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) ประกอบด้วยกิจกรรมการสร้างความตระหนัก และสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน (Awareness and Value)

2. การคิดเชิงมโนทัศน์ร่วม (Co-Concept Thinking) ประกอบด้วยกิจกรรมการเชื่อมโยงแนวปฏิบัติสู่เป้าหมายการเรียนรู้ และการร่วมมือรวมพลัง (Link to Goal)

3. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Action Learning) ประกอบด้วยกิจกรรมการเปิดใจรับแนวทางการปฏิบัติงาน และบูรณาการ (Open mind and Integrate)

4. การนำเสนอผลงาน (Presentation) ประกอบด้วยกิจกรรมการสะท้อนผลการปฏิบัติและวางแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง (Reflect and Develop)

การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างบุคลากรในลักษณะของการอบรมสัมมนา การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Development Relationships) และการเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Challenge Assignments)

โปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. หลักการและเหตุผล

โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจ (Motivation Enhancement Program) หมายถึง แผนหรือรายการกิจกรรมที่จัดทำขึ้นมามีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ สำหรับบุคคลในชุมชนผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) กิจกรรมของโปรแกรม 6) การวัดและประเมินผลโปรแกรม

2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

2.1 เพื่อให้สมาชิกระดับบุคคลในชุมชนผู้เข้ารับการเสริมสร้างแรงจูงใจ **มีแรงจูงใจ** และใช้โปรแกรมฯ เสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ศึกษาและสามารถนำไปใช้ในการประเมินความต้องการ ความรู้ ความสามารถ ความถนัด เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการศึกษาต่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับเปลี่ยนและปรับปรุงแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยมในการวางแผนการศึกษาต่อเพื่อการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต คือ 1) การรับรู้ 2) การตอบสนอง 3) การเห็นคุณค่า 4) การจัดระบบ 5) การสร้างลักษณะนิสัย โดยให้สอดคล้องกับความต้องการ ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และความต้องการของครอบครัว

2.2 มุ่งเสริมสร้างให้นักเรียนมีแนวทาง ในการวิเคราะห์ตนเองปรับเปลี่ยนทัศนคติให้นักเรียนมาเรียนสายอาชีพกันมากขึ้นจาการกำหนดสถานการณ์เป็นการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญทั้งโลกภายในและภายนอกไปพร้อม ๆ กันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกื้อกูลส่งเสริมให้นักเรียนได้กลับมาค้นพบและตระหนักในความสามารถและศักยภาพของตนเองและผู้อื่นจนสามารถยอมรับและเคารพความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นแล้วสามารถค้นพบแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันที่สามารถประสานความสามารถ และศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่หลากหลายได้อย่างแท้จริง

3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม

โปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์ที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดในการวางแผนการศึกษาต่อในการสร้างแรงจูงใจการศึกษาต่อสายอาชีพ โดยมีการเรียนรู้ด้วยการอบรมและใช้ชุดฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Coursework and Training) การเรียนรู้โดยการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Development Relationships) และการเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Challenge Assignments) จากแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ

การศึกษาของ Elton Mayo และคณะ ซึ่งทำการทดลองในโรงงาน Western Electric Company เป็นการทดลองที่เรียกว่า Hawthorne Studies โดยทำการศึกษาการจัดสภาพการทำงานของคนงานว่า

เมื่อมีการเปลี่ยนสภาพการทำงาน หรือเปลี่ยนระบบจูงใจในการทำงานของพนักงานแล้ว ผลการปฏิบัติงานที่ได้เปลี่ยนไปอย่างไรหรือไม่ และเปรียบเทียบผลงานระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการศึกษาพบว่า ผลงานของพนักงานที่ทดลอง (กลุ่มทดลอง) เพิ่มขึ้นทั้งที่สภาพแวดล้อมในการทำงานยังคงเดิม และยังพบอีกว่า แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทดลอง ผลผลิตของคนงานก็เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการโต้แย้งแนวความคิดทางด้านวิทยาศาสตร์การจัดการ (Scientific Management) และแสดงให้เห็นว่าสาเหตุหรือที่มาของผลงานเกิดจากสภาพทางสังคมของกลุ่ม ไม่ใช่เพียงแค่สภาพแวดล้อมเท่านั้น พฤติกรรมของกลุ่มจะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม โดยผู้นำกลุ่มที่ไม่เป็นทางการจะมีความสำคัญมาก และนอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นอีกว่า ปัจจัยที่ทำให้คนทำงานไม่ได้เกิดจากความต้องการรายได้ หรือค่าตอบแทน หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ข้อค้นพบดังกล่าว ทำให้นักบริหารหันมาให้ความสนใจในการตอบคำถามที่ว่าอะไรเป็นปัจจัยให้คนทำงานหรือมีความตั้งใจในการทำงาน และหันมาให้ความสำคัญกับคนในองค์การมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผลงานขององค์การขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของพนักงานหรือคนงานหากคนงานมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ผลงานก็ย่อมจะดีขึ้นตามไปด้วย จึงเกิดแนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับแรงจูงใจเกิดขึ้นมากมาย

ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้แนวคิด ทฤษฎีกระบวนการและปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ไว้หลายประการ ดังนี้

3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

เป็นทฤษฎีทฤษฎีที่กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด บุคคลนั้นย่อมแสวงหา ความต้องการในสิ่งอื่นต่อไปอีก ความต้องการของมนุษย์จะเป็นไปในลักษณะจากต่ำไปหาสูง ที่เรียกว่าลำดับขั้นของความสนอง แล้วความต้องการขั้นสูงตามมา ลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ แบ่งเป็น 5 ขั้น (Abraham Maslow) (1970, อ้างถึงใน แก้วใจ ผดุงทรง, 2550, น. 16) ดังนี้คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Need) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการ อาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Belonging Need) เป็นความต้องการเพื่อให้ตนเองมีความปลอดภัย และมีความมั่นคงทางฐานะเศรษฐกิจและอาชีพ

3. ความต้องการทางด้านสังคมและความเป็นเจ้าของ (Social and Security Need) เป็นความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่นและความรู้สึกว่าตนเองนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม มีความต้องการเป็นเพื่อน เช่น การเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การหรือสมาคมต่าง ๆ

4. ความต้องการการยกย่องในสังคม (Esteem of Status Need) เป็นความต้องการมีเกียรติยศ มีฐานะดีในสังคม ได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไป

5. ความต้องการได้รับผลสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ (Self Actualization or Self Realization Need) ความต้องการนี้นับว่าเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นความต้องการให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ใฝ่ฝันได้

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความต้องการในระดับต่ำ (Lower Order Needs) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง และความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ

2. ความต้องการในระดับสูง (Higher Order Needs) ประกอบด้วย ความต้องการ การยกย่อง และความต้องการความสำเร็จในชีวิต การนำทฤษฎีการจัดลำดับขั้นของแรงจูงใจมาใช้ในการบริหารนั้น ชี้ให้เห็นว่าหัวหน้า งานจะต้องเป็นผู้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่พนักงานสามารถแสดงสมรรถภาพใน การทำงานของตนได้อย่างเต็มที่ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้พนักงานได้สามารถใช้สมรรถภาพ อย่างเต็มที่รวมไปถึงการให้โอกาสพนักงานที่ได้เป็นตัวของตัวเอง สามารถยืดหยุ่นงานของตนเอง อย่างเต็มที่ทำให้พนักงานสามารถทำงานเพื่อสนองความต้องการในขั้นที่สูงขึ้น ไปอีกด้วยการที่จะทำได้ก็ต้องเปิดโอกาส และหาทางปรับปรุงให้พนักงานได้สนองความต้องการขั้นต้นของตน เสียก่อน เช่น ได้รับ ค่าจ้าง ค่าตอบแทนและผลประโยชน์อย่างอย่างพอเพียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งเสริมแรงทุติยภูมิที่ผู้รับสามารถนำไปแลก ซึ่งสิ่งเสริมแรงปฐมภูมิที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือปัจจัย 4 ดังนั้น หัวหน้างานจะต้องเห็นความสำคัญของการสนองความพึงพอใจขั้นต่ำของ พนักงานด้วย เพื่อการพัฒนาความต้องการในระดับสูงต่อไป

3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม (Bloom's Taxonomy)

การจำแนกพฤติกรรมด้านจิตพิสัย พฤติกรรมด้านจิตพิสัยนี้ คือกลุ่มของจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เกี่ยวกับ ความรู้สึก ซึ่งเป็นรากฐานที่ก่อเกิดบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของบุคคล พฤติกรรมด้านนี้จัดเป็นพฤติกรรมที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ภายใน ต้องกำหนดสถานการณ์ให้แสดงออกยาก ทำให้วัดยาก และต้องใช้เวลานาน แต่อย่างไรก็ตามครูสามารถปลูกฝังพฤติกรรมด้านนี้ให้ผู้เรียนได้ โดยต้องใช้เวลาต่อเนื่องกันพอสมควร จะหวังผลในช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่ได้ เพราะการเกิด พฤติกรรมด้านนี้ต้องผ่านกระบวนการไปตามลำดับ จนเกิดเป็นทัศนคติ และพัฒนาเป็นค่านิยมต่าง ๆ ในที่สุดค่านิยมที่เกี่ยวข้องกันก็จะจัดระบบขึ้น และกลายมาเป็นตัวที่กำหนดลักษณะ นิสัยของบุคคลในที่สุด การจำแนกพฤติกรรมด้านนี้ ซึ่งจำแนกเป็นลำดับขั้นของการเกิดพฤติกรรม สรุปได้ 5 ขั้นดังนี้

1. ขั้นรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกที่เริ่มจากการที่บุคคลรับรู้สิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบประสาทสัมผัสต่าง ๆ จนเกิดความรู้สึกสนใจ ยอมรับและตั้งใจต่อสิ่งนั้น

2. ขั้นตอบสนอง (Responding) หลังจากที่รับรู้ในขั้นแรกแล้ว บุคคลจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าในลักษณะที่เต็มใจ หรือไม่เต็มใจ ยินดีพอใจ หรือไม่ยินดีพอใจ ตอบสนอง โดยบางครั้งเราสามารถสังเกตกริยาอาการหรือการกระทำที่มีส่วนร่วมได้

3. ขั้นเห็นคุณค่า หรือ สร้างค่านิยม (Valuing) หลังจากบุคคลมีพฤติกรรม ตอบสนองต่อสิ่งเร้าในลักษณะ เต็มใจ ยินดี พอใจ ซาบซึ้งใจ แล้ว ก็จะเกิดความรู้สึกในคุณค่าของสิ่งนั้น ซึ่งมักจะต้องยึดถือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม หรือสังคมมาใช้ในการตัดสินใจให้คุณค่า และกลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมทิศทางของพฤติกรรม ซึ่งเรียกว่าค่านิยม ที่สนับสนุนพฤติกรรมนั่นเอง

4. ขั้นจัดระบบค่านิยม (Organization) เมื่อบุคคลมีค่านิยมหลาย ๆ อย่างซึ่งเป็นค่านิยมย่อย ๆ ก็จะเกิดการจัดระบบค่านิยม โดยตระหนักในการจัดลำดับความสำคัญของค่านิยม และสัมพันธ์เชื่อมโยงค่านิยมที่เกี่ยวข้องกัน กลายเป็นคติหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติ

5. ขั้นสร้างลักษณะนิสัยจากค่านิยม (Characterization) เป็นขั้นสุดท้าย หลังจากที่ค่านิยมต่าง ๆ สามารถสัมพันธ์กันเป็นระบบแล้ว ก็จะมีพัฒนาบุคลิกภาพ หรือลักษณะนิสัยของบุคคลให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งอาจจะอยู่ในระดับที่ปรับลักษณะนิสัยให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเป็นคนดีเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เช่น การพยายามให้ความช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อ

เพื่อน และในขั้นสมบูรณ์ จะพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยถาวรมีการกระทำแบบอัตโนมัติ หรือทำเป็นกิจนิสัย เช่น เป็นคนมีน้ำใจต่อผู้อื่น ทุกคนอย่างจริงใจ มีคุณธรรมจริยธรรม

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว

3.4.1 การจัดกิจกรรมแนะแนว

การดำรงชีวิตในยุคแฮมเบอร์เกอร์ที่ทำให้คนไทยตกงาน ค่าครองชีพสูงขึ้นแต่รายได้คงที่ หรือเขยิบขึ้นเล็กน้อย ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรในกลุ่มคนที่ต้องการหารายได้อย่างรวดเร็วและไม่ต้องใช้แรงกายให้เหนื่อยยาก สุจริตชนทั้งหลายจึงต้องมีวิธีป้องกันตนเองให้อยู่รอดและปลอดภัยจากภัยอันตรายเหล่านี้ นักเรียนในโรงเรียนก็เริ่มได้รับผลกระทบทั้งทางตรงคือ พ่อแม่ที่สนับสนุนให้ลูกมีการศึกษาสูงเพื่อลูกจะได้ทำงานที่ดี มีรายได้มาก ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่ แต่ชีวิตของเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับตำราเท่านั้น สังคมก็มีอิทธิพลต่อบุคคลมากมาย เช่น วัยรุ่นบางคนอาจจะตกกระไดพลอยโจนไปก่อการทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างสถาบันตามประเพณีจากพี่สู่น้อง วัยรุ่นบางคนตั้งใจเรียนและเป็นเด็กดี แต่สอบกลุ่มสาระวิชาบางวิชาไม่ผ่านเกณฑ์ รวมทั้งวัยรุ่นบางคนมีความพร้อมทั้งสติปัญญา และฐานะเศรษฐกิจดี แต่ถูกแรงกดดันจากพ่อแม่หรือคนในสังคมให้เลือกเรียนสาขาวิชาที่ไม่ถนัด ตัวอย่างเหล่านี้เคยเกิดขึ้นในอดีต และปัจจุบันก็ยังคงมีปัญหาอยู่ คนที่ใคร ๆ มักกล่าวถึงว่าน่าจะช่วยเหลือปัญหาได้ ก็คือ ***อาจารย์แนะแนว*** (หรือ นักจิตวิทยาสาขาอื่น ๆ)

ดังนั้นถ้าเราจะเปิดโอกาสให้อาจารย์แนะแนวได้ช่วยลูกศิษย์และสังคมได้ ก็ควรเริ่มทำความเข้าใจบริการแนะแนวในโรงเรียนให้ถ่องแท้ ดังนี้

3.4.2 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

J.P. Chaplin (1975, p. 225) ให้ความหมายของการแนะแนว (Guidance) เป็นกระบวนการช่วยเหลือแต่ละบุคคล ให้ค้นพบความพอใจสูงสุดในการศึกษา และการประกอบอาชีพ

Shertzer and Stone (1981, p. 40) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือแต่ละบุคคลให้เข้าใจตนเองและโลกของเขา

Peters and Farwell (1986, pp. 11-12) ให้ความหมายว่า การแนะแนวคือการบริการอย่างหนึ่งสำหรับนักเรียนแต่ละคน เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจ เกี่ยวกับ

1. ความสนใจพิเศษ ความถนัดและความชำนาญของตนเอง
2. โอกาสในการประกอบอาชีพ
3. ความต้องการการทำงานที่มีชื่อเสียงเกียรติยศ
4. ความสำคัญของอาชีวการศึกษา ในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
5. คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
6. โอกาสของความเจริญก้าวหน้าทางด้านส่วนตัว และสังคม

จำเนียร ช่วงโชติ (2524, น. 5) กล่าวว่า การแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลแต่ละคน ให้รู้จักเข้าใจตนเอง โลกที่เขาอยู่และบุคคลอื่นที่เขาเกี่ยวข้องด้วย ให้สามารถช่วยตนเอง หรือนำตนเองในสิ่งแวดล้อมได้อย่างฉลาด ให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ในทุกด้าน ให้สามารถนำศักยภาพของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 32) อธิบายไว้ว่า การแนะแนว คือ จิตวิทยาประยุกต์แขนงหนึ่ง ที่ว่าด้วยการพัฒนาคนให้รู้จักตนเองหรือพึ่งพาตนเอง โดยกระบวนการที่ส่งเสริมให้

บุคคลได้มีบทบาทเต็มที่ในการเรียนรู้ เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพและสามารถจัดการชีวิตของตนอย่างฉลาด

สรุปได้ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่อาจารย์แนะแนวช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนให้เข้าใจตนเองและโลกที่เขาอาศัยอยู่ ตลอดจนจัดสภาพการเรียนรู้ให้ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในด้านการศึกษา อาชีพ และการปรับตัว ให้เข้ากับสังคมได้อย่างฉลาด และเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

3.4.3 หลักการในการแนะแนว

การดำเนินงานเกี่ยวกับการแนะแนวโดยทั่วไป อาจารย์แนะแนวมักจะปฏิบัติตาม แนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักการ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางการแนะแนวหลายท่านได้ให้ ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลแต่ละคนอย่างมีระบบ โดยเอื้ออำนวยให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับ “ตน (Self)” รู้จักใช้ประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อย่างมีความหมาย และสามารถนำการเรียนรู้นี้ไปพัฒนาตนเองในอนาคต

2. การแนะแนว**เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล** เพราะบุคคลมีเอกลักษณ์ที่ไม่ซ้ำแบบใคร ดังนั้นอาจารย์แนะแนวจำเป็นต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคน และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้เทคนิคการแนะแนวแบบต่าง ๆ ได้ แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การใช้แบบสอบถาม การให้การปรึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ช่วยเหลือนักเรียน ได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. การแนะแนวจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ ถ้าได้ รับความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายด้วยความเต็มใจ ได้ แก่ นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ ผู้ ปกครอง เจ้าของกิจการบุคลากรและสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน (ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน)

4. การแนะแนวเป็น**กระบวนการต่อเนื่อง** ตามลำดับขั้นและโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ได้แก่ การจัดบริการแนะแนว ควรเริ่มในโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา และจะต้องมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นขั้นตอน ตลอดจนมีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวไว้ล่วงหน้าในรูปของการทำปฏิทินแนะแนวตลอดปี และโครงการปฏิบัติงานแต่ละเรื่อง

5. มนุษย์มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อาจารย์แนะแนวจะไม่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจให้แก่นักเรียน เพราะไม่มีใครจะรู้จักตัวนักเรียนได้ดีเท่ากับตัวของนักเรียนเอง ตลอดจนนักเรียนเป็นผู้มีสิทธิเสรีภาพ และความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง อาจารย์แนะแนวจึงมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศให้ นักเรียนสำรวจตนเองเข้าใจตนเอง และตัดสินใจด้วยตนเอง ตามทฤษฎีบุคลิกภาพ และทฤษฎีการให้การปรึกษา

6. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งด้านการป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ดังนั้นการแนะแนวจึงเป็นบริการแก่นักเรียนทุกคน (ไม่ใช่เป็นบริการเพื่อนักเรียนที่มีปัญหา ตามที่คนทั่วไปมักเข้าใจผิด)

7. อาจารย์ แนะแนวจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมาโดยเฉพาะ เพื่อมีความรู้ความเข้าใจมนุษย์ และมีทักษะการใช้แบบทดสอบ ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตบทบาทหน้าที่ของอาจารย์แนะแนว เพราะในกรณีที่พบปัญหาของนักเรียนเกินความสามารถของอาจารย์แนะแนว จะต้องตัดสินใจ “ส่งต่อ (Refer)” นักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน

นั้นโดยตรง เพื่อบำบัดรักษา ได้แก่ นักเรียนที่มีอาการก้าวร้าว รุนแรง จะต้องไปพบจิตแพทย์ซึ่งบางกรณีอาจต้องใช้ยาในการบำบัดควบคู่ไปกับการปรับพฤติกรรม

8. การแนะแนวมีหลักการที่สำคัญคือการช่วยให้นักเรียนนำตนเอง เข้าใจตนเอง ปรับปรุง รับผิดชอบ และควบคุมตนเองทั้งในปัจจุบันและมี การวางแผนที่ดีต่อไปในอนาคต

9. การแนะแนวตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ถ้าบุคคลแต่ละคนพัฒนาในทุก ๆ ด้านถึงขีดสูงสุด และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าควบคู่กัน

3.4.4 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว

1. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้จากข้อมูล ข่าวสาร แหล่งเรียนรู้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว สังคม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเลือกแนวทางการศึกษาอาชีพได้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง

3. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพและปรับตัวอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

4. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ในงานอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

5. เพื่อให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน

6. เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ
หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว

6.1 จัดกิจกรรมในสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจและธรรมชาติของผู้เรียน

6.2 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ต้องสนองตอบจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

6.3 จัดกิจกรรมเพื่อผู้เรียนทุกคน โดยครอบคลุมด้านการศึกษา การงานและอาชีพ ชีวิตและสังคม

6.4 จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจ

6.5 จัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ด้วยการปฏิบัติจนเกิดทักษะหรือการเรียนรู้

6.6 ให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและประสานงาน

3.4.5 ขอบข่ายของการจัดกิจกรรมแนะแนว

ในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น จึงควรจัดให้ครอบคลุมขอบข่ายดังนี้

1. การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียน การศึกษาต่อได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ มีเทคนิค วิธีการและทักษะการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและสามารถวางแผนการเรียนการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

2. การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการงานและอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้โลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. การจัดกิจกรรมด้านชีวิตและสังคม มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ลักษณะของกิจกรรมแนะแนว

3.4.6 กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัด ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

2. สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา การงานอาชีพ ชีวิตและสังคม เพื่อใช้ในการวางแผนการเรียน การศึกษาต่ออาชีพที่เหมาะกับตนเอง

3. เสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

4. เสริมสร้างค่านิยมที่ดี มีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม

5. เพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะในวิชาการต่าง ๆ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

6. จัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อกิจกรรมหรือครูเป็นผู้ริเริ่ม เป็นที่ปรึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน เพื่อทำกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแก้ปัญหาผู้เรียนได้

7. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ส่งเสริม พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

8. เป็นกิจกรรมที่ไม่เน้นเนื้อหาวิชาการแต่เน้นการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และบูรณาการให้สอดคล้องกับชีวิตจริง

9. วัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม โดยมีการประเมินผลจากเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมการผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรมที่แสดงถึงการพัฒนาของผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการผ่านช่วงชั้น

10. สรุปการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดและนำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.4.7 กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว

1. สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางและแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

2. ศึกษาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนที่ได้จากการสำรวจเพื่อทราบปัญหาความต้องการและความสนใจ นำไปกำหนดสาระและรายละเอียดของกิจกรรมแนะแนว

3. กำหนดสัดส่วนสาระของกิจกรรมในแต่ละด้าน ครอบคลุมด้านการศึกษา การงานและ

อาชีพ ชีวิตและสังคม ให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม โดยยึดสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจตลอดจนธรรมชาติและผู้เรียนเป็นหลัก ทั้งนี้ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสาระของกิจกรรม

4. กำหนดแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว เมื่อกำหนดสัดส่วนสาระของกิจกรรมในแต่ละด้านแล้วว่าแต่ละภาคเรียนจะต้องจัดกิจกรรมแนะแนวในสาระด้านใด จำนวนกี่ชั่วโมง ต่อมาจะต้องกำหนดรายละเอียดของแต่ละด้านไว้ให้ชัดเจนว่าควรมีเรื่องอะไรบ้าง เพื่อจะได้จัดทำเป็นรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมย่อยต่อไป

5. การจัดทำรายละเอียดของแต่ละกิจกรรม เริ่มตั้งแต่กำหนดชื่อกิจกรรม จุดประสงค์เวลา เนื้อหา สาระ วิธีดำเนินกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ และการประเมินผล

6. ปฏิบัติตามแผน วัดประเมินผล สรุปรายงาน

3.4.8 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนว

สถานศึกษาอาจจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อตรวจสอบความสำเร็จตามความเหมาะสมของสภาพแต่ละสถานศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ด้านผลผลิต

1.1 ผู้เรียนรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถของตนเอง

1.2 ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่า ภูมิใจในตนเอง ผู้อื่น

1.3 ผู้เรียนรู้จักแสวงหาข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา การงานและอาชีพชีวิตและสังคม

1.4 ผู้เรียนใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา การงานและอาชีพชีวิตและสังคม

1.5 ผู้เรียนมีเป้าหมายชีวิต รู้จักวางแผนชีวิตด้านการศึกษาการงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของตนเองได้

1.6 ผู้เรียนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเอง

1.7 ผู้เรียนรู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุขทุกประเภทหรือสิ่งที่เป็นภัยต่อชีวิต

1.8 ผู้เรียนมีวุฒิภาวะอารมณ์

1.9 ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

1.10 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2. ด้านกระบวนการ

2.1 มีการดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนและจัดทำข้อมูลอย่างเป็นระบบทันสมัยอยู่เสมอ

2.2 มีการจัดโปรแกรมชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการความสนใจของผู้เรียน เช่น ชุดกิจกรรมการรักและเห็นคุณค่าในตนเอง ชุดกิจกรรมการสร้างประสิทธิภาพการเรียน ชุดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ชุดกิจกรรม พัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม

2.3 มีการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม และเสนอแนะ วิธีการจัดกิจกรรมที่จะช่วยผู้เรียนสนุกสนาน แปลกใหม่และน่าสนใจ นำไปสู่การพัฒนาการด้านต่าง ๆ และสามารถแก้ไขปัญหาผู้เรียนได้

2.4 มีการให้ข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.5 มีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและหลากหลายรูปแบบ เน้นการร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

2.6 มีการจัดโครงการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการความสนใจของผู้เรียน

2.7 มีการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกเวลาเรียน ให้ครูและผู้เรียนได้คุ้นเคย ใกล้ชิดกัน เช่น กิจกรรมวันพบพ่อครู แม่ครู วันศิษย์ลูก ฯลฯ

3. ด้านปัจจัย

3.1 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.2 ครูทุกคนตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนวและมีความเข้าใจพื้นฐานด้านจิตวิทยาและการแนะแนว

3.3 ครูทุกคนมีบทบาทในการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.4 ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.5 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยตรง

3.6 มีแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

3.7 มีโครงการกิจกรรมแนะแนวที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการความสนใจ และของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายและชุมชน

3.8 มีแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมแนะแนวและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

3.9 มีเครื่องมือการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนที่หลากหลาย ที่จะนำไปใช้กับผู้เรียน

3.4.9 การประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว

ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว ครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมแนะแนวผู้เรียนและผู้ปกครองมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้

1. ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว

1.1 ต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและตามสภาพความต้องการปัญหาของผู้เรียน

1.2 ต้องรายงานเวลาและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 ต้องศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในกรณีที่ผู้เรียนไม่เข้าร่วมกิจกรรม

1.4 ต้องประเมินผลผู้เรียนโดยดูการพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกรณีที่ผลการประเมินยังไม่ผ่าน ให้ครูผู้จัดกิจกรรมดำเนินการให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมซ้ำ หรือเพิ่มเติมจนกระทั่งผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนด

1.5 บันทึกผลการติดตามและประเมินผลผู้เรียนไว้เป็นหลักฐาน

2. ผู้เรียน

2.1 ต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดโดยมีหลักฐานแสดงเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 ต้องปฏิบัติกิจรรมเพิ่มเติมตามที่ครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมมอบหมายถ้าไม่เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน มีการบันทึกสรุปพัฒนาการและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

3.4.10 วิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว

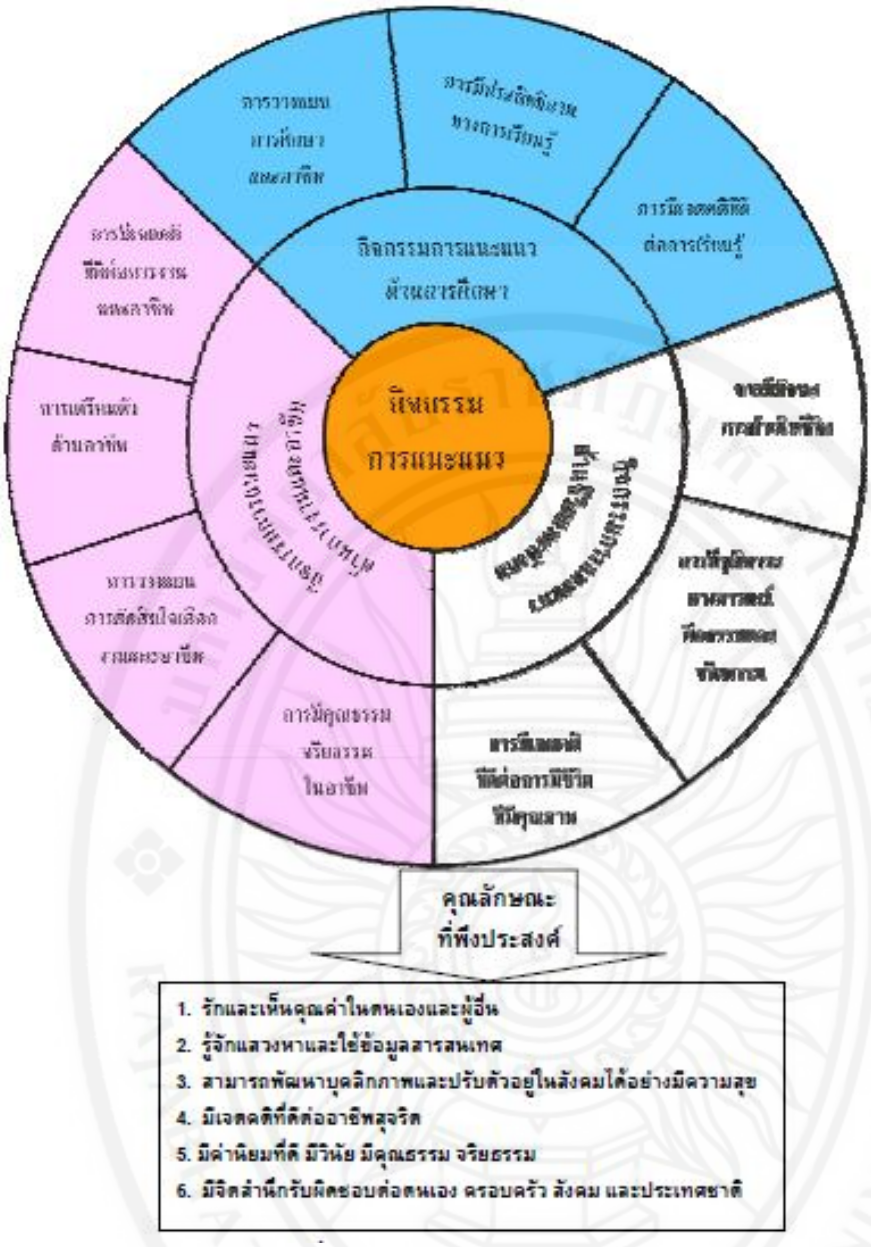
ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว สามารถเลือกใช้วิธีการประเมินผลหลากหลายวิธีการตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

1. แฟ้มสะสมผลงาน
2. การประเมินตามสภาพจริง
3. การประเมินตนเอง
4. การประเมินโดยกลุ่มเพื่อน
5. การสังเกต
6. การสัมภาษณ์
7. การเขียนรายงาน
8. หลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรม
9. และอื่น ๆ

ทั้งนี้ การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนแต่ละคนต้องสรุปจากผลการประเมินกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน

กรอบแนวคิดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนดและตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมขอบข่ายการจัดกิจกรรมแนะแนวทั้งด้านการศึกษา ด้านการงานและอาชีพ ด้านชีวิตและสังคม โดยมีกรอบแนวคิดกิจกรรมแนะแนวดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดกิจกรรมแนะแนว

จากกรอบแนวคิดกิจกรรมแนะแนวซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านการงานและอาชีพ ด้านชีวิตและสังคม ในการจัดกิจกรรมจำเป็นต้องจัดกิจกรรมทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นจึงได้ผสมผสานและบูรณาการเป็นกลุ่มกิจกรรมใหญ่ ๆ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กิจกรรมรู้จัก เข้าใจ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. กิจกรรมการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ
3. กิจกรรมการตัดสินใจและแก้ปัญหา
4. กิจกรรมการปรับตัวและดำรงชีวิต

กิจกรรมกลุ่มที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรู้จักตนเองและเข้าใจตนเอง ทั้งในด้านความถนัด ความสนใจ ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย นิสัย ความภูมิใจ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

กิจกรรมกลุ่มที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็น กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะ และวิธีการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ รวบรวม และจัดระเบียบข้อมูล สามารถจัดระบบ กลั่นกรอง เลือกใช้ข้อมูลอย่างฉลาด เหมาะสมและเห็นคุณค่าในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ

กิจกรรมกลุ่มที่ 3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียน สามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล ตลอดจนปรับปรุงแผนการดำเนินงาน โดยใช้ข้อมูลคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจยอมรับตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์แสดงออกอย่างเหมาะสมมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กิจกรรมกลุ่มที่ 4 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจยอมรับตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์แสดงออกอย่างเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. โครงสร้างของโปรแกรม

โครงสร้างของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมฝึกการปฏิบัติเสริมสร้างแรงจูงใจ จำนวน 5 กิจกรรม หลังจากให้ปฏิบัติตามแผนพร้อมกับการติดตาม ประเมินผลการเสริมสร้างแรงจูงใจ โดยแต่ละกิจกรรม ประกอบไปด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อประกอบ และวิธีการประเมินผล 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 25 ชั่วโมง ดังนี้

วันที่	กิจกรรมที่	การดำเนินการ	เวลา
1	**กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ**	1.1 วัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ	20 นาที
		1.2 สำรวจอาชีพในอดีต	1 ชั่วโมง
		1.3 สำรวจอาชีพในปัจจุบัน	1 ชั่วโมง
		1.4 สำรวจอาชีพในอนาคต	1 ชั่วโมง
		1.5 วิเคราะห์สังเคราะห์อาชีพข้าราชการและอาชีพเอกชน	1.40 ชั่วโมง
2	**กิจกรรมที่ 2 การตอบสนองในอาชีพ**	2.1 อาชีพข้าราชการที่จำเป็นต้องรู้	20 นาที
		2.2 อาชีพบริษัทห้างร้านเอกชนที่จำเป็นต้องรู้	20 นาที
		2.3 อยากเป็นข้าราชการเรียนที่ไหนดี	30 นาที

วันที่	กิจกรรมที่	การดำเนินการ	เวลา
		2.4 อยากทำงานเอกชนเรียนที่ไหนดี	30 นาที
		2.5 สำรวจระดับการศึกษา,หลักสูตรสาขาที่เปิดสอนในสถาบันอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย	1 ชั่วโมง
		2.6 ระยะเวลาเรียนในแต่ละระดับการศึกษา	30 นาที
		2.7 คุณสมบัติของผู้สมัครเรียนในแต่ละสาขาวิชา	20 นาที
		2.8 อภิปรายเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียในแต่ละระดับการศึกษา	1 ชั่วโมง
		2.9 สรุปผล ระยะเวลาเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่าย ความพร้อมของผู้ปกครอง	30 นาที
3	**กิจกรรมที่ 3 การเห็นคุณค่าในอาชีพ**	3.1 อาชีพข้าราชการดีจริงหรือ	30 นาที
		3.2 อาชีพเอกชนดีจริงหรือ	30 นาที
		3.3 อภิปราย และสรุปผลทั้งอาชีพข้าราชการและอาชีพเอกชน	30 นาที
		3.4 สถานการณ์ตลาดแรงงานไทย	30 นาที
		3.5 ตระหนักรู้ตระหนักคิด	30 นาที
		3.6 สำรวจตัวเอง ทำแบบทดสอบวัดความถนัด	30 นาที
		3.7 ความภาคภูมิใจในอาชีพ	30 นาที
		3.8 สร้างแรงบันดาลใจในอาชีพตามบุคคลต้นแบบ	1.30 ชั่วโมง
4	**กิจกรรมที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ**	4.1 หลักการพัฒนาชีวิตสู่อาชีพ	1 ชั่วโมง
		4.2 ต้นแบบนักสู้ชีวิต	1 ชั่วโมง
		4.3 เป้าหมายชีวิตและการดำรงชีวิต	1 ชั่วโมง
		4.4 การพัฒนาชีวิต ทฤษฎี	1 ชั่วโมง
5	**กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน**	5.1 สร้างแรงบันดาลใจ	1 ชั่วโมง
		5.2 เตรียมความพร้อมสู่โลกของงาน	1 ชั่วโมง
		5.3 สะท้อนคิด	1 ชั่วโมง
		5.4 กลไกสู่ความสำเร็จ	40 นาที
		5.5 การตัดสินใจเลือกอาชีพสร้างคุณค่าชีวิต	1 ชั่วโมง
		5.6 วัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ และสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม	20 นาที
รวม			**25 ชั่วโมง**

5. กิจกรรมของโปรแกรม

กิจกรรมการพัฒนาการเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การดำเนินกิจกรรมการเสริมสร้างแรงจูงใจแต่ละกิจกรรม เพื่อโปรแกรมเสริมร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เกิดกับตนเองและผู้เข้าร่วมโปรแกรม พร้อมขยายเครือข่าย และสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน ซึ่งมีส่วนประกอบ 6 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี
2. วัตถุประสงค์
3. เนื้อหา
4. กิจกรรม
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้
6. การประเมินผล

ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

5.1 กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ

5.1.1 บทนำ

วัดแรงจูงใจก่อนอบรม หมายถึง รู้ประจักษ์ชัด รู้ชัดแจ้ง เป็นสภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดและความปรารถนาของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เคยมีการรับรู้หรือเคยมรความรู้มาก่อน โดยมีเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมหรือสังคมหรือสิ่งเร้าจากภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก โดยมีการประเมินค่าและตระหนักถึงสิ่งสำคัญของตนที่มีต่อสิ่งนั้น หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวกับตนเองได้ โดยเกิดจากสภาวะจิตที่ยอมรับถึงภาวการณ์หรือความโน้มเอียงที่จะเลือกพฤติกรรม และปฏิบัติตนเพื่อแสดงต่อปัญหาหรือเหตุการณ์หนึ่งที่ได้ประสบ

การรับรู้ หมายถึง การรู้สึกสัมผัสที่ได้รับการตีความให้เกิดความหมายแล้ว เป็นกระบวนการในการรับข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอกผ่านอวัยวะรับสัมผัส ความรู้สึกที่รับเข้ามาจะถูกตี ความหมายโดยอาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้ ทำให้อินทรีย์มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ถือว่าขบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่สิ่งเร้ากระตุ้นการรู้สึกและถูกตีความเป็นสิ่งที่มีความหมายโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์และความเข้าใจของบุคคล (Bernstein, 1999, p. 72) การรับรู้เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ (Perception is Learned)

5.1.2 วัตถุประสงค์

5.1.2.1 เพื่อให้นักเรียนเกิดการรับรู้เรื่องของอาชีพได้

5.1.2.2 เพื่อให้นักเรียนอธิบายข้อมูลอาชีพต่าง ๆ ที่มีทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้

5.1.2.3 เพื่อเพื่อให้นักเรียนอธิบายความแตกต่างและจำแนกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้

5.1.3 เนื้อหา

วิทยากรให้ความรู้เรื่องอาชีพ ความสำคัญของอาชีพ นำเสนอคลิป “อาชีพต่าง ๆ ในตลาดแรงงาน” และอธิบายประเภทของกลุ่มอาชีพ การจำแนกประเภทของอาชีพ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ

5.1.4 กิจกรรม

ขั้นนำ

1. วิทยากร เกริ่นนำเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ

2. วิทยากรแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

3. วิทยากร ชวนนักเรียนพูดคุยเกี่ยวกับอาชีพ และความสำคัญของการประกอบอาชีพ

4. วิทยากรให้นักเรียนทำแบบประเมินแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้นสอน

5. วิทยากรให้ความรู้เรื่องอาชีพ ความสำคัญของอาชีพ และประเภทของอาชีพกลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ นำเสนอคลิป “อาชีพต่าง ๆ ในตลาดแรงงาน” https://www.youtube.com/watch?v=AtyRhmgMiC8&t=121s

6. วิทยากรให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 10 คน จำนวน 20 กลุ่ม โดยมอบหมายให้นักเรียนในกลุ่มเขียนอาชีพที่มีอยู่ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จากการสืบค้น หรือการร่วมกันจากอาชีพที่นักเรียนรู้จักอภิปรายในกลุ่ม พร้อมกับเตรียมส่งตัวแทนในการนำเสนอข้อมูล

7. วิทยากรสุ่มเลือกกลุ่มนักเรียนในการนำเสนอข้อมูล ของอาชีพที่มีอยู่ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตจำนวน ลงในใบงานรายบุคคล และอภิปรายเป็นภาพรวมของกลุ่มพร้องส่งตัวแทนนำเสนอ อาชีพที่มีอยู่ในอดีต จำนวน 3 กลุ่ม อาชีพที่มีอยู่ในปัจจุบัน จำนวน 3 กลุ่ม และ อาชีพในอนาคต จำนวน 3 กลุ่ม นำเสนอกลุ่มละ 5 นาที

8. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปอาชีพที่มีอยู่ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

9. วิทยากรวิทยากรมอบหมายให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มเขียนจำแนกกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จัดอยู่ในประเภทของกลุ่มอาชีพใดบ้าง ลงในใบงานรายบุคคล และอภิปรายเป็นภาพรวมของกลุ่มพร้องส่งตัวแทนนำเสนอ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ พร้อมกับเตรียมส่งตัวแทนในการนำเสนอข้อมูล

10. วิทยากรสุ่มเลือกกลุ่มนักเรียนที่ยังไม่ได้นำเสนอในการนำเสนอข้อมูล ของกลุ่มอาชีพใดบ้าง กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ โดยนำเสนอ กลุ่มข้าราชการ จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มรัฐวิสากิจ จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มเอกชน จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 3 กลุ่ม โดยจำแนกกลุ่มอาชีพย่อยหลัก ๆ ดังนี้

กลุ่มรับราชการ 1) ครู (สาขาวิชา) การแพทย์ ทหาร ตำรวจ
2) ข้าราชการท้องถิ่น อาทิ อบต อบจ เทศบาล
3) ข้าราชการการเมือง
4) ข้าราชการทั่วไป เช่น กรมการขนส่ง กรมทางหลวง ศาลตุลาการ ที่ดิน ปศุสัตว์ สรรพากร

ลุ่มรัฐวิสาหกิจ 1) การไฟฟ้า
2) ประปา
3) โทรคมนาคม
4) ไปรษณีย์
5) ธนาคารแห่งประเทศไทย

กลุ่มเอกชน 1) อุตสาหกรรม
1.1) อุตสาหกรรมยานยนต์

1.2) อุตสาหกรรมอิเล็กหรอนิกส์
1.3) อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า
1.4) อุตสาหกรรมช่างกลโรงงาน
1.5) อุตสาหกรรมอาหาร
1.6) อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์
1.7) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เสื้อผ้า
1.8) อุตสาหกรรมการบิน
2) พานิชยกรรม
2.1) ธนาคาร
2.2) บริษัท
2.3) วงการบันเทิง
2.4) นักข่าว
2.5) การท่องเที่ยว

กลุ่มอาชีพอิสระ 1) ค้าขาย
2) การเกษตร
3) ประมง
4) ทนาย
5) รับเหมาก่อสร้าง
6) รับจ้างทั่วไป

ส่งตัวแทนนำเสนออาชีพที่นักเรียนสนใจกลุ่มละ 5 นาที

11. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปกลุ่มอาชีพในแต่ละกลุ่ม กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสาหกิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

ขั้นสรุป

12. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปอาชีพ กลุ่มอาชีพ และความสำคัญของการประกอบอาชีพและความแตกต่างกันของอาชีพ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

13. วิทยากรมอบหมายให้นักเรียนเลือกอาชีพที่ตนเองสนใจจากการร่วมกันสรุปกลุ่มอาชีพและศึกษาข้อมูลตามหัวข้อในใบงานในเพื่อนำมาอภิปรายนำเสนอข้อมูลในสัปดาห์ถัดไป

5.1.5 สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้/อุปกรณ์

5.1.5.1 ใน web site/Youtube
5.1.5.2 ใบงาน
5.1.5.3 กระดาษชาร์ต ปากกาเคมี

5.1.6 การประเมินผล

5.1.6.1 วิธีการ
1) การสังเกต
2) การสอบถาม
3) การประเมินผลงาน

5.1.6.2 เครื่องมือ

1) แบบสังเกต

2) แบบสอบถาม

3) แบบประเมินผลงาน

5.1.6.3 เกณฑ์**การประเมินผลงาน**

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ครบถ้วน ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ร้อยละ 70-80	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงาน	ตอบประเด็นคำถามได้ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจนทุกประเด็นหรือได้ผลงานตามที่กำหนดครบถ้วน มีคุณภาพดีน่าพอใจ ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงาน ตามใบงานได้ถูกต้อง ร้อยละ 70-80	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้องน้อยกว่า ร้อยละ 70
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 70-80	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก น้อยกว่า ร้อยละ 70

5.1.7 เกณฑ์การประเมิน การนำเสนอผลงาน

5.1.7.1 นำเสนอได้ครบถ้วนตามประเด็น

5.1.7.2 นำเสนอผลงานอย่างมีขั้นตอนและน่าสนใจ

5.1.7.3 ผลงานที่นำเสนอมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติ

5.1.7.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เกณฑ์การตัดสิน

ปฏิบัติได้ครบ 3 รายการ หมายถึง ดี

ปฏิบัติได้ 2 รายการ หมายถึง พอใช้

ปฏิบัติได้ 1 รายการ หมายถึง ปรับปรุง

5.2 กิจกรรมที่ 2 การตอบสนองในอาชีพ

5.2.1 บทนำ

การพัฒนาตนเอง และการเลือกเส้นทางการศึกษาต่อเพื่อมีอาชีพ ความต้องการของครอบครัว กระตุ้นพลังตระหนักถึงคุณค่าในตนเองความรู้ความสามารถของตนเองและการก้านเดินไปในเส้นทางที่ตนเองเลือกเพื่อสร้างรากฐานของตนเอง รับรู้สภาพการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าอยู่ในสภาวะใด

มีจุดด้อย จุดเด่นด้านใด มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร การพิจารณาความต้องการของตนมีประโยชน์ต่อการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายในการพัฒนาตนเองต่อไป การรับรู้สภาวะแห่งตนในด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความถูกต้องชัดเจน การมีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อครอบครัว ต่อสังคมและการทำคุณประโยชน์ในการสร้างสังคมที่ดีต่อไปในอนาคต

5.2.2 วัตถุประสงค์

5.2.2.1 เพื่อให้นักเรียนมีการตอบสนองในอาชีพได้

5.2.2.2 เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในแต่ละสาขาวิชาของสถาบันทางการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชนได้

5.2.2.3 เพื่อให้นักเรียนอภิปรายสรุปค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อในสาขาที่ตนเองสนใจได้

5.2.3 เนื้อหา

ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อในสถาบันการอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย รายละเอียดของคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในแต่ละสาขาวิชาของสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน หลักสูตรที่เปิดสอน ระยะเวลาในการเรียน สรุปค่าเทอม ค่าใช้จ่ายระหว่างเรียน ความพร้อมของผู้ปกครอง ในการตอบสนองในอาชีพที่นักเรียนสนใจ เพื่อให้นักเรียนได้วางแผนในการศึกษาต่อ

5.2.4 กิจกรรม

ขั้นนำ

1. วิทยากร เกริ่นนำยกตัวอย่างอาชีพ และชวนนักเรียนพูดคุยเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพในแต่ละกลุ่ม กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

2. วิทยากรแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

3. วิทยากร ชวนนักเรียนพูดคุยเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพ และข้อมูลตัวอย่างข้อมูลในการศึกษาต่อ เช่น อาชีพรับราชกรครู ต้องวางแผนเตรียมตัวอย่างไร ซึ่งได้มอบหมายให้นักเรียนไปสืบค้นข้อมูลเพื่อมานำเสนอ

ขั้นสอน

4. วิทยากรให้นักเรียนเลือกเข้ากลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ โดยแบ่งกลุ่มย่อยดังนี้

กลุ่มข้าราชการ 1) ข้าราชการท้องถิ่น อาทิ อบต อบจ เทศบาล
2) ข้าราชการการเมือง
3) ข้าราชการทั่วไป เช่น กรมการขนส่ง กรมทางหลวง ศาลตุลาการ ที่ดิน ปสุสัตว์ สรรพากร

กลุ่มรัฐวิสาหกิจ 1) การไฟฟ้า
2) ประปา
3) โทรคมนาคม
4) ไปรษณีย์
5) ธนาคารแห่งประเทศไทย

กลุ่มเอกชน 1) อุตสาหกรรม
1.1) อุตสาหกรรมยานยนต์

1.2) อุตสาหกรรมอิเล็กหรอนิกส์
1.3) อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า
1.4) อุตสาหกรรมช่างกลโรงงาน
1.5) อุตสาหกรรมอาหาร
1.6) อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์
1.7) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เสื้อผ้า
1.8) อุตสาหกรรมการบิน

2) พานิชยกรรม
2.1) ธนาคาร
2.2) บริษัท
2.3) วงการบันเทิง
2.4) นักข่าว
2.5) การท่องเที่ยว

กลุ่มอาชีพอิสระ 1) ค้าขาย
2) การเกษตร
3) ประมง
4) ทนาย
5) รับเหมาก่อสร้าง
6) รับจ้างทั่วไป

5. วิทยากรมอบหมายให้นักเรียนที่เลือกเข้ากลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ ได้ศึกษาข้อมูลคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในแต่ละสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันการอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย รวมทั้งระยะเวลาเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่าย ความพร้อมของผู้ปกครอง

6. วิทยากรให้นักเรียนนำเสนอข้อมูล ของกลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ โดยอภิปรายเป็นภาพรวมของกลุ่ม พร้อมส่งตัวแทนนำเสนอ อาชีพที่นักเรียนเลือกกลุ่มอาชีพละ 1 อาชีพ โดยไม่ซ้ำกัน

7. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปราย จากการนำเสนอข้อมูลถึงความแตกต่างของและกลุ่มอาชีพในเรื่อง สถาบันการศึกษาที่เปิดสอน หลักสูตรสาขาที่เปิดสอนในสถาบันอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย ระยะเวลาเรียนในแต่ละระดับการศึกษา คุณสมบัติของผู้สมัครเรียนในแต่ละสาขาวิชา สรุปผล ระยะเวลาเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่าย ความพร้อมของผู้ปกครอง อภิปรายเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียในแต่ละระดับการศึกษา

ขั้นสรุป

8. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปความแตกต่างของแต่ละอาชีพ กลุ่มอาชีพ และความสำคัญของการประกอบอาชีพความพร้อมของตนเอง ผู้ปกครอง ในการเลือกศึกษาต่อ

5.2.5 สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้/อุปกรณ์

5.2.5.1 ข้อมูลใน web site
5.2.5.2 ใบงาน

5.2.5.3 กระดาษชาร์ต ปากกาเคมี

5.2.6 การประเมินผล

5.2.6.1 วิธีการ

1) การสังเกต

2) การสอบถาม

3) การประเมินผลงาน

5.2.6.2 เครื่องมือ

1) แบบสังเกต

2) แบบสอบถาม

3) แบบประเมินผลงาน

5.2.6.3 เกณฑ์**การประเมินผลงาน**

ประเด็นการประเมิน	**ระดับคุณภาพ**		
	ดี (3)	**พอใช้ (2)**	**ปรับปรุง (1)**
1. การปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ครบถ้วน ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ร้อยละ 70-80	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงาน	ตอบประเด็นคำถามได้ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจนทุกประเด็นหรือได้ผลงานตามที่กำหนด ครบถ้วน มีคุณภาพดีน่าพอใจ ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง ร้อยละ 70-80	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง น้อยกว่า ร้อยละ 70
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 70-80	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก น้อยกว่า ร้อยละ 70

5.2.7 เกณฑ์การประเมิน การนำเสนอผลงาน

5.2.7.1 นำเสนอได้ครบถ้วนตามประเด็น

5.2.7.2 นำเสนอผลงานอย่างมีขั้นตอนและน่าสนใจ

5.2.7.3 ผลงานที่นำเสนอมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติ

5.2.7.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เกณฑ์การตัดสิน

ปฏิบัติได้ครบ 3 รายการ หมายถึง ดี

ปฏิบัติได้ 2 รายการ หมายถึง พอใช้

ปฏิบัติได้ 1 รายการ หมายถึง ปรับปรุง

5.3 กิจกรรมที่ 3 การเห็นคุณค่าในอาชีพ

5.3.1 บทนำ

การเห็นคุณค่าในอาชีพ หมายถึง การสำรวจตนเองเพื่อรับรู้สภาพการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าอยู่ในสภาวะใด มีจุดด้อย จุดเด่นด้านใด มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร ความชอบหรือความสนใจในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง เราควรนำเอาผลการสำรวจในด้านต่าง ๆ มาประมวลเพื่อประกอบการพิจารณา เช่น มีบุคลิกภาพแบบใด ความสามารถด้านใดชอบทำกิจกรรมอะไร สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เราพิจารณาตนเองได้ว่าเราควรประกอบอาชีพอะไรซึ่งหากเลือกอาชีพใดได้ตรงกับคุณสมบัติของตัวเองแล้วจะทำให้ประกอบอาชีพนั้นอย่างมีความสุข มีผลงานที่มีประสิทธิภาพน่าพอใจ คนแต่ละคน มีความชอบและความสนใจที่ แตกต่างกัน

5.3.2 วัตถุประสงค์

5.3.2.1 เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักในความจำเป็นของการปรับเจตคติการเลือกเรียนต่อสายอาชีพเพื่อการมีงานทำ

5.3.2.2 เพื่อให้นักเรียนมีแนวทางในการเลือกเรียนต่อสายอาชีพเพื่อการมีงานทำ

5.3.3 เนื้อหา

วิทยากรให้ความรู้การพัฒนาตนเอง และการเลือกเส้นทางการศึกษาต่อเพื่อมีอาชีพ การพิจารณาความต้องการของตน มีประโยชน์ต่อการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายในการพัฒนาตระหนักถึงคุณค่าในตนเองความรู้ความสามารถของตนเองและการก้านเดินไปในเส้นทางที่ตนเองเลือกเพื่อสร้างรากฐานของตนเอง

5.3.4 กิจกรรม

ขั้นนำ

1. วิทยากรแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

2. วิทยากร เกริ่นนำ และชวนนักเรียนพูดคุยเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพในแต่ละกลุ่ม กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรัฐวิสากิจ กลุ่มเอกชน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระดีจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. วิทยากร ชวนนักเรียนพูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์ตลาดแรงงานไทย

ขั้นสอน

4. วิทยากรตั้งคำถามนักเรียน “อาชีพใดที่นักเรียนสนใจ เพราะเหตุใด สุ่มเรียกนักเรียนในการตอบคำถาม

5. วิทยากรนำเสนอคลิป “สถานการณ์ในตลาดแรงงาน”

6. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามกลุ่มอาชีพที่นักเรียนเลือกในสัปดาห์ที่ผ่านมา วิทยากรตั้งคำถาม “ในมุมมองของนักเรียนมีแนวคิดในการเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด โดยทำเป็นรายบุคคลของตนเอง โดยให้นักเรียนสำรวจตัวเอง ทำแบบทดสอบวัดความถนัด และบันทึกลงในใบงาน ครูอธิบายลักษณะกิจกรรมตามใบงาน ดังนี้

6.1 ความรู้ความสามารถของความถนัดของนักเรียน ครูอธิบาย การวิเคราะห์ความรู้ความสามารถของตนเองนักเรียนสามารถดูได้จากระดับคะแนนหรือผลการเรียนที่ผ่านมา ในสมุดรายงานประจำตัวนักเรียนดูว่าในแต่ละวิชาที่สอบไปแล้วได้ระดับคะแนนหรือผลการเรียนเป็นอย่างไร ถ้าได้ระดับการเรียนหรือผลการเรียนในวิชานั้นสูง ก็แสดงว่าระดับสติปัญญาหรือความสามารถในการเรียนวิชานั้น

สูง แต่ถ้าระดับคะแนนหรือผลการเรียนในวิชานั้นต่ำ ก็แสดงว่าสติปัญญาหรือความสามารถในการเรียนวิชานั้นต่ำ ส่วนหนึ่งที่เราควรรู้คือรู้ว่าตนเองมีความสามารถด้านใดบ้าง เพราะสิ่งนี้จะช่วยทำให้เราเลือกแนวทางเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดคือ เราควรคำนึงว่าเราไม่จำเป็นต้องเก่งในด้านที่เหมือนกับคนอื่น เพียงแต่มีความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว แต่เชี่ยวชาญในทักษะด้านนั้น ๆ มากก็เพียงพอแล้ว

6.2 รูปร่างลักษะร่างกาย ครูอธิบาย การวิเคราะห์รูปร่างลักษะร่างกายพิจารณาว่ามีความสมบูรณ์เพียงใด อวัยวะทุกส่วน ส่วนสูงและน้ำหนัก มีอาการไม่ปกติหรือโรคประจำตัวอะไรบ้าง การสำรวจร่างกายบางอย่างทำได้ด้วยตนเอง ในบางเรื่องต้อง ต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีลักษณะเฉพาะหลายแห่ง อาชีพหลายอาชีพ มีการกำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับรูปร่าง และลักษณะของทางร่างกายไว้ด้วย เช่น สถานศึกษาด้านทหาร ตำรวจ พลศึกษา จะต้องเป็นคนที่มีสุขภาพดี คือ มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง (มีส่วนสูงสัมพันธ์กับน้ำหนัก) เป็นต้น

6.3 อารมณ์และจิตใจ ครูอธิบาย การวิเคราะห์อารมณ์และจิตใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต พิจารณาว่ามีความอดทนต่อปัญหาหรือความผิดหวังได้เพียงใดมีความคับข้องใจหรือเบิกบานใจเมื่อมีอุปสรรคหรือปัญหาในชีวิตและการทำงาน แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์หรือทำลาย แม้การประเมินสุขภาพจิต เป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์แต่ทุกคนอาจสังเกต และทำความเข้าใจตัวเองได้ในระดับหนึ่งเกี่ยวกับอุปนิสัยใจคอ คือการประพฤติปฏิบัติที่กระทำซ้ำ ๆ ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน มีทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม เช่น ความละเอียดรอบคอบ ความสะเพร่า การตรงต่อเวลา การผัดวันประกันพรุ่ง ความขยันขันแข็ง ความเกียจคร้าน เป็นต้น

6.4 ความชอบหรือความสนใจ ครูอธิบาย การวิเคราะห์ ความชอบหรือความสนใจในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง เราควรนำเอาผลการสำรวจในด้านต่าง ๆ มาประมวลเพื่อประกอบการพิจารณา เช่น มีบุคลิกภาพแบบใด ความสามารถด้านใดชอบทำกิจกรรมอะไร สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้เราพิจารณาตนเองได้ว่าเราควรประกอบอาชีพอะไรซึ่งหากเลือกอาชีพใดได้ตรงกับคุณสมบัติของตัวเองแล้วจะทำให้ประกอบอาชีพนั้นอย่างมีความสุข มีผลงานที่มีประสิทธิภาพน่าพอใจ คนแต่ละคน มีความชอบและความสนใจที่แตกต่างกัน

6.5 ทุนทรัพย์ ครูอธิบาย การวิเคราะห์ดูว่าฐานะทางบ้านเป็นอย่างไร พอที่จะส่งเสียให้ศึกษาต่อได้เพียงใด เพราะการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปนั้น บางสาขาวิชาจำเป็นต้องใช้ทุนในการศึกษามาก แต่บางสาขาวิชาอาจใช้เวลาในการศึกษาระยะสั้น ๆ ใช้ทุนในการศึกษาไม่มาก ทั้งนี้แล้วแต่สถานศึกษาหรือสาขาวิชาที่เลือกเรียน โดยให้นักเรียนเสนอความคิดเขียนลงในใบงาน และนำมาอภิปรายในภาพรวมของกลุ่มสรุปลงกระดาษฟลิปชาร์ดพร้อมส่งตัวแทนนำเสนอ

7. วิทยากรให้ตัวแทนนักเรียนในแต่ละกลุ่มการนำเสนอข้อมูลจาก จากอาชีพที่เลือกตามแนวคิดในการเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด

8. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอภิปราย จากการนำเสนอข้อมูลพร้อมอภิปรายตามแนวคิดในการเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพพร้อมเสริมแนวคิด ในการวางแผนตัดสินในการศึกษาต่อ

9 วิทยากรตั้งคำถามนักเรียน “อาชีพใดที่ทำให้ครอบครัวภาคภูมิใจ โดยเล่าเป็นเหตุการณ์ถึงเหตุผลที่คิดว่าอาชีพนั้นทำให้ครอบครัวภูมิใจได้อย่างไร สุ่มเรียกนักเรียนในการตอบคำถาม

ขั้นสรุป

10. วิทยากรสรุปกิจกรรมสำรวจตัวเองเพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายในชีวิตในการวางแนวทางในการเลือกศึกษาต่อ เพื่อการอาชีพ และการดำเนินชีวิต

5.3.5 สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้/อุปกรณ์

5.3.5.1 ข้อมูลใน web site

5.3.5.2 ใบงาน

5.3.5.3 กระดาษชาร์ต ปากกาเคมี

5.3.6 การประเมินผล

5.3.6.1 วิธีการ

1) การสังเกต

2) การสอบถาม

3) การประเมินผลงาน

5.3.6.2 เครื่องมือ

1) แบบสังเกต

2) แบบสอบถาม

3) แบบประเมินผลงาน

5.3.6.3 เกณฑ์การประเมินผลงาน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน	ปฏิบัติกิจกรรม ตามใบงาน ครบถ้วน ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ปฏิบัติกิจกรรม ตามใบงาน ร้อยละ 70-80	ปฏิบัติกิจกรรม ตามใบงาน น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงาน	ตอบประเด็นคำถามได้ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจนทุกประเด็นหรือได้ผลงานตามที่กำหนด ครบถ้วน มีคุณภาพดี น่าพอใจ ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง ร้อยละ 70-80	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง น้อยกว่า ร้อยละ 70
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 70-80	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก น้อยกว่า ร้อยละ 70

เกณฑ์การประเมิน การนำเสนอผลงาน

1. นำเสนอได้ครบถ้วนตามประเด็น
2. นำเสนอผลงานอย่างมีขั้นตอนและน่าสนใจ
3. ผลงานที่นำเสนอมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติ
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เกณฑ์การตัดสิน

ปฏิบัติได้ครบ 3 รายการ หมายถึง ดี
ปฏิบัติได้ 2 รายการ หมายถึง พอใช้
ปฏิบัติได้ 1 รายการ หมายถึง ปรับปรุง

5.4 กิจกรรมที่ 4 การจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ

5.4.1 บทนำ

หลักการพัฒนาชีวิตและอาชีพของตนเอง ตามช่วงวัยของมนุษย์ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการวางเป้าหมายของชีวิตและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เมื่อบุคคลมีค่านิยมหลาย ๆ อย่างซึ่งเป็นค่านิยมย่อย ๆ ก็จะเกิดการจัดระบบค่านิยม กลายเป็นคติหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและอาชีพของตนเอง

5.4.2 วัตถุประสงค์

5.4.2.1 เพื่อให้นักเรียนสามารถจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพได้

5.4.2.2 เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานและการพัฒนาทางอาชีพ

5.4.2.3 เพื่อให้นักเรียนปรับตัวทางอาชีพให้สอดคล้องกับศักยภาพตามเป้าหมายชีวิตในโลกความเป็นจริง

5.4.3 เนื้อหา

วิทยากรให้ความรู้ ตระหนักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นหลักการพัฒนาชีวิตและอาชีพด้วยการสร้างเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการทางานและการพัฒนาทางอาชีพ ยอมรับบทบาทหน้าที่ของมนุษย์สอดคล้องกับศักยภาพตามเป้าหมายชีวิตในโลกความเป็นจริงในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยประยุกต์แนวคิด Experiential Learning ของ Kolb และ Tzuchi Education

5.4.4 กิจกรรม

ขั้นนำ

1. วิทยากรแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม
2. วิทยากร เกริ่นนำ หลักการพัฒนาชีวิตสู่อาชีพ

ขั้นสอน

3. วิทยากรฉายวีดิทัศน์ เรื่อง ต้นแบบนักสู้ชีวิต ของเอกชัย วรรณแก้ว https://www.youtube.com/watch?v=ODiD7YIwa1o ชวนนักเรียนพูดคุยนำเสนอแนวคิดที่ได้จากการชมวีดิทัศน์ของ เอกชัย วรรณแก้ว

4. วิทยากรนำเกมเรื่อง อาชีพแฝงเร้น และนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. วิทยากรนำเกมเรื่อง อาชีพแฝงเร้น และนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

6. วิทยากรบรรยายเรื่อง ทฤษฎีพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชีวิตและอาชีพและมอบหมายให้นักเรียนทำใบงานเรื่อง ใคร่ครวญทบทวนตน

7. วิทยากรบรรยายมอบหมายให้นักเรียนวิเคราะห์ตนเองและตามความสนใจมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับ และสรุปลงในใบงาน อาชีพที่สนใน

8. วิทยากรสุ่มเลือกนักเรียนนำเสนอข้อมูลใบงาน อาชีพที่สนใจ พร้อมอภิปรายคุณสมบัติที่เหมาะกับการประกอบอาชีพนั้นเพิ่มเติม

9. วิทยากรและนักเรียนพร้อมร่วมกันอภิปรายคุณสมบัติที่เหมาะกับการประกอบอาชีพนั้นเพิ่มเติม

ขั้นสรุป

10. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปคุณสมบัติที่เหมาะกับการประกอบอาชีพในแต่ละอาชีพเพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายในชีวิตในการวางแนวทางในการเลือกศึกษาต่อ เพื่อการอาชีพ และการดำเนินชีวิต

5.4.5 สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้/อุปกรณ์

5.4.5.1 เอกสารประกอบ การอบรม เรื่อง หลักการพัฒนาชีวิตและอาชีพ

5.4.5.2 ใบกิจกรรม เรื่อง อาชีพแฝงเร้น

5.4.5.3 วีดีทัศน์ เรื่อง ต้นแบบนักสู้ชีวิต ของเอกชัย วรรณแก้ว

5.4.5.4 ใบงาน เรื่อง ใคร่ครวญทบทวนตน (.....) ปีแห่งความหลัง

5.4.5.5 PowerPoint ประกอบการบรรยาย เรื่อง ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพและทฤษฎีการเลือกอาชีพ

5.4.5.6 ใบความรู้ เรื่อง ทฤษฎีพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชีวิตและอาชี**พ**

5.4.6 การประเมินผล

5.4.6.1 วิธีการ

1) การสังเกต

2) การสอบถาม

3) การประเมินผลงาน

5.4.6.2 เครื่องมือ

1) แบบสังเกต

2) แบบสอบถาม

3) แบบประเมินผลงาน

5.4.6.3 เกณฑ์การประเมินผลงาน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ครบถ้วน ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ร้อยละ 70-80	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงาน	ตอบประเด็นคำถามได้ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจนทุกประเด็นหรือได้ผลงานตามที่กำหนดครบถ้วน มีคุณภาพดีน่าพอใจ ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง ร้อยละ 70-80	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง น้อยกว่า ร้อยละ 70
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 70-80	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก น้อยกว่า ร้อยละ 70

เกณฑ์การประเมิน การนำเสนอผลงาน

1. นำเสนอได้ครบถ้วนตามประเด็น
2. นำเสนอผลงานอย่างมีขั้นตอนและน่าสนใจ
3. ผลงานที่นำเสนอมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติ
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เกณฑ์การตัดสิน

ปฏิบัติได้ครบ 3 รายการ หมายถึง ดี
ปฏิบัติได้ 2 รายการ หมายถึง พอใช้
ปฏิบัติได้ 1 รายการ หมายถึง ปรับปรุง

กิจกรรมการติดตาม และประเมินผล

สำหรับการติดตามและประเมินผลการเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนิน 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ในหน่วยที่ 1–2 ดังนี้

1. พบปะ/สร้างความคุ้นเคย
2. สังเกตการณ์สถานที่ และการอบรม สัมมนา
3. สะท้อนผลการสังเกต
4. ร่วมกันปรับปรุงพัฒนา

ระยะที่ 2 ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ในกิจกรรมที่ 3–4 ดังนี้

1. สังเกตการณ์สถานที่ และการอบรม สัมมนา
2. สะท้อนผลการสังเกต

3. สรุปและกำหนดแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจ

5.5 กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน

5.5.1 บทนำ

การสร้างแรงบันดาลใจในการวางแผนการศึกษาต่อเพื่อเสริมสร้างทัศนคติพัฒนาการเรียนรู้ การก้าวเข้าสู่อาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลกของงานเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องมีการวางแผนในการศึกษาต่อในสายอาชีพที่ตนเองสนใจ บุคคลที่มีการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันได้ดี จะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ สามารถวิเคราะห์ตนเองในเรื่องของความสนใจในอาชีพนั้น นอกจากมีความสนใจแล้วจะต้องมีความถนัด ถ้ามีความสามารถไม่เพียงพอกับอาชีพนั้นก็มีการพัฒนาทักษะของตนเองเพื่อให้มีความเหมาะสมกับอาชีพที่ตนเองตัดสินใจเลือก รวมทั้งแรงจูงใจในเรื่องของค่าตอบแทนที่จะได้รับ ซึ่งปัจจุบันค่าครองชีพสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ อาชีพที่เลือกจะต้องมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายในครอบครัว เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมีความสุข

5.5.2 วัตถุประสงค์

5.5.2.1 เพื่อให้นักเรียนมีความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพมากขึ้น

5.5.2.2 เพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ

5.5.2.3 เพื่อให้นักเรียนเลือกศึกษาต่อสายอาชีพตรงกับความรู้ความสามารถของตนเองได้อย่างเหมาะสม

5.5.3 เนื้อหา

วิทยากรให้ความรู้ แนวคิดและการการสร้างแรงบันดาลใจการจัดอาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลกของงาน

5.5.4 กิจกรรม

ขั้นนำ

1. วิทยากรแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

2. วิทยากร เกริ่นนำ การเข้าสู่เส้นทางสายอาชีพ

ขั้นสอน

3. วิทยากรฉายวีดิทัศน์ เรื่อง ลักษณะงานสายอาชีพ ชวนนักเรียนพูดคุยนำเสนอแนวคิดที่ได้จากการชมวีดิทัศน์

4. วิทยากรบรรยายการเตรียมความพร้อมสู่โลกของงาน หากมีความต้องการในการเลือกเรียนสายอาชีพ ต้องทำอย่างไร ความรู้ความสามารถ ความถนัดของตนเอง เหมาะกับอาชีพใดบ้าง มีข้อดีอย่างไร

5. วิทยากรวิทยากรชวนนักเรียนพูดคุยอาชีพที่เราเลือกจะสามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และตอบแทนสังคมได้อย่างไรบ้าง

6. วิทยากรและนักเรียนพร้อมร่วมกันอภิปรายคุณสมบัติที่เหมาะกับการประกอบอาชีพนั้นเพิ่มเติม

ขั้นสรุป

7. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปอาชีพในแต่ละอาชีพมีข้อดีข้อเสียอย่างไร เรียนสายอาชีพดีอย่างไร มีความมั่นคงในระดับใด ประหยัดเวลา และค่าใจจ่ายในการเรียนมากน้อยเพียงใจ เพื่อเป็น

การกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายในชีวิตในการวางแนวทางในการเลือกศึกษาต่อ เพื่อการอาชีพ และการดำเนินชีวิต

5.5.5 สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้/อุปกรณ์

5.5.5.1 วีดิทัศน์ ลักษณะงานสายอาชีพ

5.5.5.2 ใบกิจกรรม เรื่อง การวางแผนสู่ความสำเร็จ

5.5.6 การประเมินผล

5.5.6.1 วิธีการ

1) การสังเกต

2) การสอบถาม

3) การประเมินผลงาน

5.5.6.2 เครื่องมือ

1) แบบสังเกต

2) แบบสอบถาม

3) แบบประเมินผลงาน

5.5.6.3 เกณฑ์การประเมินผลงาน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ครบถ้วน ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ร้อยละ 70-80	ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงาน	ตอบประเด็นคำถามได้ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจนทุกประเด็นหรือได้ผลงานตามที่กำหนด ครบถ้วน มีคุณภาพดี น่าพอใจ ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง ร้อยละ 70-80	ตอบประเด็นคำถามหรือสร้างผลงานตามใบงานได้ถูกต้อง น้อยกว่า ร้อยละ 70
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 70-80	ผลงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก น้อยกว่า ร้อยละ 70

เกณฑ์การประเมิน การนำเสนอผลงาน

1. นำเสนอได้ครบถ้วนตามประเด็น
2. นำเสนอผลงานอย่างมีขั้นตอนและน่าสนใจ
3. ผลงานที่นำเสนอมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติ
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เกณฑ์การตัดสิน

ปฏิบัติได้ครบ 3 รายการ หมายถึง ดี
ปฏิบัติได้ 2 รายการ หมายถึง พอใช้
ปฏิบัติได้ 1 รายการ หมายถึง ปรับปรุง

6. การวัดและประเมินผล

6.1 สิ่งที่มุ่งประเมิน ประกอบด้วย

ประเมินความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

6.2 วิธีการประเมิน ประกอบด้วย

ให้นักเรียนตอบแบบประเมินความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย

แบบประเมินความต้องการในการศึกษาต่อสายอาชีพของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2546). *มาตรฐานการแนะแนว.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

แก้วใจ ผดุงทรง และพันโท. (2550). *การเกษียณอายุราชการก่อนกำหนดของข้าราชการกองทัพบก*. วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จำเนียร ช่วงโชติ. (2524). *การฝึกภาคปฏิบัติทางการแนะแนว และให้คำปรึกษา*.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2542). *ทฤษฎีองคการ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วินิต วิไลวงษ์วัฒนกิจ. (2551). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีอนามัยระดับตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). *การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

Herzberg, Frederick and others. (1959). *The Motivation to work.* New York: John Wiley and Sons.

J.P. Chaplin. (1975). *Dictionary of Psychology*. New York: Dell Publishing Co.

Peter and Farwell. (1986). Guidance : *A developmental Approach Chicago*, Rand Mc Nally & Co.

Shertzer, B. and S. Stone. (1981). *Foundation of Guidance*. New York: McGraw-Hill Book co.

ภาคผนวก

ใบงานที่ 1.1

ชื่อกิจกรรม สำรวจอาชีพ
วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนอธิบายข้อมูลอาชีพต่าง ๆ ที่มีทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนอาชีพที่นักเรียนสืบค้นหรือที่นักเรียนรู้จักที่มีทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตามหัวข้อที่กำหนดให้

อาชีพในอดีต ในปัจจุบันอาจลดลงหรือไม่มี
.....
.....
.....
.....
.....

อาชีพปัจจุบัน ที่มีและเป็นที่นิยม
.....
.....
.....
.....
.....

อาชีพอนาคต ที่กำลังเกิดขึ้นและอาจจะเกิดขึ้น
.....
.....
.....
.....
.....

ใบงานที่ 1.2

ชื่อกิจกรรม สำรวจอาชีพ
วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนอธิบายข้อมูลอาชีพต่าง ๆ ที่มีทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนอาชีพที่นักเรียนสืบค้นหรือที่นักเรียนรู้จักที่มีทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มาจำแนกลงในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตามหัวข้อที่กำหนดให้

กลุ่มข้าราชการ

.....
.....
.....
.....
.....

กลุ่มรัฐวิสาหกิจ

.....
.....
.....
.....
.....

กลุ่มเอกชน

.....
.....
.....
.....
.....

กลุ่มอาชีพอิสระ

.....
.....
.....
.....
.....

ใบงานที่ 2

ชื่อกิจกรรม สายอาชีพเรียนที่ไหนบ้าง
วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อสายอาชีพในแต่ละสาขาวิชาของสถาบันการอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยได้

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนอาชีพที่ตนเองสนใจ แล้วนำมาเขียน ตามหัวข้อที่กำหนดให้

1. อาชีพที่สนใจ

.....
.....
.....

2. สาขาวิชาที่ต้องการเรียน

.....
.....
.....

3. สถาบันการศึกษา

.....
.....
.....

4. ระยะเวลาในการศึกษาต่อ

.....
.....
.....

5. ค่าเทอมและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

.....
.....
.....

6. ความพร้อมของผู้ปกครอง

.....
.....
.....

ใบงานที่ 3.1

ชื่อกิจกรรม สำรวจตนเอง
วัตถุประสงค์ สรุปความคาดหวัง/กระบวนการ/ข้อตกลงร่วมกัน
คำชี้แจง ให้สมาชิกตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของความถนัดของนักเรียน

.....
.....
.....

2. รูปร่างลักษะร่างกาย ครูอธิบาย

.....
.....
.....

3. อารมณ์และจิตใจ

.....
.....
.....

4. ความชอบหรือความสนใจ

.....
.....
.....

5. ทุนทรัพย์

.....
.....
.....

ใบงานที่ 3.2

ชื่อกิจกรรม ตระหนักรู้ตระหนักคิด
วัตถุประสงค์ ตระหนักในความจำเป็นของการปรับเจตคติ และได้แนวทางในการดำเนินงานแนะแนวอาชีพเพื่อการมีงานทำ

คำชี้แจง ให้สมาชิกอภิปราย

จากการวิเคราะห์ตนเองจากใบงานที่ 1.1 นักเรียนมีแนวคิดในการเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด ส่งผลต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคมอย่างไร / ให้นักเรียนสรุปข้อมูลจากสมาชิกในกลุ่มลงกระดาษฟลิปชาร์ด และส่งตัวแทนออกนำเสนอให้สมาชิกกลุ่มใหญ่

อาชีพที่สนใจ

.....

.....

เพราะเหตุใดจึงเลือกอาชีพนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 3.3

ชื่อกิจกรรม ความภาคภูมิใจในอาชีพ
วัตถุประสงค์ ตระหนักในคุณค่าของงานอาชีพ
คำชี้แจง

1. ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนทบทวนความภาคภูมิใจอาชีพใดที่ทำให้ครอบครัวภาคภูมิใจ ในหัวข้อต่อไปนี้

1.1 อาชีพใดที่ทำให้ตนเองและครอบครัวภาคภูมิใจ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

1.2 นักเรียนสามารถทำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

2. สมาชิกแต่ละคนเล่าให้สมาชิกภายในกลุ่ม
3. พิจารณาคัดเลือกเหตุการณ์ที่น่าสนใจ 1-2 เหตุการณ์ ส่งตัวแทนเล่าให้สมาชิกในกลุ่มใหญ่

ใบงานที่ 3.4 อาชีพแฝงเร้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับอาชีพที่สอดคล้องกับความหมายที่กำหนดให้

ข้อ	อาชีพที่เป็น
1	จะเป็น.....จะต้องชำนาญเรื่องกลไกลในการขับเคลื่อน
2	จะเป็น.....จะต้องชำนาญเรื่องไฟ ไม่กลัวความสูง
3	จะเป็น.....จะต้องชำนาญเรื่องการกลึงกลไกลการใช้เครื่องมืออุตสาหกรรม
4	จะเป็น.....จะต้องชำนาญเรื่องอ๊อก ดัด สานต่อ
5	จะเป็น.....จะต้องชำนาญเรื่องการเขียนแบบโครงสร้าง
6	จะเป็น.....จะต้องเก่งกาจเรื่องตัวเลข ไม่โยกเยกยึดความซื่อตรงเป็นที่มั่น
7	จะเป็น.....จะต้องชำนาญเรื่องการขาย มนุษยสัมพันธ์ดี
8	จะเป็น.....จะต้องงานดี ทั้งเร็วรี่ปรนนิบัติผู้จัดการ ประสานงานเก่ง
9	จะเป็น.....จะต้องชอบคิดค้า ต้องสรรหาบริการดีที่เหมาะสม
10	จะเป็น.....จะต้องพูดสันทัด ต้องเจนจัดสัมพันธ์ประชาอย่างเมินหมาง
11	จะเป็น.....จะต้องคิดสร้างสรรค์ จัดสีสันงามตา หน้ารับประทาน
12	จะเป็น.....จะต้องเก่งงานปั้น งานประติมากรรม
13	จะเป็น.....จะต้องดูแลนักท่องเที่ยว รักงานบริการ
14	จะเป็น.....จะต้องขับรถเก่ง ควบคุมการส่งออก รักงานบริการ
15	จะเป็น.....จะต้องงานเกี่ยวกับงานไอทีต่าง ๆ เครื่องเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า

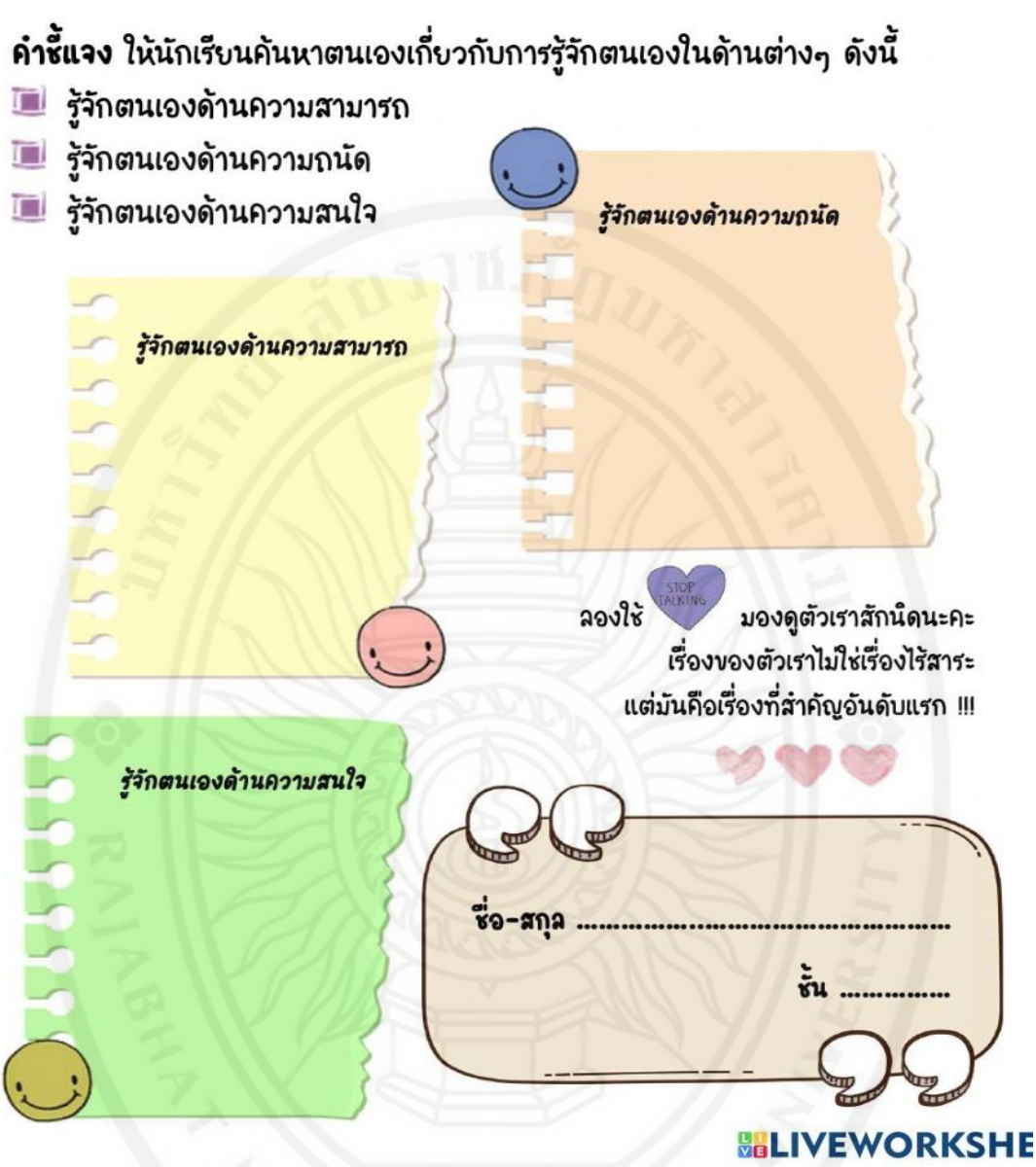

เฉลยใบงาน อาชีพแฝงเร้น

ข้อ	อาชีพที่เป็น
1	จะเป็น.....ช่างยนต์.....จะต้องชำนาญเรื่องกลไกลในการขับเคลื่อน
2	จะเป็น.....ช่างไฟ.....จะต้องชำนาญเรื่องไฟ ไม่กลัวความสูง
3	จะเป็น.....ช่างกล.....จะต้องชำนาญเรื่องการกลึงกลไกลการใช้เครื่องมืออุตสาหกรรม
4	จะเป็น.....ช่างเชื่อม.....จะต้องชำนาญเรื่องอ๊อก ดัด สานต่อ
5	จะเป็น.....ช่างก่อสร้าง.....จะต้องชำนาญเรื่องการเขียนแบบโครงสร้าง
6	จะเป็น.....บัญชี.....จะต้องเก่งกาจเรื่องตัวเลข ไม่โยกเยกยึดความซื่อตรงเป็นที่มั่น
7	จะเป็น.....นักการตลาด.....จะต้องชำนาญเรื่องการขาย มนุษยสัมพันธ์ดี
8	จะเป็น.....เลขา.....จะต้องงานดี ทั้งเร็วรี่ปรนนิบัติผู้จัดการ ประสานงานเก่ง
9	จะเป็น.....นักธุรกิจ.....จะต้องชอบคิดค้า ต้องสรรหาบริการดีที่เหมาะสม
10	จะเป็น.....นักประชาสัมพันธ์.....จะต้องพูดสันทัดต้องเจนจัดสัมพันธ์ประชาอย่างเมินหมาง
11	จะเป็น..... .กุ๊ก.....จะต้องคิดสร้างสรรค์ จัดสีสันงามตา หน้ารับประทาน
12	จะเป็น.....สถาปัตยกรรม.....จะต้องเก่งงานปั้น งานประติมากรรม
13	จะเป็น.....มัคคุเทศน์.....จะต้องดูแลนักท่องเที่ยว รักงานบริการ
14	จะเป็น.....พนักงานขนส่งโลจีสติก.....จะต้องขับรถเก่ง ควบคุมการส่งออก รักงานบริการ
15	จะเป็น.....ช่างอิเล็กทรอนิกส์.....จะต้องงานเกี่ยวกับงานไอทีต่าง ๆ เครื่องเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า

ใบงานที่ 3.5 ใคร่ครวญทบทวนตน

ใบงานที่ 4 เรื่อง อาชีพที่สนใจ

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนระบุชื่ออาชีพที่สนใจ 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากการวิเคราะห์ตนเองและตามความสนใจมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับ แล้วระบุคุณสมบัติของบุคคลที่เหมาะกับการประกอบอาชีพนั้น

ลำดับที่	ชื่ออาชีพ	คุณสมบัติผู้ประกอบอาชีพ	พัฒนาตนเอง	เลือกใหม่
		การศึกษา .... คุณลักษณะ .... ความสามารถ		
		การศึกษา .... คุณลักษณะ .... ความสามารถ		
		การศึกษา .... คุณลักษณะ .... ความสามารถ		

ใบงานที่ 5 บันไดแห่งความสำเร็จ

คำชี้แจง ให้นักเรียนวงแผนกำหนดเส้นทางในการเรียนและการเลือกทำงานสายอาชีพที่นักเรียน ชอบ และเหมาะสมกับตนเอง ดังนี้

1. ให้นักเรียนเลือกงานที่ตนเองชอบ สนใจมา 3 งานตามที่นักเรียนได้วิเคราะห์ตนเองในกิจกรรมที่ผ่านมา

1.1.....

1.2.....

1.3.....

2. วิเคราะห์อาชีพที่เลือก

สายอาชีพที่เลือก	เหตุผลเลือก	ตรงกับ (ความชอบ/ความรู้ความสามารถ	ค่านิยมครอบครัว	เปอร์เซนต์ในการศึกษาต่อ	ลำดับ

3. นำอาชีพที่จัดอยู่ในลำดับที่ 1 มาวางแผนกำหนดทิศทางในอนาคต

แบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเลือกสายที่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความต้องการของนักเรียน

No. ..... Var.

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนเลือกสายที่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความต้องการของนักเรียน

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)					
1. พอใจระยะเวลาในการอบรม					
2. พอใจสถานที่จัดกิจกรรมสะอาด และเหมาะสม					
3. ยอมรับวัตถุประสงค์ของการอบรมมีประโยชน์					
4. ประทับใจวิธีดำเนินการในการอบรม					
5. บรรยากาศระหว่างการอบรมสนุกและเป็นกันเอง					
6. ชอบกิจกรรมน่าสนใจและกระตุ้นเร้าให้เกิดการเรียนรู้					
7. ประทับใจกระบวนกร ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เข้าร่วมอบรมทั่วถึง และเป็นกันเอง					
8. ตื่นเต้นกับการใช้เทคนิคและวิธีการ ในการถ่ายทอดความรู้					
9. รู้สึกตื่นเต้นกับสื่อในแต่ละกิจกรรม					
10. ประทับใจสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยี มีความพร้อมและเหมาะสมกับกิจกรรม					
ด้านกระบวนการ (Process)					
11. ชอบกิจกรรมโลกของอาชีพ					
12. ชอบกิจกรรมอาชีพที่ฉันชอบ					
13. ชอบกิจกรรมคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก					
14. ชอบกิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิต และอาชีพ					
15. ชอบกิจกรรมการเตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน					
ด้านผลผลิต (Outputs)					
16. มีประโยชน์จะนำความรู้ไปถ่ายทอด เผยแพร่ให้กับผู้อื่น					
17. ยอมรับความรู้ที่ได้จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป					

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความยืดหยุ่นตามสภาพจริงและบริบทจริง					
19. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคล					

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ผู้เชี่ยวชาญด้านกำหนดนโยบาย

1. สภาพปัจจุบันของการเลือกศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

.....
.....
.....

2. ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

.....
.....
.....

3. แนวทางการส่งเสริมการศึกษาต่อสายอาชีพ ควรมีแนวทางดำเนินงานอย่างไรบ้าง?

.....
.....
.....

4. ถ้าจะสร้างโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ท่านจะมีนโยบายขับเคลื่อนอย่างไรบ้าง?

.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรม

1. แนวทางการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรมีแนวทางดำเนินงานอย่างไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....

2. การจัดโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจใดบ้าง ที่ส่งเสริมการศึกษาต่อสายอาชีพ ?

2.1 ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง ใช้เวลาประมาณเท่าไหร่?
2.2 กิจกรรมเหล่านี้ยึดแนวคิด(หลักการ) อะไร?
2.3 แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร?
2.4 แต่ละกิจกรรมต้องใช้สื่อ/อุปกรณ์อะไรบ้าง?
2.5 การประเมินผลควรทำอย่างไร?

แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม

<u>คำชี้แจง</u> ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รายการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. หลักการและเหตุผล					
1.1 มีความสมเหตุสมผล					
1.2 สอดคล้องกับสภาพจริง					
1.3 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโปรแกรม					
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม					
2.1 มีความชัดเจน					
2.2 มีความครอบคลุม					
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม					
3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ					
3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์					
3.3 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก					
3.4 ทฤษฎีความต้องการที่แสวงหาของแมคคลีแลนด์					
3.5 ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม					
3.6 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม					
3.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว					
4. โครงสร้างของโปรแกรม					
4.1 เนื้อหา					
4.2 ระยะเวลา					
5. กิจกรรม					
กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					

รายการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมโลกของอาชีพสามารถสร้างทำให้เกิดการรับรู้ได้					
กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองอาชีพ					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมตอบสนองอาชีพสามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้					
กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในชีวิต					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมเห็นคุณค่าในชีวิตสามารถสร้างทำให้เกิดการตระหนักได้					
กิจกรรมที่ 4 จัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					

รายการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพสามารถทำให้เกิดการจัดระบบค่านิยมได้					
กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันสามารถทำให้เกิดการสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมได้					
6. การวัดและประเมินผล					
6.1 ตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายได้					
6.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน					

แบบประเมินความเป็นไปได้ของโปรแกรม

<u>คำชี้แจง</u> ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รายการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. หลักการและเหตุผล					
1.1 มีความสมเหตุสมผล					
1.2 สอดคล้องกับสภาพจริง					
1.3 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโปรแกรม					
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม					
2.1 มีความชัดเจน					
2.2 มีความครอบคลุม					
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม					
3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ					
3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์					
3.3 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก					
3.4 ทฤษฎีความต้องการที่แสวงหาของแมคคลีแลนด์					
3.5 ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม					
3.6 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม					
3.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว					
4. โครงสร้างของโปรแกรม					
4.1 เนื้อหา					
4.2 ระยะเวลา					
5. กิจกรรม					
กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					

รายการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมโลกของอาชีพสามารถสร้างทำให้เกิดการรับรู้ได้					
กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองอาชีพ					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมตอบสนองอาชีพสามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้					
กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในชีวิต					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมเห็นคุณค่าในชีวิตสามารถสร้างทำให้เกิดการตระหนักได้					
กิจกรรมที่ 4 จัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					

รายการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพสามารถทำให้เกิดการจัดระบบค่านิยมได้					
กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน					
1. บทนำ					
2. จุดประสงค์					
3. เนื้อหา					
4. กิจกรรม					
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้					
6. การประเมินผล					
7. กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันสามารถทำให้เกิดการสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมได้					
6. การวัดและประเมินผล					
6.1 ตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายได้					
6.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน					

No. ..... Var. [ ]

แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนเลือกสายที่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความต้องการของนักเรียน

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)					
1. พอใจระยะเวลาในการอบรม					
2. พอใจสถานที่จัดกิจกรรมสะอาด และเหมาะสม					
3. ยอมรับวัตถุประสงค์ของการอบรมมีประโยชน์					
4. ประทับใจวิธีดำเนินการในการอบรม					
5. บรรยากาศระหว่างการอบรมสนุกและเป็นกันเอง					
6. ชอบกิจกรรมน่าสนใจและกระตุ้นเร้าให้เกิดการเรียนรู้					
7. ประทับใจกระบวนกร ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เข้าร่วมอบรมทั่วถึง และเป็นกันเอง					
8. ตื่นเต้นกับการใช้เทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดความรู้					
9. รู้สึกตื่นเต้นกับสื่อในแต่ละกิจกรรม					
10. ประทับใจสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีมีความพร้อม และเหมาะสมกับกิจกรรม					
ด้านกระบวนการ (Process)					
11. ชอบกิจกรรมโลกของอาชีพ					
12. ชอบกิจกรรมอาชีพที่ฉันชอบ					
13. ชอบกิจกรรมคุณค่าอาชีพที่ฉันเลือก					
14. ชอบกิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ					
15. ชอบกิจกรรมการเตรียมตัวสู่อาชีพในฝัน					

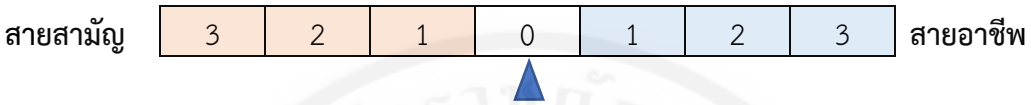
ด้านผลผลิต (Outputs)					
16. มีประโยชน์จะนำความรู้ไปถ่ายทอดเผยแพร่ให้กับผู้อื่น					
17. ยอมรับความรู้ที่ได้จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป					
18. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความยืดหยุ่นตามสภาพจริงและบริบทจริง					
19. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคล					

No. ..... Var. [ ]

แบบประเมินความต้องการผู้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

<u>คำชี้แจง</u>

ให้นักเรียนเลือกสายที่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความต้องการของนักเรียน

เลือกสายสามัญ ⟵ ไม่สนใจศึกษาต่อสายใด ⟶ เลือกสายอาชีพ

<u>เกณฑ์แปลผล</u> ระดับความต้องการศึกษาต่อสายสามัญ ดังนี้

1 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญ <u>ระดับน้อย</u>

2 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญ <u>ระดับปานกลาง</u>

3 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายสามัญ <u>ระดับมาก</u>

<u>เกณฑ์แปลผล</u> ความต้องการของนักเรียนที่ยังไม่ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายใด ดังนี้

0 หมายถึง นักเรียนที่ยังไม่ตัดสินใจเลือกเรียน

<u>เกณฑ์แปลผล</u> ระดับความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ดังนี้

1 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ <u>ระดับน้อย</u>

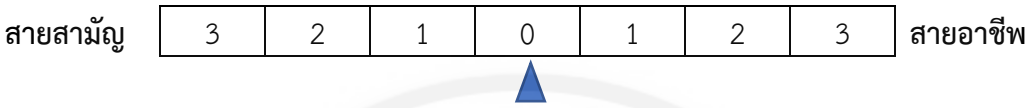
2 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ <u>ระดับปานกลาง</u>

3 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ <u>ระดับมาก</u>

คู่มือการใช้แบบประเมินความต้องการศึกษาต่อของผู้เข้าร่วมโปรแกรม (สำหรับครู)

คำชี้แจง

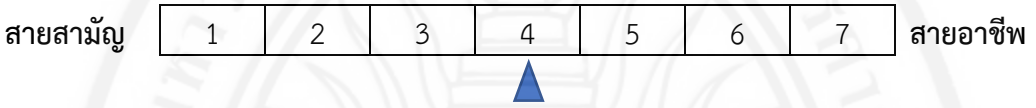
ให้นักเรียนเลือกสายที่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความต้องการของนักเรียน

เลือกสายสามัญ ⟵ ไม่สนใจศึกษาต่อสายใด ⟶ เลือกสายอาชีพ

วิธีการแปลค่า

การแปลค่าระดับความต้องการในการศึกษาต่อ แบบสอบถามที่ใช้กับนักเรียน โดยให้ครูแปลค่าระดับแรงจูงใจจากแบบสอบถามข้างต้น ดังภาพข้างล่างนี้

เลือกสายสามัญ ⟵ ยังไม่สามารถตัดสินใจได้ ⟶ เลือกสายอาชีพ

เกณฑ์แปลผล ระดับความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ดังนี้

1 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับน้อยมาก

3 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับน้อย

4 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ยังตัดสินใจไม่ได้

5 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับปานกลาง

6 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับมาก

7 หมายถึง นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับมากที่สุด

ภาคผนวก ง

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตารางที่ ง.1 ความเที่ยงตรงของแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. หลักการและเหตุผลของโปรแกรม							
1.1 มีความสมเหตุสมผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.2 สอดคล้องกับสภาพจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.3 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโปรแกรม	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม							
2.1 มีความชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2.2 มีความครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. แนวคิดทฤษฎีของโปรแกรม							
3.1 แนวความคิดด้านแรงจูงใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.4 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการแนะแนว	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. โครงสร้างของโปรแกรม							
4.1 เนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4.2 ระยะเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. กิจกรรมของโปรแกรม							
กิจกรรมที่ 1 โลกของอาชีพ							
1. บทนำ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. จุดประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. เนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. กิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. การประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
7. กิจกรรมโลกของอาชีพสามารถสร้างทำให้เกิดการรับรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

(ต่อ)

ตารางที่ ง.1 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
กิจกรรมที่ 2 ตอบสนองอาชีพ							
1. บทนำ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. จุดประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. เนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. กิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. การประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
7. กิจกรรมตอบสนองอาชีพสามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 3 เห็นคุณค่าในชีวิต							
1. บทนำ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. จุดประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. เนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. กิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. การประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
7. กิจกรรมเห็นคุณค่าในชีวิตสามารถสร้างทำให้เกิดการตระหนักได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 4 จัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ							
1. บทนำ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. จุดประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. เนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. กิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. การประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
7. กิจกรรมจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพสามารถทำให้เกิดการจัดระบบค่านิยมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

(ต่อ)

ตารางที่ ง.1 (ต่อ)

องค์ประกอบโปรแกรม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
กิจกรรมที่ 5 การตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน							
1. บทนำ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. จุดประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. เนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. กิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. สื่อ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. การประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
7. กิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝันสามารถทำให้เกิดการสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. การวัดและประเมินผล							
6.1 ตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ ง.2 ความเที่ยงตรงของแบบวัดแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน

รายการ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ความต้องการศึกษาต่อ	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ ง.3 ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน

รายการ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)							
1. พอใจระยะเวลาในการอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. พอใจสถานที่จัดกิจกรรมสะอาดและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. ยอมรับวัตถุประสงค์ของการอบรมมีประโยชน์	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้

(ต่อ)

ตารางที่ ง.3 (ต่อ)

รายการ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
4. ประทับใจวิธีดำเนินการในการอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
5. บรรยากาศระหว่างการอบรมสนุกและเป็นกันเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
6. ชอบกิจกรรมน่าสนใจและกระตุ้นเร้าให้เกิดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
7. ประทับใจกระบวนการในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ผู้เข้าร่วมอบรมทั่วถึงและเป็นกันเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
8. ตื่นเต้นกับการใช้เทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดความรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
9. รู้สึกตื่นเต้นกับสื่อในแต่ละกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
10. ประทับใจสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีมีความพร้อม และเหมาะสมกับกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
ด้านกระบวนการ (Process)							
11. ชอบกิจกรรมโลกของอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
12. ชอบกิจกรรมตอบสนองในอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
13. ชอบกิจกรรมเห็นคุณค่าในอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
14. ชอบกิจกรรมการจัดระบบพัฒนาชีวิตและอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
15. ชอบกิจกรรมการตัดสินใจก้าวสู่อาชีพในฝัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
ด้านผลผลิต (Outputs)							
16. มีประโยชน์จะนำความรู้ไปถ่ายทอดเผยแพร่ให้กับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
17. ยอมรับความรู้ที่ได้จะนำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตต่อไป	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
18. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความยืดหยุ่นตามสภาพจริงและบริบทจริง	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้

(ต่อ)

ตารางที่ ง.3 (ต่อ)

รายการ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
19. โปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

ครรชิต ศรีกุลคร, ไพศาล วรคำ และอรัญ ซุยกระเดื่อง. (2569). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *Interdisciplinary Academic and Research Journal,* 5(2), 827-836.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายครรชิต ศรีกุลคร

วันเกิด 20 พฤษภาคม 2518

สถานที่เกิด จังหวัดมหาสารคาม

ที่อยู่ปัจจุบัน 85 หมู่ 5 ถนนวัดไทรย์ ซอย 22 ตำบลวัดไทรย์
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 40000 โทรศัพท์ 065-5619147

E-mail chitkan4@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538 อนุปริญญาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาอิเล็กการทรอนิกส์
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2541 ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2547 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2569 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม